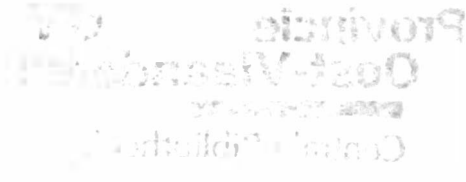

Heemkundige Kring
«Oud Wachtebeke»

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden gekopieerd of op een andere wijze
verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt zonder schriftelijke toestemming van de auteurs.

/2003/

© 2004 Heemkundige Kring "Oud Wachtebeke"

p.a. L. DE MAESSCHALCK, M. Herpelinckstraat 28, B-9042 Sint-Kruis-Winkel

INHOUDSOPGAVE

Een kort woord vooraf

A.C.

BERT VERVAET

Gedenkboek kanunnik Achiël Roets (1920-1997),
theoloog en vicaris-generaal van het bisdom Gent.
Postume bijdrage van vrienden.

blz. 9

EDDY VAN ACKER

Van N49 naar A11/E34

Een autosnelweg doorheen Wachtebeke.

blz. 111

EDDY VAN ACKER

De Beproefde Harten.

Een 19de-eeuws, romantisch verhaal uit Sint-Kruis-Winkel
door Victor Bauwens (1891 en 1894)

blz. 157

WOORD VOORAF

Waarde Lezer,

Het jaarboek van de Heemkundige Kring 'Oud Wachtebeke', nummer 36 al, dat u nu in handen krijgt, biedt u wel een en ander aan. Drie totaal verschillende onderwerpen zullen u over een tweehonderd bladzijden bezighouden.

Om te beginnen is daar het -moeten wij het zo noemen?- "liber amicorum" dat handelt over onze Wachtebeekse dorpsgenoot, vicaris-generaal emeritus Achiël Roets. Hij heeft in de tweede helft van de twintigste eeuw een belangrijke rol gespeeld in het bisdom Gent. Het belichten van deze persoonlijkheid plaatst slechts één aspect van de menselijke samenleving in de klaarte, namelijk wat zoal reilt en zeilt in de rooms-katholieke organisatie en beleving. Maar diezelfde beperking vindt men terug als men het heeft over bijvoorbeeld een iterator, een kunstenaar of zelfs een sportheld. Wij zijn ervan overtuigd dat wij hier een stuk Wachtebeekse 'historie' bewaren. Hoewel Achiël Roets bijna heel zijn actief leven buiten Wachtebeke heeft doorgebracht, is hij toch altijd één van ons gebleven. Bij zijn opruststelling is hij er bijna als vanzelfsprekend teruggekeerd en hij was er gelukkig, als 'gewoon mens'. Hij was tuinier, sportman, fotograaf, raadsman in heel wat gevallen, en hij kon zich ook graag aan de eenvoudigste huishoudelijke klusjes zetten.

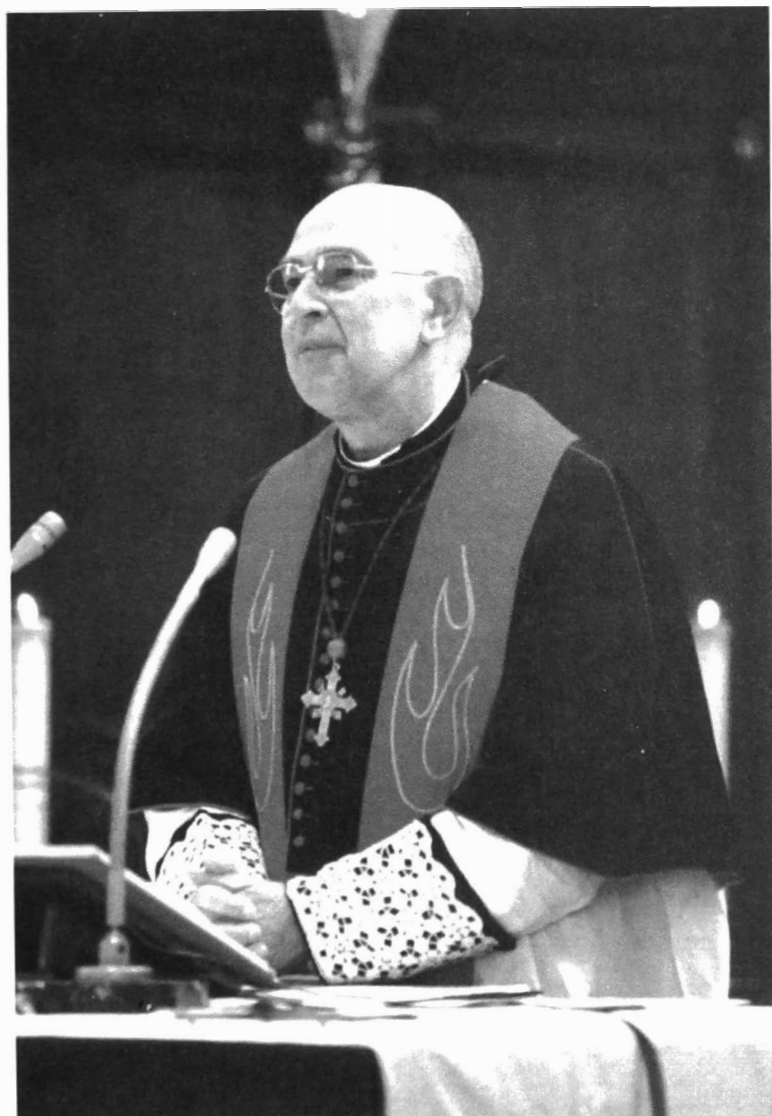
Wij zijn Bert Vervaeke dank verschuldigd voor de niet aflatende moeite die hij zich getroost heeft om de indrukken van een waaier gedegen mensen samen te brengen, die Achiël Roets op een of andere wijze van naderbij gekend en, zoals blijkt, gewaardeerd hebben. Het is een werk van lange adem geweest...

Na deze uitgebreide bijdrage volgen er nog twee, wel wat luchtiger om te lezen. En beide van de hand van ons bestuurslid Eddy Van Acker. Op eigen initiatief heeft die een foto-reportage -hoe noemen wij dat anders?- samengesteld die vastlegt hoe de expresweg op Ramonshoek en Langelede tot autosnelweg werd omgevormd. De brug op de weg naar Overslag die over de snelweg loopt en het viaduct dat over de Langeledevaart een vlucht neemt, de constructie ervan wordt hier uitgebreid getoond en, wat belangrijk is, vastgelegd. Daaraan heeft alleen Eddy gedacht, anders was dit onderdeel van onze lokale geschiedenis voor altijd verloren geweest. Het was een inval van hem die navolging verdient. Alles wat verdwijnt, vloeit ook heel vlug weg uit het geheugen!

Eddy duikelde ook een 'heimatroman' op, geschreven door een man uit Winkel, Victor Bauwens, die blijkbaar toch wel literair-artistische ambities had. Een document dat na zoveel jaren de publicatie waard is. Alleen voor de oudsten onder ons is de eenvoudige en bijwijlen naïeve levenswijze van toentertijd nog voor de geest te halen. Men moet al de vooroorlogse periode en dus de pretechnologische tijden gekend hebben! Eddy heeft er een leesbaar stuk van gemaakt, met passende voetnoten waar dat hoorde. Ons streekdialect is niet voor alle moderne kringleden even verstaanbaar!

Wij wensen u, waarde lezer, enkele uren aangename lectuur en wij danken u voor uw belangstelling.

Mede namens het bestuur,
Wies Creve, mei 2004

*Kanunnik Roets bij een van zijn vormselreizen
(foto door hemzelf voorzien als mogelijke foto voor zijn doodsprentje
en achteraf ook daarvoor gebruikt).*

**Gedenkboek kanunnik Achiël Roets
(1920-1997)
theoloog en vicaris-generaal
van het bisdom Gent.
Postume bijdragen van vrienden**

Albert Vervaet (redactie)

INHOUD

1. Voorwoord	Albert Vervaet
2. Een onvergetelijke broer	André Roets
3. Actief in de opbouw van KSA-Oost-Vlaanderen	Paul Van Beveren
4. De noeste werker, een bescheiden bidder, een aangename kameraad	Jozef Delmotte
5. De schuchtere professor	Arthur Luysterman
6. Een vrome en inspirerende priester	Iemand van een gezinsgroep
7. Een geknipt secretaris	Leonce Albert Van Peteghem
8. Een stuwende kracht in de vorming van religieuzen	Reninca Driesen
9. De zorgzame en minzame vicaris van de religieuzen	Maria Van de Putte
10. Een echte bruggenbouwer	Baziel Maes
11. Een pionier van het Gentse Hoger Diocesaan Godsdienstinstituut	Jürgen François
12. De bedevaarder naar Lourdes	Luk De Geest
13. Ook fotograaf en tuinier	Lydia Maes
14. Een goede en trouwe dienaar	Georges De Lange

Vader en moeder Roets-Van de Winckel met hun kinderen: André, Achiël en Leonie rond 1933.

Het ouderlijk huis in de Stationsstraat, waar Achiël en André geboren werden.

1. VOORWOORD

In 1998 vierde de gemeente Wachtebeke haar achthonderdjarig bestaan. Een werkgroep bereidde een jubileumboek voor, waarin onder meer enkele bekende Wachtebekenaren zouden worden belicht. Een van deze bekenden was de toen pas overleden kanunnik Achiel Roets. Voor de bijdrage over hem in dit boek hebben een aantal mensen herinneringen neergeschreven. Door een samenloop van omstandigheden is dit jubileumboek echter nooit verschenen.

Z.E.H. André Roets heeft me later deze teksten laten lezen. Zij zijn meer dan de moeite waard om aan een ruimer publiek te worden voorgesteld. Vanuit verschillende standpunten wordt de persoon van kanunnik Achiel Roets belicht, zodanig dat een beeld wordt opgeroepen van zijn levenssituatie als theoloog en als vicaris-generaal. Deze documenten zijn tevens een boeiend tijdsdocument en bevatten mooie getuigenissen over vriendschap. Als in een impressionistisch schilderij wordt met verschillende toetsen het netwerk van relaties opgeroepen, waarbinnen deze priester leefde en werkte. Onvermijdelijk komen, zij het eerder op de achtergrond, ook de schaduwzijden ter sprake in een kerk die een grote crisis kent en zeker in het bisdom Gent grote spanningen doormaakte. De heemkundige kring van Wachtebeke was bereid om deze waardevolle teksten te publiceren in dit jaarboek. Het gaat immers om iemand die niet alleen van Wachtebeke afkomstig is maar er ook levenslang mee verbonden bleef en daar zijn laatste rustplaats kreeg.

De bijdrage van de redactie bleef beperkt tot enkele randtaken. Enerzijds moesten de teksten, gedeeltelijk bewaard in handschrift, gedeeltelijk bewaard op diskette, klaar worden gemaakt voor de drukker. Verder bevatten de teksten namen en begrippen uit de kerkelijke wereld, die voor vele lezers van dit jaarboek minder vanzelfsprekend zijn dan voor de auteurs. Daarom werden hier en daar voetnoten geplaatst ter verduidelijking. Ten derde werden een aantal foto's uitgezocht en van toelichting voorzien. Tenslotte leek het ook goed om een korte voorstelling te maken van de auteurs, om op die manier hun standpunt concreter te maken. Voor de rest werden de teksten gelaten zoals zij eertijds zijn bezorgd aan E.H. André Roets. Er werd wel een harmonie nagestreefd in de schrijfwijze. Bij dit laatste zijn nogal wat hoofdletters gesneuveld en vervangen door kleine letter, bij voorbeeld bij het woord "vicaris" en "kanunnik", door sommigen meestal met hoofdletter geschreven, door anderen met kleine letter.

Ter verduidelijking volgt vooreerst een bondige lijst van belangrijke data en jaartallen uit het leven van kanunnik Achiel Roets

- geboren te Wachtebeke op 8 januari 1920
- 1932-1938: Grieks-Latijnse humaniora aan het Sint-Lievenscollege te Gent
- 3 november 1936: zus Leonie Roets overlijdt te Lochristi ten gevolge van een verkeersongeval
- 1938-1941: baccalaureaat en licentie filosofie aan het Hoger Instituut voor Thomistische Wijsbegeerte te Leuven en verblijf in het Leo XIII- seminarie aldaar
- 1941-1944: theologische studies aan het Grootseminarie te Gent
- 8 april 1945: priesterwijding te Gent
- 9 april 1945: eremis te Wachtebeke-centrum
- 1944-1948: baccalaureaat, licentie en doctoraat aan de "schola maior" van de Theologische Faculteit te Leuven

- 1944-1945: verblijf in het Justus Lipsiuscollege te Leuven
- 1945-1948: subregent aan het Pauscollege te Leuven
- 1948-1964: professor in de dogmatica (geloofsleer) aan het Grootseminarie te Gent
- 30 september 1959: benoeming tot erekanunnik van de Sint-Baafskathedraal
- 1960-1964: directeur-secretaris van het Hoger Diocesaan Godsdienstinstituut
- 26 september 1964: benoeming tot titulair kanunnik van de Sint-Baafskathedraal
- 1964-1991: privé-secretaris van Mgr. L.A. Van Peteghem, bisschop van Gent
- 15 september 1964: benoeming tot voorzitter van het Hoger Diocesaan Godsdienstinstituut te Gent
- 11 september 1965: benoeming tot directeur van de Diocesane Lourdesbedevaarten van het bisdom Gent
- 16 juni 1974: benoeming tot vicaris-generaal voor de religieuzen van het bisdom Gent
- 1 januari 1985: benoeming tot aartspriester van het Sint-Baafskapittel (een eretitel die eertijds gedragen werd door de priester in het kapittel die bij gelegenheid de bisschop verving)
- 3 maart 1992: eervol ontslag als vicaris-generaal, als voorzitter van het Hoger Diocesaan Godsdienstinstituut en als directeur van de Diocesane Lourdesbedevaarten
- op 24 augustus 1997 overleden te Gent in het A.Z. H. Familie (Briel) en na de uitvaartplechtigheid in de Gentse kathedraal begraven te Wachtebeke

Op een morgen in 1992 begaf ik mij als leraar naar het lyceum van Wachtebeke en zag ik kanunnik Roets met brede gebaren de stoep vegen voor zijn huis tussen pastorie en klooster. Dit huis, eigendom van het klooster, had een tijd leeg gestaan. De vroegere kloosterdirecteur, Z.E.H. Vlegels, was overleden en de nieuwe algemene directeur, Z.E.H. André Roets, was blijven wonen in zijn ouderlijk huis in de Stationsstraat. Zo kon kanunnik Roets hier zijn intrek nemen en hij deed het blijkbaar graag. Die scène is mij sterk bijgebleven omdat de kanunnik zo'n vreugde uitstraalde en zoveel deugd bleek te beleven aan zijn bezigheid. Enkele dagen later herhaalde zich de scène, en ik zag hem toen juist een hartelijk babbeltje gaan slaan met een voorbijganger. Nadenkend over dit beeld van een genietende kanunnik, een beeld dat ook anderen op andere momenten gezien hebben, realiseerde ik mij dat deze man voor het eerst in zijn leven als individu een woning betrok. Hij was nu 72, maar gans zijn leven had hij in een grote of kleine groep gewoond en geleefd waar anderen de dagorde hadden bepaald. Dit aspect van zijn leven komt slechts zijdelings in de teksten ter sprake, maar is wellicht niet zonder belang geweest.

Kanunnik Roets woonde op acht verschillende adressen:

- Zijn geboortehuis en ouderlijke thuis was gevestigd in de Stationsstraat te Wachtebeke
- 1932-1938: Sint-Lievenscollege, Zilverberg, Gent
- 1938-1941: Leo XIII-college, Tiensestraat, Leuven
- 1941-1944: Grootseminarie, Reep, Gent
- 1944-1945: Justus Lipsiuscollege, Minderbroedersstraat, Leuven
- 1945-1948: Paus Adrianus VI-college, Hogeschoolplein, Leuven
- 1948-1964: Grootseminarie, Reep, Gent
- 1964-1992: bisschoppelijk paleis, Bisdomein, Gent
- 1992-1997: Dorp, Wachtebeke

Als professor in de dogmatica van 1948 tot 1964 moest Achiël Roets gans de geloofsleer doceren aan alle studenten in de vier jaren van het Grootseminarie. Enerzijds was er de algemene dogmatica (over de ware godsdienst, over de kerk van Christus en over de geloofsbronnen). Anderzijds was er de speciale dogmatica (over het geloof, de ene God, de drievoudige God, de schepping en de zondeval, de menswording van God en de verlossing, de genade en de voltooiing). Alleen de sacramentenleer, die een plaats heeft tussen het traktaat over de genade en het traktaat over de voltooiing, werd door iemand anders gegeven.

Wie meer wil te weten komen over het leven en de theologische arbeid van kanunnik Roets kan onder meer terecht bij KADOC te Leuven. Kadoc is een instelling die op een systematische wijze alles bijhoudt betreffende het katholieke leven in Vlaanderen in zijn Belgische en internationale context sinds 1794, die dit beschikbaar stelt voor navorsing en daarover wetenschappelijke publicaties en tentoonstellingen verzorgt. Het initiatief groeide uit tot een instelling met wereldfaam.

In de loop van 1997 maakte kanunnik Roets een omvangrijk deel van zijn bibliotheek over aan KADOC. Tussen deze boeken zaten tal van dossiers, lesteksten en archivalia. Deze werden samengebracht, geïnventariseerd en herverpakt in 23 zogenaamde “gemeentearchiefdozen” en opgeslagen in het magazijn van KADOC. Een plaatsingslijst van de betrokken stukken bevindt zich in de leeszaal. De geïnteresseerde studenten en vorsers kunnen mits toestemming van de schenker, nu mits toestemming van Z.E.H. André Roets, deze stukken raadplegen.

Het oudste document betreft de diocesane bedevaart van KSA Gent en de Katholieke Burger- en Middenstandsjeugd naar Lourdes van 28.8 tot 9.9.1938. De meest recente documenten dateren van 1988-1993 en gaan onder meer over de werking van het kanunnikenkapittel van de Sint-Baafskathedraal te Gent. Een groot gedeelte van de archiefdozen bevat lesteksten. Enerzijds zijn er teksten en notities bij de lessen van professoren aan het Hoger Instituut voor Thomistische Wijsbegeerte, het Grootseminarie van Gent en de Faculteit voor Theologie te Leuven. Zo zijn er teksten betreffende de lessen van de professoren van het Thomistisch Instituut: F. Renoirte, L. De Raeymaeker, N. Balthasar, A. Fauville, F. Van Goethem, A. Houberechts, F. Van Steenberghen, J. Leclercq, A. Janssens, A. Michotte, Van Buggenhout, L. Noel, J. Colle, G. Eyskens. Verder zijn er teksten bij de lessen van professoren die Achiël Roets heeft gehad als student van het Grootseminarie te Gent: van de dogmaticus W. Goossens (en, van diens voorganger in de dogmatiek C. Van Crombrughe) en van de exegeet P. Van Imschoot. Ook zijn er teksten van de Theologische Faculteit van Leuven: bij de lessen van H. Dondeyne, J. Coppens en R. Dragnet. Anderzijds zijn er teksten en notities bij de lessen van enkele collegae in het Grootseminarie: J. Delmotte (sacramentenleer), P. Van den Berghe (exegese), H. Van den Bussche (exegese). Tenslotte gaat een groot deel van de teksten over de lessen, die prof. Roets zelf heeft gegeven.

De eigen lessenreeksen en traktaten door professor A. Roets, waarvan meestal meerdere versies en aanpassingen bestaan, gaan over:

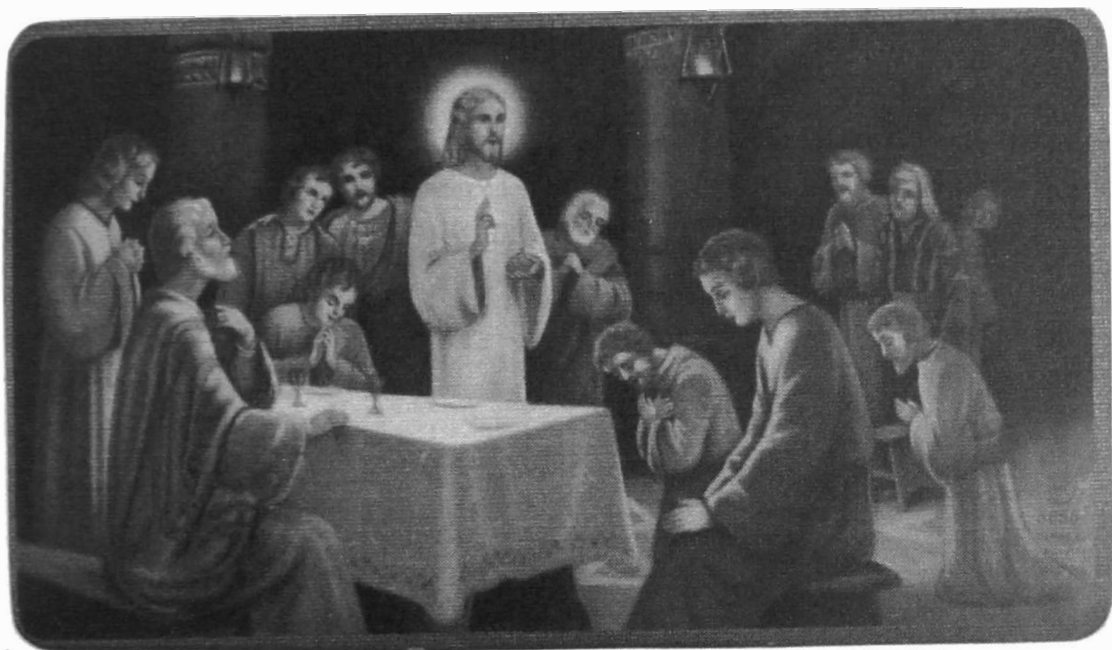
- *Introductio in theologiam dogmaticam* (Inleiding in de dogmatische godgeleerdheid)
- *De vera religione seu apologetica* (Over de ware godsdienst of geloofsverdediging)
- *De fontibus et de theologia* (Over de bronnen en over de godgeleerdheid), *De geloofsbronnen*, *De bronnen van de theologie*, *Inleiding tot de theologie*
- *De Heilige Kerk; De wijdingsmacht van de Kerk, De godsdienstige betekenis van een bisdom, Het Woord van God overgeleverd in de Kerk*
- *De traditie*
- *De Deo uno* (over de ene God); *De Deo trino* (over de drie-ene God); *Gods wezenheid en eigenschappen*

- *De Deo creante et elevante necnon de lapsu creaturarum intellectualium* (over de schepende en verheffende God en over de val van de met verstand begaafde schepselen); *De scheppingsleer*; *De Angelis* (over de engelen); *Angelologie-demonologie*
- *De Verbo incarnato et de Deo redemptore* (over het mens geworden Woord en God verlosser), *De Deo Redemptore* (over God verlosser), *De Christo redemptore* (over Christus redder); *Het heilswerk van Christus volgens Johannes, volgens Paulus; de heilsbetekenis van de hoofdmomenten van Christus' leven, betekenis van de verschillende heilsda-den van Christus*
- *De beata Maria Virgine* (over de heilige Maagd Maria); *De eerste in geloof*
- *De Gratia* (over de genade); *De gratia Christi Redemptoris* (over de genade van Christus Verlosser)
- *De dood van de christen*
- *De virtute religionis* (over de deugd van godsdienst); *De virtute theologica fidei* (over de goddelijke deugd van het geloof)
- *Dogmatiek, Katholieke Geloofsleer; De katholieke geloofsvisie, algemene dogmatica*
- *Bijzondere dogmatica*

De meeste teksten waren bestemd voor het Grootseminarie, maar zijn meestal moeilijk precies te dateren. In hun eerste jaar kregen de seminaristen de algemene inleidingen, gespreid over twee lestijden per week. In hun tweede tot vierde jaar kregen alle semina-risten samen de speciale traktaten, zoals de scheppingsleer, de christologie en de genade-leer. Deze lessen waren gespreid over drie lestijden van 45 minuten per week. Professor Roets heeft naar verluidt het Nederlands ingevoerd als voertaal. In de oudste teksten staan wel de titels en een deel van de teksten nog in het Latijn, de taal waarin zijn voorganger professor Goossens nog de lessen gaf. Andere teksten uit de nalatenschap in Kadoc waren bedoeld voor de studenten aan het Hoger Diocesaan Godsdienstinstituut.

Tot mijn spijt heb ik met kanunnik Roets niet veel persoonlijke contacten gehad. Slechts éénmaal heb ik met hem een lang gesprek kunnen hebben over het theologisch onderwijs in het bisdom Gent. Hij was toen echter al ernstig ziek en daar zijn gezondheidstoestand achteruit ging, durfde ik voorlopig niet aansturen op een tweede gesprek. Graag had ik met hem verder doorgepraat over de spanning tussen wat hij wist als theoloog, en dat bleek zeer veel te zijn, en wat hij mocht zeggen in zijn zorg voor een diep geloof bij zoveel mogelijk mensen. Het heeft niet mogen zijn. Ik hoop door mijn notities bij deze mooie teksten bij te dragen tot een beter begrip van iemand die ik ervaren heb als een diep bewogen, bemin-nelijk mens, voor wie ik titels herhaal die hij kreeg van de schrijvers: een onvergetelijke broer, actief in de opbouw van KSA-Oost-Vlaanderen, een noeste werker, een schuchtere professor, een vrome en inspirerende priester, een man van geloof, een man van gebed, een theoloog met bijbelse funderingen, een zorgzame en minzame vicaris, een bruggenbouwer, een bedevaarder, een goede en trouwe dienaar.

Kluizestraat 16 9080 Zaffelare

voorzijde van gedachtenisprentjes plechtige communie

tekst van gedachtenisprentjes plechtige communie

2. EEN ONVERGETELIJKE BROER

door André Roets

Z.E.H. André Roets, broer van kanunnik Achiël Roets, werd geboren te Wachtebeke in 1921 en werd priester gewijd te Gent in 1946.

Hij werd subregent aan het H.-Maagdcollège te Dendermonde (1946) en godsdienstleraar aan de Rijksmiddelbare School te Dendermonde (1947), vervolgens leraar aan het Sint-Lodewijkscollege te Lokeren (1956) en tevens zondagsonderpastoor te Zele-Heikant (1957). Van 1951 tot 1956 was hij gouwsecretaris van KSA-Oost-Vlaanderen en in 1954 werd hij gewestproost van KSA-Durmestreek. In 1959 werd hij directeur van de Land- en Tuinbouwschool, het Sint-Leoinstituut, te Eeklo. Sinds 1986 is hij algemeen directeur van de Zusters van de heilige Vincentius a Paulo van Wachtebeke. Zijn adres: Dorp 33, 9185 Wachtebeke.

Ik keer spontaan terug naar de roots: het gezin Roets, waarin ik samen met mijn zus Leonie en mijn broer Achiël ben opgegroeid.

Vader, Camiel Roets, geboren te Wachtebeke op 9 april 1883, was een stil, stijlvol, stipt man. Vader was gemeenteontvanger van de gemeenten Wachtebeke en Lochristi. Bewust van zijn verantwoordelijkheid bleef hij met hand en hart toegankelijk voor velen, voor ons in de eerste plaats. Vader overleed op 20 augustus 1964, op eenentachtigjarige leeftijd.

Moeder, Maria Van de Winckel, geboren te Overslag-Zeeland op 13 oktober 1881, was een vredige, vriendelijke, gevoelige vrouw. Zoals alle gelukkige kinderen doen, dachten wij de beste moeder te hebben, die men op aarde wensen kan: "zorgend in het leven staan". Moeder stierf op 21 februari 1970. Zij was negenentachtig jaar geworden.

Zoals alle gelukkige ouders stelden vader en moeder hoge verwachtingen op de toekomst van hun kroost. Het bloed van hun bloed zal de fakkel verder en hoger dragen. Leonie werd geboren te Mechelen op 14 september 1913, Achiël werd geboren te Wachtebeke in de Stationsstraat, op 8 januari 1920. Ikzelf kwam als jongste het gezin vervoegen op 3 februari 1921.

Op 3 november 1936 overleed na een smartelijk verkeersongeval te Lochristi onze zuster Leonie op drieëntwintigjarige leeftijd. Voor vader en moeder en ook voor ons, de jongere broers, was dat een zware beproeving. Er werd een wonde geslagen die nooit helemaal is geheeld.

De keuze van Achiël, en daarna ook van mij, om priester te worden, heeft vader en moeder voor een delicate, diepe omschakeling van hun toekomstdromen geplaatst. Zij hebben dit, samen, in doordacht geloof geklaard. Het geluk van hun kinderen was hun vreugde.

Wachtebeke. In de jaren waarin ik ben opgegroeid, waren de grenzen tussen de gemeente en de parochie niet scherp getekend. Wachtebeke was ons dorp. Het leven en het wij-gevoel zaten overal. De burgerlijke gezagsdragers en de kerkelijke autoriteiten - ik denk o.a. aan pastoor Charles Camerman¹ - droegen het hunne bij om van Wachtebeke een harmonisch geheel te maken: een dorp om van te houden, om trots op te zijn.

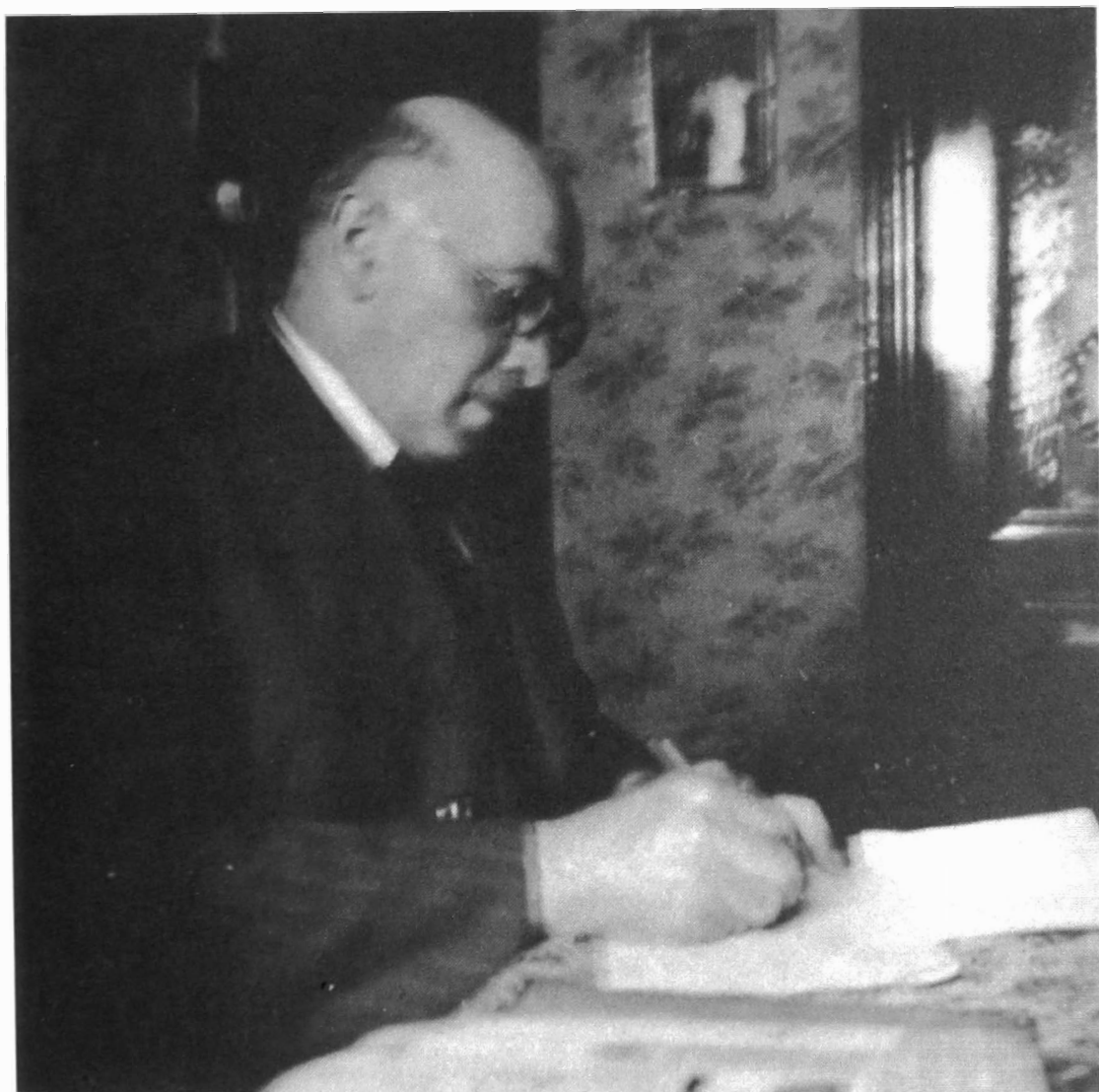
1 Pastoor Charles Camerman (1875-1971) was te Wachtebeke actief van 1902 tot 1971. Hij was er onderpastoor (1902-1927), directeur van het klooster (1919-1969) en pastoor (1927-1947). Daarnaast was hij onder meer ook voorzitter van de Commissie van Openbare Onderstand (1925-1947) en voorzitter van het plaatselijke Davidsfonds. Over zijn indrukwekkende leven verscheen reeds een artikel: A. VERVAET, *Pastoor Camerman (1875-1971). Een groot priester*, - *Heemkundige Kring "Oud Wachtebeke"* jaarboek 2001, p. 5-50.

Plechtige communicant maart 1931.

Het onderwijzerscorps en de "gediplomeerde" leerlingen van 1932. Zittend v.l.n.r.: Aimé Gysel, Robert Casneuf, Jozef Dewaele, Oscar Galens en Marie Scheire. Achiel Roets staat tweede van rechts. Vermoedelijk gaat het hier om de leerlingen die het diploma van de vierde graad behaalden. Achiel Roets zat in de basisschool voor op zijn leeftijd.

Vader Camiel Roets aan het werk (foto ca. 1950).

*Deel van de zanggroep "Schola Cantorum" van het Sint-Lievenscollege te Gent op
5.9.1935 te Bergen-op-Zoom.*

Op reis met de "Schola Cantorum" van het Sint-Lievenscollege te Gent. Diksmuide 28.8.1934 - "gekiekt in de dodengang". De priesterleraar in het midden is E.H. Henri Van Laere (afkomstig van Wachthebeke-Overslag).

Hij doorliep de gemeentelijke lagere jongensschool bij de meesters Acke, Gysel, Casneuf en Dewaele. In 1932 werd mijn broer intern op het Sint-Lievenscollege² te Gent. Hij volgde de Grieks-Latijnse humaniora. Tijdens de verlofdagen was hij thuis lid van de KSA, de parochiale bond van studenten³. Liever dan met trommel en vlag vooraan te marcheren, bewees hij diensten achter de schermen: boekhouding, organisatie, opstellen van verslagen, kortom administratie en secretariaatswerk. Toen reeds bleek dat hij schrijverstalent bezat en dat hij bezielde was met wat Pascal noemde “l’amour du travail bien fait”. Toch werd hij ook de bondsleider van de plaatselijke KSA die tot “Sint-Hubertusbond” werd omgedoopt.

Mijn broer was, net zoals mijn vader, atletisch gebouwd. Hij beoefende ook de atletiek. Hij stond als verdediger op het voetbalveld. Hij liep met vuur de korte afstand. Hij plaatste zich goed in het hoog- en verspringen. Hij was sterk in het kogelstoten. Zijn meest geliefde prestaties leverde hij in het schaatsen, als student eerst op de overstromde en bevroren weilanden langs de Moervaart, de “Reepkes”⁴, en veel later tot zijn zeventig jaar op de Langeledevaart. Hij wandelde graag. Hij fietste veel. Hij was een knappe zwemmer. Hij hield van klimtochten in de bergen. Dat alles hield hem gezond en maakte hem bij de mensen bekend en bemind. Over alle takken van de sport kon hij met de meest gewone supporter praten als de beste.

2 Een bisschoppelijk college met in die tijd uitsluitend een Grieks-Latijnse humaniora voor jongens. Directie, begeleiders en lesgevers waren bijna allen priesters, veertien in totaal, die inwoonden in de schoolgebouwen. Drie van deze priesters waren in 1932-1933 onderwijzer in het lager onderwijs van het college. De gegevens in deze voetnoten komen voor een groot deel uit *Almanak der geestelijkheid in het bisdom van Gent/Jaarboek van het bisdom Gent* en uit L. SCHOKKAERT, *Biografisch repertorium van de priesters van het bisdom Gent 1802-1997*, 2 delen, Leuven, Kadoc, 1997.

3 KSA - Wachtebeke is een van de meest merkwaardige afdelingen van deze jeugdbeweging van het Vlaamse land. De afdeling van KSA gaat terug op een KVS - studentenbond (Katholieke Vlaamse Studenten) die te Wachtebeke op 19.8. 1923 werd gesticht met als kernspreuk “Ontwaakt”. De bond behield doorheen tientallen jaren een sterke werking, die mede te danken is geweest aan de aanwezigheid van de twee gebroeders Roets. Als oud-KSA-ers van Wachtebeke hebben over “eerwaarde”, dan bedoelen ze daar mee: Z.E.H. André Roets. Over de eerste 18 jaren van de studentenbond en van KSA, zie: Wies CREVE, *De studentenbeweging te Wachtebeke van 1923 tot 1940, - Heemkundige Kring “Oud Wachtebeke”* jaarboek 1999, p.91-217.

4 Tussen Rustoord De Mey, de Meersstraat en de Moervaart.

De retorica (zesde jaar Grieks-Latijnse humaniora) 1937-1938 van het Sint-Lievenscollege te Gent. V.l.n.r., zittend: Georges Wille, Frans Van Maele, Karel Varewijck, Achiel Roets, Superior T. Blancquaert, E.H. A. Vermeir (klastitularis), Marcel Staels, John De Bruyne, Gilbert Van Heesvelde, Joris Nollé; tweede rij: Marcel Kempeneers, Albert De Craene, Arnold De Brabandere, André Roos, Josef Robijns, Jan Wille, Jules De Bruycker, Victor Van Speybroeck, Maurits Mehuys, Pol De Vuyst, Robert Van Der Haeghen; derde rij: Kamiel Lejeune, Medard De Paepe, Alexis Gheysens, Edgard Snoeck, Michel Van Den Abeele, André Claeys, Antoon Petrick, René Anselin, Gerulf Van Den Bossche, Alex Catteeuw en Richard Pauwels (niet op de foto: Paul De Mey).

In juli 1938 wist Achiël zich geroepen tot het priesterschap. Hij meldde zich aan op het grootseminarie te Gent. De bisschop Monseigneur Coppeters⁵ aanvaardde hem. Kort daarop kreeg hij het bericht dat Monseigneur hem naar Leuven stuurde om de licentie in de thomistische filosofie te behalen. Zoals alle toenmalige seminaristen-lovanisten verbleef hij gedurende drie jaren in het Leo XIII-seminarie⁶. Dit verblijf werd in mei 1940 onderbroken voor een haastige vlucht per fiets, richting Frankrijk. Het geluk wilde dat wij met vier Wachtebekenaren samen waren: Achiël, Leo Persyn⁷, Alfons Dierick⁸ en ikzelf. Wij hadden ook het geluk dat wij vlug naar huis konden terugkeren. Het leven ging verder; zijn studie te Leuven kon worden beëindigd.

Na drie jaar Leuven, d.w.z. in 1941, kwam mijn broer naar Gent. Aan het Grootseminarie volgde hij de cursussen theologie. Het was oorlog. De gebouwen aan de Reep⁹ waren voor het grootste deel bezet door de Duitsers. Voor de overnachting werden de talrijke seminaristen verspreid over Klein-Bavo¹⁰, Sint-Lievens¹¹ en Groot-Bavo¹². De ruimte voor de vrije tijd stelde een probleem. Alleen in de kapel, in de refter van de professoren en in de aula van Groot-Bavo kwamen alle theologanten dagelijks samen. Ondanks die diaspora bleef de verstandhouding onder de studenten prima. Niet de made van de politieke gezindheid, noch de worm van de klikjesvorming, richtten noemenswaardige schade aan. Dat was vooral aan de wijsheid van president Karel Calewaert¹³ te danken.

Ook de professoren, onder wie de directeur Leo De Kesel, speelden hierbij hun eigen rol. Leo De Kesel had toen in de oorlogsjaren de delicate taak gowproost te zijn van K.S.A. - Oost-

5 Honoré Coppeters (Overmere 1874-Gent 1947), was bisschop van Gent van 1927 tot 1947.

6 De priesteropleiding duurde normaal zes jaar: twee jaar wijsbegeerte aan het Kleinseminarie te Sint-Niklaas en vier jaar theologie aan het Grootseminarie te Gent. In functie van de behoeften van het bisdom werden een aantal seminaristen of pas gewijde priesters naar de universiteiten van Leuven of Rome (Gregoriana) gestuurd. De studenten die nog niet waren gewijd verbleven in het Leo XIII-college, gelegen in de Tiensestraat te Leuven, vlak bij de gebouwen van het Hoger Instituut voor Thomistische Wijsbegeerte. Daar verbleven de seminaristenstudenten van de Belgische bisdommen en ook enkele uit het buitenland. De meesten bleven twee jaar in Leuven om een kandidaatsdiploma te behalen, ter vervanging van hun filosofische opleiding in het Kleinseminarie. De strenge levenswijze was deze van de andere priesterseminaries, met regelmatig gebed en sacramenteel leven, geestelijke begeleiding en biecht, uitgaansverbod (tenzij voor de lessen en voor de rest uitzonderlijk mits toelating), lectuur onder de maaltijden en gezamenlijke ontspanning op het buitenverblijf van het college.

7 Leo Persyn werd geboren te Wachtebeke op 25.10.1915 en overleed te Gent op 3.3.2000. Hij was priester van het bisdom Gent (1939) en achtereenvolgens leraar aan het bisschoppelijk college te Ronse en aan het Sint-Jozef-Kleinseminarie te Sint-Niklaas. Van 1955 tot 1981 was hij leraar aan de Normalschool O.-L.-Vrouw ten Doorn te Eeklo en directeur van de Zusters van Liefde aldaar. Hij was ook stichter en diocesaan aalmoezenier van de "Gulden Leeftijd", bisdom Gent.

8 Alfons Lieven Dierick werd geboren te Wachtebeke op 11.9.1922 en overleed te Gent op 8.5.2000. Hij was priester van het bisdom Gent (1946), kandidaat in de natuurwetenschappen, baccalaureus in de wijsbegeerte en laureaat van het Lemmensinstituut. Hij werd docent aan het Provinciaal Handels- en Taalinstituut te Gent. Hij werd bekend als een kenner en commentator van "Het Lam Gods" van de gebroeders Van Eyck in de Sint-Baafskathedraal te Gent.

9 Van 1926 tot 2002 was het Grootseminarie voor priesteropleiding van het bisdom Gent gevestigd op de Reep te Gent. Het aantal studenten bedroeg doorgaans tussen de 100 en 150 studenten, gespreid over vier jaren. Een deel van de kandidaat-priesters die militaire dienst moesten doen, kregen elders een opleiding als brancardier en kregen daarbij ook theologie. Tussen 1945 en 1949 waren er in feite slechts drie jaren in het Grootseminarie, ten gevolge van de verplichte tewerkstelling in 1943. In 1950 werden 56 nieuwe priesters gewijd, omdat dit een dubbel jaar was. In het seminarie werd een strenge discipline onderhouden. De president en de professoren woonden aan de voorzijde van het gebouw, het "fort" genoemd.

10 In die tijd een school voor lager onderwijs van de Zusters van Liefde, Biezekapelstraat te Gent. Sinds 2003 is dit gebouw, dat eertijds het Grootseminarie had gehuisvest vóór de verhuis naar de Reep, terug in gebruik genomen door het bisdom.

11 Sint-Lievenscollege, Zilverberg, Gent, zie voetnoot 2.

12 School voor middelbaar onderwijs van de Zusters van Liefde, naast het toenmalig gebouw van het Grootseminarie.

13 Karel Justinus Calewaert werd later bisschop van Gent van 1948 tot 1963.

Vlaanderen. Hij maakte in alle stilte mijn broer Achiël tot zijn (privé-)gouwsecretaris¹⁴. Hij beschouwde hem als zijn rechterhand. Hij bediende zich van zijn hulp bij het opmaken van zijn cursussen liturgie en ascetica.¹⁵ Op Beloken Pasen 1945 werd Achiël door monseigneur Coppieters in de Sint-Baafskathedraal tot priester gewijd. Op 9 april 1945 - het was toevallig de verjaardag van vader - droeg hij in de parochiekerk van Wachtebeke zijn eremis op. Als tekst op zijn gedachtenisprentje koos hij een fragment uit een oud Salzburger handschrift:

EEN PRIESTER MOET ZIJN:

Heel groot en heel klein;
Een bron van heilig leven,
Een zondaar wien God moest vergeven;
Beheersers van eigen verlangen,
Dienstknecht van zwakken en bangen;
Niet buigend voor grooten die dwingen,
Zich neigend tot alle geringen;
Door zijn Meester als leerling geleid,
zelf leider in geestelijken strijd;
nooit moe om voor anderen te vragen,
zelf schenker van kostbare gaven;
grijsaard in rijp beschouwen,
kind in oprecht betrouwen;
in denken klaar, in woorden waar..
Maria, in dien strijd,
Toon, dat Gij mijn Moeder zijt.

Na drie jaren Grootseminarie te Gent zond de bisschop hem opnieuw naar Leuven, ditmaal om te doctoreren aan de faculteit theologie.¹⁶ Hij vatte de nieuwe cyclus aan in het academisch jaar 1944-1945, het jaar van zijn priesterwijding.

Hier leg ik de draad neer. Over de verschillende benoemingen en diensttaken die aan mijn broer als priester werden toevertrouwd zullen een reeks levende getuigen, in genegenheid en waardering hun bijdrage leveren in dit gedenkschrift.

Ik ben U, schrijvers, en U, lezers, dankbaar voor de wijze waarop gij wilt terugdenken aan mijn onvergetelijke broer Achiël Roets.

14 Leo De Kesel, de latere hulpbisschop, was gowwproost (provinciale aalmoezenier) van KSA-Oost-Vlaanderen van 1934 tot 1950. In de jaren 1937-1942 wordt geen officiële gowwsecretaris vermeld; daarna waren gowwsecretaris: Gilbert Claus (1942-1943), Armand De Pauw (1943-1944). Zie WOESTENBORGHES B., *De Katholieke Studentenactie in Oost-Vlaanderen 1928 - 1992*, Gent, 1992. Vanaf het academisch jaar 1944-1945 was Achiël Roets terug weg uit Gent. Zie ook de bijdrage van ir. Paul Van Beveren verder in dit gedenkboek.

15 De gewoonte was stilaan gegroeid dat de professoren geen gedrukte handboeken meer volgden, maar gestencilde cursussen uitgaven.

16 De Faculteit Theologie of Godgeleerdheid van de Katholieke Universiteit te Leuven had een structuur, die enig was ter wereld en een internationaal publiek aantrok. De studenten waren allen clerici: ofwel in opleiding voor het priesterschap, ofwel reeds priester gewijd. Enerzijds was er de "schola minor" met de theologische opleiding voor het priesterschap, in die tijd bijna uitsluitend gevolgd door Amerikaanse studenten. Anderzijds was er de "schola maior" die in principe pas kon worden gevolgd na vier jaar theologische opleiding. Deze voorafgaande theologische opleiding hadden de meesten gekregen in een bisschoppelijk grootseminarie of in het theologicum van hun kloosterorde of congregatie. In deze "schola maior" werd men gewoonlijk eerst baccalaureus in de theologie (S.T.B.) na één jaar, licentiaat (S.T.L.) na nog twee jaar en doctor (S.T.D.) na het vierde jaar. Voor de licentie werd een proefschrift gemaakt, dat meestal al een onderdeel was of een voorbereiding van het proefschrift van het doctoraat. De voertaal van de lessen was voor vele vakken het Latijn. Achiël Roets volgde reeds het baccalaureaat vóór zijn priesterwijding, ter vervanging van het vierde jaar theologie te Gent. Het aantal studenten bleef beperkt. In 1945 werden 23 baccalaurei gepromoveerd, in 1947 18 licentiaten en in 1948 11 doctores in de theologie, onder wie telkens Achiël Roets.

President, directeur en geestelijk directeur met de studentenbewoners van het Leo XIII-college te Leuven in het academisch jaar 1939-1940. Achiel Roets: 2de rij, 8ste van rechts; Alfons Dierick (afkomstig van Wachthebeke): 4de rij, 6de van links; Gustaaf Copers (afkomstig van Zaffelare, thans directeur te Sint-Kruis-Winkel): bovenste rij, 10de van rechts.

3. ACTIEF IN DE OPBOUW VAN KSA

Ir. Paul Van Beveren

Paul Van Beveren werd geboren te Dendermonde in 1931 en is burgerlijk bouwkundig ingenieur. Hij werd assistent van professor De Beer (Gent en Leuven) tot 1963. Hij was ingenieur bij Ebes, later Electrabel en eindigde in 1996 als adjunct-zonedirecteur voor Oost- en West-Vlaanderen. Nadat hij eerst gewestsecretaris van K.S.A. voor Dendermonde was geweest en in 1950 gowhoofdman voor de hernieuwers, werd hij van 1952 tot 1955 gowleider van KSA-Oost-Vlaanderen. Samen met gowproost Joris Gyselbrecht, die in de tekst van kanunnik Delmotte ter sprake komt, wordt hij beschouwd als een centrale figuur in de heropleving van KSA-Oost-Vlaanderen. Daarna werd hij “gowpreses” tot 1969. Hij was voorzitter van het Jeugdbeschermingscomité (1965-1985) en ondervoorzitter, later voorzitter van het Wit-Gele Kruis Oost-Vlaanderen tot 2003. Vanaf 1996 is hij als vrijwilliger actief in het beheer van het bisdom Gent voor patrimonium en voor dekenale en parochiale v.z.w.’s.

Adres: Schoonzichtstraat 35, 9051 Sint-Denijs-Westrem.

In het boek “De Katholieke Studentenactie in Oost-Vlaanderen 1928 - 1992”¹⁷ wordt de rol van Mgr. Leo De Kesel, van 1934 tot 1950 gowproost van KSA-Oost-Vlaanderen, op markante wijze beschreven. Als president van het Grootseminarie deed hij beroep op talrijke, energieke en ook vrome seminaristen, om in Oost-Vlaanderen bonden te stichten en te ondersteunen en te Gent het gowsecretariaat, de dienst ledenbeweging, de verzekering en de boekhandel “Die Grael” te helpen opbouwen. Uiteraard was KSA-Oost-Vlaanderen geen seminaristenbeweging, maar hun steun, omwille van hun inzet en hun ouderdom, was vooral in de aanvangsjaren (1935 tot 1950) zeer belangrijk.

Tot deze groep behoorde de seminarist Achiel Roets. Als seminarist en proost van KSA-Wachtebeke was hij de minzame maar trouwe begeleider. In deze activiteit zou hij te Wachtebeke in 1946 worden opgevolgd door zijn broer André Roets. In Gent lanceerde de KSA-boekhandel “Die Grael”, naast zoveel Oost-Vlaamse uitgaven (leidersboeken, gidsenboeken, tijdschriften) ook het schitterende zangboek “Singhet ende Weset Vro” onder leiding van Ignace De Sutter, dat in alle jeugdbewegingen en scholen tot in de negentiger jaren werd gebruikt en dus meer dan vijftig jaar stand hield. Bij de verkoop kwam men handen te kort. Hier was dan ook de seminarist Achiel Roets tot 1945 present.

Zijn broer E.H. André Roets werd op 15 juni 1946 priester gewijd en begon reeds op 17 juni zijn taak te Dendermonde als subregent. Als toenmalige student van de Poësis¹⁸ leerde ik deze priester vlug kennen, en moest ik mijn eerste “indruk”, namelijk te maken hebben met een bedeesde jonge priester, vlug laten varen. Ons jong geweld counterde hij op discrete maar zeer kordate manier.

Ik heb zijn zin om de orde te handhaven, om het college van Dendermonde - dat in groei en energie uit zijn voegen scheen te barsten - in goede banen te leiden, ondersteund door zijn minzaam uitgedeelde straffen, godvruchtig te ondergaan.

¹⁷ Zie voetnoot 14.

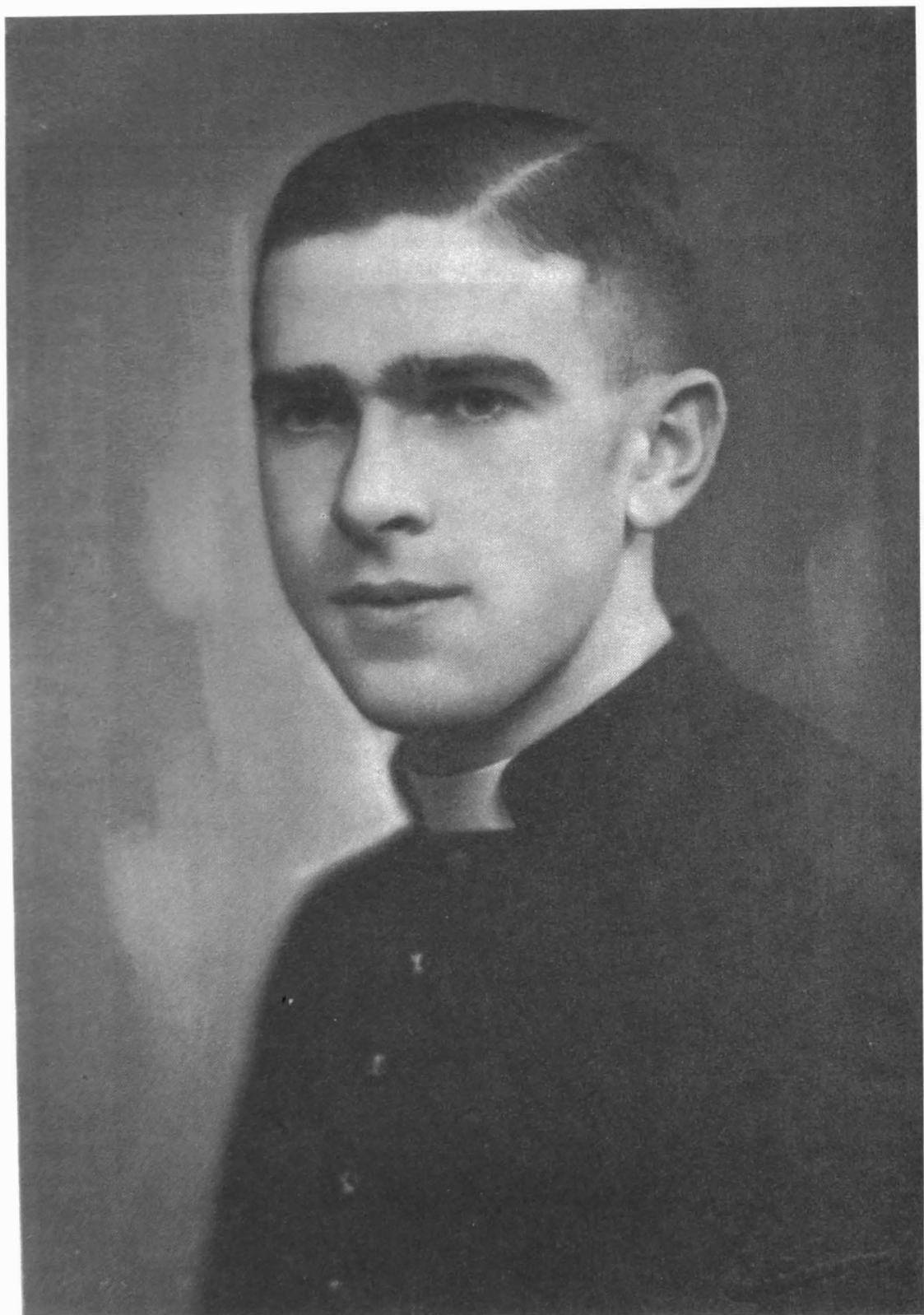
¹⁸ De zes jaren van de Grieks-Latijnse humaniora werden genoemd: de zesde, de vijfde, de grammatica of vierde, de syntaxis of derde, de poësis en de rhetorica.

Ik had de eer voor E.H. André Roets, tijdens het nieuwjaarsverlof 1946-1947, het tweede boek van Vergilius¹⁹ als straf te vertalen in het Nederlands en het Frans. Ik vertel het nu nog met een glimlach. Want uitgerekend op die E.H. André Roets deed ik in 1951 beroep - ik was ondertussen gouwleider geworden voor KSA- Oost-Vlaanderen - om gouwsecretaris te worden in opvolging van E.H. Jan D'Haese.

Ik waardeerde deze wilskrachtige priester ten zeerste. Hij bleef gouwsecretaris tot 1956. E.H. André Roets was, zoals andere Wachtebekenaren, een trouw en stipt man, een man die graag op de achtergrond bleef, maar die alles in perfecte orde wilde. En wie jonge mensen kent, weet dat orde in administratie, niet altijd hun hoogste deugd is.

Met grote waardering kijken oud-jongvlamingen uit Oost-Vlaanderen op deze twee "markante" figuren terug.

19 In de Grieks-Latijnse Humaniora las men indertijd delen uit de Aeneis, de Bucolica en de Georgica van de Romeinse schrijver Vergilius (70-19 vóór Christus). Het tweede boek van Aeneis, over de stamvader van de Romeinen, Aeneas, besloeg in de gebruikelijke uitgave van pater A. Geerebaert S.J. 26 bladzijden Latijnse tekst.

Achiel Roets als jonge seminarist in priesterkledij (1940).

Achiel met zijn broer André in K.S.A.-uniform in 1941.

4. Een noeste werker, een bescheiden bidder, een aangename kameraad

door Jozef Delmotte

Kanunnik Jozef Delmotte, geboren te Ophasselt in 1917, priester van het bisdom Gent (1944), studeerde filosofie aan de Pauselijke Universiteit Gregoriana te Rome en werd doctor in de theologie aan de Katholieke Universiteit van Leuven. Hij was professor in de wijsbegeerte aan het Kleinseminarie te Sint-Niklaas en na de verhuis ervan in 1950 te Drongen. In 1956 werd hij professor moraal en opvoedkunde in het Grootseminarie te Gent, waarvan hij president werd van 1964 tot 1970. Erekanunnik sinds 1959 en titulair kanunnik sinds 1964. In 1967 kreeg hij de eretitel van “theologaal”, eertijds de deskundige in theologische kwesties voor de kanunniken. Hij was verantwoordelijke voor de begeleiding van priesters en de roepingenpastoraal (1964) en verantwoordelijke voor de opleiding tot het permanent diaconaat. In 1971 werd hij algemeen directeur van de Zusters Apostolinen van de Onbevleete Ontvangenis van Gent. Hij was tevens gouvproost voor de ridders in KSA-Oost-Vlaanderen (1948-1949), diocesaan proost van VKSJ (1952-1958), advocaat (1966) en rechter in de kerkelijke rechtbank, lid van de bisschoppelijke benoemingsraad (1967), verantwoordelijke aalmoezenier van de diocesane commissie voor gezinspastoraal en lid van de diocesane raad van algemene directeurs.

Sinds 2002 is hij op rust bij de Zusters van de Kindsheid Jesu te Oostakker.

Adres: Onze-Lieve-Vrouwdreef 4, 9040 Oostakker.

Kanunnik Jozef Delmotte spreekt vanuit een levenslange vriendschap en samenwerking met kanunnik Roets.

Student aan het Grootseminarie te Gent

Achiel werd theologant aan het Grootseminarie te Gent in september 1941, één jaar na mijn intrede. Wij hadden elkaar vroeger reeds ontmoet. Eerder gezien dan echt ontmoet. Hij nam immers deel aan de gouddagen en aan de vormings- en leidersdagen van de KSA, te Gent, te Oostakker, te Zwijnaarde.

Het aantal nieuwe kandidaten voor het priesterschap draaide toen nog rond de vijftig per jaar.

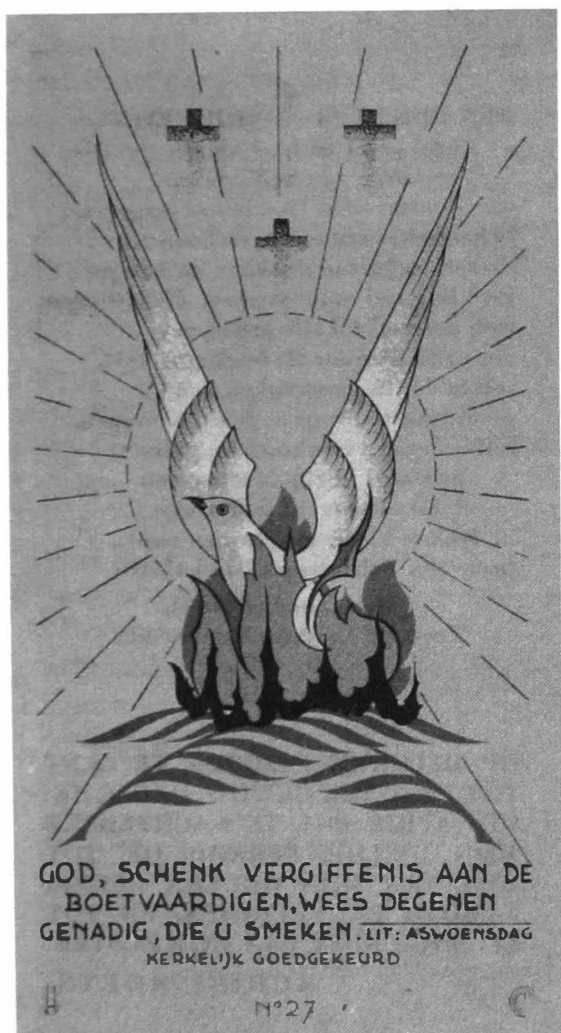
Het grootste gedeelte van de gebouwen aan de Reep was bezet door de Duitsers. De voltallige groep seminaristen was alleen te samen in de kapel, in de refter, in het klaslokaal van Groot Sint-Bavo en op de speelplaats van datzelfde instituut.

Achiel viel niet op. Binnen de grote, haast onoverzichtelijke gemeenschap, werd hij instinctmatig gerekend bij “de Leo-tjes”, een ietwat aparte groep, diegenen namelijk die reeds aan de universiteit hadden gestudeerd. In de ogen van de andere studenten, die via het kleinseminarie te Sint-Niklaas kwamen, leken zij iets ouder, zeker geleerder, normaal bestemd voor een “hogere” toekomst. Zij droegen reeds de Romeinse toga.

Achiel kwam over als ietwat afstandelijk, karig in zijn woorden, maar toch met een spontane glimlach op het gelaat. Toen was hij reeds, wat hij met de jaren duidelijker worden zal: een noeste werker, een bescheiden bidder, een aangename kameraad.

*Moeder en vader Roets- Van de Winckel met hun twee zonen priester op de dag van de ere-
mis van priester André Roets.*

EEN PRIESTER † MOET ZIJN :
 heel groot en heel klein ;
 een bron van heilig leven,
 een zondaar wien God moest vergeven ;
 beheerscher van eigen verlangen,
 dienstknecht van zwakken en bangen ;
 niet buigend voor grooten die dwingen,
 zich neigend tot alle geringen ;
 door zijn Meester als leerling geleid,
 zelf leider in geestelijken strijd ;
 nooit moe om voor anderen te vragen,
 zelf schenker van kostbare gaven ;
 grijsaard in rijp beschouwen,
 kind in oprecht berouwen ;
 in denken klaar, in woorden waar...
 (naar een Salzburgsch handschrift).

Maria, in dien strijd,
 Toon dat Gij mijn Moeder zijt.

OP BELOKEN PASCHEN TE GENT
 TOT PRIESTER GEWIJD, DROEG IK,
 OP 9 APRIL 1945, TE WACHTEBEKE
 MIJN HEILIGE EEREMIS OP, TOT
 HEIL VAN MIJN OUDERS, BROER,
 FAMILIE EN VRIENDEN, EN TOT
 EEUWIGE RUST VAN MIJN ZUSTER.

ACHIEL ROETS.

Gedachtenisprentje van de priesterwijding te Gent en de eremis te Wachtebeke van Achiel Roets.

De Gentse priesterstudenten in
 Leuven in 1945 in het Justus
 Lipsiuscollege, genoemd "de
 Gentsche dekenij". Zittend
 v.l.n. r.: Raf Windey, Hendrik
 Van den Bussche
 (Schendelbeke), André Van
 Hove (Zaffelare), Marcel
 Fraeyman (deken), André
 Wylleman, Grumaar De Pauw,
 Hektoor Haerens. Staand
 v.l.n.r.: Marcel Vermussche,
 Paul Bockstaele, Jan Steppe,
 Marcel Cuelenaere, Jan Van
 Driessche, Joris Eeckhout, Staf
 Dhaese, René De Wilde, Frans
 Sanders, Cyriel Martens, Jef
 Delmotte (Ophasselt), Cyriel
 Coupé (Anton van Wilderode,
 Moerbeke), Achiël Roets
 (Wachtebeke), Jef Heynderycx,
 Omer De Landisheer.

Een feest tijdens de studententijd

Wie kan in enkele woorden de sfeer weergeven van een feest? Achiël was eens op een feest. In de zaal van het Justus Lipsiuscollege²⁰ te Leuven werd monseigneur Arthur Janssens gevierd. Hij was een toffe man. Een eerder vierkant, gerimpeld gelaat, een lange smalle mond, glad gestreken haar en een hoekige kin. Hij was president van “de Just”, vulgo²¹ werd hij “de baas” genoemd. Vertellen aan tafel, in een kleine groep, ging hem beter af dan moraaltheologie doceren in een volle aula. Maar “de baas” was graag gezien, een wijze autoriteit en de Vlaamsgezinde geestelijke leider van het Davidsfonds.

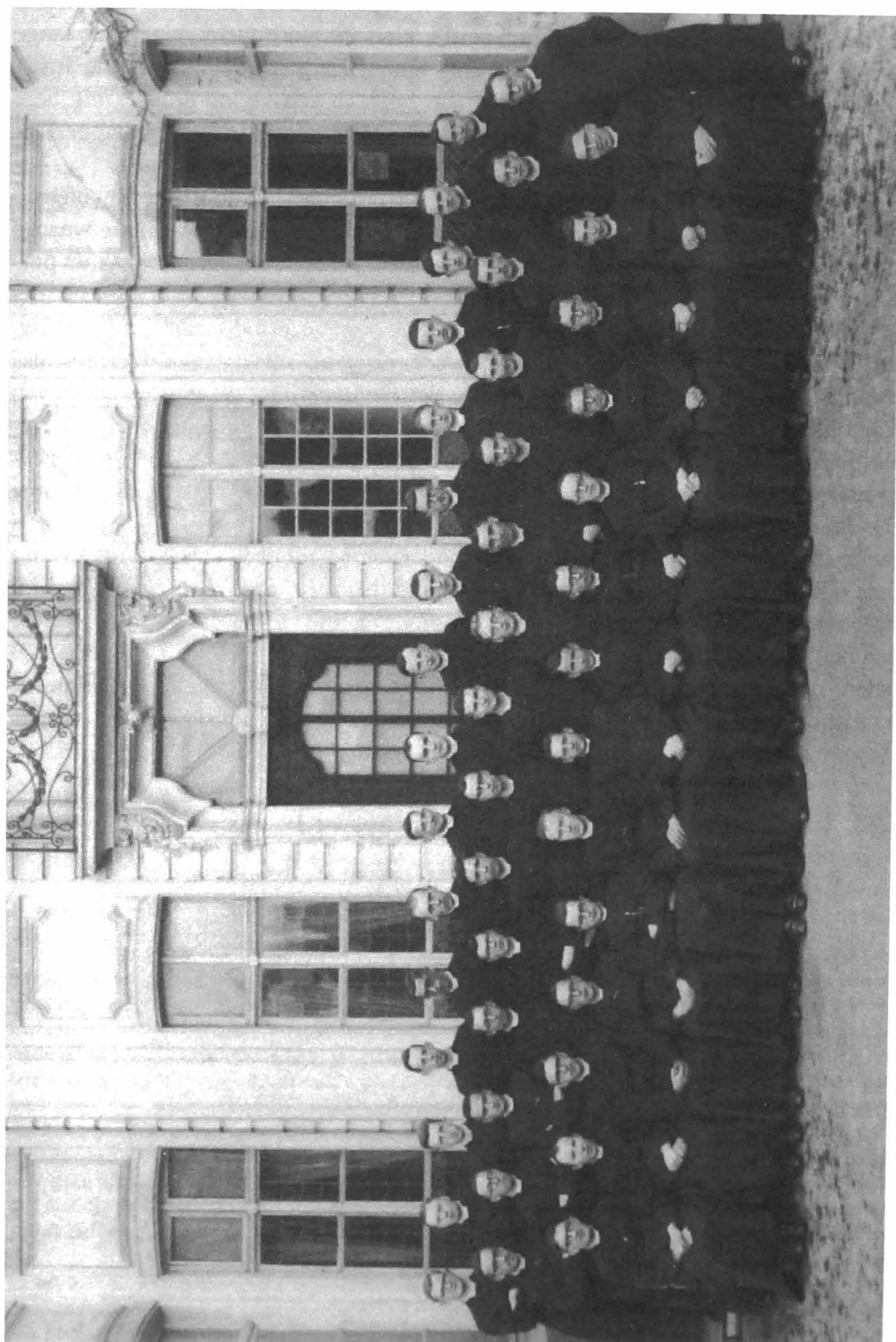
De viering verliep perfect. Een van de feestnummers werd gebracht door Luc Reyntens.²² Achiël heeft zich toen haast een breuk gelachen. Luc trad tot dicht bij het verhoog waarop “de baas” troonde. Omgord met een brede paarse singel, op het hoofd een bonnet met purperen “pompon”, tussen de handen de zwarte kaft van een liturgisch boek, zong Luc met zijn zware, warme stem, een soort van lange litanie. De zaal herhaalde iedere aanroeping. De geestdrift groeide gestadig. Het pseudo-gregoriaans steeg tot een Carmina-Buranalawaai. “De baas” glunderde. Zijn smalle, lange mond werd langer en smaller van de pret. Zijn vingers trilden onder zijn kin. Achiël zong en lachte luidkeels mee. De tranen liepen uit zijn ogen. Hij sloeg met zijn handen tegen zijn hoofd en op zijn knieën. Ontelbare malen heeft Achiël later de herinnering opgeroepen aan die knettergekke “lange litanie” van Luc.

Veertig jaren nadien, bij het overlijden van kanunnik Luc Reyntens, vond Achiël toevallig de originele tekst terug tussen de papieren van zijn betreurde vriend. Heel gaarne had hij dit kostbaar manuscript meegenomen naar huis. Het is echter toen, door een of andere onachtzaamheid, nog verloren geraakt. Achiël vond dit heel jammer. “Misschien is Luc het komen halen, om het zelf te bewaren en om het opnieuw te zingen later” mijmerde Roets met gemengde gevoelens van vreugde en verdriet.

20 Na het derde jaar theologie te Gent werd Achiël Roets naar Leuven gestuurd om theologie te studeren aan de schola maior van de theologische faculteit. Ook de priesterstudenten te Leuven woonden in “colleges” met een gedisciplineerde levenswijze. Als bijna-priester en vooral als theologiestudent zou Achiël normaliter gewoond hebben in het H.-Geestcollege, Naamsestraat, maar dat lag in 1944 grotendeels in puin na bombardementen. Het werd verwoest in de nacht van 11 op 12 mei 1944. In dat eerste jaar van zijn tweede studietijd in Leuven, woonde hij in het Justus Lipsiuscollege in de Minderbroedersstraat, dat ook zwaar gehavend werd in september 1944. Een grote groep Gentse priesters woonde daar samen. Zij noemden zich “de Gentse dekenij”. Het academisch jaar is pas geopend op 15 januari 1945. Achiël Roets kwam dus terug naar Leuven, een zwaar door de oorlog geteisterde stad. De grote, nieuwe bibliotheek aan het Ladeuzeplein, gebouwd na de verwoesting in 1914 van de oude bibliotheek, was al opnieuw verwoest op 16-17 mei 1940.

21 In de volksmond, in dit geval de taal van de studenten: “de baas van de Just”, de president van het Justus Lipsiuscollege.

22 Luc Reyntens (Gontrode 1922 - Gent 1986) was een goede vriend en later jarenlang collega van Achiël Roets. Hij verbleef eveneens aan het Justus Lipsiuscollege te Leuven als theologiestudent, maar kwam daar pas later. Zijn aanwezigheid op dit feest wijst erop dat het zich niet heeft afgespeeld tijdens het verblijf 1944-1945 van Achiël Roets op dit adres, maar mogelijk in 1947 of 1948. Luc Reyntens was priester van het bisdom Gent (1946), doctor in de theologie (Leuven, 1949), leraar aan het Sint-Lievenscollege te Gent (1949-1951), professor aan het Grootseminarie te Gent (1951-1961), ceremoniaris van de bisschop (1956-1961), mededirecteur van de Diocesane Bedevaarten naar La Salette en Lourdes (1955-1986), diocesaan proost van de Boerenbond, K.V.L.V. en K.L.J. (1961-1986), erekanunnik (1959-1978) en titulair kanunnik (1978-1986)

De priesters van het bisdom Gent, die gewijd werden in 1945: E.H. A. Roets: eerste rij, derde van links; E.H. G. Copers: eerste rij, zevende van links.

De leiding van het Pauscollege rond 1947, v.l.n.r. Achiel Roets (subregent), Robert De Langhe - inwonende professor, Mgr. Prof. Mag. Jozef Coppens, president, X, Jan Smets - de econoom van het Pauscollege, X - een Waalse subregent, Felix Van den Berghe (subregent)

Viering van een jubileum van Mgr. J. Coppens rond 1958 met het personeel, de zusters, de subregenten en oud-subregenten van het Pauscollege te Leuven. V.l.n.r., onderste rij, 2de: prof. Hendrik Van Den Bussche, 4de: Mgr. J. Coppens, 7de: prof. R. De Langhe, 9de: prof. L. Van Peteghem. Op de bovenste rij, derde van links staat prof. A. Roets.

Subregent te Leuven²³

Door zijn benoeming tot subregent aan het Paus Adrianuscollege kwam Achiël in een nieuwe wereld terecht. Een eigenaardig milieu, zeker voor hem. Met de studenten ging hij bijzonder vlot om. Hij genoot hun vertrouwen. Van zijn kant droeg hij hun een warm hart toe. Zijn gezag, - en gezag had hij, - berustte op zijn goedheid. In de contacten met “zijn” studenten kon Achiël zorgeloos zichzelf zijn. De omgang met de overheid lag iets lastiger. Monseigneur professor magister²⁴ Joseph Coppens²⁵ was president van het convent. Hij was een beroemd man en hij wist het. Hij waande zich een tweede Erasmus. Als exegeet achtte hij zich de eerste. In zijn huis woonden nog twee exegeten die, evenals de president, priesters waren van het bisdom Gent.²⁶ Achiël was Gentenaar met de Gentenaren. Maar meermalen verschoot hij van de puntige, pittige, wel eens pijnlijke plagerijen, die de drie bijbelkenners elkander toestuurd. Verschoot hij er van, hij genoot er ook van. Maar zelf deed hij aan dit sublieme spel niet mee. Elkander verbaal de loef afsteken, collega’s kopje onder duwen, dat lag niet in zijn aard. Buitenstaanders, professoren en studenten in de stad vernamen, God weet hoe, wie wat gezegd had en vele steekspelen uit “de paus” werden, met de onvermijdelijke aanvullingen, verder verteld.

Het verbaasde niemand dat Achiël met het oog op zijn doctoraatsthesis²⁷ niet een onderwerp uit de exegese koos, maar de leiding van zijn studie in handen legde van de historicus professor Albert De Meyer²⁸, eveneens een priester van het bisdom Gent, een zeer intelligent, wijs, voortdurend werkzaam en bovendien vriendelijk academicus.

23 Pas na zijn priesterwijding is Achiël Roets als theologiestudent subregent geworden op het Paus Adrianus VI-college aan het Hogeschoolplein, kortweg het Pauscollege of ook wel “het Varken” genoemd. Hier woonden op de eerste plaats lekenstudenten, onder begeleiding van een president, een directeur en een drietal subregenten. De keuken werd verzorgd door de Zusters van Maria, voor wie de subregenten in beurtrol de mis opdroegen. Overige taken werden vervuld door enkele knechten. De persoonlijke uitverkiezing als subregent gebeurde door de president van het college, Mgr. Jozef Coppens. Naar verluidt maakte hij zijn keuze bekend op het feest van de heilige Jozef, door de uitnodiging van zijn assistenten voor een plechtige mis op die dag.

24 “Magister” is de hoogste academische graad in de theologie en in het kerkelijk recht. Thans in onbruik geraakt.

25 Mgr. Jozef Coppens (Dendermonde 1896-Leuven 1981), priester van het bisdom Gent, doctor en magister in de theologie, professor aan de faculteit van de Godgeleerdheid te Leuven van 1927 tot 1967, president van het Pauscollege van 1930 tot 1967.

26 Ten tijde van het verblijf van Achiël Roets woonden onder meer in: Mgr. Robert De Langhe (Vinkt 1911-Leuven 1963), priester van het bisdom Gent, doctor en magister in de theologie, licentiaat in de bijbelwetenschappen en licentiaat in de Oosterse geschiedenis, kandidaat wijsbegeerte en letteren (klassieke filologie), vanaf 1945 gewoon hoogleraar, gespecialiseerd in bijbelse talen. Was eveneens een tijdlang subregent toen Achiël Roets daar woonde: Hendrik Van den Bussche, geboren te Schendelbeke in 1920 en priester gewijd in 1943. Hij studeerde in 1948 te Leuven af als kandidaat in de wijsbegeerte en letteren (klassieke filologie), baccalaureus in de thomistische wijsbegeerte, licentiaat in de oriëntalistiek en doctor in de theologie (gespecialiseerd in exegese). Hij werd later professor aan het Grootseminarie en collega van professor Achiël Roets, tot hij voltiids professor werd te Leuven. Hij overleed te Leuven op 2.7.1965 bij een brand op zijn slaapkamer in het H.-Geestcollege te Leuven, waarvan hij de president was.

27 Achiël Roets maakte zijn doctoraat over een Leuvense theoloog uit de zeventiende eeuw: “Libertus Fromondus (1587-1653), Leuvense Hoogleraar en zijn Polemieken tegen de Calvinisten”, Leuven, onuitgegeven, 1948 (berust in Theologische Bibliotheek van de KU Leuven). Een samenvatting “Libertus Fromondus (1587-1653) en het kerkelijk gezag” verscheen in *Sacris Erudiri*. Jaarboek voor Godsdienstwetenschappen 2 (1949), p. 335-366. De gedrukte tekst van de twintig bijgevoegde stellingen bevindt zich onder meer bij KADOC.

28 Prof. Albert De Meyer (Hamme 1887-Leuven 1952), priester van het bisdom Gent, erekanunnik van de Sint-Baafskathedraal, doctor en magister in de theologie (gespecialiseerd in kerkgeschiedenis), directeur van de “Revue d’histoire ecclésiastique”.

Drukproeven

Het werd reeds vernoemd: Achiël beleefde voldoening aan wat de meesten vervelend achten, namelijk het verbeteren van drukproeven. Daar was hij reeds te Leuven mee begonnen. Zijn collega Robert De Langhe had de proeven ontvangen van de twee lijvige volumes van zijn magisterthesis.²⁹ Hij mobiliseerde zonder meer Achiël om ter plekke de honderden bladzijden uit te vlooien. Zelfs tijdens de verlofdagen moest Achiël daarvoor te Leuven blijven of erheen komen. Gewillig heeft Achiël dit monnikenwerk volbracht. Er was in geen van de twee kanjers nog één pluisje van de zetduivel te vinden: geen speld in die enorme hooiberg. Achiël heeft daardoor het zijne bijgedragen om de droom van magister De Langhe te verwezenlijken: dicht bij het rood van kardinaal Alfrink het paars van de prelatuur te verkrijgen.³⁰

Talloze - ook late - uren heeft hij zich doorheen de jaren over drukproeven gebogen. Met zeldzame nauwgezetheid, met een echte zin voor volmaaktheid, heeft hij, als een levend "Groen Boekje" ongelooflijk veel teksten gelezen, geschift, gezift en tot de hoogte van een persklare kopij opgetild. "Ik beleef veel plezier aan dit werk" placht hij te zeggen. Hij legde de klemtoon op wérk. Op een lofbetuiging reageerde hij als volgt: werkende maak ik goed het vele waarin ik in gebreke blijf. Zo sprak hij die dag en nacht dienstbaar was. Een dergelijke eenvoud siert de man tot over zijn graf.

Professor aan het priesterseminarie te Gent

Achiël Roets behaalde het doctoraat in de theologie in 1948. Dadelijk daarna wees bisschop Karel Justinus Calewaert hem aan om de cursus dogmatiek te geven aan het Grootseminarie te Gent. Hij verving professor magister Werner Goossens³¹, die om gezondheidsredenen definitief rust moest nemen. Kanunnik Goossens was gelukkig met die oplossing.

Al waren er enkele jonge krachten gekomen en al had Wereldoorlog II de relaties tussen de professoren en de studenten noodgedwongen gewijzigd, toch werd door de theologanten de vleugel waar de professoren woonden, opnieuw, zoals door generaties tevoren "het fort" genoemd. De barst die professor magister Paul Van Imschoot³² beweerde in het fort te hebben geslagen was niet breder geworden. Achiël, hoe vriendelijk en hoe toegankelijk hij ook was voor elke seminarist die bij hem aanklopte, heeft geen muren doen vallen.

29 Robert De Langhe verdedigde zijn magisterthesis, geschreven in het Frans, op 29 november, 1 december en 5 december 1945, dus enkele maanden nadat Achiël Roets op het Pauscollege kwam inwonen. Het onderwerp was een taalkundige studie over oude teksten die gevonden waren in Ras Sjamra (het vroegere Oegarit) aan de Middellandse Zee, ter hoogte van Syrië. Deze teksten waren geschreven in het "Oegaritisch", een Semitische taal, verwant met het Hebreeuws. De titel luidde: *Les textes de Ras Shamra-Ugarit et leurs rapports avec le milieu biblique de l'Ancien Testament*, uitgegeven in de reeks *Universitatis Catholica Lovaniensis. Dissertationes ad gradum magistri in Facultate Theologica vel in Facultate Iuris Canonici consequendum conscriptae. Series II, tomus 35, Gembloux-Parijs, 1945*. Mgr. J. Coppens vermeldde betreffende de drukproeven alleen zijn eigen bijdrage: "De maanden augustus-december 1945 waren van de meest werkzame van onze loopbaan. Wij wijdden ons zonder ophouden aan de redactie van de tekst, het verbeteren van de drukproeven, het bespreken van de hypothesen en de oplossingen..." (J. COPPENS, *La carrière et l'oeuvre scientifique de Monseigneur Robert De Langhe, - Ephemerides Theologicae Lovanienses* 40 (1964), dl. I, p.109)

30 Naar verluidt kreeg prof. De Langhe, die van 1948 tot 1961 ook buitengewoon hoogleraar te Nijmegen was, de titel van monseigneur (als huisprelaat van de paus, een eretitel die recht gaf op het dragen van een speciale kledij) dank zij zijn goede relatie met de Nederlandse kardinaal en aartsbisschop Alfrink.

Zijn lessen waren naar inhoud en naar vorm bewonderenswaardig. Zijn taal was perfect. De dogmatische traktaten heeft hij minder abstract veeleer stevig exegetisch onderbouwd. De resultaten van de recente bijbelstudie, die hij te Leuven, maar ook bij zijn collega, de exegeet Hendrik Van den Bussche te Gent, opving, wist hij - zeg maar: durfde hij - in zijn stellingen o.a. omtrent de schepping en betreffende het maagdelijk moederschap van Maria, tot hun recht te laten komen. Hij heeft zijn toehoorders, alsook de lezers van zijn publicaties, verbaasd en verheugd. Op het terrein van de dogmatische theologie is hij, alvast in Gent, de voorzichtige en tegelijk moedige vernieuwer geweest. Wat ik hier schrijf werd reeds vermeld in dit gedenkboek maar ik wil het nogmaals beklemtonen, met respect en erkentelijkheid.

Pelgrimstocht naar de Hoge Vrouwe en VKSJ 1954

Vicariss Roets had een boontje voor de VKSJ. Ik heb dat in de jaren vijftig, toen ik diocesane proost was, meerdere malen mogen ondervinden. Honderden studentinnen uit die tijd vertellen thans nog over mijnheer Roets, de overal aanwezige steeds bezige bij.

Verwacht van mij niet dat ik een volledig verslag geef van al zijn activiteiten. "Het zou te veel zijn om ze maar te noemen" zoals in een psalm staat. Aan één enkele gebeurtenis wil ik toch niet voorbijgaan.

1954 stond in het teken van "De pelgrimstocht naar de Hoge Vrouwe". Meer dan tweeduizend vijfhonderd studentinnen uit heel Vlaanderen trokken dit jaar naar het verre, hooggelegen Lourdes. De veelzijdige voorbereiding van de "pelgrims" en de praktische uitvoering van de "tocht" lagen, wat het bisdom Gent betreft, grotendeels in handen van Achiël. Hij vroeg zijn vriend Alfons Dierick³¹, een Wachtebekenaar zoals hij, mee te gaan. Professor Dierick was laureaat aan het Lemmensinstituut³⁴. Wie kon hij beter vinden om de liturgische diensten op te luisteren met orgelspel op het hoogste niveau? Gelukkig, Alfons is op het verzoek van Achiël gewillig ingegaan. Luister maar.

Ik beperk mij weer tot één moment, namelijk het bezoek aan Chartres, de eerste étape van onze "pelgrimstocht". De kathedraal van Chartres is wereldberoemd. Daar zijn recente redenen voor. De bekeerling Charles Péguy³⁵ heeft zijn voettocht naar dit heiligdom in prachtige poëzie vertolkt. Naar het voorbeeld van Péguy trekken ieder jaar karavanen hoogstudenten van Parijs naar Chartres op bedevaart. Onze VKSJ volgde dus een goed spoor.

31 Goossens Werner (Sint-Niklaas 1899 - Sint-Niklaas 1949), priester van het bisdom Gent (1925), magister in de theologie (1931), professor dogmatica aan het Grootseminarie van Gent (1931-1948) (maar in 1947 was Hendrik Van den Bussche reeds waarnemend professor in de dogmatica.) Achiël Roets had drie jaar les gekregen van professor Goossens.

32 Mgr. Paul Van Imschoot (Gent 1889 - Gent 1967), priester van het bisdom Gent (1912), was doctor in de theologie en doctor in de wijsbegeerte en professor in de exegese op het Grootseminarie van 1919 tot 1948. Hij was dus van Achiël Roets wel de leraar maar niet meer de collega geweest op het seminarie.

33 Zie voetnoot 8.

34 Opgericht te Mechelen in 1879 als "School voor godsdienstige muziek", in 1968 overgebracht naar Leuven als "Interdiocesaan Hoger Instituut voor Kerkmuziek". Thans is het een departement van de Hogeschool voor Wetenschap en Kunst en biedt een opleiding in muziek, podiumkunsten en onderwijs.

35 Charles Péguy (1873-1914), socialistisch denker, beïnvloed door H. Bergson, keerde in 1908 terug tot het katholieke geloof. Hij maakte tussen 1912 en 1914 een aantal pelgrimstochten naar de kathedraal van Notre-Dame in Chartres. In 1913 publiceerde hij het beroemde gedicht "Présentation de la Beauce à Notre-Dame de Chartres", dat meerdere generaties leerlingen in het katholiek middelbaar onderwijs hebben moeten bestuderen en (deels) van buiten leren.

De faam van de kathedraal heeft nog veel andere wortels. De legende leert ons dat kruisvaarders ³⁶een allerkostbaarste relikwie hadden meegebracht: een belangrijk deel van het blauwe kleed dat Maria, de Moeder van Jezus, gedragen heeft. Ter ere van Onze Lieve Vrouw werd, als een waardig schrijn voor dit blauwe mantelstuk, een pronkstuk van een gotische kathedraal opgetrokken. Het metselwerk van de muren werd doorheen de vele, hoge, brede vensters verder gezet. De natuursteen werd gewoon aangevuld met stukken dik gegoten glas. De hoofdkleur was blauw. Blauw als hulde aan de blauwe mantel. Wie heeft nog niet gehoord van het “bleu de Chartres”?

Van de vele brandglasramen zijn er jammer slechts drie, maar gelukkig toch drie in hun oorspronkelijke staat bewaard. In hun hemelse schittering staan zij samen boven de ingangspoorten aan de westkant. Onvergetelijke meesterwerken. Het geheim van de wijze waarop zij hun kleuren samenstelden hebben de middeleeuwse glasblazers in hun graf meegedragen. Het originele “bleu de Chartres” is nog steeds niet te evenaren tot op vandaag. Kunt gij al vermoeden waar ik heen wil? Naar het bezoek van VKSJ natuurlijk! Tracht u eens voor te stellen welke ongehoorde schoonheid die kathedraal vertoonde, toen de vloer over zijn totale oppervlakte bezet was met de honderden VKS-ers in hun blauw uniform. Het middenschip en de zijbeuken bleken bedekt met een enkel, levend breed tapijt. De blauwe kathedraal zal nog nooit zó blauw zijn geweest.

Dàn bespeelde Alfons Dierick het monumentale orgel. De kathedraal werd nu niet enkel met kleur, maar ook met klank vervuld. De verste vensters en de hoogste gewelven kregen een stem. Zij zongen mee. De hele ruimte werd één loflied.

Na de plechtigheid hoorde Achiël Roets, met anderen, de hulpbisschop van ter plaatse beweren dat de volle schoonheid van de kathedraal nú voor de eerste keer tot hem was doorgedrongen. Ook de “archiprêtre”³⁷ had intens genoten van de orgelmuziek op dit niveau, in eenklank met de frisse samenzang van de jonge meisjes in hun keurig uniform “bleu de Chartres”. Beide gastheren zegden dat wij mochten terugkomen, dat wij altijd welkom zouden zijn.

Alfons is nog meerdere malen teruggegaan. De vonk was duidelijk overgeslagen. Zij werd een vlam, een vuur. Met een door hemzelf samengesteld fotoapparaat heeft hij sublieme diapositieven gemaakt. Hij wist de ongenaakbaar geachte details en de schier ongrijpbare schoonheid te bereiken en te vatten. De glorie van Chartres hangt sindsdien als een glans over de opnamen en over de voordrachten van professor Dierick.

Had Achiël niet een goede keuze gedaan? Nam Alfons niet de juiste beslissing, wanneer hij “ja” heeft gezegd? Mag Wachtebeke niet terecht trots zijn op deze twee?

De crypte van de kathedraal

In 1957 was de crypte, die zich onder de Sint-Baafskathedraal te Gent bevindt, een donkere ruimte. Mede onder inspiratie van Achiël Roets hebben de meisjes van VKSJ dit sombere gebouw een opknabbeurt gegeven. In het vooruitzicht van de wereldtentoonstelling van 1958 te Brussel hoopten zij de bezoekers, die van Brussel naar Gent afzakten, de schoonheid van dit monument te helpen ontdekken. Wat deden zij? Op gemotoriseerde boerenbedrijven en in fabrieken haalden zij gebruikte vuile olie op. Met dit vette goedje drenkten zij de randen en de platen van de grijze, verstorven grafzerken, die in de vloer lagen of tegen de wanden stonden. Het resultaat mocht gezien zijn. Achiël prees de stu-

36 Volgens andere bronnen zou dit “hemd” of “tuniek” van Maria in 876 door Karel de Kale uit Aken zijn meegebracht.

37 “Aarts priester” is een eretitel binnen een priestergroep, eertijds de priester die soms de bisschop verving.

dentinnen, die hun handen hadden vuil gemaakt om aan de crypte die glans en die frisheid te schenken; een groot aantal toeristen heeft in '58 de crypte ontdekt en bewonderd. Dit resultaat was geen einde, het was pas een begin. Achiël was bevriend met monseigneur Leo De Kesel en met professor broeder Firmin De Smidt. Monseigneur was "verliefd" op de kathedraal. Hij had in zijn hoedanigheid van voorzitter van de kerkfabriek reeds heel wat gedaan om de crypte van uitzicht te veranderen, te verbeteren. Broeder Firmin, de enige geestelijke die aan de universiteit van Gent doceerde, was in zijn hoedanigheid van professor in de archeologie en van specialist in de Romaanse architectuur, bijzonder geïnteresseerd in de crypte. Wetenschappelijke opzoekingen waren er ter plekke nooit gedaan. Achiël legde de link tussen De Kesel en De Smidt. Monseigneur gaf de toestemmingen en gaarne. Broeder Firmin zette zich aan het werk, met volle overgave. Alle dagen was de professor ter plaatse. Dagelijks was kanunnik Roets voor een paar uur op post. De geleerde vorser baande zich een weg doorheen het woud van historische vragen. Hij gaf in 1962 een boek uit, waarin hij zijn werkwijze en zijn gefundeerde antwoorden publiceerde³⁸. De crypte, die tot aan de tijd van Leo De Kesel smalend "een krocht, een patattenkelder, een koolkot..." werd genoemd, en in feite een bergplaats bleek voor alles wat bruikbaar en onbruikbaar was, werd door de vaak gedurfde, altijd kundige ingrepen, omgevormd tot een parel aan de kroon van het Gentse kunstpatrimonium.

Achiël had de opgravingen, ontleisteringen, aanpassingen en vondsten op de voet gevolgd. Hij had een hart voor wetenschap en kunst en hij zag de mensen die daar werkten gaarne. Samen met de werkleider en de werklieden nam hij de hamer, het truweel, de spade ter hand. Hij klom op de ladder. Hij dook in de kuilen. Hij liet de oude bisschopsgraven openmaken. Zusters van de Kindsheid Jesu daalden in de grafkelders af. Achiël noteerde wat zij zegden omtrent de maat van de gewaden, de aard van de stoffen, de details van de wandschilderingen, kortom alles wat waard was in het archief bewaard te blijven. Het is voor een groot deel aan de geestdriftige betrokkenheid van Achiël Roets te danken dat monseigneur De Kesel de crypte kon verheffen tot een mausoleum voor de Gentse bisschoppen, die tot dan toe te Mariakerke hun laatste rustplaats hadden³⁹. Aan hem is het eveneens te danken dat een steeds stijgend aantal toeristen dit allermooiste monument bezoeken, "Het Jeruzalem van Vlaanderen" zoals Felix Timmermans het noemde.

Cultuur en kunst

Achiël Roets had heel veel zin voor cultuur. Ik kan zonder moeite een breed spectrum opmaken van kunstvormen die hem interesseerden.

Poëzie b.v. Sedert hij te Gent en te Leuven bevriend was geworden met Cyriel Coupé⁴⁰ heeft hij zich de dichtbundels en de bloemlezingen van Anton van Wilderode aangeschaft. Hij heeft ze alle gelezen en genoten. Zelfs het zondagse "kramiekje", gewijd aan Van Wilderode, wilde hij niet missen. Naast de gedichten van Guido Gezelle en het Adagio van Felix Timmermans heeft hij niet veel tijd durven vrij maken voor verdere verkenning van de boeiende wereld van de literatuur.

38 Zijn bevindingen werden gepubliceerd onder de titel *Krypte en koor* van de voormalige Sint-Janskerk te Gent, - *Kultureel Jaarboek van de provincie Oost-Vlaanderen* 1959, band 2, jb. 13 (1960). In het voorwoord dankt prof. De Smidt als plaatselijke medewerkers Mgr. De Kesel en kanunnik Delmotte.

39 De tot nu toe laatst bijgezette bisschop is Mgr. Leonce Albert Van Peteghem, bijgezet op 17 januari 2004.

40 Cyriel Coupé, afkomstig van Moerbeke (1918), priester van het bisdom Gent (1944) was leraar aan het Sint-Jozef-Kleinseminarie te Sint-Niklaas. Hij overleed te Moerbeke op 15.6.1998, waar hij woonde sinds zijn pensionering op 1.9.1982. Hij is beter gekend onder zijn pseudoniem als dichter: Anton van Wilderode.

Muziek b.v. Achiël had, toen hij leerling was aan het Sint-Lievenscollege te Gent als “kleine zanger” meegezongen in het knapenkoor van de kathedraal. Als seminarist liet hij zijn prachtige stem meeklinken in de grote “schola” van Sint-Baafs. Voor de meesterlijke dirigenten o.a. Henri Van Laere⁴¹, Gerard Van Durne, Noël Van Wambeke, Michaël Ghijs, had hij een - zeg maar - ware verering. Maar op dit domein heeft hij zich weer niet de tijd gegund om concerten en muzikale prestaties, die buiten de kathedraal werden uitgevoerd, bij te wonen. Hij wist wel waar de goede knapenkoren te vinden waren. Hij heeft ze allemaal, om beurten, uitgenodigd om de Lourdesbedevaarten op te luisteren.

Schilderkunst b.v. Toen hij nog seminarist was, bezocht Achiël de belangrijke tentoonstellingen die in “Vyncke-Van Eyck” werden georganiseerd. Daar heeft hij o.m. de meesters van de Latemse school leren kennen en bewonderen. Dat de drie allermooiste schilderijen van de wereld in de Sint-Baafskathedraal, als in een enig schrijn, samen zijn, wist hij heel goed. Schilderkunst interesseerde hem. Maar hij heeft weer geen tijd vrij kunnen maken voor reizen, die hem naar beroemde musea zouden leiden. Hij maakte evenmin geld vrij om waardevolle werken aan te kopen voor zichzelf. Toevallige bezoeken aan Rome, Parijs, Chartres, enz. heeft hij aangegrepen om zijn ogen en zijn hart de kost te geven.

Smeedkunst b.v. Zijn collega Hendrik Van den Bussche, bracht hem in contact met Victor Cassiman, een kunstenaar-kopersmid te Dendermonde. Achiël kocht een grote, mooie Maria-schaal en een moderne, veelarmige, ruime lichter.

Dat Achiël smaak had voor kunst, daarvan kan keramist Paul De Bruyne⁴² getuigen, na de vele vriendschappelijke contacten, die hij via de Lourdesreizen met hem had. Ook grafici, als Raf Coorevits, Luc Verstraete en Jos Bultinck, die hem leerden kennen, toen hij nauw betrokken was bij de uitgaven van VKSJ, weten dat Achiël “een kunstenaarsziel” was. Blijkbaar hebben de omstandigheden hem wat het genieten van schoonheid betreft, tot soberheid en ascese gebracht.

De sportman

Achiël interesseerde zich uitermate aan sport. Zelf had hij de lichaamsbouw van een sportman. Hij was tamelijk groot van gestalte, flink gespierd en kerngezond. Aan topprestaties en kampioenschappen nam hij nooit actief deel. Maar op zijn niveau verzorgde hij zijn gezondheid, lenigheid, fitheid met haast dagelijkse inspanning.

De namen en de waarde van de grote atleten uit alle takken en vlakken kende hij van buiten. De bladzijde “sport” zou hij in zijn krant nooit overslaan, evenmin als de laatste bladzijde met de stripverhalen.

Hij had zijn favorieten. Voor de wielersport was dat uitgesproken Eddy Merckx. Ik herinner mij volgende anekdote. In de hal van het grootseminarie waren Achiël, beneden, en de portier boven de trap, uitvoerig en uitbundig de recente successen van Eddy aan het bespreken. Zoals het echte supporters past, was de bewondering hoorbaar in de geestdrift van hun stem. Ik passeerde achter de rug van Achiël toen hij juist de naam Merckx uitsprak. Plagend, maar met de schijn van ernst, zei ik: “Ah, Eddy Merckx, dat is die felle

41 Henri Van Laere (Wachtebeke 1899- Sint-Niklaas 1979), priester van het bisdom Gent (1924), leraar gewijde muziek aan het Sint-Lievenscollege en aan het Grootseminarie te Gent (1927-1943), pastoor te Landegem (1943), pastoor te Waarschoot (1947), algemeen directeur van de zusters van Onze-Lieve-Vrouw Presentatie te Sint-Niklaas en godsdienstleraar aan de normaalschool (1955), directeur van de zusters Kindsheid Jesu te Zwijndrecht (1966), op rust te Sint-Niklaas (1972)

42 Geboren in 1936 te Gent, waar hij nog verblijft, tekenaar en keramist.

Hollander!"). Met een ruk keerde Achiel zich om en zei, geërgerd en medelijdend tegelijk: "Merckx is geen Hollander: hij is onze beste Belg!" Hij zocht steun en troost in het lachend gelaat van de portier aan de overkant.

Gezamenlijk gebed

Het moet, schat ik, in 1957 geweest zijn. Het was een avond in de winter. Na volbrachte dagtaak, zoals men dat zegt, zaten Luc Reyntens en ik gezapig te praten op de kamer van Achiel: "eventjes wat rusten vóór het slapengaan" volgens een gezegde van meester Gerard Van Durme. Bij het rechtstaan zei Luc: ik ga nog gauw mijn paternoster bidden". "Kunnen we dat niet samen doen?" vroeg Achiel. We wensten niet beter. Van dan af hebben wij, elke avond waarop iedereen vrij was, beurtelings bij één van ons drie, in trio "onze" paternoster gebeden, vóór de avondbabbel begon.

Wij hebben deze vorm van "dagsluiting" jarenlang volgehouden: vroom en vriendschap-pelijk.

President en professorencorps van het Grootseminarie te Gent rond 1958. Van links naar rechts: zittend: Leonce Albert Van Peteghem, Leo De Kesel, Lucien Anné, Gerard Van Durme, staand: Luc Reyntens, Hendrik Van den Bussche, Marcel Fraeyman, Achiel Roets, Jozef Delmotte.

Netelige situaties

Achiel Roets is enkele malen in een akelige situatie verzeild geraakt. Hier volgen een drietal voorbeelden.

* Na de hoogmis in de kathedraal te Gent ging hij, met nog twee collega's professoren, naar het zwembad "Van Eyck". Dat slokje zwemsport paste precies tussen de mis en het middagmaal. Op een zondag stapte Achiel uit de cabine en deed direct een duik in het diepe. Echter ... die zondag was de bodem niet naar beneden. Een sombere plons en een korte kreet. Gelukkig had Achiel goede reflexen gehad. Met gestrekte armen moet hij tijdig gereageerd hebben. Niets gebroken noch verstuikt. Alleen een brede schaafwonde op de schedel. Hoe konden wij dit onder een laag jodiumtinctuur voor het corps verborgen houden?

* Achiel zocht gaarne wat ontspanning op de "kamper". Dat was het buitengoed van het Grootseminarie, gelegen in de ronding van de Schelde te Zwijnaarde. Moeizaam roeien met een boot, taai geworteld onkruid uittrekken, te lage takken hakken... enkele ronden koersen: "een gezonde geest in een gezond leest" wist hij wel.

Op een keer werd beslist een hoge, meer dan honderd jaar oude boom zomaar te vellen. Een echte vakman kwam er niet aan te pas. Een overmoedige seminarist beweerde dat hij de klus kon klaren. Bovengrondse wortels werden diep ingekerfd. Een lange reep werd rond de stam gesnoerd. Met ons drieën trokken wij in dezelfde richting. Ten kraakte plots het gevaarte en viel met kruin en stam in de verkeerde richting. Achiel vluchtte links. Luc⁴³ liep rechtdoor. De toppen van de verste takken bedolven Luc die zich op de grond geworpen had. Met overgrote vrees haalden wij Luc van onder de twijgen. Omwille van een bloeddende snijwonde - gelukkig was het maar dit - reden wij vlug, met de Volkswagen van Achiel, naar dokter Elaut, die de wonde ontsmette en dicht naaide. Wij kwamen er met de schrik vanaf. Het minieme litteken is op het hoofd van Luc levenslang zichtbaar gebleven.

* Tijdens een van de keuzekampen te Schoten⁴⁴ werd op een avond een groot vuur aangemaakt. Het was reeds donker. Op een open plek onder de sterrenhemel stonden de meisjes in een kring, stil, hand in hand, klaar voor een avondwake. Een van de aanwezigen stapte naar de pas aangestoken stapel hout. Zij wilde de beginnende vlam doen oplaaien door er, uit een blikken bus, benzine over te gieten. Zij was geschrokken door het plotse effect. Zij liet de kan vallen, op een meter afstand van de vuurhaard. Iemand waarschuwde voor mogelijk ontploffingsgevaar. Alle omstaanders verwijderden zich zo vlug mogelijk en zo ver mogelijk.

Intussen had Achiel - handig en vlug als hij was - een lange stok gegrepen en de metalen bidon uit de nabijheid van de brandende stapel weggehaald. Dààr bleef de vlam, alleen aan de ronde opening, rustig flakkeren, alsof het een geïsoleerde olielamp was.

Alle gevaar was vermeden. Een paar leidsters bleven waakzaam toezien. Het duurde lang vooraleer de bus was leeg gebrand. Het grote feestvuur doofde langzaam uit, de hete as en de rode, smeulende houtskool werden met een laag aarde afgedekt. Achiel was gelukkig. Alles was goed afgelopen. Goddank, zei hij. Mede dank zij Achiel, dachten wij.

Erkenning van het diploma van het godsdienstinstituut

Telkens er in deze bundel sprake is van het Hoger Diocesaan Godsdienstinstituut werd Achiel Roets vernoemd. Volgend verhaal komt dit dossier vervolledigen. Het is voldoende

43 Collega Luc Reyntens, zie voetnoot 22.

44 Zie verder in de tekst van zuster Reninca Driesen.

bekend dat de toenmalige professor Leonce Van Peteghem een cursus wilde inrichten op het niveau van het “hoger” onderwijs. Hij had inlichtingen ingewonnen omtrent de voorwaarden tot het toekennen van het diploma regentaat, en - wie weet? - zelfs van licentiaat. Eens die voorwaarden bekend, werd met de cursus gestart. Het lessenpakket en de duur van de opleiding waren geregeld. Maar de officiële erkenning door het Ministerie van Onderwijs was nog niet getekend. Het was zelfs nog niet zeker dat die goedkeuring ooit zou komen. Er woei namelijk een harde tegenwind vanuit Leuven. En ook de Guimardstraat te Brussel⁴⁵ was taai gekant tegen een hoger “diocesaan” godsdienstinstituut te Gent. De ministeriële bezegeling bleef uit.

Kanunnik Van Peteghem hield het been stijf. Hij bleef zeker van zijn stuk.

De jaren volgden mekaar vlug op. Het derde jaar liep reeds naar zijn einde. Achiël Roets deelde de onrust van de studenten. Hij werd zenuwachtig omdat de wettelijke erkenning nog altijd niet gegeven was. De eindexamens waren reeds aan de gang, toen Achiël, zichtbaar opgelucht, van puur geluk zich vergaloppeerde. Aan enkele collega's deelde hij mee dat weldra op een avond in de kamer van Leonce Van Peteghem een gevolmachtigde van het ministerie de vereiste documenten kwam overhandigen. Hij was zó opgetogen dat hij drie vrienden uitnodigde om bij die gelegenheid een glas wijn te komen drinken.

Toen wij - als drie koningen - binnenstapten merkten wij vlug dat er een misverstand was. Achiël liep op zijn ongemak. Van Peteghem en de hoge bezoeker zwegen over wat er gaande was. Wij - de drie - keken elkander aan. Na een goed kwartier eindigden wij ons “bezoek”. De laatste die buiten kwam, keek, toen hij de deur wilde sluiten, even om. Hij zag hoe Achiël, vliegensvlug, een fles wijn, die achter een zetel stond, opdiepte. Wij - de drie - hebben hartelijk gelachen. Wij begrepen dat niemand gerekend had op een herhaling van het mirakel te Kana. Te veel volk voor te weinig wijn... Voor Achiël was de overhandiging van de ministeriële acte een half mirakel en dàt was het voornaamste. Nooit heeft hij met zijn aandeel in het “behalen van dit diploma” als met een pluim op zijn eigen hoed gepronkt.

Overlijden van Joris Gyselbrecht

Ik herinner mij, - hoe zou ik het ooit vergeten? - dat Achiël Roets mij broederlijk heeft opgevangen op één van de moeilijkste momenten uit mijn leven. Het was in augustus 1961. Om twee uur in de nacht stond hij, samen met president Leo De Kesel en professor Luc Reyntens, aan de poort van het grootseminarie te wachten op de lijkwagen die binnenreed. Mijn confrater Joris Gyselbrecht was in Noord-Italië plots gestorven aan een hartaderbreuk. Dat gebeurde op een paar passen van mij. Joris was negen jaar lang mijn vertrouwde collega geweest als professor aan het Kleinseminarie te Sint-Niklaas en te Drongen. Mijn dichtste buur werd mijn beste vriend. Hij was een pracht van een man: een verstandig, veelzijdig begaafd mens, een priester met steeds stijgende invloed.

In een, amper onderbroken, twaalf uren durende rit werd zijn dode lichaam naar hier overgebracht. Uitgeput van verdriet en vermoeienis werd ik, met groot meevoelen, opgevangen aan de poort van het grootseminarie.

Achiël en Luc hebben mij vergezeld op mijn tocht naar het ouderlijke huis te Knesselare. De vader (moeder was in mei tevoren overleden) en vele dichte verwanten wachtten in de woning, wenend tegen elkaar geleund, op onze aankomst. Joris was pas negenendertig jaar. De steun, die Achiël en Luc, daar aan die mensen, in die stemming van onmacht, en ook aan mijzelf geschonken hebben, daar zijn geen woorden voor.

45 Uitdrukking voor het overkoepelend orgaan van het Katholiek Onderwijs in België, dat daar is gevestigd.

Nadien is Achiël nog dikwijls naar de familie Gyselbrecht teruggekeerd. Meerdere malen zat hij naast de oude vader aan de lange tafel. Het klikte zichtbaar tussen deze twee. Midden de talrijke kinderen en kleinkinderen van “pépé” voelde hij zich thuis, alsof het zijn verwanten waren. Toen “pépé” zijn honderdste verjaardag vierde heeft Achiël, samen met monseigneur Van Peteghem, een lang en hartelijk bezoek gebracht aan de dankbare *pater familias*. Die dag “was het huis vol vreugde”.

Privé-secretaris van de bisschop

In 1964 werd vicaris-generaal kanunnik Leonce Van Peteghem tot bisschop van Gent gewijd. Hij ontdeedde zijn voornaam tot Leontius-Albertus, in verkorting L.A. Een lange periode was hij als professor en geestelijk directeur aan het Grootseminarie collega geweest van Achiël. Hij kende de kwaliteiten van zijn vriend en benoemde hem tot zijn privé-secretaris. Dat Achiël voor dergelijke functie de geschikte kandidaat was, hadden anderen reeds eerder te Leuven gezien en gezegd.⁴⁶

Achiël was gelukkig met die opdracht en wel om meer dan één reden. Aan Toon Rubbens⁴⁷ die hem mocht opvolgen, zei hij dat het lesgeven voor hem al die zestien jaren een kruisweg was. Met vreugde veranderde hij van werkveld. Er waren niet veel andere velden die zijn ambitie wekten.

Over zijn taak in het bisschopshuis - zo noemde hij het bisschoppelijk paleis - bewaarde hij het hoogst mogelijke stilzwijgen. Al was hij van natuur verregaande mededeelzaam, althans in kleine groep, die secreten van het huis beschermde hij met alle discretie.

Omdat de deuren van het bisdom wel eens op een kier stonden, sijpelde af en toe een en ander naar buiten. Het werd een openbaar geheim dat de bisschop de hoofdlijnen van wat hij wilde publiceren in korte trekken op papier zette en die eerste aanzet aan Achiël toevertrouwde. De privé-secretaris deed zijn best om de wens van de bisschop in werkelijkheid om te zetten. Zijn theologische kennis en zijn taalvaardigheid kwamen hem goed van pas. Dat zijn tekst slechts als basisdocument diende en door de bisschop met zijn vicarissen-generaal als een marteltekst, meer dan eens als een sneuveltekst werd onder handen genomen, geraakte algemeen bekend. Wie de *Monita*⁴⁸ en de vastenbrieven uit die tijd leest, voelt aan wat uit de pen van de secretaris en wat uit de koker van een vicaris kwam. Wat, behalve het afwerken van de openbare teksten, tot de bevoegdheid van de privé-secretaris behoorde, is een goed bewaard geheim gebleven. Wat er b.v. aan tafel, tijdens de samen genomen maaltijden, gezegd en gezwezen werd is nooit, bij mijn weten, iemand te weten gekomen. Dat Achiël tot elf uur in de nacht doende was, kon iedereen, die zo laat langs het Bisdomplein liep, zien omdat doorheen het raam op de verdieping nog licht scheen.

46 Naar verluidt zou professor Robert De Langhe dit uitdrukkelijk hebben gezegd.

47 Antoine Rubbens (Smetlede 1933), priester van het bisdom Gent, licentiaat in de wijsbegeerte en doctor in de theologie, docent aan de Bisschoppelijke Normaalschool te Sint-Niklaas (1962), opvolger van kanunnik Roets als professor dogmática aan het Grootseminarie te Gent (1964-1973), diocesaan inspecteur godsdienst (1973), onderpastoor te Laarne (1978), nationaal proost van de C.M en van het Nationaal Verbond van de Katholieke Vlaamse Verpleegkundigen en Vroedvrouwen (1980), geestelijk adviseur van het Wit-Gele Kruis van België, sinds 1998 aalmoezenier van Caritas en van de Zusters van Liefde te Melle, woonachtig te Laarne.

48 “*Monita ad clerum*” was het maandblad van het bisdom Gent, gericht aan de priesters, waarin de richtlijnen, herderlijke brieven van de bisschop (waaronder de vastenbrieven), commentaren, brieven van de Belgische bisschoppen, enz. werden gepubliceerd. Het blad werd onder het bestuur van Mgr. A. Luysterman, vanaf mei 1992, samen met “De Godsdienstige Week van Oost-Vlaanderen” en “De Rots” (het tijdschrift van Lekenorde van Sint-Paulus), versmolten tot “Kerkplein”, een nieuw diocesaan tijdschrift van het bisdom Gent.

*Het wapenschild van Mgr. L.A. Van Peteghem
dat kanunnik Roets hielp ontwerpen.*

Het schild van Mgr. Van Peteghem

Van zo gauw de benoeming van zijn gewezen collega Leonce Van Peteghem officieel bekend werd, heeft Achiël het op zich genomen om zowel het bidprentje ter herinnering aan de wijdingsceremonie, als het wapenschild van de nieuwe bisschop tijdig klaar te krijgen. In overleg o.a. met de Broeders van de Christelijke Scholen, vooral de professoren van het Sint-Lucasinstituut, heeft hij beslist dat het wapenschild er als volgt zou uitzien. In de bovenste strook: drie blauwe kruisen op witte achtergrond. De drie kruisen verwijzen o.m. naar Sint-Kruis-Winkel, geboorteplaats van monseigneur. Blauw was de voorkeurkleur van Achiël. Onder die band, over het grootste gedeelte van het schild, een gouden anker op een rode fond. Rood is de kleur van de Liefde. Het anker symboliseert de hoop. Achiël wilde per se een anker in het schild, grotendeels om mij plezier te doen. Het moest een aandelen zijn aan zijn vriend en mijn vriend, Joris Gyselbrecht, die een paar jaar tevoren plots overleden was. Joris nam enkele dagen rust in een klooster aan de zee in Noord-Italië. Een hartaderbreuk werd hem fataal. De dag vóór hij in het water neerviel had hij, wandelend langs het strand, tussen een oneindigheid van keien en steentjes een duimgroot stukje aardewerk opgemerkt. In dit schilfertje keramiek stond een anker gebakken. Joris was professor van kunstgeschiedenis geweest aan het Kleinseminarie. Hij had dadelijk gezien dat wat hij vliegensvlug opraapte, afkomstig was van een oude, Egyptische, christelijke urne. Hij was overgelukkig met wat hij noemde: een geschenk van moeder de zee, een persoonlijke attentie van Onze Lieve Heer voor hem. “Jezus Christus is mijn anker” zei hij. Was dit ankertje voor hem de voorbode van zijn redding uit de dood? Volgens Achiël paste een anker best bij de leuze die de bisschop gekozen had: “In God mijn Redder”, “In Deo salutari”.

Hoe dikwijls Achiël naar de drukker is gegaan weet ik niet. In elk geval: dikwijls. Prentje en schild moesten af zijn. De lettertypes werden met zorg uitgekozen. De kleuren werden keurig op punt gesteld. De kwaliteit van het papier werd aandachtig gekeurd. De bladspiegel werd met liniaal en loep vastgelegd. Alles moest perfect zijn. Het resultaat was volmaakt. Huiswerk: Achiël Roets.

Ceremoniaris⁴⁹ van de bisschop

De nieuw gewijde bisschop benoemde zijn privé-secretaris tevens tot ceremoniaris. Achiël volgde, onrechtstreeks, kanunnik Pieter Loontjens op, die als vriend van Mgr. K.J. Calewaert, deze functie had vervuld. Loontjens viel steeds op door zijn zware gestalte en expressieve gebaren. Professor Van den Bussche placht, hem plagende, te herhalen: “Pieter, gij wordt gaarne gezien in de kathedraal.”

Achiël was, zoals zijn onmiddellijke voorganger Luc Reyntens, onopgemerkt aanwezig. Rustig hield hij alles in het oog. Dank zij zijn bescheiden wenken verliepen de pontificale plechtigheden perfect. Hij stelde zich niet in de schijnwerper om anderen in de schaduw te dringen. Ik heb hem hierom eens proficiat gewenst. Ietwat ondeugend zei hij: “ik draag nochtans geen paarse toga, zoals de ceremoniarissen in de andere bisdommen doen”. Ik kan mij voorstellen dat Achiël met dit purperen ambtsgewaad gelukkig zou zijn geweest. Maar dat was in Gent geen gewoonte en Achiël was er zeker niet ongelukkig om. Ongelukkig voelde hij zich wel, wanneer hij, als ceremoniaris, bepaalde meubilaire en vestimentaïre verkenningen vervulde.⁵⁰ Het deed hem pijn wanneer hij anderen pijn deed. Hij was - en dat siert hem - een gevoelig mens.

49 Iemand die in de liturgievieringen de goede orde van de viering in de gaten houdt.

50 Bisschop Van Peteghem benadrukte de verplichting van onder meer het dragen van de Romeinse boord door de priesters en van de sluier door de kloosterzusters, evenals de aanwezigheid van knielstoelen in het kerkgebouw. Daar rond zijn nogal wat conflicten ontstaan.

Vicararis-generaal en vormselheer

In 1974 benoemde Mgr. Van Peteghem Achiël Roets tot zijn vicaris-generaal. Van dan af hoorde hij tot de weinigen aan wie de bisschop de machtiging verleende om het heilig vormsel toe te dienen⁵¹. Om vele redenen was Achiël daar heel blij mee.

Ik vermoed dat de vijftigplussers onder ons niet bijster veel herinneringen bewaard hebben aan de dag van hun vormsel. De jongere generatie heeft reeds de vernieuwing meegemaakt. Het Tweede Vaticaans Concilie had op een aanpassing aan de gewijzigde mentaliteit aangedrongen.

Achiël heeft in het “aggiornamento” van de vormselplechtigheid zijn aandeel gehad. Althans bij mijn weten, was hij de eerste vormselheer die, zich neerbuigend van op de zetel, een kort, gemoedelijk gesprekje voerde met de aan zijn voeten geknielde vormeling. Dit persoonlijk onderhoudje heeft velen verrast, om zijn inhoud en omwille van de glimlach op beide gezichten. Andere vormselheren hebben zijn voorbeeld overgenomen. Stilaan bloeide algemeen de levensvreemde, Latijnse ritus van weleer open tot een verstaanbaar en aansprekend gebeuren. De sacramentele handeling kwam beter tot haar recht. Wie kan zich de vroegere vormselliturgie nog voorstellen? De kinderen hadden het gevoel dat de bisschop niet in de eerste plaats voor hén kwam. Belangrijker waren de moeders, die bij de ingang van de kerk een kruisje kwamen vragen voor hun kleine kinderen. Belangrijker waren de priesters en de ingezetenen, die met de bisschop na de dienst aan tafel mochten gaan. Belangrijker was de bisschop zelf, die onder klokkengelui, bewieroking en gezang plechtig werd onthaald, en na de preek in groot ornaat pontificeerde.⁵² De vormelingen schoven in een rij aan. Wat er gebeurde van “signo te signo crucis”⁵³ tot “pax tecum”⁵⁴ ging zo vlug en zo vreemd, dat het hen amper raakte.

Wat dacht Achiël daarvan? Zoals altijd was zijn oordeel mild en realistisch. De mensen mogen daar mee van genieten, zei hij. Hoe meer volk in de kerk hoe liever: ouders, peters, meters, catechisten, leden van de jeugdbewegingen. Waarom ook niet de moeders met kleine kinderen die een kruisje komen vragen? Na de dienst deed het iedereen deugd, vond hij, samen te verpozen. Daar mocht een drankje en een taartje bij. En wie gunt aan de vormselheer niet de voldoening eens - eervol - tussen de werkers-te-velde te vertoeven? Zou het gezag van de vicaris daaronder lijden?

Toch werd - mijn informatiebron is betrouwbaar - beweerd dat elke schijn van gelijkschakeling schade toebrengt aan het gezag. Het werd hem met name kwalijk genomen dat hij, enkele dagen vóór hij het vormsel zou toedienen, aanwezig was op een voorbereidende samenkomst van de plaatselijke priesters en catechisten. Achiël heeft dat éénmaal gedaan. Hij heeft het daarbij gelaten. Zou hij daar niet in stilte onder geleden hebben? Alles bij mekaar genomen waren de vormselreizen - Achiël zegde het zelf - hoogdagen voor hem. Voor zeer velen waren het dagen van genade.

51 Volgens de documenten in het archief Achiël Roets in KADOC, Leuven was kanunnik Roets vormselheer in 1975 in 15 kerken, in 1976 in 21 kerken, waaronder Wachtebeke (eveneens voor Overslag) op dinsdag 11 mei, in 1978 in 35 kerken en in een instelling aan totaal 2.068 kinderen, waarvan 1024 jongens en 1044 meisjes, in 1979 in 41 kerken, in 1980 in 51 kerken, in 1982 in 50 kerken aan in totaal 2.608 vormelingen waarvan 1309 jongens en 1299 meisjes; in 1983 in 51 kerken en in één instelling (Buggenhout), in 1984 in 42 kerken, in 1985 in 54 kerken, in 1986 in 55 kerken, in 1987 in 56 kerken.

52 Pontificeren: als bisschop of abt liturgische handelingen verrichten.

53 “Ik teken je met het teken van het kruis” (de woorden bij de centrale ritus van het vormsel).

54 “Vrede zij met jou”.

1979. Eerste bezoek van Mother Teresa

Al wie vicaris Roets heeft gekend, weet dat hij een boontje had voor de kloosterzusters. Hij zag ze allemaal gaarne en zij hem.

Maar Moeder Teresa! De dag dat Moeder Teresa van Calcutta haar eerste bezoek bracht aan Gent kende zijn geluk geen grenzen. Die beroemde religieuze kwam met monseigneur Van Peteghem de opening bespreken van haar stichting in de Burgstraat⁵⁵. Dat moet einde 1979, begin 1980 geweest zijn. Na de onderhandelingen op het bisdom hebben de bisschop en zijn vicaris Moeder Teresa rondgeleid in de Sint-Baafskathedraal.

“Dat klein zusterke, oud maar energiek, eenvoudig maar vastberaden, devoot en tegelijk ter zake aandachtig en helder antwoordend, die stichteres van een wereldwijde congregatie, Nobelprijs voor de vrede, in haar vreemde habijt, met haar rozenkrans in de hand, heeft een sterke indruk nagelaten” zei Achiel. “Toch spijtig dat de trouwers, die juist in de kathedraal waren, haar niet hebben herkend. Een foto van hun trouwmis met Moeder Teresa naast hen, dat zou toch een unieke herinnering geworden zijn” voegde hij er gevoelig aan toe. “Toen de bisschop haar vroeg wat zij het belangrijkste vond van al die schatten die de kathedraal rijk is, antwoordde Moeder Teresa, even eenvoudig als oprecht: het Allerheiligste Sacrament”, besloot Achiel Roets, vol ontroering, zijn verslag.

Die ontmoeting met Moeder Teresa behoort ongetwijfeld tot het mooiste van hetgeen Achiel Roets gedurende de tijd dat hij vicaris-generaal voor de religieuzen was, heeft mogen beleven.

Overlijden van een nauwe vriend, Luc Reyntens

In juni 1986 overleed kanunnik Luc Reyntens. Hij was pas 63, twee jaar jonger dan Achiel. Beide kenden elkander sinds lang. Zij waren echte vrienden. Hoe kon het anders? Luc en Achiel studeerden samen te Gent aan het Grootseminarie. Luc werd priester gewijd in 1946, Achiel in 1945. Achiel promoveerde te Leuven in 1948. Luc behaalde het jaar nadien, in 1949, het doctoraat in de theologie. Als professoren op het seminarie, Achiel vanaf 1948, Luc sedert 1951, werden zij goede collega's. De broederband werd nog hechter in de lange tijd dat Achiel directeur en Luc mededirecteur was van de diocesane bedevaarten naar Lourdes en La Salette.⁵⁶

De ziekte van Luc Reyntens had zich pas kort tevoren gemanifesteerd. Op Palmzondag 1986 assisteerde hij nog in de pontificale hoogmis in de kathedraal. Het was zijn intrede in zijn eigen Goede Week, zijn voorbereiding op zijn persoonlijk Pasen.

Achiel heeft de laatste dagen en uren van zijn doodzieke vriend intens meebeleefd. Hij bracht hem elke dag bezoek. Hij bleef hem gezelschap houden. Soms waren wij daar met drie, vier samen. Het gebeurde dat zij met veel plezier een gelegenheidslied zongen uit hun Leuvense tijd. Zij hadden alle twee een mooie, volle stem. Zij zongen, puttend uit het repertorium van hun Lourdesbedevaart. Achiel maakte Luc, dat was te horen en te zien, zeer gelukkig.

Pas twee dagen voor zijn sterven had Luc begrepen dat zijn einde nabij was. Hij wilde de laatste sacramenten ontvangen. Zittend in zijn zetel heeft hij met Achiel en nog drie vrienden geconcelebreerd. Luc heeft dan, bewust, de laatste communie, het viaticum, en het

55 “Missionaries Of Charity” (“Zusters Missionarissen van Liefde”), thans gevestigd aan de Begijnengracht 55 te Gent. Hun eerste huis werd ingezegend in 1980.

56 La Salette in de Zuid-Franse Alpen nabij Grenoble ontstond als bedevaartplaats in 1846 na de verklaring van twee kinderen over een verschijning van Onze-Lieve-Vrouw. Lourdes, in de Franse Pyreneeën, volgde vanaf 1858 met de verschijningen aan Bernadette Soubirous.

sacrament van de zalving ontvangen. Een zeldzaam doorleefde dienst was dat! Luc was zo opgetogen dat hij, terug te bed, bevel gaf champagne te halen. Hij trakteerde als op een feest. Hij wilde de viering vieren. Twee dagen later overleed hij. Achiël was in de sterfkamer. Tijdens de uitvaartplechtigheid in de nokvolle kathedraal heeft Achiël - hoe kon hij het? - een parel van een homilie gehouden. Wie zal de volgende zin uit de homilie ooit vergeten? “Toen het einde van kanunnik Reyntens zichtbaar naderde, zei ik hem: Luc, onze Lieve Vrouw en de engelen zijn bezig de rode loper uit te leggen naar de poort van de hemel. Luc lachte en antwoordde zachtjes: ach, dat is goed! Kort daarna was Luc overleden.” Terwijl vicaris Roets dit verhaal uitsprak, was de ontroering bij de aanwezigen in de kathedraal voelbaar.

Slot

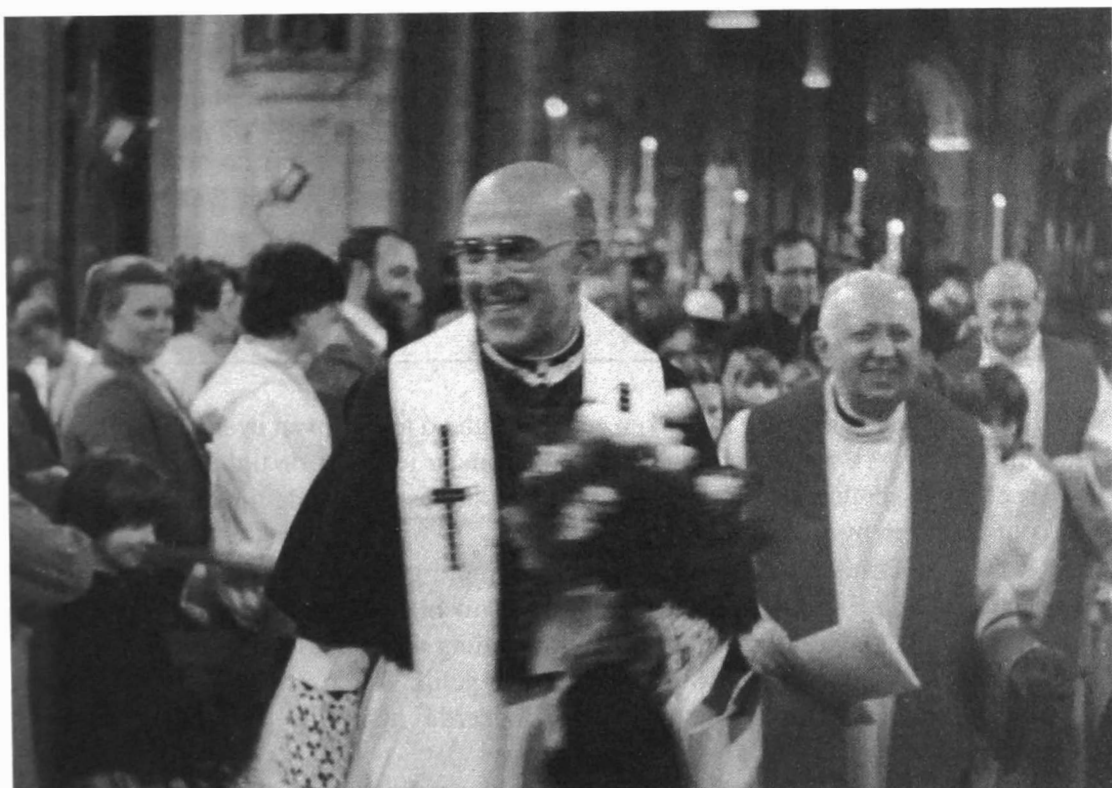
Achiël Roets was een gevoelig mens. Wanneer hij blij was liet hij het blijken. Indien hij verdriet had trachtte hij dat te verbergen. Zijn hart was het hart van zijn doen en laten, van zijn zwijgen en spreken. Is het omdat hij met zijn goed hart peilde naar het goede van het hart van anderen, dat hij veel mensen zó lief had en dat zo velen wederkerig zó veel van hem hielden? Is het daarom dat hij zo veel geleden heeft bij de vaststelling dat zo velen zo veel te lijden kregen? De vreugde stemde hem dankbaar. Het verdriet maakte hem mild in vergeving.

Wie tijdens zijn leven zo dicht bij de mensen was (de zwaksten - welke zwakte het ook geweest is - het meest), kan nooit ver van de Heer geweest zijn. Wie, nu hij overleden is, zó dicht leeft bij zijn Heer, kan nooit ver van de mensen - daar horen ook wij bij - afwezig zijn.

Zijn vrede weze ons tot troost. Zijn voorbeeld tot bemoediging.

Herinnering heet elk geluk.

Alles keert verheerlijkt in herinnering. (Anton van Wilderode)

Kanunnik A. Roets als vormselheer in de kerk van Onze-Lieve-Vrouw en Sint-Pieters op 25.4.1983 (rechts: deken Albert De Schepper).

5. De schuchtere professor

door Arthur Luysterman

Mgr. Arthur Luysterman werd geboren te Meerbeke (bij Ninove) in 1932, is priester van het bisdom Gent (1956) en is licentiaat in het kerkelijk recht (Leuven). Hij was vanaf 1959 directeur en professor in de moraaltheologie en sacramentenleer van de C.I.B.I. (Centrum voor Seminaristen en kloosterlingen in legerdienst). In 1966 werd hij aalmoezenier en in 1973 opperaalmoezenier van het Belgisch Leger. In die functie werd hij vanaf 1986 vicaris-generaal voor de krijgsmacht. Hij werd tot bisschopcoadjutor met recht van opvolging benoemd op 13 juli 1990 en gezalfd te Gent 21 oktober 1990. Hij werd de negenentwintigste bisschop van Gent op 27 december 1991. Hij kreeg eervol ontslag in 2003 en bleef nog apostolisch administrator tot de wijding van zijn opvolger, Mgr. Luc Van Looy, op 1 februari 2004.

Zijn adres: Kwatrechtsesteenweg 166, 9230 Wetteren.

Mgr. A. Luysterman spreekt vanuit zijn ervaringen als student theologie aan het Grootseminarie te Gent en gaf zelf aan zijn tekst over kanunnik Roets de titel mee: "Man van vrede".

Men vraagt me wat ik er zou van denken een kleinigheid te schrijven over kanunnik Roets. Het grote schrijfwerk wordt door anderen gedaan, maar iets over de tijd dat ik hem kende als docent in het seminarie zou mooi zijn. Dat doe ik dus hoewel de tijd daarna natuurlijk meer stof biedt om over te schrijven.

In het college te Dendermonde had ik zijn broer André gekend. Hij was er subregent. Hij imponeerde niet door gestalte of woorden. Hij had nochtans het nodige gezag. Dat lag aan zijn gelijkmatigheid. Nooit zagen we enige opwinding aan hem. Nooit liet hij zich gaan. Hij deed zijn werk punctueel en was voor iedereen gelijk. Een paar jaar later vroeg ik mij af hoe zijn broer Achiël zou zijn. Die doceerde namelijk geloofsleer aan het Grootseminarie.

We gingen daar in 1952 binnen met een dertigtal nieuwelingen, na twee jaar eerste cyclus in Mariakerke. De docenten werden geëvalueerd volgens hun optreden tijdens de cursussen. Dat kon vlug gaan. De éne begon telkens te laat. Een andere kon niet ophouden. Sprak er ook niet één dialect? Kon men gemakkelijk naar die of die luisteren? Zag hij wat er in de klas gebeurde? Was zijn cursus tijdig klaar en mooi uitgegeven? En wat stond erin?

Er waren nog geen enquêtes over alles en iedereen. Over Achiël Roets bestond een roerende eensgezindheid. Hij kwam op tijd aan, hoeveel moeite het hem ook telkens kostte om binnen te treden. Niets woog hem blijkbaar zo zwaar als deze uitdaging. Hij glimlachte altijd als wou hij zich verontschuldigen voor zijn komst. Hij stelde zich zeker voor dat we niet op hem zaten te wachten. Hij begon dan ook heel stil sprekend zijn les. We zagen de mooi getypte teksten voor ons liggen. We lieten de zachte golven van zijn zinnen over ons komen. Iedereen was van goede wil om deze lieve man te beluisteren om hem toch maar geen pijn te doen. Als hij zou merken dat we met wat anders bezig waren, dan zouden we hem kwetsen. Dat wilde niemand. Toch werd het sommigen na enige tijd te zwaar. Ze haakten af en droomden of tekenden of lazen stiekem achter een brede rug. Hij zag het niet. Hij kon het niet zien want hij keek niet in de klas. Hij keek in het ijlé of naar zijn mooie tekst. Hij was blij als het uur voorbij was en bloeide open als we hem daarna aanklamlpten. Zijn cursussen waren heel interessant. Ze bevatten de moderne theologie van die tijd over

de geloofsleer. Ze gingen tot in het uiterste detail. Hij wilde er zelf alles over weten en het zou hem genoeg doen als we er ook veel over wisten. Wellicht was hij ontgoocheld als hij onze examens doornam. Maar hij zei het niet. Nooit zei hij over iemand of over de groep iets onaangenaams. Wij zegden ook nooit iets onaangenaams tegen hem. Dat zou onmogelijk geweest zijn.

Over zijn leven op het seminarie wisten we haast niets. Hij interesseerde zich heel erg aan ons leven en vroeg ons ook graag uit. Een paar van zijn collega's lichtten wel eens een slui-er op van het leven in het voorgebouw waar de directie woonde. Hij niet. Pas later heb ik hem beter leren kennen. Zijn toewijding in zijn opeenvolgende taken was grenzeloos. Hij leefde voor niets anders en was er dag en nacht mee bezig. Zijn tact en vriendelijkheid waren haast spreekwoordelijk. In moeilijke situaties zette hij er alles op om vrede te stichten en te bewaren.

Hij was niet veranderd toen ik hem ziek terugzag in 1990. Hij bewees nog de diensten die hij aankon, zolang dat mogelijk was. Op de achtergrond en discreet. Hij bewaarde zijn grote vroomheid en zijn belangstelling voor Kerk en bisdom, voor vrienden en alle mensen die hij had gekend. Wie hem kende, had groot verdriet toen zijn ziekte bekend werd en toen hij enkele jaren later stierf.

Met Mgr. Arthur Luysterman te Lourdes in 1991.

6. Een vrome, inspirerende priester

door iemand van de gezinsgroepen

Iemand van de gezinsgroep, waartoe Achiël Roets sinds 1960 behoorde, wenst verder naamloos te blijven, maar wil wel getuigen van de betekenis die de dierbare aalmoezenier heeft gehad in de groep. De idee om echtparen in groepsverband tot geestelijke en relationele verdieping te brengen kwam van de Franse abbé Caffarel in 1939. De eerste Vlaamse gezinsgroep ontstond in 1952 en in 1955 werd een eigen provincie gesticht. In Vlaanderen ontstonden honderden groepen van meestal zes koppels en een priester. Bij voorkeur komen zij maandelijks samen, met een beurtrol, ten huize van een van de aangesloten echtparen. Op zo'n vergadering is het wederzijds gesprek heel belangrijk, rond een vooraf voorbereid thema. Een eenvoudige broodmaaltijd en het gezamenlijke gebed en een bezinning bevorderen het groepsverband. Vele groepen blijven tientallen jaren samen. De wijze van werken werd ook overgenomen door vele groepen, die niet zijn aangesloten bij de federatie.

Adres van "Gelovige gezinsgroepen": André en Chris Maes-Knockaert, Gemeneweideweg Noord 1, 8310 Brugge 3. E-mail: gezinsgroepen@freegates.be

In 1960 aanvaardde kanunnik Achiël Roets aalmoezenier te worden van onze pas gestichte gezinsgroep.

Hij was een academisch geschoolde theoloog en droeg een verantwoordelijkheid op hoog niveau. Toch was hij een minzaam, bescheiden, eenvoudig en bedachtzaam man. Wetenschap en wijsheid gingen harmonisch samen. Hij was kritisch maar niet afbrekend, behoudend maar wel open voor vernieuwing. Hij was beginselvast, maar toch begrijpend, leiding gevend en toch dienend, een voortrekker en toch een vriend.

Hij was een man gedragen door een groot geloof, bezielde door de "sancta laetitia", de heilige vreugde van het Magnificat⁵⁷. Zijn devotie tot Maria was zeer groot.

Zijn commentaren en overwegingen bij de bijbelteksten, - waar hij veel tijd aan besteedde en volledig uitschreef, - waren steeds echte parels. Zij verdienen gebundeld te worden en zouden een licht werpen op het innerlijk leven van deze superieure, gereserveerde en vrome priester.

De maandelijkse vergaderingen waren voor hem een verpozing. Midden de gezinnen voelde hij zich thuis. Hij kon daar echt ontspannen zijn. Zijn guitige glimlach deed ons denken aan het sympathieke gelaat van Johannes-Paulus I⁵⁸. In onze gezinsgroep vond hij dan ook de gelegenheid vlotte persoonlijke contacten te leggen.

Tot in zijn laatste uren bleek hij behoefte te voelen om verbonden te blijven met "zijn mensen". Zijn levensleuze, zoals wij ze jaren lang mochten ervaren, was "Communia non communitur"⁵⁹. Hij deed "het gewone op een buitengewone manier".

57 "Magnificat" is het eerste woord in de Latijnse vertaling van het lied dat Maria aanheft bij haar bezoek aan haar nicht Elisabeth: "Mijn hart prijst hoog de Heer..." (Evangelie van Lucas 1,46)

58 Slechts vijf weken paus in augustus-september 1978, reeds overleden op 28 september 1978.

59 Letterlijk: het gewone niet op een gewone manier.

Naar aanleiding van zijn gouden priesterjubileum las hij ons een gedicht voor uit een middeleeuws handschrift van Salzburg⁶⁰. Het was alsof hij het ideaal, dat hij gedurende 50 jaar had nagestreefd, voor zichzelf wilde bevestigen, als een nieuwe start.

Wij missen hem, onze beste vriend.

Wij bewaren de mooiste herinneringen aan hem.

Heer,

Wij zijn dankbaar omdat wij gedurende 35 jaar, iedere maand, tot aan zijn laatste ziekte, kanunnik Roets als aalmoezenier hebben mogen ontmoeten.

Wij zijn dankbaar voor de rijkdom van zijn aanwezigheid.

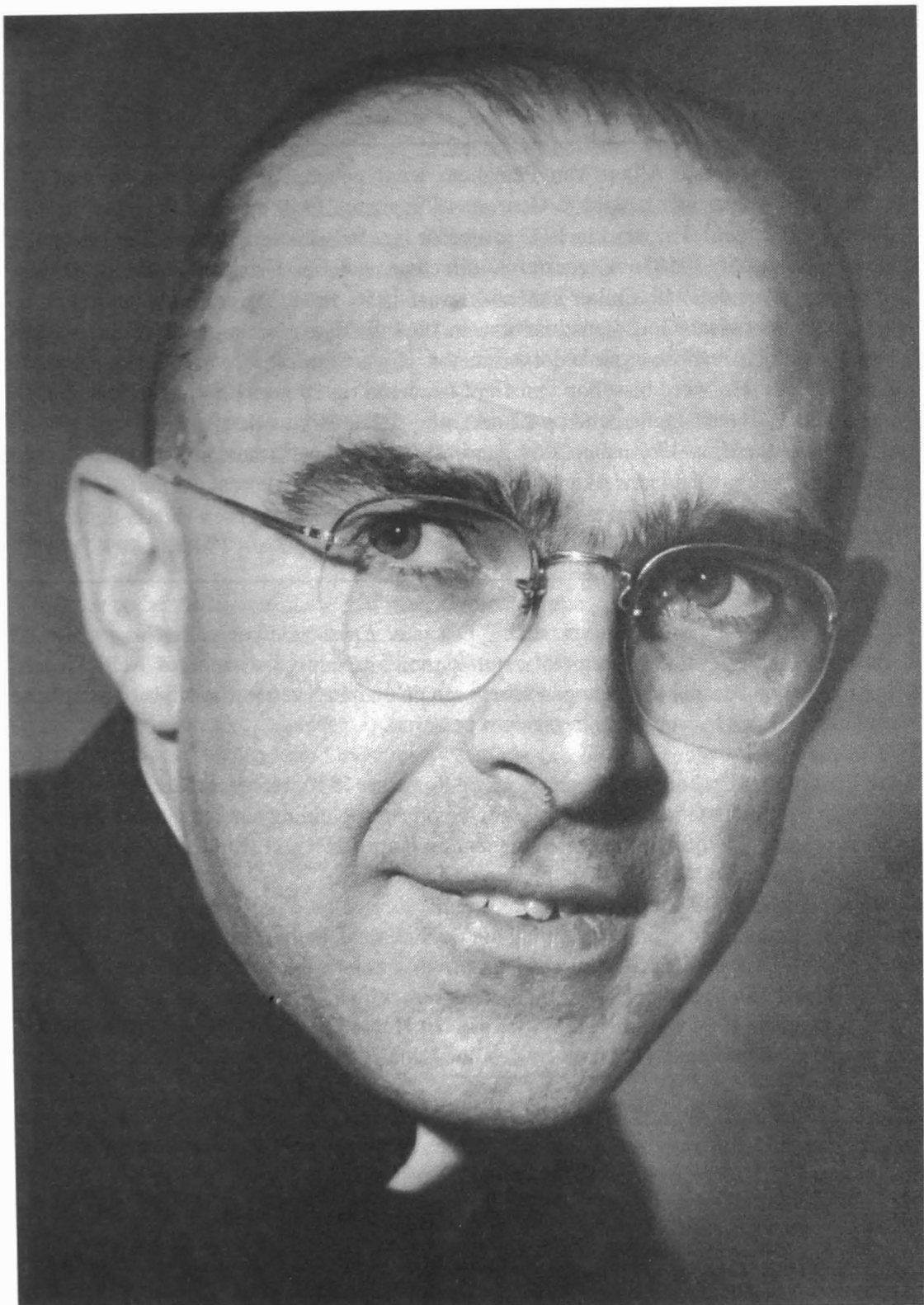
Telkens hebben wij in de wijsheid van zijn woorden, in de nederigheid van zijn tussenkomsten, in de zorg om niemand te kwetsen, in de beminnelijkheid van zijn glimlach en in de helderheid van zijn ogen, Uw liefde mogen ervaren.

Hij heeft U, God, dicht bij ons gebracht.

Wij weten dat hij nu dicht bij U leeft en heel dicht zal blijven bij allen die hij als mens en als priester heeft liefgehad.

Vanwege zijn gezinsgroep Gent II

60 Blijkbaar de tekst van het gedachtenisprentje van zijn eremis, zoals ter sprake kwam in de tekst van André Roets.

Achiel Roets ten tijde van zijn professoraat aan het Grootseminarie te Gent.

6. Een geknipt secretaris

door Leonce Albert Van Peteghem

Monseigneur Leonce Albert Van Peteghem werd geboren te Sint-Kruis-Winkel in 1916, werd tot priester gewijd te Gent op 18 augustus 1940 en werd licentiaat in de theologie (Leuven). Hij werd in 1943 professor (geestelijk leven, pastoraal en opvoedkunde) en vanaf 1956 ook geestelijk directeur van het Grootseminarie te Gent. Erekanunnik sinds 1949, titulair kanunnik vanaf 1956. In 1960 werd hij voorzitter van het Hoger Diocesaan Godsdienstinstituut. In 1961 werd hij vicaris-generaal, lid van de bisschoppelijke raad en synodaal examinator. Hij kreeg de titel van huisprelaat van Z.H. de Paus. Hij werd bisschop van Gent benoemd op 28 mei 1964, gezalfd te Gent op 29 juni 1964, ontslagnemend op 27 december 1991. Hij overleed te Gent op 7 januari 2004 en werd op 17 januari 2004 begraven in de crypte, waaraan kanunnik Roets als jonge professor had gewerkt. Monseigneur Van Peteghem spreekt vanuit zijn bijna levenslange kennis en vooral als bisschop over zijn privé-secretaris en vicaris-generaal. Zij woonden op hetzelfde adres in 1932-1934, 1943-1944 en van 1948 tot 1992.

“Liber Amicorum”, “Boek van vrienden”! Dat is een passende benaming voor een tekst zoals deze. In elk geval is hij bezielde van diepe vriendschap voor kanunnik Achiël Roets. Ik begin met een bescheiden, genegen schets van de man in kwestie, die wij betreuren maar van wie wij de herinnering diep in ons hart bewaren.

Achiël Roets werd geboren in Wachtebeke op 8 januari 1920. Het was zijn diep verlangen priester te worden in Gods Kerk. Hij volgde de priesteropleiding aan het Gentse seminarie en werd priester gewijd voor het bisdom Gent op 8 april 1945. Hij studeerde te Leuven en werd doctor in de theologie en licentiaat in de filosofie.

Op 18 september 1948 werd hij professor dogmatiek aan het Grootseminarie te Gent. Zijn opname als erekanunnik⁶¹ in het kapittel van de Sint-Baafskathedraal gebeurde op 30 september 1959. Benoemd op 26 juni 1964 tot privé-secretaris en ceremoniaris van bisschop Leonce Albert Van Peteghem, werd hij meteen ook titulair kanunnik.

Op 15 september 1964 werd hij voorzitter van het Hoger Diocesaan Godsdienstinstituut te Gent en op 11 september 1965 kregen de Diocesane Lourdesbedevaarten hem als nieuwe directeur.

Als vicaris-generaal van monseigneur Van Peteghem zou hij vanaf 16 juli 1974 tevens de zorg krijgen over het vicariaat van de religieuzen. Hij kreeg eervol ontslag en ging op rust op 3 maart 1992. Hij overleed te Gent op 24 augustus 1997.

61 Over het verschil tussen honorair en titulair kanunnik bestaat een grapje in het Frans: “les chanoines honoraires n'ont que le titre, les chanoines titulaires ont l'honneur”. De titulaire kanunniken hebben een door de staat betaalde wedde, waardoor de medewerkers van een bisschop ook over een inkomen beschikken. “Erekanunnik” is louter een eretitel. Kanunniken werden verwacht dagelijks deel te nemen aan het gemeenschappelijk gebed in de kathedraal. Vanaf het bestuur van bisschop A. Luysterman komen de kanunniken nog tweemaal per week samen.

De geschikte man

Onze levensloop, die van Achiël en van mijzelf, liepen een ruim deel samen. Wij ontmoetten elkaar reeds als kinderen. Onze geboortedata verschilden slechts vier jaar. Wij deden samen onze middelbare studies in hetzelfde college. Wij kregen voor een deel dezelfde priesteropleiding.

Na zijn studies in Leuven, is Achiël actief geweest op vele werkerterreinen. Vooreerst kwam hij terecht in de priesteropleiding op het Gentse grootseminarie.

Velen waren het erover eens, dat Achiël, omwille van zijn wijsheid, zijn verstand, zijn zachte geaardheid en vele andere talenten, de geschikte man was, om mij als nieuwe bisschop van Gent, terzijde te staan. Hij werd een vertrouwensman bij het nemen van beslissingen, het opmaken van documenten en teksten, voor soms moeilijke briefwisseling ...⁶²

Hij was een geknipt secretaris.

Hoewel van karakter en temperament hij tot de zachtaardigen behoorde, zijn de hem toevertrouwde taken toch eerder uitgegaan naar het beleid in de diocesane curie, die belast is met het bestuur van de praktische activiteiten en de zorg voor het beheer van het bisdom.

Directeur en bezieler

Als leraar op het Grootseminarie had ik de opdracht gekregen in de stadsscholen van Gent godsdienstonderricht op te richten. In navolging van de kanunniken C. Van Crombrugge⁶³ en J. Vlerick⁶⁴ moesten wij godsdienstleraren vormen die degelijke godsdienstlessen zouden kunnen geven gedurende de eerste en laatste klasuren. Achiël werd als seminarieprofessor een aangewezen medewerker om deze vorming te helpen geven. Stap voor stap groeide hieruit het “Diocesaan Godsdienstinstituut voor leken”, zoals wij dit nu nog kennen. Achiël Roets werd voor deze opleiding de grote bezieler en eerste directeur.

62 Uiteenlopende bronnen wijzen erop dat Leonce Van Peteghem sterk veranderd is in zijn houding na zijn benoeming tot bisschop. Ook bisschop Arthur Luysterman, zijn opvolger als bisschop van Gent, verwees ernaar in zijn homilie tijdens de uitvaart van Mgr. L.A. Van Peteghem, dat de vroegere hartelijkheid overschaduwd werd door de zwaarte van het nieuwe ambt. Een goed geïnformeerd priester van het bisdom vertelde: “Seminarieprofessoren kunnen vertellen over het enthousiasme der eerste dagen. Het beloofde goed te worden. Enkelen, die de bisschop reeds lang en van dichterbij kenden, uitten wel hun twijfels. Het werd in feite enigszins anders wanneer de bisschop zich definitief in het bisdom vestigde. Het besef als bisschop de hoogste en de allerlaatste verantwoordelijkheid te dragen heeft wellicht vlug op de nieuwe bisschop gedrukt. Het viel bezoekers op dat deze in enkele maanden tijds sterk verouderd was.”

63 Camiel Van Crombrughe (Smeerebbe-Vloerzegem 1876 - Gent 1940), priester van het bisdom Gent (1900), doctor in de theologie (Leuven), professor dogmatiek aan het Grootseminarie te Gent van 1905 tot 1931, professor te Leuven van 1909 tot 1927, vicaris-generaal van de bisschop van Gent, Mgr. Coppieters, van 1927 tot 1940, algemeen directeur van de zusters Jozefinen van Gent van 1937 tot 1940.

64 Jan Vlerick (Asper 1898 - Belsele 1975) was priester van het bisdom Gent (1924), licentiaat in de pedagogie (Leuven), leraar te Ronse en te Sint-Niklaas, vanaf 1934 diocesaan inspecteur, later diocesaan hoofdinspecteur lager onderwijs. Hij was onder meer in 1946 medesamensteller van de eenheidscatechismus van de Belgische bisdommen en in 1954 ontwerper van het algemeen diocesaan reglement voor het onderwijzend personeel in het bisdom Gent. Hij ijverde voor de verspreiding en betere toepassing van de belevingsmethode in het godsdienstonderricht samen met de Zusters van Vorselaar.

Ceremoniaris Achiel Roets (geknield vooraan rechts) bij de bisschopswijding van Mgr. Leonce Albert Van Peteghem (liggend op de trappen van het altaar) door kardinaal Leo Joseph Suenens, met als medewijbisschoppen Mgr. Charrue en Mgr. Daem. Vóór kardinaal Suenens (met gezicht naar fotograaf: kanunnik Omer De Rop).

Vicaris-generaal

Voor het beheer van het bisdom is een vicaris-generaal een grote, waardevolle hulp voor de bisschop. Ambtshalve komt hem de uitvoerende macht toe in het hele bisdom, die in rechte de diocesane bisschop heeft. Hij kan namelijk alle administratieve schikkingen treffen die niet door de bisschop zelf zijn voorbehouden of die krachtens het recht een speciaal mandaat vereisen. Deze aanzienlijke bevoegdheid en verantwoordelijkheid heeft mijnheer Roets gedurende vele jaren, met een weelde aan talenten gedragen, heel speciaal in het vicariaat voor de religieuzen.⁶⁵

Een levendig geloof

De eerste eigenschap van Achiël was echter zijn levendig geloof, een bovennatuurlijke gave die God hem ruim had toebedeeld en die hij, evenals vele andere priesters van ons bisdom, ook meekreeg van monseigneur C.J. Calewaert. Geloven is meer dan aanvaarden van stellingen en opvattingen zoals in de filosofie. Het is het religieuze antwoord van de godsdienstige mens aan de sprekende God, die hem zijn blijde boodschap openbaart. Samen met een levend geloof beoefende de vicaris de christelijke liefde door op een concrete wijze van alle mensen te houden, niet alleen in gedachten en woorden, maar door zich in te zetten in een gevende, oblatieve⁶⁶ houding, zoals Jezus ons dat heeft voorgedaan.

Man van gebed

Achiël was ook een man van gebed en hij verzorgde de liturgie in al de sacramenten die hij ontving en toediende. Hij had gaarne en veel contact met zieken en bejaarden die hij thuis opzocht omdat hij daar de hele familie kon ontmoeten.

Hij behartigde een groot aantal organisaties en verenigingen (en God weet hoeveel wij er hier in Vlaanderen hebben).

De goddelijke deugden geloof, hoop en liefde droeg hij hoog in zijn vaandel, maar ook de morele deugden met op kop de kardinale deugden van voorzichtigheid, rechtvaardigheid, sterkte en matigheid waren hem niet vreemd. Zij hadden in zijn priesterleven een ruime plaats.

Een groot Maria-vereerder

Tenslotte vermelden we graag dat Achiël een grote liefde en devotie had voor Maria en deze bijzonder beleefde tot Onze-Lieve-Vrouw van Lourdes. Als directeur van onze diocesane bedevaarten⁶⁷ ging hij zevenentwintig jaar lang, meerdere keren per jaar, naar de kleine Pyreneeënstad. Hij droeg in zijn hart alle mensen en veel intenties mee. Hij had tijdens deze Lourdesbedevaarten bijzondere zorg voor de schoonheid van de liturgische plechtigheden, de eucharistische diensten en processies. Hij ging gaarne en dikwijls naar

⁶⁵ Kanunnik Roets werd vicaris voor de religieuzen nadat Mgr. L. De Kesel 70 jaar werd en in die functie op emeritaat ging. De combinatie privé-secretaris en vicaris was ongewoon, temeer daar kanunnik Roets bovendien in het bisschoppelijk paleis bleef wonen.

⁶⁶ Van het Latijnse woord "oblativus": zichzelf vrijwillig gevend.

⁶⁷ Bisschop Van Peteghem gaf aan de diocesane bedevaart een bijkomende stimulans. Kloosterzusters van de diocesane congregaties mochten sinds zijn bisschopsambt ter gelegenheid van hun kloosterjubileum de diocesane bedevaart vergezellen. In 1965 maakten 610 zusters van die kans gebruik, in 1966 zelfs 911.

Bétharram⁶⁸, liefst met zijn goede vriend kanunnik Luc Reyntens, naar de schaapstal in Bartrès⁶⁹, naar de parochiekerk in Lourdes en naar het kerkhof waar meerdere van onze bedevaarders begraven liggen⁷⁰. Slechts één keer ging hij op bedevaart naar La Salette, samen met zijn broer André, die de grote bezieler was geworden van deze bedevaart. De directeur was er steeds fier op dat de Gentse bedevaart een mooie medaille en schone vlaggen bezat, ontworpen en getekend door kunstenaar en brancardier Paul De Bruyne.

Pennenvruchten

Achiël Roets heeft ook veel geschreven. Wij vermelden hier slechts enkele van zijn penenvruchten: A. ROETS, *In het begin. Genesis I-IV*, Gent, 1961; A. ROETS, *Het woord van God, Heilsontmoeting met de mens* (in samenwerking), H.D.G.I., Gent-Antwerpen, 1961.⁷¹ Hij schreef vele artikels voor zijn geliefd *Mariaal Tijdschrift*, het blad van de diocesane bedevaarten, en waarin zijn inspiratie onuitputtelijk bleek. Hij werkte mee aan *De Rots*⁷², schreef bijdragen in de vroegere *Godsdienstige Week*⁷³, in *Kerkplein*⁷⁴, in *Collationes*⁷⁵ ... Hij verzorgde vele brochures, zo o.m. de mooie brochure ter gelegenheid van het Pausbezoek aan Gent en werkte jarenlang met veel ijver aan de *Monita ad Clerum*⁷⁶ en aan het *Jaarboek van het Bisdom Gent*⁷⁷.

68 Bétharram ligt op 15 kilometer van Lourdes en is de plaats van een oude Mariabedevaart en laatste rustplaats van de heilige Michel Garicoïts (1797-1863), stichter van de Priesters van het Heilig Hart van Jezus (de "Paters van Bétharram")

69 Bartrès: plaats in de buurt van Lourdes, waar Bernadette Soubirous (1844-1879), de latere zieneres van Lourdes en heilig verklaarde kloosterzuster, als baby werd uitbesteed (1844-1846) en later als dertienjarige (1857-1858) schapenhoedster was.

70 Eén van de begravenen op het kerkhof van Lourdes is Alice Saman (1887-1960) uit Wachtebeke.

71 Besprekingen hiervan verschenen onder meer in *Collectanea*, januari 1963, Boekengids oktober-november 1964, *De Nieuwe Boodschap* 4.12.1964, *De Rozenkrans* jg. 91, nr. 2 (november 1964), *Tijdschrift voor Geestelijk Leven* 21, 1965 en *G.D. - Innerlijk Leven* 1, 1965 (aldus documenten in Archief Achiël Roets in KADOC, Leuven).

72 "De Rots. Rooms-katoliek tijdschrift dat de leken wil helpen hun bijdrage te leveren in de geloofsverkundiging, de zielzorg en de godsdienstige ontmoeting" was het vormingsblad van de "Lekenorde van Sint-Paulus", uitgegeven sinds 25 september 1955. Het blad werd grotendeels geschreven door priesters, vooral van het bisdom Gent. Het beheer was gevestigd op Reep 1, Gent (adres van het Grootseminarie). Kanunnik Roets zat meerdere jaren in de redactieraad.

73 "Godsdienstige Week van Oost-Vlaanderen" was een halfmaandelijks informatieblad van het bisdom Gent, met allerlei gegevens over bezinningsdagen en retraites, schikkingen inzake collectes, de agenda van de bisschop, bestuurlijke mededelingen, benoemingen en overlijdens, informatie over de wereldkerk. In elk nummer van de laatste decennia stond ook een meer inhoudelijke bijdrage, die aansloot bij actuele aandachtspunten in de verkondiging, de liturgie of de organisatie van de kerk. Het blad ging over naar "Kerkplein" (zie volgende voetnoot).

74 Kerkplein werd opgericht door Mgr. A. Luysterman en is de voortzetting van "Monita ad Clerum", "De Rots" en "Godsdienstige Week van Oost-Vlaanderen"

75 "Collationes Gandavenses" was een theologisch tijdschrift voor de priesters van het bisdom Gent, verzorgd door de professoren van het Grootseminarie en werd opgericht in 1909. In 1955 smolt het samen met hetzelfde, iets oudere initiatief van het bisdom Brugge "Collationes Brugenses" tot "Collationes Brugenses et Gandavenses". In 1971 smolt ook dit tijdschrift samen met "Collectanea Mechliniensia" (aartsbisdom Mechelen-Brussel) en "Diocesaan Tijdschrift voor het Bisdom Hasselt" (bisdom Hasselt) tot "Collationes. Vlaams tijdschrift voor theologie en pastoraal".

76 Zie voetnoot 47.

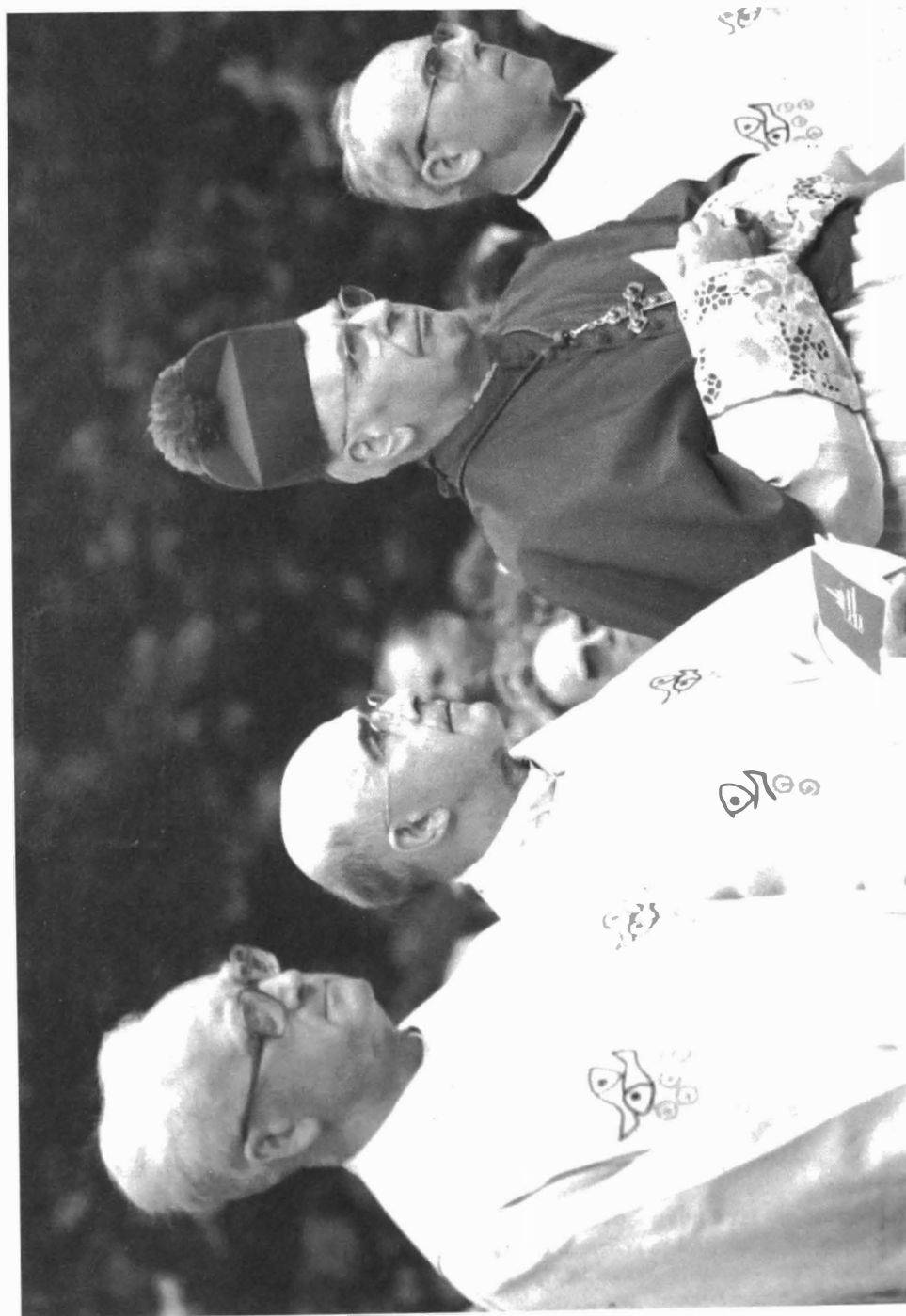
77 "Jaarboek van het Bisdom Gent" (vroeger "Almanak der geestelijkheid in het bisdom van Gent") wordt jaarlijks uitgegeven met een nauwkeurige opgave van alle priesters, functies, instellingen en groeperingen in het bisdom Gent en informatie over de wereldkerk, de Belgische kerkprovincie en de overleden priesters van het bisdom.

Mijnheer Achiël Roets had, evenals zijn broer André en de andere familieleden, een goede gezondheid. Hij kon lang en veel werken. Dit belette niet dat hij een pijnlijke en slepende ziekte te dragen kreeg. Zij manifesteerde zich op 31 maart 1990. Op 6 juni van hetzelfde jaar werd hij opgenomen in de kliniek en op 9 december onderging hij een eerste chirurgische ingreep. Hij kwam zijn ziekte nooit meer helemaal te boven. Hij verbleef bij zijn broer André, die hem op een bewonderenswaardige wijze bijstond. Het was ook zijn broer en ikzelf (op het ogenblik van zijn heengaan eveneens gehospitaliseerd), die samen met nog andere vrienden in de kliniek hem van nabij mochten bijstaan bij het ontvangen van de sacramenten der zieken en bij zijn geleidelijke overtocht naar de Heer van alle leven.

Na een lange kruisweg stierf de vrome zieke op 24 augustus 1997 om 9.15 uur. Om 9.30 uur hebben wij in de kapel van de Algemene Kliniek Heilige Familie⁷⁸ eucharistie gevierd om God te danken voor dit grote priesterleven.

Wij zijn Achiël blijvend erkentelijk voor wat hij voor Gods kerk, voor de priesters, de religieuzen en leken, voor zovele bekenden en onbekenden, betekend en gedaan heeft. Bidden wij voor elkaar.

⁷⁸ Deze kliniek werd eertijds opgericht door de Zusters Jozefienen ("Spinnessen") van Gent-centrum en is thans opgenomen in het Algemeen Ziekenhuis Sint-Lucas te Gent.

Kanunnik J. Delmotte, kanunnik Achiel Roets, bisschop L.A. Van Peteghem en inspecteur Rafaël Windey te Lourdes op 18 juli 1986.

8. Een stuwende kracht in de vorming van religieuzen

door Reninca⁷⁹ Driesen

Zuster Reninca Driesen werd geboren te Hechtel (Limburg) in 1931. Zij was lerares lichamelijke opvoeding te Stevoort en onderwijzeres te Hasselt. Zij was provinciale leidster VKSJ voor de roodkapjes, gewestelijke verantwoordelijke VKSJ Peer. Ingetreden bij de Zusters van de Kindsheid Jesu te Gent in 1955, deed zij studies regentaat Nederlands, geschiedenis en godsdienstwetenschappen. Zij was lerares aan het Instituut Onze Lieve Vrouw van de Rozenkrans te Oostakker van 1961 tot 1991. Vanaf 1968 had zij verantwoordelijkheden in haar congregatie als novicemeesteres, verantwoordelijke voor de vorming, verantwoordelijke voor het onderwijs en lid van de algemene raad. Sinds 1993 is zij hoofdredactrice van "Spirit", het tijdschrift van de Zusters van de Kindsheid Jesu.

Adres: Onze-Lieve-Vrouwdreef 4, 9040 Oostakker.

Zuster Reninca spreekt vanuit haar ervaringen in VKSJ en de vorming van religieuzen.

Herinneringen oproepen over vicaris Roets is helemaal niet moeilijk voor mij. Een heel groot deel van mijn leven heb ik met hem mogen samenwerken, zij het dan in verschillende situaties.

Mijn eerste kennismaking met hem was in de Jozef II-straat⁸⁰ in Brussel op een voorbereidende vergadering van de Lourdesreis in 1954. Honderden VKS-ers maakten dat jaar de "Tocht naar de Hoge Vrouwe" mee. Wat organisatie betrof was hij de "afwerker" tot in de kleinste details. Dat merkte ik toen reeds.

Als ik in 1955 intrad in de Congregatie van de Zusters Kindsheid Jesu⁸¹ te Gent was hij professor in het seminarie in Gent en op regelmatige momenten zag ik hem in ons klooster⁸², dat in de buurt van het seminarie ligt.

In 1957 werd ik betrokken in de organisatie van een "keuzekamp voor meisjes vanaf 17 jaar". Het initiatief kwam van E.H. Roets. Zijn vriend-priester-collega Jozef Delmotte bracht schitterende ideeën aan. De uitwerking gebeurde door verschillende mensen, maar E.H. Roets zette ook hier de puntjes op de "i". Tien jaar lang!

Als ik aan die tien keuzekampen te Schoten-Koningshof terugdenk, voel ik me nog altijd blij en gelukkig. Het was een moderne kampformule waarin de smaak voor bezinning en op creatieve wijze en sfeervol aangeboden werd. Studie ontbrak er niet.

Dans, zang, kampvuur en nachtelijke tochten stonden op het programma. 's Morgens, bij de groet aan de vlag, baden wij "Heer, drie wegen legt Gij voor ons open. Het ene einddoel is bepaald. Het liefdevol samenzijn met U. Toch laat het U niet onverschillig welke weg we gaan... maar Gij laat ons vrij en daarvoor zijn we dankbaar..."

79 Zij kreeg deze bijzondere naam binnen haar congregatie als herinnering aan de dichteres Reninca en tevens aan de letterlijke betekenis waarop deze naam teruggaat: renata in caritate: herboren in de liefde.

80 Adres van het nationaal secretariaat van de jeugdbeweging VKSJ (Vrouwelijke Studerende Jeugd).

81 Zustercongregatie van het bisdom Gent, gesticht door kanunnik P.J. Triest, die ook de Zusters van Liefde, de Broeders van Liefde en de Broeders van Sint-Jan de Deo stichtte.

82 Het moederklooster van de Zusters van de Kindsheid Jesu, Nederpolder 1, 9000 Gent.

E.H. Roets hielp zoeken naar de beste sprekers over gezinsleven, kloosterleven en lekenapostolaat. In een tijd dat er nog nergens sprake was van boetevieringen bood hij met E.H. Delmotte ons die aan. En het waren vieringen! Ik herinner me nog levendig die Breugheliaanse kermis na de “terugkeer van de verloren zoon”. Fantastisch!

We hielden ooit op een zomerse avond als alles sliep, een kruisweg door de prachtige dreeven van Schoten. Indrukwekkend! En als dan een uur later honderd lichtlampjes geplant werden op beide balken van het kruis dat midden op de grote speelplaats van de kampplaats was neergelegd, bleef iedereen spontaan een hele tijd sprakeloos omwille van die indringend rijke stilte.

Een volgende keer mochten we weer een andere verrassing ervaren. Op het terrasje van een oud-VKS-leidster vierden we de bruiloft van Kana: van “bibliodrama” gesproken! E.H. Roets zorgde voor de kruiken en voor de wijn. Zijn vriend Jozef Delmotte was in heel deze situatie de creativiteit in persoon. Maar zonder mijnheer Roets zou de realisatie ervan misschien uitgebleven zijn. Beiden vulden elkander schitterend aan. Tot op vandaag herinneren velen zich nog dat duo, dat elk jaar een week lang, zich van de morgen tot de late avond inzette en getuigde van de grootste wijsheid, ernst, degelijkheid, inzicht, openheid en creatieve progressiviteit.

Ik leerde E.H. Roets kennen op een andere manier als pionier van het Godsdienstinstituut van Gent en zelfs als mijn lesgever en examiner. Hij werd ondertussen door de bisschop benoemd tot vicaris van de vrouwelijke religieuzen van het bisdom Gent. Op dit vlak was hij vooral bekommerd om de vorming van de religieuzen. Hij organiseerde sessies voor alle leeftijdsgroepen. Hiervoor zocht hij ook de meest competente en actuele sprekers die de vernieuwing van het concilie poogden over te brengen.

Toen ik in 1968 vormingsverantwoordelijke werd in onze congregatie werkten we nog intenser samen. In de groep van de diocesane raad van vormingsverantwoordelijken werd hij een echte milde vriend. Hij kon luisteren, dacht lang na voor hij een beslissing nam. Hij had een zeer delicate taak. Nooit liep hij daarmee te koop. Hij bleef altijd zeer bescheiden. Hij heeft in die periode veel kunnen zwijgen, maar ook momenten van pijn en onmacht ervaren.

En toch hebben we samen veel aangename momenten mogen beleven. In de beginperiode vergaderden we in een zaaltje op het bisdom. Toen het op een bepaalde dag niet vrij was zochten we een onderkomen in het Instituut Onze-Lieve-Vrouw van de Rozenkrans, waar ik woon⁸³. Dat beviel E.H. Roets zo goed dat hij spontaan voorstelde de vergaderingen altijd hier te laten doorgaan. In elke vergadering werd er hard gewerkt aan het plannen van jaarprogramma's, het zoeken naar sprekers, het evalueren van sessies, het overleggen, het bepalen van standpunten, enz. Maar elke vergadering werd er ook wat gevierd en we eindigden altijd rond een gezellige koffietafel met een stuk taart. Dan was E.H. Roets de eenvoudige genietster van lekkere zoetigheden. Hij had er deugd van als de ganse groep van de noviciaatschool hem verraste op zijn feestdag met een echt familiefeest. En hoeveel maal is hij niet mee op jaarlijkse uitstap gegaan. Ik denk terug aan die mooie warme dag van De Panne naar Bretune langs de zee. Ik denk terug aan de dagen dat wij abdijen bezochten in Achel, in Orval, in Zevenkerken en Zundert... Als we afdaalden in de koolmijn van Waterschei en elkaar niet meer herkenden als we uit de donkere koker weer terug boven kwamen. Ik denk terug als we samen naar de Gentse Floraliën gingen. Altijd was E.H. Roets in ons gezelschap als de minzame, lieve tochtgenoot, die in bewondering stond voor alle goede en schone dingen in Gods heerlijke natuur.

83 Te Oostakker-Lourdes.

En last but not least wil ik zeggen dat ik E.H. Roets heel dankbaar in mijn herinneringen blijf bewaren om een bijzonder geschenk. Vanaf zijn aanstelling als directeur van de Diocesane Bedevaarten van Gent in 1966 heeft hij mij de kans gegeven elk jaar met leerlingen van onze school naar Lourdes en naar La Salette te gaan. Door hem heb ik Lourdes nog meer leren liefhebben. Op al die bedevaarten mocht ik ervaren dat Lourdes ook voor hem jaarlijks een stukje oase was in zijn leven, een verademing waaruit hij telkens nieuwe krachten kon putten. Het waren voor hem de gelukkigste dagen van het jaar. Dat getuigde hijzelf meermalen.

Daar was hij de man die onuitputtelijk scheen in de dienstbaarheid. Die sereen voorging in de vieringen, die de bedevaarders vriendelijk groette overal waar hij ze tegenkwam, die de voorloper was in het beklimmen van bergtoppen, die zowel het “sneeuwballeneffect” in de Cirque de Gavarnie⁸⁴ als het “watergevecht” op de terugweg in Bordeaux aanging en vaak de eerste prijs behaalde! Hij was de verplegenden enorm dankbaar voor al hun zorgen en werk. Hij droeg de meisjes van het OLVO-instituut in zijn hart⁸⁵. Als treinbegeleider was hij heel sterk begaan om samen één grote Lourdesfamilie te vormen. Zijn stem klonk onophoudelijk door de luidsprekers. Hij wilde de bedevaarders zoveel mogelijk informeren over Lourdes, over de boodschap van Onze-Lieve-Vrouw aan Bernadette, over de verschijningsverhalen door verschillende auteurs, over de filmen van Bernadette, over het Mariaal Tijdschrift, over de weg naar Lourdes en de weg terug naar huis. Hij deed de mensen bidden en zingen.

Toen hij de eerste keer omwille van zijn ziekte thuis moest blijven, was hij droevig. Maar hij leefde verder mee en bleef stil hopen. Hij was met zijn hart in Lourdes.

Toen ik op de dag dat hij de ziekenzalving ontving nog even bij hem was, sprak hij voor de laatste keer over de schone momenten in Lourdes. Een paar dagen later kreeg ik een telefoontje van zijn vriend-priester Jozef Delmotte, dat mijnheer Roets overleden was.

Zijn uitvaart was schoon, hem waardig. Elk jaar, op 24 augustus viert hij nu zijn verjaardag in het nieuwe leven, dat eeuwig is.

⁸⁴ Ook het ‘keteldal van Gavarnie’ genoemd, in de Pyreneeën, in de vorm van een amfitheater met hoge bergwanden, een geliefde toeristische uitstap vanuit Lourdes.

⁸⁵ OLVO- instituut (Onze Lieve Vrouw Oostakker) was de latere naam van de school “Onze-Lieve-Vrouw van de Rozenkrans”, waarin later Spes Nostra - Lochristi werd opgenomen. Thans is OLVO opgenomen in de scholenfusie Edugo Oostakker-Lochristi.

Mgr. Leo De Kesel en kanunnik Achiel Roets te Lourdes in 1984.

9. De zorgzame en minzame vicaris voor de religieuzen

door Maria Van De Putte (Crombeen Gent)

Zuster Maria Van de Putte werd geboren te Eksaarde in 1927. Ingetreden bij de Zusters Franciscanessen-Crombeen van Gent in 1948, deed zij eerst de studies van letterkundig regentaat te Eeklo en van 1954 tot 1958 de licentie geschiedenis aan de Katholieke Universiteit te Leuven. Zij gaf les aan de normaalschool en later aan de humaniora van haar congregatie te Gent tot 1985, jaar waarin zij tot algemene overste werd gekozen. Zij bleef algemene overste tot 1996, daarna werd zij provinciale overste en algemeen raadslid. Sinds 2001 is zij "op rust", maar is onder meer archivaris van de congregatie. Adres: Leeuwstraat 1, 9000 Gent.

Zij spreekt vooral vanuit haar ervaringen als algemeen overste.

In dankbaar gedenken.

Op 21 april 1992 namen wij, algemeen oversten van ons bisdom⁸⁶, te Bellem⁸⁷ afscheid van vicaris Achiël Roets.

"Dank voor 27 jaar zorg voor de religieuzen" titelde het foldertje met een lied dat wij samen zongen... Er was natuurlijk ook een mooie, goed gestileerde en vanuit ervaring geïllustreerde toespraak door zuster Marie-Louise De Mey⁸⁸. En vanzelfsprekend heel wat persoonlijke -mondellinge en schriftelijke - dankwoorden.

Op 21 mei 1992 zou er ook nog een viering volgen vanwege de vormingsverantwoordelijken, met "leuke Vespers" afgedrukt op een pseudo-kaft van zijn Mariaal Tijdschrift. De lof die onder de religieuzen werd uitgewisseld over hun vicaris was algemeen en oprecht.

Bij mensen uit "onze kringen" werd hij meestal "Roetske" genoemd: een diminutief vol warme sympathie die niets afdeed aan de waardering voor zijn bekwaamheid en het respect voor zijn hoge kerkelijke functies. Met heel eigen toegankelijkheid en eenvoud leefde hij zich in, in de concrete situaties van zusters en congregaties en was zo één van de onzen geworden.

Diep religieus was hij, fijnvoelend en toegewijd als de "ideale vrouw" en toch mannelijk sportief zowel in actieve als passieve vorm. Er werd beweerd dat vicaris Roets al de zusters van het bisdom Gent kende.⁸⁹ Iemand heeft hem ooit al plagend uitgedaagd: "Noem eens één religieuze die jij niet kent". In ieder geval: er was geen enkele kloostervrouw die hem niet kende, van zien of van horen zeggen.

86 De oversten van congregaties voor vrouwelijke religieuzen, zoals b.v. moeder Lydia Maes van de Zusters van de heilige Vincentius a Paulo te Wachtebeke.

87 In 1965 werd te Bellem een kasteel met domein aangekocht, "Mariahove", voor retraites, vorming en vakantie van de kloosterzusters van het bisdom Gent;

88 Zuster Marie-Louise De Mey was de algemeen overste van de Zusters van de Kindsheid Jesu.

89 Het aantal zusters in het bisdom Gent bedroeg in 1966: 7136, in 1971: 6388, in 1976: 5561, in 1981: 4937, in 1986: 4181, in 1991: 3691. (R. BOUDENS, - M. CLOET e.a., *Het bisdom Gent (1559-1991). Vier eeuwen geschiedenis*, Gent, 1991, p.412.) Het grootste deel van de zusters behoorde tot "diocesane congregaties" die oorspronkelijk in het bisdom Gent zelf waren gesticht. Vanaf 1983 verscheen in het jaarboek van het bisdom Gent een statistiek betreffende de zusters. Op 1 januari 1982 waren er in het bisdom Gent 3.930 religieuzen van diocesane congregaties met hun hoofdhuis in het bisdom Gent, verspreid over 345 huizen. Tot pauselijke congregaties met een generaal of provinciaal huis binnen het bisdom behoorden 460 religieuzen in 37 huizen. Monialen waren er 218 in 16 kloosters. Daarnaast waren er nog 298 religieuzen in 32 huizen die afhankelijk waren van een hoofdhuis buiten het bisdom Gent. De diocesane congregaties van het bisdom Gent hadden bovendien nog 678 religieuzen in 87 huizen in andere Belgische bisdommen en 549 religieuzen (en 117 inlandse) in 10 huizen in het buitenland. In het bisdom Gent leefden toen ook nog 33 begijnen in twee begijnhoven.

Kunnen we hem beter tekenen dan in volgende strofen van het gelegenheidslied dat op de toon van “In de stille Kempen” bij zijn afscheid werd gezongen?

Zevenentwintig jaar
ging met ons de weg:
“Roets” de secretaris
van het Bisdom Gent.
Generaal Vicaris
bleek hij ‘t nimmer moe,
veelvoud “cumularis”
met de dienst vergroeid

Met minzame glimlach
ontvankelijk en vrij,
vol goedheid, beschikbaar:
‘t Is Roets die verschijnt
In zoeken en zorgen
in hoop en in vrees
gevoelig, bekommerd
voor al wat er leeft.

Gaf het “Zoete Waasland”⁹⁰
hem die charme mee?
Zijn aandachtig luist’ren:
heeft hij ‘t goed geleerd
toen de popels ruisten
en het beekje zong,
ginds in Wachtebeke
waar zijn lied begon?

Hoe ook ‘t jong bestaan daar
van ‘t knaapje verliep,
het groeide naar gave
spontaan, blij en diep.
De Heer zou hij volgen
waar Die het hem vroeg:
voor inzet verborgen,
voor ‘t voetlicht als ‘t moet.

‘t Godgewijde leven
is vertrouwd terrein...
Gaat het nieuwe wegen
in verwarde tijd,
d’ijverige vicaris
maakt de zoektocht mee
fijngevoelig deelt hij
ieders wel en wee.

90 Alhoewel het historische antwoord duidelijk is, Wachtebeke behoorde immers tot de “Vier Ambachten”, bestaat er nog altijd een discussie of Wachtebeke al dan niet tot het Waasland behoort.

Wat nachten van planning,
wat afspraak, geschrijf...
Wat weekends en sessies
heeft hij voorbereid!
Wat 'Rondes van Vlaand'ren'
in 't bisdom gespreid,
wat geest en wat krachten
aan vorming gewijd!

In 1965 was het avontuur met de religieuzen begonnen. Wie de jaren '60 en '70 niet beleefde, niet doorleefde als religieus of kerkmens, kan moeilijk inschatten wat die periode voor het kerkelijk en (vooral vrouwelijk) religieus leven heeft betekend op wereldschaal, in ons land, in ons bisdom. Paus Johannes XXIII⁹¹ had de ramen wijd open gegoooid, de bisdommen van de universele Kerk hadden - nadien met Paulus VI⁹² - Vaticanum II meegeemaakt en 'mee-gemaakt'. Terug in hun bisdom openden velen nieuwe perspectieven en ook de religieuzen kwamen in beweging.

Toen precies werd Achiël Roets aangesteld als vicaris voor de religieuzen in ons bisdom. Met de volle kracht van een sportief-getrainde "midveertiger", met de plichtbewuste dienstbaarheid hem eigen, met een religieuze diepgang, gefundeerd op studie en beleefd met ingetogen geestdrift, nam hij de taak op zich.

Een echte uitdaging was het in die jaren. Er was creativiteit en durf nodig om "uit het niet" te scheppen, want er was toen "niets" getuigden ingewijden, wellicht niet zonder een tikeltje overdrijving.

Een roekeloos avonturier of een zelfbewust ondernemend heerschap was de nieuw benoemde verantwoordelijke nochtans niet, maar hij geloofde in zijn zending en kreeg al vlug heel wat bondgenoten in de schare vrouwelijke religieuzen die flexibel inspeelden op wat hij op gang bracht.

Hoe het allemaal chronologisch van de grond kwam, hoe alles organisatorisch geregeld werd en gerealiseerd, hoe, het zat met frequentie én aantal deelnemers aan die vormingsactiviteiten uit de pionierstijd: wie weet het nog heel precies te zeggen?

Maar wie het meemaakte, zal in één adem opnoemen:

- weekends voor religieuzen met 10 jaar, 20 jaar, enz. professie, met eminente sprekers, voor een nokvolle zaal in het Crombeen⁹³;
- noviciaatschool in de Visitatie te Sint-Amandsberg⁹⁴, waar de vormingsverantwoordelijken met hun novicen toen nog grote ruimten konden vullen;
- vormingsprogramma's en homilieën op de zondagsevangelies, samengesteld als hulp en inspiratie voor noviciaats- en vormingsverantwoordelijken;
- bezinningsdagen voor jonggeprofesten, gegeven in de Sint-Bavo Humaniora, waar de grote aula amper voldoende ruimte schonk;

91 Paus van 1958 tot 1963.

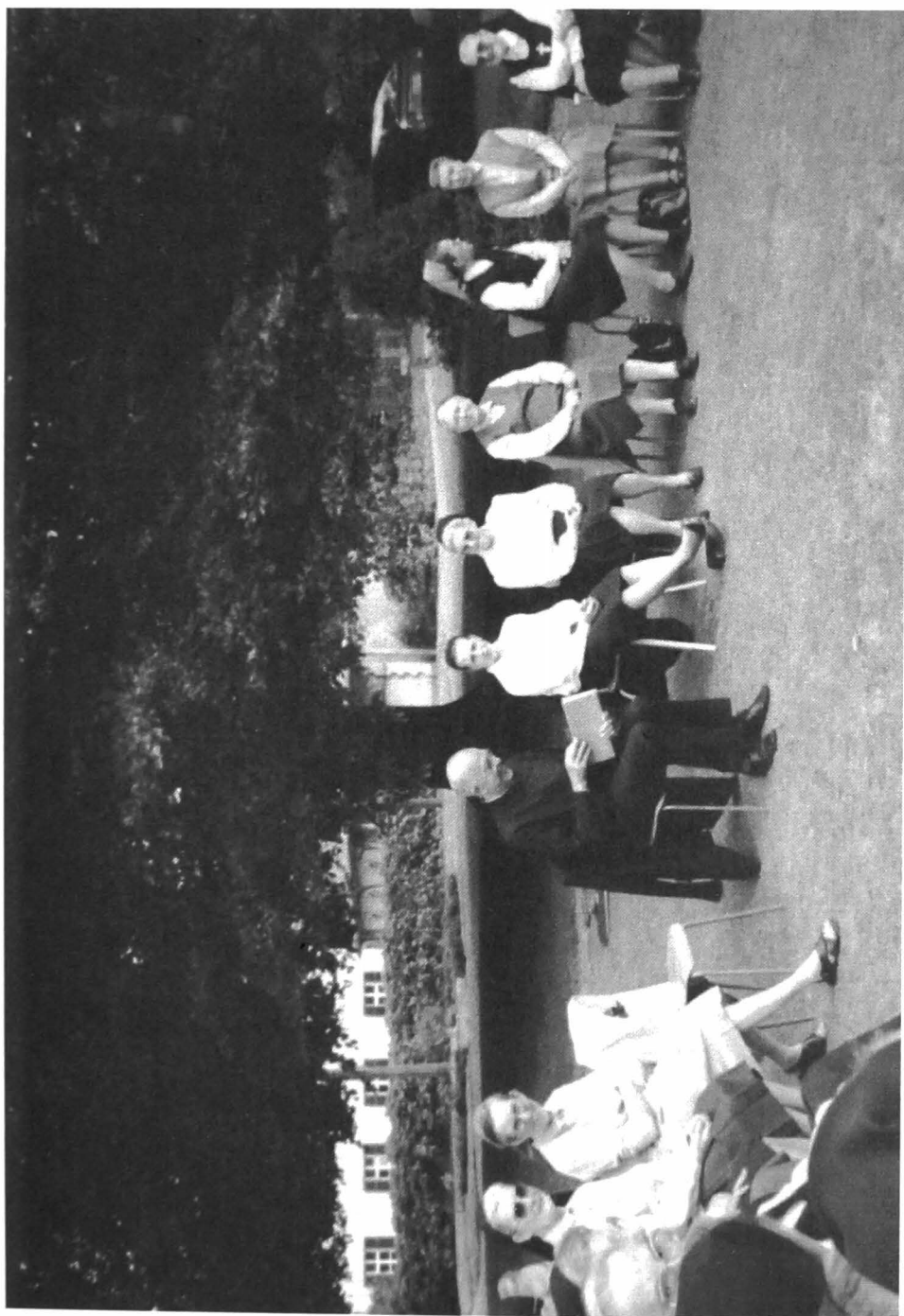
92 Paus van 1963 tot 1978.

93 Zuster Crombeen is de stichteres van de zusters Franciscanessen van Gent en het centrale huis van deze zustercongregatie in de Leeuwstraat te Gent wordt gewoonlijk "Crombeen" genoemd.

94 In 1964 werd in het bisdom Gent gestart met een gemeenschappelijke vorming, op woensdagnamiddag, voor alle novicen van de diocesane congregaties.

- de “Rondes van Vlaanderen” die naderhand de weekends vervingen in de gedaante van vormingsnamiddagen voor alle zusters, op verschillende plaatsen in Oost-Vlaanderen;
- de Diocesane Raad van Algemene Oversten en Vormingsverantwoordelijken waar de vicaris tegelijk voorzitter, secretaris en moderator was;
- vicaris Roets plande, telefoneerde, schreef en typte dag aan dag of moeten wij misschien wel zeggen dag en nacht? “Laatavond” zal het zeker vaak geweest zijn toen hij zich voor de schrijfmachine zette om de zoveelste uitnodiging te tikken... het zoveelste bericht aan de congregaties, de Diocesane Raad voor Algemene Directeurs, voorbereid en “ten huize” begeleid door de vicaris;
- de jaarlijkse samenkomst van alle oversten, algemene en plaatselijke, in Mariahove te Bellem⁹⁵;
- de jaarlijkse contactdag van alle directeurs, eveneens te Bellem;
- de vele retraites die daar, jaar na jaar, hebben plaats gevonden.

⁹⁵ In “Mariahove”, zie noot 87.

Een werksessie te Bellem met algemeen oversten van het bisdom Gent.

Een werksessie te Bellem met algemeen oversten van het bisdom Gent.

Maar, als we het over Achiel Roets hebben als vicaris van de religieuzen, komt nog een heel ander aspect opduiken: dat van de rechtstreekse relaties tussen bisdom en algemeen oversten van de diocesane congregaties.

Er waren de eerste kapittels⁹⁶... de eerste voorstellen tot wijzigingen van allerlei aard, in de levensstijl en de dagelijkse dingen van het actieve kloosterleven.

Er was de vraag naar inspiratie en advies bij de nood aan diepgaande spirituele hervormingen, terugkeer naar de bronnen, structuurwijzigingen.

Er waren de nieuwe “leefregels” die hier en daar al met de eerste of de tweede kapittels opdoken en waarvoor men om - minstens voorlopige - goedkeuring verzocht.

Er waren de initiatieven “vanuit de basis” waar de kloosteroversten zelf niet altijd goed raad mee wisten en waaromtrent ze graag de mening van de vicaris hoorden.

Kortom, er was heel de losgewoelde problematiek van een traditioneel kloosterleven, in botsing met nieuwe opvattingen in Kerk en maatschappij, waarover men van gedachten wou wisselen met een competent en wijs iemand.

En wie kon voor al die vragen en noden beter geconsulteerd worden dan degene die er voor aangesteld was, vicaris Roets, aan wie de religieuzen door de bisschop waren toevertrouwd?

Als dan naderhand de omwentelingen wat uitdeinden, het aantal novicen en jonggeproften drastisch verminderde, was het de “vergrijzing” van de congregaties die de bekommernis opeiste van de waakzame vicaris.

Kloosters dienden opgeheven, met al de implicaties van dien: ontreddering bij de zusters van de getroffen gemeenschappen, pijn en spijt meestal van pastoors en medeparochianen die niet graag “hun zusters” zagen vertrekken.

Hoeveel klachten zal vicaris Roets aanhoord hebben? Hoe vaak heeft hij bemiddeld en vanuit zijn milde hart gepoogd het leed te verzachten? Maar even begrijpend en met inzicht in de dwingende realiteit stond hij naast degenen die harde beslissingen moesten doorvoeren.

Het portret van Achiel Roets als vicaris voor de religieuzen is zeker onvolledig, maar met de woorden van de uitnodiging tot de uitvaartliturgie van de betreurde priester, willen we uiteindelijk gewoon danken “om zijn onbaatzuchtige inzet, om de liefde en genegenheid die van hem zijn uitgegaan”.

96 Het conciliedecreet van 28 oktober 1965 over het religieuze leven *Perfectae Caritatis* (“Van de volmaakte liefde”) stelde voor de vernieuwing voor algemene vergaderingen of “kapittels” samen te roepen van alle leden van de instelling. De werking daarvan werd omschreven in een pauselijke tekst van 6 augustus 1966. Het bisdom Gent had een aantal schema's voorgesteld voor de concrete uitwerking. Te Wachtebeke ging dit kapittel door in de zomer van 1968.

10. Hij was een echte bruggenlegger

door Baziel Maes

Baziel Maes werd geboren te Bellem in 1930 en werd priester van het bisdom Gent in 1956. Hij werd in 1954 licentiaat in de wijsbegeerte (Pauselijke Universiteit Gregoriana te Rome) en in 1958 doctor in de theologie (eveneens aan de Gregoriana). Hij was achtereenvolgens legeraalmoezenier in Duitsland (1958), onderpastoor te Appelsterre-Eichem (1959) en van 1960 tot 1965 professor aan het Kleinseminarie te Mariakerke-Drongen. Ondertussen was hij voor KSA - Oost -Vlaanderen gouvproost van de aspirant-ridders (1960-1963), van de ridders (1963-1964) en algemeen gouvproost (1962-1964). Van 1964 tot 1969 was hij nationaal proost van KSA. Van 1965 tot 1967 was hij professor aan het Hoger Technisch Instituut Sint-Lieven te Gent en van 1964 tot 1969 verbonden aan het Katholiek Universitair Centrum van de Rijksuniversiteit te Gent. Van 1969 tot 1987 was hij nationaal directeur van Broederlijk Delen en sinds 1977 tevens geestelijk adviseur van Caritas Catholica en van het Witgele Kruis. Van 1969 tot 1989 was hij nationaal voorzitter van Caritas Gemeenschapsdienst. In 1986 werd hij diocesaan proost van de Landbouwwerken (waaronder KVLV en KLJ). In 1989 werd hij onderpastoor van Sint-Pieters-Buiten te Gent. Bisschoppelijk visitator van de kloosters en rector van het diocesaan bezinningshuis Mariahove te Bellem (1996).

Hij is thans op rust in "Veilige Have", Losstraat 28, 9880 Aalter.

Hij kende kanunnik Roets op uiteenlopende wijzen, allereerst als professor dogmatica aan het Grootseminarie te Gent. In bijgaande tekst spreekt hij vanuit zijn ervaringen in de priesterraad van het bisdom Gent, waarvan hij eertijds de moderator was.

Het bureau van de priesterraad⁹⁷ bestond uit een achttal leden: de moderator en de secretaris, vier leden die de vier regio's vertegenwoordigden, de verantwoordelijke van de navorming van de priesters en de vertegenwoordiger van de bisschop.

Gedurende vele jaren was kanunnik Roets de vertegenwoordiger van de bisschop, Mgr. Leonce Albert Van Peteghem. Een reden hiervoor werd niet gegeven, doch men kan vermoeden dat het profiel van een privé-secretaris het best beantwoordde aan de rol van bisschoppelijk vertegenwoordiger... Daarenboven genoot kanunnik Roets meer dan wie ook het vertrouwen van de bisschop.

Ontspannen waren de vergaderingen van de priesterraad zeker niet. Daarom zocht het bureau een type van vergaderen die in de handboeken over gesprekstechniek zelden of nooit te vinden is. Het is ooit gebeurd dat het bureau de doorstane emoties doorspoelde in een café op het Sint-Baafsplein. Doch praktisch altijd kwam het bureau samen in de pastorie van de secretaris, Carlos Van Overbeke, een niet te evenaren gastheer. De pastorie te Heurne bij Oudenaarde had een grote aantrekkingskracht door haar prachtige ligging in de Vlaamse Ardennen met de Schelde diep beneden. Van het interieur onthouden wij vooral

⁹⁷ De priesterraad werd voorgezeten door Mgr. L.A. Van Peteghem, moderator was Baziel Maes, secretaris Carlos Van Overbeke. Hier wordt gesproken vanuit het "bureau": het centraal of dagelijks bestuur van deze priesterraad.

de gezellige vergaderruimte doch met te diepe zetels, en de kleine eetplaats gedomineerd door een zeer groot schilderij van de oud-bisschop van Brugge, Mgr. Lamiroy⁹⁸, die streng op ons neerkeek.

Een bureauvergadering maakte ons rustig. Dit gold niet in het minst voor kanunnik Roets. Hij was een echte bruggenlegger: aan de ene kant verduidelijkte hij de visie van de bisschop en van de andere kant leefde hij zich in de standpunten van de priester raad in voor zover dit nog nodig was.

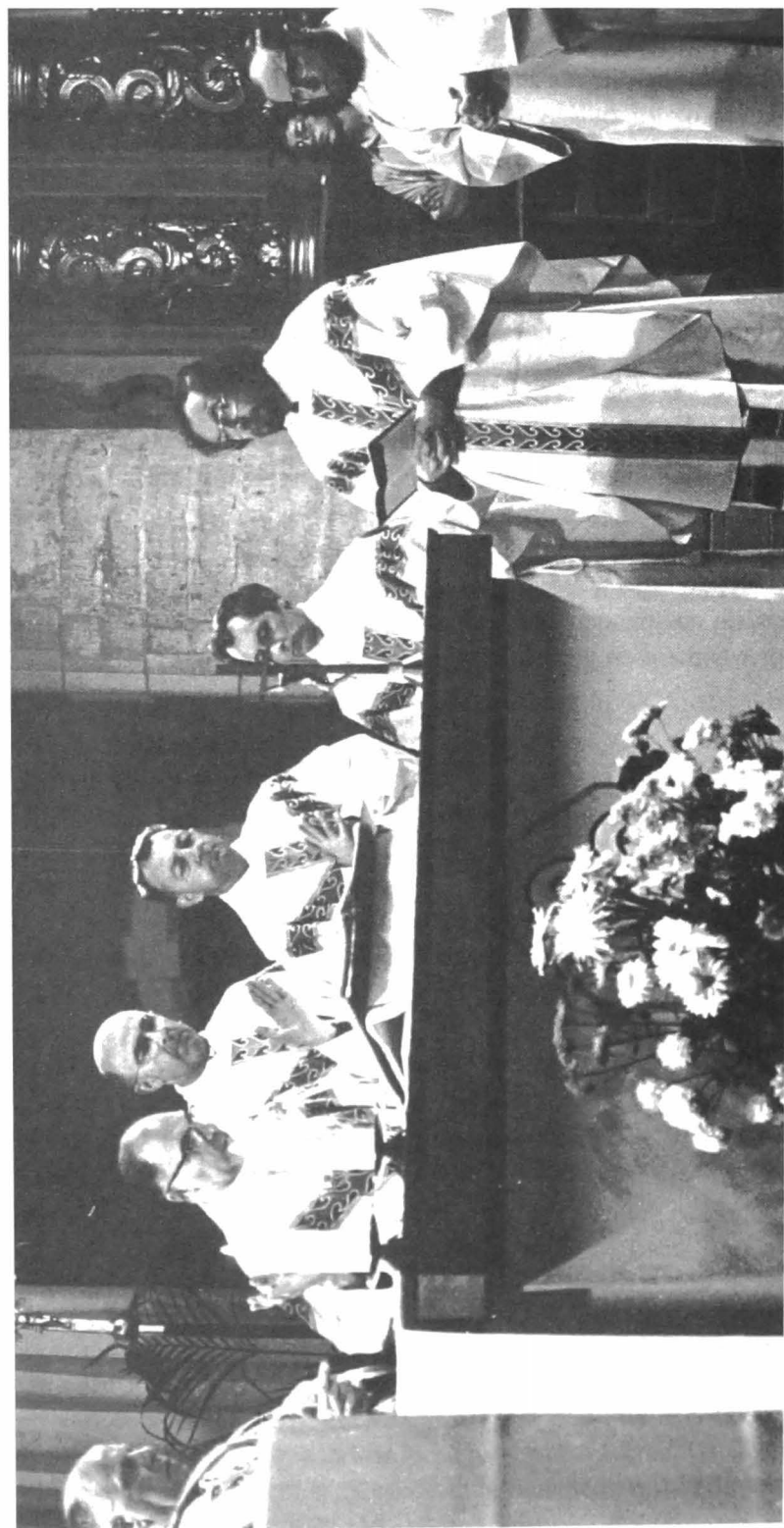
Een controleur was hij niet, integendeel. Hij was een volwaardig en echt lid van de groep: hij dacht mee en hij plande mee, open en eerlijk.

Hij kon eventjes de vele problemen van ons bisdom van zich afschudden. Hij kwam vaak moe naar het bureau. De reden hiervan was onder meer de veelheid van opdrachten: vicaris-generaal, Lourdes-bedevaarten, en privé-secretaris van de bisschop met daarbij het inwonen in het bisdom.

Voor kanunnik Roets was de bureauvergadering van de priester raad een moment van rust en van herademing. Hij kon zijn hart laten spreken. Hij droeg iedereen een warm hart toe, hij was een echte collega. Er kon gelachen worden. Dit is een teken van een goede groep, een groep waar een goede geest heerst en waar het geestig is te vergaderen.

Dank U, Achiël voor de rust, de ontspannen sfeer, de vriendschap, de liefde voor de Kerk en het eerlijk opkomen voor waarheid en gerechtigheid.

⁹⁸ Mgr. Henri Lamiroy was bisschop van Brugge van 1931 tot 1952. Hij was reeds hulpbisschop sinds 1929. Zijn wapenspreuk was "In caritate Christi" ("In de liefde van Christus").

Viering van 50 jaar KSA te Wachtebeke, v.l.n.r.: Albert Scheire, André Roets, Achiel Roets, Roger Spanhove, Rafaël David, Baudewijn Spitael, Luc De Mol, Herman Dewulf.

11. Pionier van het Gentse Godsdienstinstituut

door Jürgen François

Jürgen François werd geboren te Zelzate in 1966 (toen zijn ouders in Zaffelare woonden) maar groeide op te Eksaarde. Hij werd priester gewijd in 1991. Hij is kandidaat in de klassieke filologie (Leuven), baccalaureus in de theologie (Leuven) en licentiaat in het kerkelijk recht (Gregoriana, Rome). Hij werd directeur van het Hoger Diocesaan Godsdienstinstituut (1993) en onderpastoor van Merelbeke-Flora (1998). Hij is verbonden aan de kerkelijke rechtbank en sinds het voorjaar 2002 lid van dekenale equipe Gent-Zuid en pastoor van de Christus-Koningparochie te Gent.

Adres: Rerum-Novarumplein 25, 9000 Gent.

Hij spreekt over kanunnik Roets vooral vanuit het standpunt van de huidige directeur van het Hoger Diocesaan Godsdienstinstituut.

Wachtebenaar en vicaris-generaal Achiel Roets heeft door zijn innemende eenvoud en zijn grote, milde hart de sympathie van velen gewonnen, niet in het minst van de meerdere generaties godsdienstleerkrachten die op het Hoger Diocesaan Godsdienstinstituut te Gent werden opgeleid en van de docenten die daar in de loop der jaren hebben onderwezen. Samen met monseigneur L.A. Van Peteghem was hij dé grondlegger en bezieler van een kerkelijk opleidingsinstituut waar men nog steeds diploma's voor het godsdienstonderricht in het basisonderwijs en het secundair onderwijs kan behalen. Zijn rol bij de oprichting en vormgeving ervan kan moeilijk overschat worden, ook al komt dit bij de buitenwereld over als een stuk vergeten 'petite histoire'. Hierop wil onderstaande bijdrage bij wijze van postume huldiging aan zijn adres ingaan.

In 1957 zorgde o.a. Achiel Roets ervoor dat voor de godsdienstleerkrachten in wording de lokalen van het Gentse bisschoppelijk seminarie, waar hij op dat ogenblik seminarieprofessor dogmatiek was, werden opengesteld. De ingang lag aan de toenmalige Winkelstraat (de huidige Notarisstraat). Ruimtegebrek voor het toenemend aantal cursisten maakte de verhuis uit de Visserij, waar vanaf 1950-'51 catechisten voor godsdienstonderricht in de stedelijke basisscholen gevormd werden, noodzakelijk.

Bij de verhuis in 1957 kreeg de opleiding stilaan een vastere vorm en organisatie in de zogenaamde 'Catechistenschool'. De toenmalige vicaris-generaal Leonce Albert Van Peteghem en professor Achiel Roets zochten nieuwe docenten om het lessenpakket zowel theologisch als didactisch en pedagogisch uit te breiden. Achiel Roets zou instaan voor de dogmatische cursussen.

Vanaf het academiejaar 1960-'61 werd de Catechistenschool omgevormd tot het 'Hoger Diocesaan Godsdienstinstituut'. Het H.D.G.I. werd geboren. Kanunnik Leonce Albert Van Peteghem werd stichter-voorzitter. Kanunnik Achiel Roets directeur-secretaris. Beiden slaagden er nu in een fulltime opleiding van gediplomeerden en geaggregeerden of gegradueerden voor het godsdienstonderricht in respectievelijk basisonderwijs en (lager) secundair onderwijs op te starten. Het merendeel van de studenten bestond uit religieuzen en leken die reeds in het godsdienstonderwijs stonden, maar vanuit het ministerie werden ver-

plicht een diploma te behalen om hun ambt verder te kunnen uitoefenen. Hier valt de eigenlijke aanleiding voor de stichting en het grote succes van het Godsdienstinstituut te zoeken. Niettemin bleef het juridisch statuut van de getuigschriften en diploma's onduidelijk. Stonden zij gelijk aan de normaalschooldiploma's van andere leerkrachten? Vermits het 'kerkelijke' diploma's betrof, werd vanuit het Ministerie van Onderwijs immers betwijfeld of zij als volwaardige bekwaamheidsbewijzen voor het godsdienstonderricht konden gelden en recht gaven op een wedde. Het hoeft geen betoog dat deze onduidelijke toestand voor de studenten niet mocht voortduren, temeer omdat juist het Ministerie indirect tot de organisatie van deze studies had aangezet.

Op 6 augustus 1962 kwam na drukke onderhandelingen, waarbij Achiël Roets een grote verdienste had, het verlossende schrijven van onderwijsminister Victor Larock. In een ministeriële omzendbrief bevestigt hij het bestaan en de bevoegdheid van o.a. het Hoger Diocesaan Godsdienstinstituut. Bovendien erkent hij officieel dat het instituut gemachtigd is het volgende getuigschrift en diploma's uit te reiken:

- 1) het getuigschrift van gediplomeerde voor het godsdienstonderricht in de lagere graad (onderwijzersniveau);
- 2) het diploma van geaggregeerde voor het godsdienstonderricht in het lager secundair onderwijs (regentaatsniveau);
- 3) het diploma van gegradueerde voor het godsdienstonderricht in het lager secundair onderwijs (voor houders van regentaats- of licentiaatdiploma en aggregatie waarmee ze godsdienst kunnen geven op het niveau van hun eerste pedagogisch diploma).

Werden hierdoor de diploma's van het Godsdienstinstituut ook van staatswege erkend en de leerkrachten door het ministerie bezoldigd, dan bleef hiermee de interne autonomie van het H.D.G.I. als kerkelijk opleidingsinstituut behouden. Aan dit principe werd tot op heden nooit geraakt. Door de circulaire verwierf het H.D.G.I. in vergelijking met de andere godsdienstinstituten te Antwerpen, Ganshoren en Hasselt, tevens een bijzonder statuut. Als enige plaats in Vlaanderen immers kan men er een uitsluitend 'regentaats'-diploma godsdienst behalen. Daarnaast werd het graduaatdiploma als een echt diploma erkend, terwijl de andere instituten voor een soortgelijke opleiding enkel een - weliswaar erkend - getuigschrift kunnen uitreiken.

Toen vicaris-generaal Leonce Albert Van Peteghem in 1963 bisschop van Gent werd, volgde kanunnik Achiël Roets, als diens privé-secretaris hem tevens op in zijn hoedanigheid als voorzitter van het H.D.G.I. Hij heeft dit ambt bijna dertig jaar uitgeoefend, dit tot in 1992, toen hij als vicaris-generaal ontslag nam. Men kan begrijpen dat hij na zijn inspanningen voor de erkenning van de diploma's het instituut steeds van nabij gevolgd heeft in zijn wis-seling van studenten- en docentengeneraties. Het lag hem levenslang aan het hart. Samen met de directeurs, die hem hebben opgevolgd: Paul Van Overmeire, de huidige pastoor-deken van Dendermonde, wijlen kanunnik Rafaël Windey en de huidige vicaris-generaal Paul Van Puyenbroeck, heeft hij gestreefd naar een gedegen theologische en filosofische basis, oriënterende cursussen van didactiek, pedagogiek en psychologie en voldoende praktijkervaring via gevarieerde stagelessen.

Hij had vertrouwen in zijn directeurs en in zijn korps. Zijn contacten met de studenten waren hartelijk én ernstig. In de kleinschaligheid van het H.D.G.I. zag hij juist de kans om te werken aan een aangenaam christelijk studie- en leefklimaat met de bedoeling dat de

studenten dit zouden uitdragen naar hun latere leerlingen. Het huidige pedagogische concept van het H.D.G.I. berust grotendeels nog op de pijlers die hij mee hielp rechtzetten.

Ik herinner mij het moment waarop hij mij als kersverse directeur het spaargeld overmaakte. Uit zijn houding sprak een jarenlange zorg voor een zo zuinig en verantwoord mogelijk beheer, maar ook een grote liefde en een tikkeltje weemoed voor de opdracht die hij was begonnen en tot vervulling had gebracht.

Het Godsdienstinstituut behoort zeker tot zijn geestelijk testament, zelfs al maakte het maar één van de onderdelen van zijn veelzijdige activiteiten uit.

We kunnen hem alleen maar dankbaar zijn voor zijn inspirerende bijdrage tot het godsdienstonderricht in ons bisdom én daarbuiten, vooral bij hen die - ondanks grote uitdagingen en moeilijkheden - godsdienst geven als 'roeping' ervaren.

De gebroeders Roets op de dag van Safarkensmarkt te Wachtebeke in augustus 1986.

12. De bedevaarders naar Lourdes⁹⁹

door Luk De Geest

Luk De Geest werd geboren te Oudenaarde in 1947 en werd priester van het bisdom Gent in 1975. Hij is licentiaat in de biologie. In 1982 werd hij onderpastoor van de parochie HH. Simon en Judas te Gentbrugge. Bisschoppelijk vicaris (categoriale pastoraal) (1992) en titulair kanunnik (1992); hij is tevens voorzitter van het diocesaan animatiecentrum Broederlijk Delen - Welzijnzorg en lid van de vormingsploeg voor pastorale werk(st)ers. Hij benadert kanunnik Roets vanuit zijn ervaringen met de Lourdesbedevaarten en het Mariaal Tijdschrift.

Zijn adres: Vandermeulenstraat 58, 9050 Gentbrugge

Zevenentwintig jaar lang was kanunnik Roets directeur van de Diocesane Lourdesbedevaarten¹⁰⁰. Na een lange en pijnlijke ziekte is hij op 24 augustus 1997 stilletjes heengegaan. Het was een zondagmorgen: de dag dat de christenen hun geloof in de verrijzenis van Jezus uitdrukken door hun deelname aan de maaltijd van de Verrezen Heer. Het was ook voor hem een zondagmorgen: na de lange kruisweg ging hij over naar het echte leven bij de Heer, die hij zijn leven lang trouw heeft gediend. Hij mocht thuiskomen in de vreugde van de Heer kort na het feest van Maria-ten-hemel-opgenomen en Maria Koningin, aan wie hij zovele mensen had aanbevolen in zijn gebed en naar wiens troost hij duizenden mensen had begeleid tijdens de Lourdesbedevaarten.

Bij hem waren zijn broer André, die dagelijks vele uren bij zijn ziekbed was, en Mgr. Van Peteghem, van wie hij meer dan zevenentwintig jaar de privé-secretaris en achttien jaar vicaris-generaal was. Allebei waren ze trouwe tochtgenoten naar Lourdes, en waren ze ook bij hem bij zijn laatste overtocht.

Bij zijn uitvaart op vrijdag 29 augustus 1997 was de kathedraal overvol. Niet alleen zeer veel zusters (hij was lange jaren vicaris voor de religieuzen), maar ook heel wat Lourdesvrienden hadden eraan aan gehouden om bij dit afscheid te zijn: pelgrims van Lourdes en La Salette, verpleegkundigen van het Ziekenwerk en brancardiers waren talrijk aanwezig. (...)

Het koor Cantate Domino uit Aalst, waarvan bedevaartdirecteur Roets te Lourdes de fiere promotor was, zorgde onder leiding van E.H. Michaël Ghijs voor een heel innige en bid-dende sfeer, waarin de Lourdesliederen niet ontbraken.

De jaarlijkse bedevaarten

Kanunnik Roets werd op 11 september 1965 tot directeur benoemd van de Diocesane Bedevaarten van La Salette en Lourdes en kanunnik Reyntens was mededirecteur. Diens

⁹⁹ Deze tekst verscheen in een andere schikking reeds in Mariaal Tijdschrift jg. 68, nr. 4 (oktober-november-december 1997) en wordt hier met toestemming van de auteur opgenomen.

¹⁰⁰ Lourdes werd een van de grootste bedevaartplaatsen van de katholieke Kerk na de visioenen van Bernadette Soubirous in 1858. De Diocesane Lourdesbedevaarten van het Bisdom Gent ontstonden te Aalst in 1920. Toen werd de eerste "Bedevaart van de Denderstreek naar Lourdes" georganiseerd met ongeveer 400 bedevaarders en 32 zieken, waaronder priester Edward Poppe. In 1922 werd de organisatie officieel als "diocesane" bedevaart erkend en van dan af stond "Oost-Vlaanderens Bedevaart naar O.-L.-Vrouw van Lourdes" onder het erevoorzitterschap van de bisschop van Gent.

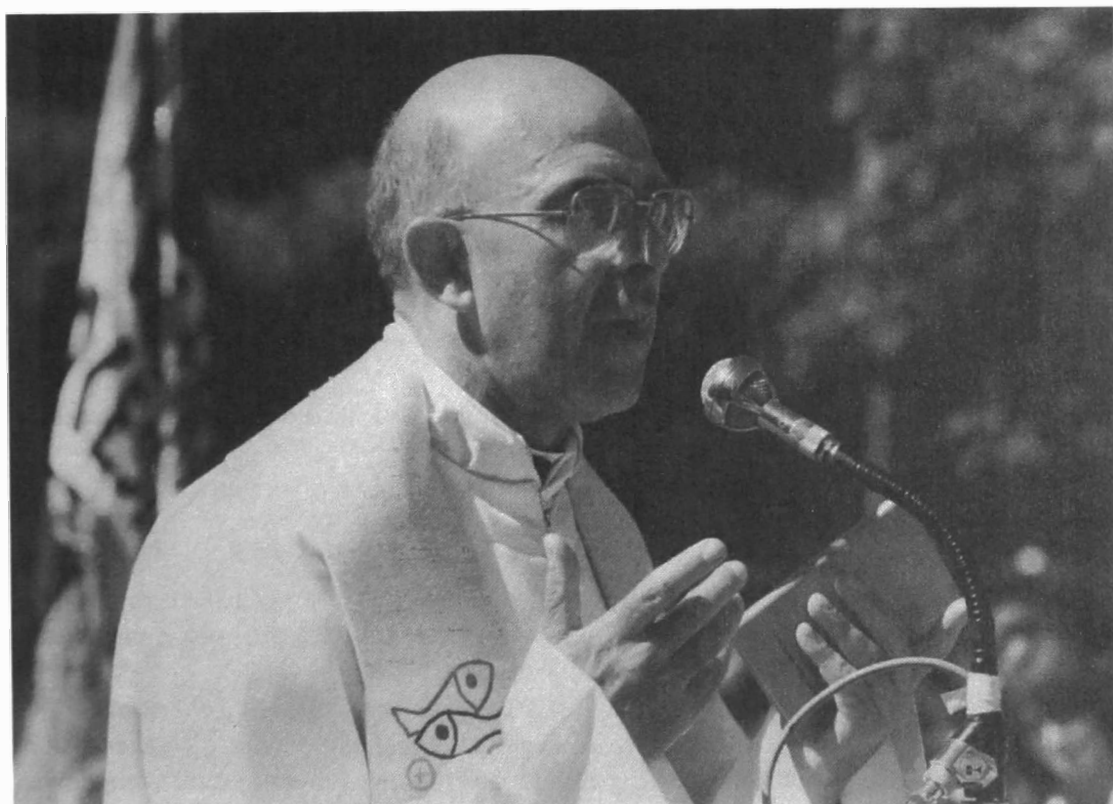
gulle lach, zijn bezielend woord, zijn kordaat verantwoordelijkheid-nemen, schonken telkens een rustig vertrouwen. Driemaal per jaar waren ze in Lourdes.

Rond 11 februari, feest van de verschijningen van Maria, waren het de dagen waarop de directies de bedevaarten van dat jaar komen voorbereiden in Lourdes zelf. Sinds 1988 gaat er telkens een groep bedevaarders uit het bisdom Gent mee.

De lentebedevaart, oorspronkelijk in de meimaand, gaat sinds 1979 door gedurende de paasvakantie. Zo krijgen jonge mensen de kans om als jeugdbedevaart, naast de volwassenen van de lentebedevaart, Lourdes te bereiken onder de leiding van juffrouw Julienne Van Kemseke.

De zomerbedevaart in juli blijft de grootste.

Vicaris Achiël Roets was steeds de bezielende begeleider van de “blauwe trein” van de gezonde bedevaarders. De “witte trein” met de zieken werd toevertrouwd aan een hoofdaalmoezenier met zijn dokter en verplegend personeel. Voor snelle reizigers kwamen de vliegtuigbedevaarten. Een speciale bedevaartsgroep La Salette-Lourdes, en een andere Lisieux-Lourdes, maken het aantal bedevaarders vol. Kanunnik Roets voelde zich enkel opgelucht wanneer de vijf groepen in Lourdes samen waren. Hijzelf had het geluk negentachtig maal op bedevaart te zijn in Lourdes. Hij hoopte op de negentigste tocht.

Kanunnik Achiel Roets tijdens een homilie te Lourdes in juli 1981.

Negenentachtig keer naar Lourdes.

Op zijn ziekbed, toen hij in februari 1996 niet mee kon reizen, vertelde kanunnik Roets dat hij zo graag zou meegegaan zijn: het zou de negentigste keer zijn, dat hij in Lourdes was. Al die jaren, talloze keren had hij daarbij de volle verantwoordelijkheid voor duizenden (zomerbedevaart), honderden (lentebedevaart) of enkele tientallen (februari) medereizigers. De laatste jaren kon hij gewoon als bedevaarder mee, en daar keek hij nog meer naar uit.

Dat blijkt bijvoorbeeld in het Mariaal Tijdschrift van oktober 1993 waar hij vertelt over “Mijn eerste La Salettetocht”.

“Voor de eerste maal in mijn leven, na 28 jaar Lourdesbedevaarten, ging mijn tocht naar Lourdes over La Salette. Een belofte aan mijn vriend Kanunnik Luc Reyntens zaliger. Een omweg naar Lourdes? Neen, een driedubbele bedevaart over Ars¹⁰¹ en La Salette.

Mijn indruk over La Salette? Een unieke omgeving: de stilte van het hooggebergte, de heerlijkheid van de bergtoppen (als het mooi weder is, zonder mist of regen), heerlijke wandelingen. Ideaal voor stil gebed en bezinning. Wat mij bijzonder meeviel is de zeer goed uitgebouwde pastoraal in het heiligdom”.

Daar was hij blij om: dat de mensen er goed opgevangen werden en er de blijde boodschap konden beluisteren.

Zijn laatste tochten waren in 1995. Toen maakte hij nog tweemaal de reis naar Lourdes: in februari en in juli (met het vliegtuig; acht dagen).

Verslaggever

Over al die bedevaarten heeft hij enorm veel geschreven en laten schrijven in het driemaandelijks Mariaal Tijdschrift over Lourdes en onze Vlaamse Mariaheiligdommen, waarvan hij de redacteur en verantwoordelijke uitgever was.

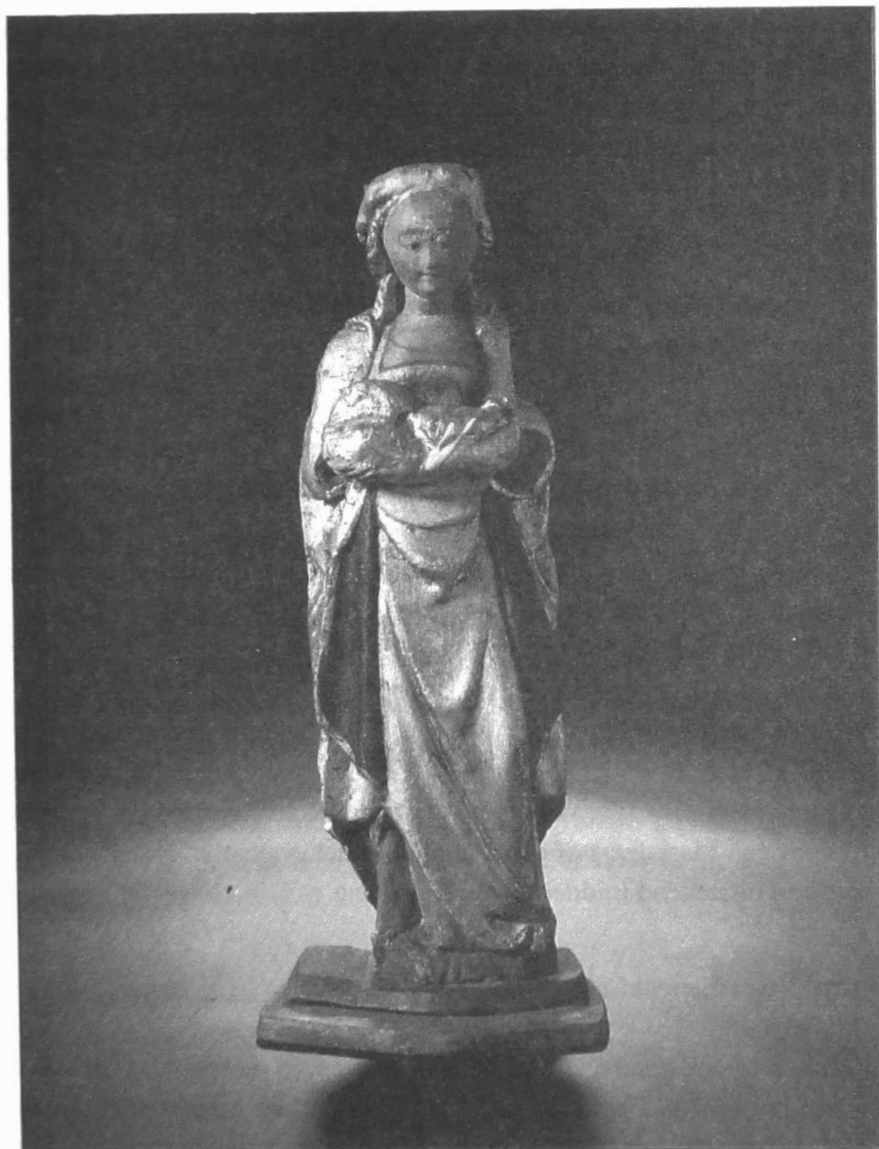
Wie ooit op bedevaart was, las het tijdschrift telkens volledig uit. Het best gelezen tijdschrift omdat het zo vlot geschreven was, zo degelijk van inhoud. Iedereen vond er zich in terug, zag het zomaar voor zijn ogen gebeuren, beleefde mee de ernst en de vreugde van een bedevaart, was aangenaam verrast zijn eigen naam vermeld te zien (hoe kon de vicaris dat allemaal onthouden, en hoe had hij dat weer gezien?!) en ... las alles van naaldeke tot draadje! Het was een stijl en een keurige taal om fier op te zijn!

Hij “ontmoette” letterlijk iedereen. Hij sprak u aan, had interesse voor iedereen, vroeg uw naam en onthield die, zodat men verbaasd was bij volgende ontmoetingen opnieuw met eigen naam aangesproken te worden. Een eigenschap nog opmerkelijker dan de vele andere die hem sierden.

Hij deelde geen handtekeningen uit, doch schreef ontelbaar veel kaartjes naar vrienden en zieken en de velen die hem een kleine attentie of grote dienst bewezen hadden, of zo maar uit genegenheid.

101 Dorp nabij Lyon in Frankrijk, waar Jean-Baptiste Vianney (1786-1859) pastoor was. Door zijn eenvoudige prediking, zijn dienstbetoon, “miraculeuze” daden en zijn boetvaardig, sober leven maakte hij veel indruk, werd een druk bezocht biechtvader en werd in 1925 heilig verklaard. Zijn levenswijze ging in vele kerkelijke middens model staan voor hoe een priester moest zijn.

mariaal tijdschrift

Driemaandelijks
Afgiftekantoor: Gent X

64e Jaargang
nr. 1 - januari 1993

Voorpagina van Mariaal Tijdschrift.

Dertig jaar zorg voor het Mariaal Tijdschrift

In de colofon van het eerste nummer van jaargang 37 van het *Mariaal Tijdschrift* (15 december 1965) staat voor het eerst *Redactie en Beheer: Kanunnik A. Roets*.

Het heeft er gestaan tot het eerste nummer van de 64ste jaargang in januari 1993. In het volgende nummer had hij het laten vervangen door *Redactie en verantwoordelijke uitgever: vicaris L. De Geest*. Maar eigenlijk klopte het niet. Hij bleef de redactie en de zorg voor het tijdschrift op zich nemen tot en met het eerste nummer van 1996 (jaargang 67). De laatste drukproeven die hij met zijn spreekwoordelijke nauwgezetheid heeft nagelezen, waren die van het tweede nummer 1997 (jaargang 68). En toen nummer drie verscheen, met zijn laatste bijdrage, - een vertaling van een artikel uit *Lourdes Magazine* die hij vorig jaar gemaakt had, - was hij heel en al interesse en aandacht. Het *Mariaal Tijdschrift* was een deel van zijn leven!

Debuut

Toen Luc Reyntens de nieuwe bedevaartdirecteur voorstelde aan de “dierbare abonnees” van het *Mariaal Tijdschrift* (jg. 37, nr. 1, 1966), was zijn wens “dat de diocesane bedevaart onder zijn bezielende leiding een steeds rijker bron van dieper christelijk leven en echte mariale godsvrucht in de parochies van ons bisdom zou worden”. Al in het volgende nummer werd duidelijk dat Achiël Roets ook het *Mariaal Tijdschrift* daarin wou betrekken: hij zorgde voor het hoofdartikel over Mariaboodschap. “Gaan we samen even dat verhaal herlezen? En biddend overwegen? Rond Mariaboodschap past dit toch.” Het was erin voelbaar dat hij vele jaren ook mariologie had gedoceerd aan de seminaristen. In het volgend nummer ging hij op dat spoor verder. In “Zalig die geloofd heeft” schetst hij Maria als vrouw van geloof, stelt hij haar voor als type van religieuze bezinning, en tekent haar geloof tot in het offeren tot onder het kruis. Van dan af publiceerde hij in elk nummer één of meer artikelen. Heel dikwijls was het een bezinnend artikel rond de figuur van Maria, geïnspireerd door een Mariafeest of een zinnetje uit het evangelie. Het *Mariaal Tijdschrift* was voor hem een uitstekend middel tot verkondiging.

Lourdesindrukken en sprokkelingen

Heel snel kwamen er ook verslagen van de bedevaarten, in de typische stijl die zolang het “huismerk” van het *Mariaal Tijdschrift* zal zijn: zorgvuldig bijgehouden kleine en grote gebeurtenissen van de reis, de vieringen, de talloze ontmoetingen, prettige details, leuke anekdotes, dit alles met veel aandacht voor de “vrienden-bedevaarders”, die dikwijls met name worden genoemd. Via het *Mariaal Tijdschrift* bewerkte en behield hij een speciale en unieke band met de bedevaarders, de lezers. Zijn beminnelijke glimlach en levendige interesse voor iedereen ligt voelbaar op deze talloze bladzijden neergepend.

Bovendien wist hij tientallen mensen aan te sporen om ook een stukje van hun ervaringen neer te schrijven. Getuigenissen, persoonlijke mijmeringen, reisindrukken, zelfs gebeden en gedichten kregen een plaats in het tijdschrift. Het kreeg soms de allure van een dagboek van de bedevaarder.

Reisgids

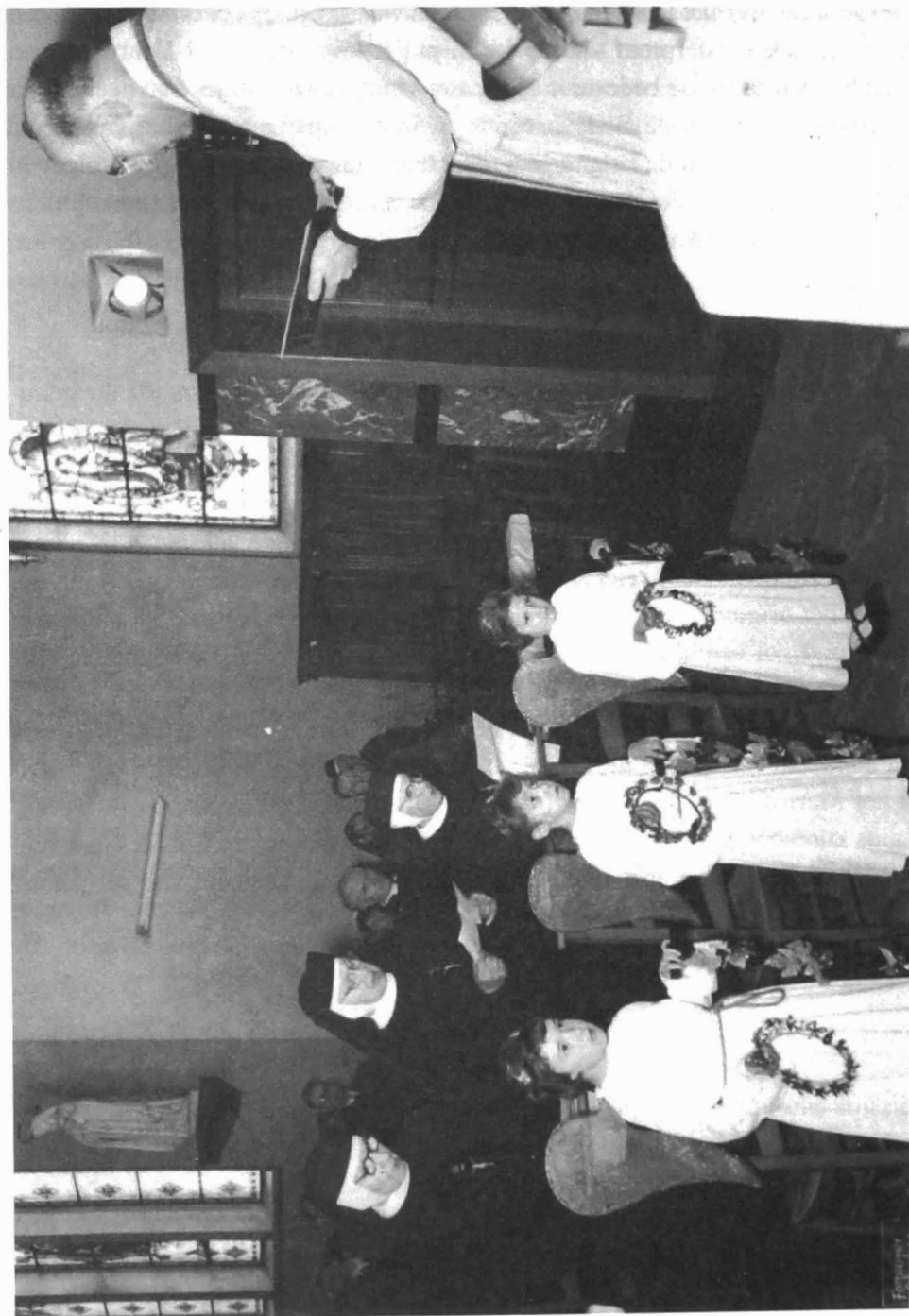
Reeds in het derde nummer van 1966 schrijft hij een stukje over Bétharram¹⁰², met een korte beschrijving van het heiligdom en een beetje geschiedenis. Het wordt een nieuw aspect dat hij aan de bedevaarten meegeeft: hij verzorgt bij stukjes en beetjes een kleine reisgids, met informatie over het landschap en de steden waarlangs de bedevaarttreinen (en later autocars) rijden. De eerste proef vinden we in juni 1967: “Bordeaux-Lourdes”, een beschrijving van het laatste stukje bedevaartweg. Later vinden deze stukjes hun neerslag in de volledige reisbeschrijving in de Bedevaartgids en in een aparte brochure. Trouwens, kanunnik Roets is altijd één van de belangrijke redacteurs geweest van de opeenvolgende versies van de Bedevaartgidsen die door de Federatie zijn uitgegeven voor de verschillende organisaties van Lourdesbedevaarten.

Vertaler

Reeds vroeger verscheen onder de titel “Het leven te Lourdes” allerlei informatie die genomen werd uit “Le journal de la grotte”. Maar hoofdredacteur Roets gaat heel snel ook interessante en boeiende artikels uit dit tijdschrift (en later uit Lourdes Magazine) vertalen of samenvatten. Ook de toespraken op de vergadering van de directeurs in februari bieden stof voor publicatie. Altijd was hij bezorgd dat de lezers toch een degelijke verdiepende inhoud en goede informatie zouden vinden. Het zou de moeite lonen om die vertaalde teksten eens te vergelijken met het origineel: je zou merken dat hij soms dingen aanvulde (vanuit zijn kennis en achtergrond), of verduidelijkte (als hij dacht dat het verkeerd kon begrepen worden), of gewoon er zelf een stukje aan toevoegde.

In nummer 3 nummer 1997 verscheen nog “Bezoek aan het Bernadettemuseum”, een vertaling van zijn hand van een artikel uit Lourdes Magazine. Het geeft goed aan wat hij al die jaren met het Mariaal Tijdschrift voor ogen had: goede, bruikbare informatie geven, betrouwbare gids zijn voor een diepgaande bedevaart, de boodschap van Lourdes aan vele mensen verkondigen, een stuk spiritualiteit meegeven, en zo dienaar zijn van het geloof van vele mensen. Hartelijk dank daarvoor.

¹⁰² Zie voetnoot 63.

Achiel Roets verving algemeen directeur Ch. Camerman bij de gouden jubilea in het klooster te Wachtebeke van zuster Hildegarde (De Cock, Stekene), moeder Lutgarde (Van Goethem, Stekene) en zuster Marie (Haerens, Lochristi) op 9 april 1958.

Achiel Roets verving algemeen directeur Ch. Camerman bij de gouden jubilea in het klooster te Wachtebeke van zuster Hildegarde (De Cock, Stekene), moeder Lutgarde (Van Goethem, Stekene) en zuster Marie (Haerens, Lochristi) op 9 april 1958.

13. Ook leverancier van pompoenen en fotograaf

door Lydia Maes

Zuster Lydia Maes werd geboren te Stekene in 1932. Zij trad in bij de Zusters van de heilige Vincentius a Paulo te Wachtebeke in 1954. In 1960 behaalde zij het diploma van onderwijzeres, werd in 1962 onderwijzeres en in 1963 tot 1966 directrice van de kleuter- en basisschool van de zusters te Wachtebeke. Van 1966 tot 1976 was zij novicemeesteres, vanaf 1971 plaatselijke overste van het moederklooster. Sinds 1976 is zij algemene overste van haar congregatie. Meestal wordt zij “moeder Lydia” genoemd, om verwarring te voorkomen met nog een tweede zuster Lydia (Sellicaerts), de econome van de congregatie.

Adres: Dorp 25, 9185 Wachtebeke

Zij spreekt vanuit haar kennis van kanunnik Roets, vooral als kloosterlinge en kloosterverste van Wachtebeke.

Mijn persoonlijke herinnering aan professor Roets gaat tot in de jaren 1954. Toen ontmoetten wij hem reeds regelmatig in het klooster te Wachtebeke, af en toe in het noviciaat. Bij afwezigheid van Eerwaarde Heer Camerman, algemeen directeur, mocht hij de postulanten aanvaarden, werd in zijn aanwezigheid de novicen het habijt opgelegd en menige zuster herinnert zich nog dat ze in zijn handen professie mocht afleggen.

Voor de zusters die in Gent studeerden was hij de welkome bezoeker van thuis, af en toe beladen met een of andere boodschap, soms met een verrassing, b.v. rond Sinterklaas. Hij had ook altijd een bemoedigend woord, een luisterend oor en een groot hart. Hij was als het ware onze grote broer die op bezoek kwam.

Toen de noviciaatschool werd opgestart, waarvan hij de enthousiaste bezieler was, ontmoetten wij hem regelmatig in Gent. Meestal leidde hij de namiddag in en wist competente sprekers aan te werven om zoveel jonge religieuzen in te wijden in de theologie, de spiritualiteit, het geloofteleven, het gebed...

In 1974 werd hij vicaris van de religieuzen. Toen leerden wij hem nog beter kennen als de man van geloof en van spirituele diepte, als de man die beter dan wie ook de problemen, waarmee oversten geconfronteerd werden, kon inschatten. Hij hielp wegen vinden, wist de meest geschikte middenweg aan te wijzen, kon het nodige compromis helpen zoeken om mensen vooruit te helpen.

Hij wist ook de vreugde van de gemeenschap te waarderen. Hij kon genieten van een jubileum, met daarbij een goed glaasje wijn. Hij was de man wiens ogen konden tintelen bij een brok humor.

Ik maakte hem mee als de allround man bij de Lourdesbedevaarten. In elk hotel wist men steeds op tijd plaats en uur van samenkomst. Eens terug thuis kon hij uren vertellen over het wel en wee van de voorbije reis.

Vele weekends kwam hij met de fiets van Gent naar het ouderlijk huis in de Stationsstraat 40. Daar ontmoette hij zijn broer André en samen werkten ze in de tuin, kweekten allerlei groenten en vooral de vermaarde pompoenen. Het bisdom, Mariahove in Bellem, ons klooster in Wachtebeke en onze bijhuizen..., we kenden allemaal de pompoenensoep, -confituur of -compote.

Heel vaak gingen de twee broers op wandel naar Wachtebeke-Overslag en omgeving, of op de fiets bolden ze doorheen alle groene dreven. Hier en daar een babbel met vrienden of bekenden en soms een tasje koffie bij onze zusters in Overslag.

Vicaris Roets had naast zijn vele werk nog twee grote hobby's: fotograferen en de nieuwste postzegels aankopen. Altijd om anderen plezier te doen. Wij kochten bij hem de mooiste postzegels.

Toen hij op rust was bij ons, was hij de gewaardeerde fotograaf bij elk feestje of congregationeel samenzijn.

Maar vooral mochten wij hem meemaken als een man van gebed. Hij ging voor in de eucharistie en was altijd aanwezig in het gemeenschappelijk brevier en de paternoster, op zondag tijdens de aanbidding... tot zijn gezondheid het niet meer toeliet.

Toen moesten wij hem missen en elk gemis doet pijn. Maar nooit vergeten wij zijn groot hart, een hart dat altijd nabij bleef en meer bekommerd was om het welzijn van anderen dan om zichzelf.

Een zin van hem die ik nooit zal vergeten: "Houd van uw medezusters, ge zijt ermee verbonden door de geloften".

Naar schatting hebben de gebroeders Roets in de loop der jaren ongeveer 8.000 kg. pompoenen gekweekt en met gulle hand uitgedeeld... Op de foto een deel van de oogst in de ouderlijke tuin op 9.10.1990.

De gebroeders Roets te Sankt-Moritzsee (bij Davos in Zwitserland) op 10.9.1988.

De gebroeders Roets op de Pischahorn (nabij Davos in Zwitserland) op 11.9.1988.

14. Een goede en trouwe dienaar

Homilie uitgesproken bij de uitvaart van erevicaris-generaal Achiël Roets, op 29 augustus 1997 door kanunnik Georges De Lange

Kanunnik Georges De Lange werd geboren te Antwerpen in 1925 en werd priester van het bisdom Gent (1949). Hij is kandidaat in de wijsbegeerte en letteren (Leuven) en baccalaureus in de filosofie (Leuven). In 1952 werd hij leraar aan het H. Maagdcollege te Dendermonde. Hij was diocesaan proost van VKSJ (1959-1963). In 1963 werd hij superior van het Sint-Jozef-Kleinseminarie te Sint-Niklaas. Vanaf 1974 tot 1992 was hij vicaris-generaal voor het onderwijs. Hij werd titulair kanunnik in 1974. Sinds 1992 was hij bisschoppelijk gedelegeerde belast met de zorg voor de priesters en diakens van het bisdom Gent.

Adres: Notarisstraat 9, 9000 Gent

Hij verzorgde de homilie in de uitvaartdienst van kanunnik Roets in de Sint-Baafskathedraal te Gent, waarvan hier de tekst wordt afgedrukt.

Kanunnik Roets was in al zijn functies die hij vervuld heeft, de goede en trouwe dienaar waarover het evangelie spreekt. Hij was vanaf zijn jeugd sterk verbonden met zijn familie en zijn streek, inzonderheid met zijn broer-priester André, die hem ook op een buitengewone en bewonderenswaardige wijze heeft bijgestaan tot aan het einde van zijn leven.

Na zijn priesterwijding en schitterende studies werd hij professor aan het bisschoppelijk grootseminarie. Samen zijn wij op het seminarie aangekomen in 1948. Hij als professor, ik als seminarist. Ik heb zijn eerste les bijgewoond. Ik herinner het mij nog goed, alhoewel het bijna een halve eeuw geleden is. Hij kwam binnen, ietwat schuchter en onzeker en een paar minuten te laat. Dit te laat komen was geen slordigheid, maar achteraf wisten wij dat hij, tot op het laatste moment, zijn voorbereiding nog eens overliep. Die voorbereiding was dan ook enorm. Hij was geen man van verbluffende welsprekendheid, maar achter alles gingen uren van voorbereiding en lectuur schuil. Die nauwgezetheid zou hem zijn leven lang kenmerken.

Tot in zijn gebaren kwam het zoeken naar nuance(s) naar voor. Met zijn handpalm, schuin voor de mond, sprak hij voorzichtig en schroomvol over moeilijke dogmatische formuleringen. Een degelijk professor.

Hij was een loyaal en ijverig privé-secretaris, bekwaam, eerlijk en trouw. Hij was een standvastig werker.

Wanneer men laat op de avond voorbij het bisdom kwam was daar, hoe laat ook, altijd licht aan het venster van de eerste verdieping. Achiël was aan het werk, gebogen over het toetsenbord van zijn schrijfmachine of achter zijn bureau. Men kon het zich levendig voorstellen: redigerend, verbeterend, dubbend, met de rechterhand over het kalende voorhoofd. Ook deze minutieuze zorg zou hij levenslang meedragen.

Toen hij vicaris werd van de religieuzen bloeide hij helemaal open. Zijn brede glimlach veroverde iedereen. "Roetske" zeiden de zusters, de priesters en de seminaristen na. Het was geenszins als verkleinwoord bedoeld, want Achiël was een atletische figuur. Het was

een woord van minzame waardering, van vertrouwen en hartelijke spontane appreciatie voor alles wat hij deed. En dat was veel.

Reeds als professor en privé-secretaris was hij onverdroten begaan met de vorming en de navorming van de religieuzen (uw talrijke aanwezigheid hier bewijst ten overvloede dat U die zorg niet vergeten zijt). Dezelfde brede glimlach gold de bedevaarders en de zieken, die hij zo gaarne “ons mensen” noemde. Als directeur van de diocesane Lourdesbedevaarten en bezielende hoofdredacteur van het Mariaal Tijdschrift heeft hij zich ook totaal ingezet. Lourdes, dat was niet alleen de bedevaart, maar het vulde het hele jaar. Het was niet alleen een stuk van zijn leven; het was zijn leven. “Met mensen naar Maria gaan” was voor hem een unieke taak. Hij heeft er hard voor gewerkt, maar hij heeft er ook van genoten. Van op zijn sterfbed volgde hij nog de activiteiten van de jongste bedevaart. In de laatste fase van zijn leven heeft hij nog het meest getoond hoezeer hij priester was. Sterk en moedig heeft hij zijn zware en langdurige ziekte, in volle overgave, gedragen. Hij trad in het spoor van zijn Meester ten einde toe.

Als priester heeft hij geleefd als een andere Christus: zijn handen deden het werk van Christus; zijn voeten gingen Christus' wegen, ook zijn lijdensweg; zijn ogen straalden de goedheid en de mildheid uit van de Heer. Want hij was een man van God, een man van gebed en tevens een vriend van de mensen. Hoe meer ik erover nadenk, hoe meer ik voel: er is nog zoveel goeds te zeggen over onze vereerde vriend Achiël. Maar onze povere woorden kunnen hem niet voldoende recht doen.

Hij was een schone mens en tegelijk een priester naar Gods hart.

Hij was een voorbeeld van gezag dat werkelijk dienst was. Voor iedereen die op hem een beroep deed stond hij klaar, ook nog tijdens zijn ziekte. Niets was hem teveel.

Naijver of rivaliteit waren hem vreemd en wat hij voor zijn collega's deed, deed hij als was het voor hemzelf.

Het mag ons niet ontgaan dat het beeld van zijn leven dat deze goede priester ons heeft voorgeleefd, een stimulans en een genade blijft, niet alleen voor ons, zijn confraters, maar ook voor allen die achterblijven: voor zijn broer-priester André en familie, die hij zo innig en dankbaar liefhad, en voor allen die hem hebben gekend. Ja, hij is waarlijk de goede en trouwe dienaar geweest!

Twee jaar geleden, om precies te zijn, in de vreugde van de Paasmorgen van 1995, heeft onze oud-collega en vriend 50 jaar intens priesterleven gevierd, in dienst van de Heer en van de mensen.

Dit Pascha, de overgang van dood naar leven, dat hij op dat moment liturgisch vierde, is nu voor hem werkelijkheid. Ook in deze eucharistieviering komt voor hem zijn Heer, voor het laatst, voorbij en neemt hem mee naar de overkant. Zijn vreugde is nu volkomen.

*Moeder, lichtend teken,
Gij de milde glimlach
van God die ons liefheeft.
Ave Maria.*

Dankbaar aandenken aan

Kanunnik

Achiël Roets

vicaris-generaal emeritus van het bisdom Gent.

Geboren te Wachtelebeke op 8 januari 1920
en vredig van ons heengegaan te Gent op 24 augustus 1997,
gesterkt door het sacrament der zieken.

Priester gewijd te Gent op 8 april 1945

Doctor in de theologie en Licentiaat wijsbegeerte

Professor aan het Grootteseminarie te Gent op 18 september 1948

Erekanunnik van het Sint-Baafskapittel te Gent op

30 september 1959

Privéscretaris en ceremoniaris van de bisschop en titulair

kanunnik op 26 juni 1964

Voorzitter van het Hoger Diocesaan Godsdienstinstituut te Gent

op 15 september 1964

Directeur van de Diocesane Lourdesbedevaarten op

11 september 1965

Vicaris-generaal van het bisdom Gent op 16 juni 1974

Aanspreekster van het Sint-Baafskapittel te Gent op

1 januari 1985

Eervoortsag op 3 maart 1992

Hij was de ijverige professor van theologie, die niet verblufte met een vuurwerk van welsprekendheid, maar indruk maakte door lessen, waarachter urenlange voorbereiding en lectuur verborgen gingen.

Hij was de trouwe en loyale privésecretaris, die met de grootste nauwgezetheid documenten opstelde, teksten verbeterde, briefwisseling en secretariaatswerk waarnam. Tegelijk was hij voortdurend en zeer actief bezig met de navorming van religieuzen en leken.

Hij was de vicaris-generaal met de brede, innemende glimlach, een toonbeeld van gezag dat werkelijk dienst was. Hij leefde voor de religieuzen en de Lourdesbedevaarten, terwijl intussen zijn werk als privésecretaris gewoon doorging.

Hij was de moedige emeritus, die getekend door een slepende ziekte, in alle bescheidenheid, dag na dag, voortwerkte voor allen die een beroep op hem deden en die zich nooit moeite of inspanning ontzag.

"Uitstekend, goede en trouwe dienaar... Ga binnen in de vreugde van uw Heer." (Mat. 25,21).

Voor uw aanwezigheid, uw gebeden,
uw woorden van genegenheid,
danken u zijn broer en familie.

Uitvaartverzorging Ongena bvba,
Stationsstraat 60, Wachtelebeke - 09/345.02.05

Tekst van het gedachtenisprentje bij de dood van kanunnik Achiël Roets.

De priesters van het bisdom Gent die gewijd werden in 1945 en nog aanwezig konden zijn op de viering in het bisschoppelijk paleis te Gent op 18 mei 1995 in aanwezigheid van bisschop Luysterman; 1ste rij: eerste van links: kan. Achiel Roets, 3de rij, tweede van links: directeur Gustaaf Copers.

VAN N49 NAAR A11/E34

**EEN AUTOSNELWEG
DOORHEEN
WACHTEBEKE**

EDDY VAN ACKER

1) Rijksweg 617 of de N49

Tijdens de economische bloeiperiode van de jaren zestig van de vorige eeuw werden de drie Vlaamse zeehavens, Antwerpen, Gent en Zeebrugge, verder uitgebouwd. Om deze havens onderling beter met elkaar in verbinding te brengen plande men een expresweg tussen Antwerpen en de Belgische oostkust. Ter hoogte van Zelzate zou men dan via de J.F.Kennedylaan en de J. Van Paryssteen het volledige Gentse havengebied kunnen bereiken, terwijl ter hoogte van Westkapelle een verbinding met Zeebrugge kon gerealiseerd worden. Te Zelzate werd op de bodem van het nieuw gegraven traject van het kanaal Gent-Terneuzen een tunnel gebouwd. Deze omvatte twee kokers van 9,50m met elk twee rijstroken, en werd op 17 mei 1971 opengesteld. Ter hoogte van de voormalige “Usines Madou”, op het einde van de Gebroeders Naudtslaan en op de grens van Wachtebeke met Zelzate, werd enkele jaren later een 84m lang en bijna 35m breed viaduct gespannen over de J.F.Kennedylaan, inclusief op- en afritten. Hiervoor werd de voormalige directeurswoning van de “Usines Madou” gesloopt. Deze bouwwerken werden uitgevoerd door de firma Clement Lievens en Zoon uit Sint-Lievens-Houtem.

Een volgende stap was de aanleg van het 8 kilometer lange traject op Wachtebeeks grondgebied dat zou uitgevoerd worden door de wegenbouwfirma J. Blanckaert en Compagnie uit Brugge. Deze werken zouden in een tijdsspanne van 310 werkdagen uitgevoerd worden.¹ De aanleg van dit traject betekende meteen dat Wachtebeke van west naar oost volledig werd doorsneden en er zo een noordelijk en een zuidelijk deel ontstond. Vanaf nu eindigden een aantal wegen of veldwegeltjes aan de bermen van de nieuwe expresweg. Enkel ter hoogte van de Langelede en aan de Ramonshoek kon men deze weg kruisen.

1.1) Tussen de J.F. Kennedylaan en de Langelede.

Ten oosten van het viaduct over de J.F.Kennedylaan doorkruiste het traject van de expresweg op Wachtebeeks grondgebied eerst het Grote Heiputbos. Deze gronden stonden in de 17e eeuw deels bekend als de Wevelgemse Cheynsen en bestonden toen reeds voor het merendeel uit bossen.² De Wevelgemse Cheynsen werden echter doorsneden door een noordelijke uitloper van de Grote Bijloke Heide. Dit heidegebied, nu algemeen gekend als het Kloosterbos, werd vanaf 1655 stelselmatig aangekocht door de Bijlokeabdij en sloot naadloos aan bij de gronden die deze abdij reeds vanaf het begin van de 13e eeuw bezat in het voormalig Winkels gehucht Rostijne.³ In 1797 werden deze gronden verbeurd verklaard en kwamen terecht onder de “Hospice Civil de Gand”, het latere O.C.M.W.⁴ Het meest

1 BROEDER LEOPOLD: Rijksweg 617, doorheen Wachtebeke op de voet gevolgd, in: *Sint-Laurensklok*, jg. 48, 1975-76, nr. 3, blz. 12.

2 DE CONINCK W. Langs Wachtebeekse wegen, in: *Heemkundige Kring “Oud Wachtebeke”*, jh. 23, 1989, blz. 95.

De Wevelgemse cheynsen: gronden waarvan de gebruikers cijnsrecht verschuldigd waren aan de abdij van Wevelgem.

VAN ACKER E. & TRANGEZ G., Sint-Kruis-Winkel, een hoek tussen het kanaal Gent-Terneuzen en de Moervaart, in: *Heemkundige Kring “Oud Wachtebeke”*, jh. 33, 2000, blz. 52.

De abdij van Moorlele werd door Marguerite de Guisnes, kasteelvrouw van Kortrijk, met de steun van gravin Johanna Van Constantinopel in 1214 gesticht. Deze abdij werd in 1242 overgebracht naar Wevelgem en werd ook wel “Muntdoornberg” of “Guldenberg” genoemd.

3 VAN ACKER E. & TRANGEZ G., o.c., blz. 51.

De Bijlokeabdij werd in 1228 opgericht op aandringen van de invloedrijke abdij van Clairvaux. In 1234 kreeg deze abdij de goederen die voordien toebehoorden aan de abdij van O.L.Vrouw Ten Bossche. Het was deze laatste abdij die in 1215 het ontginningscentrum Rostijne had opgericht.

4 VAN ACKER E. & TRANGEZ G., o.c., blz. 126.

oostelijke deel van dit heidegebied behoorde oorspronkelijk toe aan de abdij van de Marquette die deze gronden in de eerste helft van de 13e eeuw had verworven.⁵

Doorheen de Grote Heiput liep de Langeleedse weg, een kronkelend bospaadje dat aanving aan de rand van het Kloosterbos, op de plek waar tot voor enkele jaren het kapelletje van de gebroeders Naudts stond, en dat eindigde aan de Langelede.⁶

Ten oosten van de Grote Heiput lag de Wiedauwe⁷, een gebied met drassige meersen en wissenvelden dat oorspronkelijk ook aan de Marquette toebehoorde. Deze gronden werden in 1766 omschreven als “van de langerleede loopende door de meirsenen tot in de soo genaemde wedauwboschen”.⁸ In 1975 waren de gronden die omschreven werden als wiedauwe eigendom van de heer R. Van den Abeele uit Lochristi.⁹

Waar de expresweg de Langelede kruiste werd deze oude turfvaart afgedamd en uitgebaggerd, waarbij over een afstand van 110m op de bodem een ovaalvormige duiker werd gelegd. De weg aan de westelijke oever werd omgeleid naar de oostzijde, waar men de expresweg over kon. Voor de overtocht aan de Langelede was het noodzakelijk een aantal huizen te slopen. Aan de westzijde waren dit de huizen van René en Palmire Venneman-Dhaemers en Zulma Seyssens (wed. Guillaume Bruggeman), terwijl André en Angela De Bruyne-Steel aan de zuidzijde, en Aloïs en Marcella De Bruyne-Segers aan de noordzijde, een deel van hun voortuin moesten opofferen ten behoeve van de parallelwegen en de aansluiting naar de opritten. Aan de oostzijde verdwenen de woningen van Victor en Marie Spruyt- De Mul, Marcel en Marguerita De Wispelaere-Lafaut, Gustaaf en Pauline Van Waes- Ruttens, Aldo Fontana en Michel en Maria De Bruyne-Soens. Deze laatste woning was toen verhuurd aan Leon Dierinckx.

5 DE SMET E.: Bijdrage tot de toponymie van Wachtebeke, in: *H.K. Oud Wachtebeke*, jh.9, 1975, blz. 16-18.

6 BROEDER LEOPOLD: o.c., blz.15.

7 Widauw = wissen.

8 DE SMET E.: o.c., blz. 129.

9 BROEDER LEOPOLD: o.c. blz. 15.

(Verz. André De Bruyne - Angela Steel)

Oktober 1975

Zuidelijke afdamming van de Langelede.

Links zien we, deels verdoken achter de kraan, de verdwenen woning van René Venneman en Palmire Dhaemers. Daarnaast bemerken we ook het schuurtje dat hoorde bij het huisje van Zulma Seyssens, weduwe van Guillaume Bruggeman. De woning met de witte gevel achteraan links werd bewoond door Gilbert Van de Voorde en Georgette Tack.

Rechts de Langeledeweg richting Oudenburgse Sluis met achteraan de woning met witte gevel van Frans Gelaude, voordien bewoond door Cyrille Van Assel en Anna Verhegge.

(Verz. André De Bruyne - Angela Steel)
 Oktober 1975
 Zuidelijke afdamming van de Langelede.

Achteraan van links naar rechts zien we de woningen van Frans Gelaude en van Michel en Maria De Bruyne-Soens, met verscholen achter de boomkruinen de woning van Aldo Fontana. In het midden, het hoge huis van Marcel De Wispelaere met rechts het huis van Victor en Maria Spruyt-De Mul.

(Verz. André De Bruyne - Angela Steel)
Oktober 1975
Noordelijke afdamming van de Langelede.

Zicht ter hoogte van de Sint-Catharinabrug richting Spoorwegstraat.
Uiterst rechts zien we opnieuw de woning met witte gevel van Gilbert en Georgette Van de Voorde-Tack met daarnaast de schuur van het hof van Aloïs en Marcella De Bruyne-Segers. Achteraan zien we de schuur van het hof van André en Angela De Bruyne-Steel. De gebouwen daartussen zijn de verdwenen woningen van Zulma Seyssens en het echtpaar Venneman-Dhaemers.

(Verz. André De Bruyne - Angela Steel)

Oktober 1975

Zicht richting Oudenburgse Sluis.

De Langelede wordt tot op de zandlaag uitgebaggerd. In het midden achteraan zien we de Catharinabrug. Duidelijk herkenningspunt is het witte huisje rechts van Frans Gelaude.

(Verz. André De Bruyne - Angela Steel)

1975

Zicht ter hoogte van de Catharinabrug richting Melkerijstraat.

De 110 meter lange ovaalvormige duiker. Deze werd vervaardigd uit geprefabriceerde en met teer behandelde golfplaten. Links de gesloopte huizenrij op de oostelijke oever. Rechts achteraan de schuur van het hof van André De Bruyne.

(Verz. André De Bruyne - Angela Steel)

1975

Zicht richting Oudenburgse Sluis.

Hier bemerken we duidelijk de platte bodem van de duiker, die vakkundig wordt ingemetseld. Achteraan links zien we opnieuw de Catharinabrug.

(Verz. André De Bruyne - Angela Steel)
1975-1976

De ingemetselde duiker aan de zuidzijde.

Uiterst links bemerken we het hek en de afsluiting van het hof van André De Bruyne en Angela Steel, met daarnaast het resterende puin van de twee gesloopte woningen. In het midden achteraan zien we de woning en de schuur van het hof van Aloïs De Bruyne en Marcella Segers.

(Verz. André De Bruyne - Angela Steel)

1975-1976

De ingemetselde duiker aan de noordzijde.

Zowel links als rechts zien we het puin van de gesloopte woningen. Achteraan in het midden het hof van André De Bruyne.

(Verz. André De Bruyne - Angela Steel)
1975

Het hof van André De Bruyne bleef grotendeels gespaard. Rechts zien we de schuur van het hof van René Venneman.

(Verz. André De Bruyne - Angela Steel)

1975

Het hof van René Venneman en Palmire Dhaemers.

Deze woning werd gebouwd in het begin van de 20e eeuw door Charles Venneman, de vader van René. René en Palmire bleven nog vrij lang op het hof wonen aangezien hun nieuwe woning in de Leegstraat te Zelzate niet tijdig kon vrijgemaakt worden. Ondertussen werden de schuur en het varkenshok wel al gesloopt.

(Verz. André De Bruyne - Angela Steel)

1975

Woning van Zulma Seyssens, weduwe Guillaume Bruggeman,
en de ouderlijke woning van Daniëlla en schepen Noëlla Bruggeman.

In het schuurtje op de voorgrond werd voordien door de vorige eigenaar, ene Mols, een
schrijnwerkerij ondergebracht.

(Foto: Gustaaf De Buck)
1974-1975

Het hof van Alois De Bruyne werd net als dat van André De Bruyne van het meeste onheil gespaard. Links zien we nog het schuurtje van de wed. Bruggeman met daarachter het ommuurde tuintje. Achteraan links doemen de bossen van de Grote Heiput op, met daarvoor het drassige gebied van de Wiedauwe.

(Foto: Eddy Van Acker)

Februari 2004

Het hof van Aloïs De Bruyne, nu uitgebaat door zijn zoon.

Waar eens het tuintje van de wed. Bruggeman lag zien we nu de zijkant van het viaduct.

(Foto: Gustaaf De Buck)

1974-1975

Foto genomen op het hof van Aloïs De Bruyne (westzijde).

Links achter, op de oostzijde van de Langelede, het witte huisje van Frans Gelaude. Daarnaast zien we de schuur en de woning met dakkapel van Michel en Maria De Bruyne-Soens. Dit huis werd tijdens de aanleg van de expresweg gebruikt als tijdelijk bureau voor de dienst wegenwerken, en werd om die reden als allerlaatste gesloopt.

(Foto: Eddy Van Acker)
Februari 2004

Het huis van Frans Gelaude bleef gespaard, maar waar de woning en de schuur van Michel De Bruyne stond loopt nu een parallelweg naar de Ramonshoek.

(Foto: Gustaaf De Buck)
1974-1975

Foto genomen op het hof van Aloïs De Bruyne.

Links zien we nog de woning van Michel De Bruyne en Maria Soens. Het witte schuurtje met het aanpalend huis was bewoond door Aldo Fontana. De vorige bewoners waren Franciscus en Zulma Verween-Gryp. Rechts van dit huis, net voor de schuur, lag een toegangsweg naar de woning van Gustaaf Van Waes en Paulina Ruttens. Deze laatste woning bevond zich een eind achter de woning van Aldo Fontana. Rechts zien we nog het schuurtje en de zijgevel van het huisje van de wed. Bruggeman (op de westzijde). Tussen dit schuurtje en het huisje door bemerken we het dak van de woning van Marcel De Wispelaere (oostzijde).

(Foto Eddy Van Acker)
Februari 2004

De woningen van de wed. Bruggeman (westzijde), Aldo Fontana en Gustaaf Van Waes (oostzijde), verdwenen eerst onder de expresweg en nu onder het viaduct.

(Foto: Gustaaf De Buck)
1974-1975

Links de woning van Marcel De Wispelaere en Marguerita Lafaut, en in het midden de woning van Victor Spruyt en Maria De Mul. Rechts zien we nog een deel van de boomgaard van Herman Verswalm en Maria Alliet.

(Foto: Eddy Van Acker)
Februari 2004

Waar het huis van Marcel De Wispelaere stond loopt nu de zuidelijke parallelweg naar de Ramonshoek. Op de plek waar het huis van Victor Spruyt stond zien we de frituur Suzy. Rechts werd de boomgaard van wed. Verswalm deels tot een oprit omgevormd.

(Foto: Gustaaf De Buck)
1974-1975

Foto genomen op de plek waar nu de frituur Suzy is gevestigd (oostzijde). De huizen op de westzijde, met v.l.n.r.: het hek van het hof van André De Bruyne, de gesloopte woning van René Venneman en het gesloopte huisje en schuurtje van de wed. Bruggeman. Achter dit schuurtje zien we de schuur van het hof van Aloïs De Bruyne. In het huis met de witte gevel woonden Gilbert Van de Voorde en Georgette Tack en dit wordt nu bewoond door Jan Vermeule en Miet Hampton. Daarnaast zien we de woning, met plat dak, en aanpalende schuur van René De Clercq en Monique Verstraeten. Uiterst rechts bemerken we het hoge dak van de herberg van Victor De Block en Germana De Roover, de ouders van huidig schepen Lucien De Block. Dit huis wordt nu bewoond door Frank Misseghers en Caroline De Visscher.

(Foto: Eddy Van Acker)
Februari 2004

Links zien we opnieuw het hek van het hof van André De Bruyne. Het noordelijk deel van dit hof werd deels opgeofferd voor de aanleg van de zuidelijke parallelweg naar Zelzate. Waar de woningen van René Venneman en het huisje van de wed. Bruggeman stonden zien we nu de aanloopstrook van het viaduct. Rechts zien we nog als herkenningspunt de woning van Jan Vermeule en Miet Hampton en de schuur van René De Clercq. De woning van René De Clercq verstopt zich achter enkele sparren.

1.2) Tussen de Langelede en Moerbeke.

Ongeveer 600m verder ten oosten van de Langelede doorsneed het traject van de expresweg de Catharinastraat, zodat deze eeuwenoude weg tot een noordelijk en een zuidelijk deel werd herleid. Deze weg werd voor het eerst in 1353 vermeld als een dijk(gracht): “...de welcke dycgracht loopt oostwaerd duere tsente Pieters land toten lande dat men heet hoghenacker, ende neffens hoghenacker te sente Katelinen, noordswaerds tot eenen berghe lancx daer men pleicht te predekene metten processen...”.¹⁰ De oude Sint-Catharinastraat, waarin ook de Akkerstraat en het Axelsvaardeken begrepen waren, vormde eertijds een verbinding tussen de woonkern Kalve met Zelzate en verder naar Assenede. Het Axelsvaardeken werd aanvankelijk ook vermeld als “dycgracht, erwech naer selsaete”. Na het dempen van de Axelse vaart gebruikte men de naam “Kalve coupure”¹¹.

De gronden gelegen net ten oosten van de oversteek aan de Langelede behoorden oorspronkelijk nog toe aan de Marquetteabdij, maar de plaats waar de Catharinastraat doorsneden werd lag in het gebied dat aanvankelijk aan de Sint-Pietersabdij toebehoorde. Even ten zuidwesten van de plek waar het zuidelijk deel van de Catharinastraat nu aansluit op de parallelweg, bevond zich vóór 1612 de hofstede van Betholmeeus of Elisabeth Everdy¹². De heden ten dage gebruikte naam voor deze omgeving, het Betje, is daar een afleiding van.

Een 400m verder, terug op Marquettegrond, werd dan de Bosstraat doorsneden, waarbij het zuidelijk deel een doodlopend straatje werd. Het noordelijk deel kreeg een nieuwe verbinding met Ramonshoek. De naam “boschstraete” vinden we voor het eerst terug in 1655, nadat het noordelijk deel van Wachtebeke in de eerste helft van de 17e eeuw bedijkt werd. Tot dan toe bestond dit gebied voornamelijk uit ontoegankelijke moerassen¹³. Even ten zuiden van de expresweg aan de Ramonshoek liep eertijds de Crickelede, een kleine waterweg die, ongeveer evenwijdig met de Bosstraat, vanaf hier het Axelsvaardeken met de Langelede verbond. In 1662 werd dit waterloopje reeds omschreven als “meest vervult”, of bijna volledig dichtgeslibd¹⁴. De wijk of gehucht “Ramonshoek”, genoemd naar een familie Ramont, wordt voor het eerst vermeld in 1531. Dit gewest werd gesitueerd ten noorden van de Catharinastraat, langsheen de weg die het dorpscentrum met Overslag verbindt¹⁵.

Voor het 110m brede kruispunt van de expresweg met de Ramonshoek werden aan de westzijde de recente woningen van Hugo Van den Hende en van Arthur Roets gesloopt. Aan de oostzijde van de Ramonshoek werden weidegronden onteigend die toebehoorden aan de kinderen Celie, en de boomgaard van de kinderen Criel¹⁶.

300m ten oosten van de Ramonshoek doorsneed het traject de Vieruitersten, waardoor ook de rechtstreekse verbinding tussen de Hoogstraat en het gehucht de Vier Uiterste verbroken werd. Het noordelijk deel kreeg een nieuwe verbinding, langsheen de expresweg, met de Ramonshoek.

10 VAN LOKEREN A.: *Chartes et Documents de l'abbaye de Saint-Pierre, 1871, deel II, blz. 66.*

11 DE SMET E.: o.c., blz. 30.

12 DE CONINCK W.: *Langs Wachtebeekse wegen, in H.K. "Oud Wachtebeke", jh.23, 1989, blz 38 en 39.*

13 DE SMET E.: o.c., blz.33 en 36.

14 DE CONINCK W.: o.c., blz. 115.

Meer uitgebreide informatie over oude waterlopen te Wachtebeke vind je terug in: DE MAESSCHALCK L.: *Over moeren, turfvaarten en rebelse Gentenaars, in H.K."Oud Wachtebeke", jh.32, 1999, blz.5-90.*

15 DE SMET E.: o.c., blz.110.

16 BROEDER LEOPOLD: o.c., blz.18-20.

“*Het straetje geseyt de vier uyterste*” wordt vermeld in 1764. Het was een verbinding tussen de Hoogstraat en het kleine gehuchtje de Vier Uiterste. Het gedeelte van deze weg ten zuiden van de aansluiting met de Brandstraat werd in diezelfde periode ook vermeld als “*straetje geseyt t’quartier van den meulenhoeck, van de vier uyterste naer d’hoogstraete*”¹⁷. De plek ten westen van deze weg werd op het einde van de 17^e eeuw genoemd naar “*‘tcleen meuleken*”, een korenwindmolen die toen van de Walderdonk naar hier was overgebracht¹⁸.

Een 400m verder oostwaarts liep het traject rakelings langsheen het zuidelijkste punt van de Brandstraat. Deze weg werd voor het eerst vermeld in 1657 als “*In brandt ofte brantstraeteken en Brandtstraete*”. “Brand” is te verklaren als een stuk bos of struikgewas dat bij het ontginnen ook werd afgebrand. Het toponiem “brand” echter vinden we al terug in 1572¹⁹.

Nog eens 400m oostwaarts, op de grens met Moerbeke werd een laatste bospaadje op Wachtebeeks grondgebied doorsneden. Dit bospaadje werd in de 1764 aangeduid als de Rietstraat; “*de rietstraete leedende van dhoogstraete naer de landstraete*”²⁰, of een verbindingsweg tussen de Hoogstraat en de huidige Papdijk.

Het Wachtebeeks traject van de expresweg sloot ter hoogte van de Kruisstraat te Moerbeke aan op het reeds voltooid gedeelte van het Waasland.

17 DE SMET E.: o.c., blz. 97 en 123.

18 DE CONINCK W.: o.c., blz. 55.

19 DE SMET E.: o.c., blz. 53.

20 DE SMET E.: o.c., blz. 112.

(Foto: Hugo Van den Hende)
ongeveer 1960

De woning van Hugo Van den Hende en Denise Vervaet met rechts achteraan de schrijnwerkerij van Hugo. Uiterst links zien we de schuur van Gerard Dhooge en Maria De Bock. Een deeltje van deze schuur is nu nog terug te vinden langsheen de zuidelijke parallelweg richting Langelede. In de voorkamer, schuilende achter de drie kleine raampjes, was het kruidenierswinkeltje van Denise ondergebracht.

(Foto: François Lardenoit)
ongeveer 1965

De woning van Hugo Van den Hende werd vanaf het midden van de jaren 60 verhuurd aan François Lardenoit en Adrienne Van Brussel. Het kruidenierswinkeltje verdween maar François had hier wel een bloeiende zaak in groenten en fruit. Het moderne smeedwerk dat de gevel versierde werd bij het slopen van de woning gerecupereerd. Nu prijkt het op de woning van Marcel Baecke en Lea Vervaet, de zus van Denise, in de Tulpenlaan 27 te Wachtebeke.

Uiterst links zien we nog net de woning van Gerard Dhooge en Maria De Bock met daarnaast het huis van Hugo Van den Hende met de reeds gesloopte werkplaats. Rechts de restanten van de woning van Arthur Roets. Deze foto werd genomen van op de reeds gekapte boomgaard van de familie Criel.

(Foto: Eddy Van Acker)
maart 2004

Uiterst links zien we als herkenningspunt opnieuw het huis dat in de zeventiger jaren bewoond was door het echtpaar Dhooge-De Bock. Rechts van deze woning bemerken we het resterende deel van de bijbehorende schuur. De meer dan tweehonderd fruitbomen van de familie Criel hebben plaats gemaakt voor het harde beton van de E34, die ons in een mum van tijd naar Antwerpen of de kust moet brengen. Rechts zien we ook de noordelijke parallelweg richting Langelede en de aansluiting met de Bosstraat.

2) Omvorming tot A11/E34

2.1) N49, een dodenweg.

De expresweg N49, door sommige Antwerpenaren niet zonder enige trots omschreven als “hun” autoweg naar de kust, werd na zijn openstelling in het midden van de jaren zeventig, al vrij vlug geconfronteerd met een steeds aangroeiende verkeersstroom. De talloze kruispunten, die er voor zorgden dat de inwoners van de aanpalende gemeenten op een minimum van tijd zowel de Belgische oostkust als het hartje van Antwerpen konden bereiken, zorgden er echter ook voor dat deze weg een decennium later het statuut van dodenweg kreeg opgespeld. Door de jaren heen vielen op de N49 honderden dodelijke en duizenden zwaar- en lichtgewonde verkeersslachtoffers te betreuren. Deze erg onveilige kruispunten en de wetenschap dat met het openstellen van de Westerscheldetunnel in het verschiet die verkeersstroom nog verder zou kunnen aanzwellen, deed de Vlaamse Overheid op het einde van de vorige eeuw besluiten om de N49 over zijn volledige lengte om te vormen tot een autosnelweg. Zo zouden alle resterende kruispunten verdwijnen, waarbij er slechts enkele tot een op- en afrittencomplex zouden omgevormd worden. Dit betekende niet alleen dat een aantal gemeenten hun rechtstreekse aansluiting zagen verdwijnen, maar ook dat andermaal een aantal wegen dreigden te eindigen op de bermen van de autosnelweg.

Voor Wachtebeke stelde men van overheidswege voor om beide kruispunten te sluiten. Om zowel vanuit Overslag als vanuit Langelede het dorpscentrum te kunnen bereiken zou er ergens tussen de kruispunten van de Ramonshoek en de Langelede in, één enkele brug worden gebouwd. Dit voorstel vond het Wachtebeekse gemeentebestuur maar minnetjes, en in samenwerking met het Langelede-comité en de ontwerpers van het milieueffectenrapport kon men na lang aandringen de Vlaamse Overheid op andere gedachten brengen. Er werd besloten om ter hoogte van de Ramonshoek een brug over de autosnelweg te spannen zodat er een rechtstreekse verbinding met Overslag zou blijven bestaan. Voor het kruispunt met de Langelede opteerde men voor een viaduct, die zowel de Langeledevaart als de Langeledeweg in één keer zou overbruggen en waarvoor een minimum aan onteigeningen vereist was. Voor de wijk Langelede zou dit betekenen dat na meer dan een kwart eeuw het noordelijk en het zuidelijk deel opnieuw met elkaar zou verenigd worden. Sommigen hoopten zelfs dat ook de meer dan honderd meter lange duiker zou verwijderd worden zodat het “Langeledevaardeken” in zijn oude glorie hersteld kon worden.

2.2) Het viaduct over de Langelede.

Op 2 oktober 2000 ontving het college van Burgemeester en Schepenen van Wachtebeke een schrijven van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, afdeling Wegen en Verkeer van Oost-Vlaanderen, met de mededeling dat *de aanvangsdatum van het bouwen van een viaduct over de Langelede in de N49 te Wachtebeke, werd vastgesteld op 06.11.2000.* Als aannemer was aangeduid de firma NV ASWEBO uit Drongen.

Geraamde kostprijs: €5.000.000.

In werkelijkheid zou het echter nog duren tot eind mei 2001 vooraleer men effectief aan de werken begon. Hierbij werd de N49 vanaf 300 meter aan weerszijden van het kruispunt met de Langelede geleidelijk verhoogd. In een eerste vooropgestelde fase, tussen mei 2001 en december 2001, was het de bedoeling om op het rijvak richting Antwerpen de helft van het viaduct aan te leggen, waarbij het verkeer op de N49 in beide richtingen over een leng-

te van ongeveer 1 kilometer in beide richtingen over het rijvak richting Knokke werd omgeleid. De tweede fase was voorzien tussen januari 2002 en augustus 2002, waarbij het verkeer in beide richtingen nu over het eerste, reeds afgewerkte deel van het viaduct kon. Gedurende deze werken werd ook het lokale verkeer omgeleid. Deze wegomlegging werd in samenspraak met de gemeente Wachtebeke en de Vlaamse Overheid opgesteld. Wie vanuit de Akkerstraat, Kleistraat of het noordelijk deel van de Langelede met de wagen naar het dorpscentrum wou, werd verplicht om te rijden langs de Bosstraat en de Ramonshoek, waar men de N49 nog over kon, om zo via de Stationsstraat het centrum te bereiken. Niettegenstaande dat de reeds aangelegde parallelwegen enkel waren bestemd voor landbouwvoertuigen en fietsers wist menig autobestuurder reeds vrij vlug dat deze weg een stuk korter was.

Tot groot genoegen van de inwoners van de Langelede kon het vooropgezette tijdsschema voor al deze werken vrij goed gehandhaafd worden. Eind augustus 2002 was het dan zover. Nadat men 15 maanden van het dorpscentrum gescheiden was en de wijk Langelede maar liefst 27 jaar in twee delen was gesplitst, kon men er zich nu opmaken om de hereniging van hun wijk uitgebreid te vieren.

Het Langeleeds feestcomité had volgend programma in petto.

Op vrijdag 30 augustus:

- 20 uur: plechtige hereniging Langelede Noord en Zuid onder het gloednieuwe viaduct.
- 22 uur: fuif met optreden van de rockgroep "Never 2 Late", in de feesttent in de Catharinastraat.

Op zaterdag 31 augustus:

- 21 uur: dansfestijn met live orkest "Dennis Sweetband" met nadien een optreden van Barbara Dex.

Op zondag 1 september:

- 14 uur: de "Noot en Toon Show" met Marijn Devalck.

Op maandag 2 september:

- 21 uur: dansavond met "Roland en zijn orkestorgel" en een optreden van "De Popkoning".

(Foto: Eddy Van Acker)
zomer 2002
De aanleg van het noordelijk rijvak richting kust.

(Foto: Eddy Van Acker)
Februari 2004
Het afgewerkte viaduct van de Langelede.

, Foto genomen richting Zelzate.

2.3) De brug aan de Ramonshoek.

Nu het kruispunt aan de Langelede was weggewerkt werd op dinsdag 3 september 2002 het kruispunt aan de Ramonshoek afgesloten. Dit betekende niet alleen dat het nu de beurt was aan de inwoners van Overslag om via de Bosstraat en de Langelede, waar men nu onder het viaduct heen kon, om te rijden om het centrum te bereiken, vanaf nu had Wachtebeke geen aansluiting meer met de N49. Om de expresweg op te rijden was men nu verplicht om te rijden naar het op- en afrittencomplex aan de J.F.Kennedylaan te Zelzate, of naar het kruispunt aan de Kruisstraat te Moerbeke.

Er werd vooropgesteld dat de werken aan de brug aan de Ramonshoek eind september reeds zouden voltooid zijn, wat later gecorrigeerd werd tot eind december. Het geraamde kostenplaatje bedroeg €2.400.000.

Doordat deze brug een 50-tal meter oostwaarts t.o.v. het voormalige kruispunt werd gebouwd, was het noodzakelijk het lokale wegennet enigszins aan te passen. Komende vanuit het dorpscentrum, ter hoogte van de woningen van Luc en Magda De Caluwe-Van Achter, Ramonshoek 11, en Andrea Van Assel-De Smet, Ramonshoek 14, werd de weg nu rechtdoor getrokken, zodat de befaamde S-bocht uit het traject verdween. Dit gedeelte van de Ramonshoek eindigde nu op de zuidelijke parallelweg. De zuidelijke aanloopstrook van de brug liep net ten oosten van de woning van Julien Criel, zodat deze woning nu langs alle zijden door een weg werd omsloten: in het noorden de A11/E34, in het oosten de nieuwe brug, in het zuiden het westelijk restant van de Lepelstraat en in het westen een resterend stukje Ramonshoek.

Dus ook de Lepelstraat werd door de aanloopstrook van de brug doorsneden, zodat om de Weide en de Hoogstraat te bereiken men nu via het oude gedeelte van de “Ramonshoek-Zuid” en via de zuidelijke parallelweg onder de brug door via een nieuwe verbindingsweg aan de oostzijde van de brug en het oostelijk resterende deel van de Lepelstraat moest omrijden. Ook het smalle fiets- en wandelpaadjie, dat aanving aan de eerste bocht van de Ramonshoek en eindigde in de Lepelstraat werd deels weggewerkt. Dit smalle paadje was oorspronkelijk het verlengde van de huidige Stationsstraat en het eerste deel van de Ramonshoek. Deze weg werd aanvankelijk over zijn gehele lengte aangeduid als de Langestraat, Smetstraat of smetstraete en heerweg naar Axel²¹.

Eenmaal men in noordelijke richting de brug weer afdaalt, voorzag dit nieuwe traject een flauwe bocht naar links. Deze noordelijke aanloopstrook zou zich dan ter hoogte van de woningen van Raphaël De Weggheleire en Gilbert David opnieuw met de Ramonshoek vervoegen.

2.3.1) Onteigeningen

De aanpassing van het lokale wegennet had tot gevolg dat er aan de Ramonshoek een aantal gronden werden onteigend. Voor de aanloopstroken naar de brug werden naast enkele weilanden en bouwlanden ook een aantal vierkante meters ingepalmd van enkele aanliggende voortuintjes. Verder werd ook de bouwvallige hoeve, eertijds bewoond door de familie De Letter, gesloopt. We vatten onze tocht aan bij de zuidelijke aanloopstrook.

21 DE SMET E.: o.c., blz.30.

DE CONINCK W.: o.c., blz. 120, 121.

Voor de verbreding van de weg ter hoogte van de S-bocht.

- * Andrea De Smet, wed. Richard Van Assel, en Patrick Van Assel, Ramonshoek 14:
Ongeveer 3,5 are: weiland en voortuin.
- * Hubert De Letter en Coralie De Letter, Ramonshoek 7:
Ongeveer 4 are: weiland, boomgaard en voortuin.

Nieuw traject zuidelijke aanloopstrook vanaf Ramonshoek naar de brug.

- * François Thoen uit Sint-Niklaas en Marc Heyrman-Thoen uit Beveren:
Ongeveer 30 are: bouwvallige hoeve (voorheen bewoond door Georges De Letter), weilanden, boomgaard en voortuin.
- * Clemens De Caluwe, echtg. Van Loo Martha, Ramonshoek 22:
Ongeveer 16 are: weiland en tuin.
- * Ronald Onderbeke en Marina Van Bogaert, Ramonshoek 28:
Ongeveer 23,5 are: weiland en bouwland.
- * O.C.M.W. Gent:
Ongeveer 10 are: bouwland.
- * Maria Van Waes, wed. Gerard De Letter, Lepelstraat 3, en kinderen:
Ongeveer 13,5 are: bouwland.
- * Hubert De Letter, Ramonshoek 7:
Ongeveer 18 are: weiland.
- * Julien Criel, Ramonshoek 17:
Ongeveer 83 are : weiland en bouwland.

Nieuw traject noordelijke aanloopstrook vanaf brug naar noordelijk deel Ramonshoek.

- * Michaël Celie en Laurette Lefevre, Dorp 26:
Ongeveer 7,5 are aan weiland.
- * Elza Vanhauwe, wed. Roger Vaerewyck, Ramonshoek 21:
Ongeveer 16,5 are: weiland.
- * Hubert Hillaert en Andrea Vaerewyck, Ramonshoek 23:
Ongeveer 27 are: bouwland.
- * Julien Criel, Ramonshoek 17 :
Ongeveer 45,5 are : weiland en bouwland.
- * Pierre Buyle-De Decker, Lochristi:
Ongeveer 13,5 are : bouwland.

- * Etienne Van De Voorde en Ann Beelen, Ramonshoek 27:
Ongeveer 5 are: bouwland.

Voor de verbreding van de weg ter hoogte van de aansluiting met het noordelijk deel van de Ramonshoek.

- * Etienne Van De Voorde en Ann Beelen, Ramonshoek 27:
Ongeveer 0,5 are: voortuin.
- * Raphaël De Weggheleire, Ramonshoek 62:
Ongeveer 0,15 are: voortuin.
- * Gerard Van Beneden en Gerda Van Holle, Ramonshoek 64:
Ongeveer 0,75 are: voortuin.
- * Luc De Bruyne, Ramonshoek 66:
Ongeveer 0,65 are: voortuin.
- * Lieven De Bruyne en Hilde Van Hauwermeiren, Ramonshoek 68:
Ongeveer 0,10 are: voortuin.

In tegenstelling tot de werken aan het viaduct over de Langelede kon men hier aan de Ramonshoek het vooropgestelde tijdsschema niet respecteren. Door de te koude temperaturen was het voor de aannemer onmogelijk de asfaltlaag op de brug aan te brengen. Dit betekende voor de inwoners van Overslag dat de winter 2002-2003 vooral in hun herinnering zal blijven als een periode van kommer en kwel. Zo was men niet alleen verplicht een grote omweg te maken om het dorpscentrum te bereiken, Overslag werd ook steeds meer geconfronteerd met sluiptverkeer. Om de kilometerslange files te vermijden die door de werken aan de brug op de N49 waren ontstaan, had een groot aantal vrachtwagenchauffeurs Overslag, Overslagdijk en Sint-Franciesdijk tot alternatieve route gevormd. Ondertussen kon men wel al een poging wagen om, laverend tussen nog uitstekende betonijzers, de “col de Ramonshoek” over te fietsen. Uiteindelijk zou het nog duren tot zaterdag 5 april 2003 vooraleer, in aanwezigheid van een zichtbaar tevreden en trots schepencollege, de brug van de Ramonshoek officieel voor alle verkeer werd geopend. Na zeven maanden leven op een eiland was het nu de beurt aan de inwoners van de Ramonshoek en Overslag om een feestje te bouwen. Burgemeester Willy De Vlieghe had nog maar pas het lint doorgeknipt of de eerste wagen kwam reeds aangereden. ‘s Avonds was er dan, op initiatief van Filip Van Damme, “Ramonstock”, een jaarlijks buurtfeest dat men nu speciaal voor deze gelegenheid had voorbehouden. Maar in tegenstelling tot de festiviteiten bij de opening van het viaduct aan de Langelede het jaar voordien, bleek dit feestje de bevolking van Ramonshoek en Overslag maar weinig aan te spreken. De opluchting was des te groter toen men de volgende dag opnieuw in een oogwenk het dorpscentrum kon bereiken.

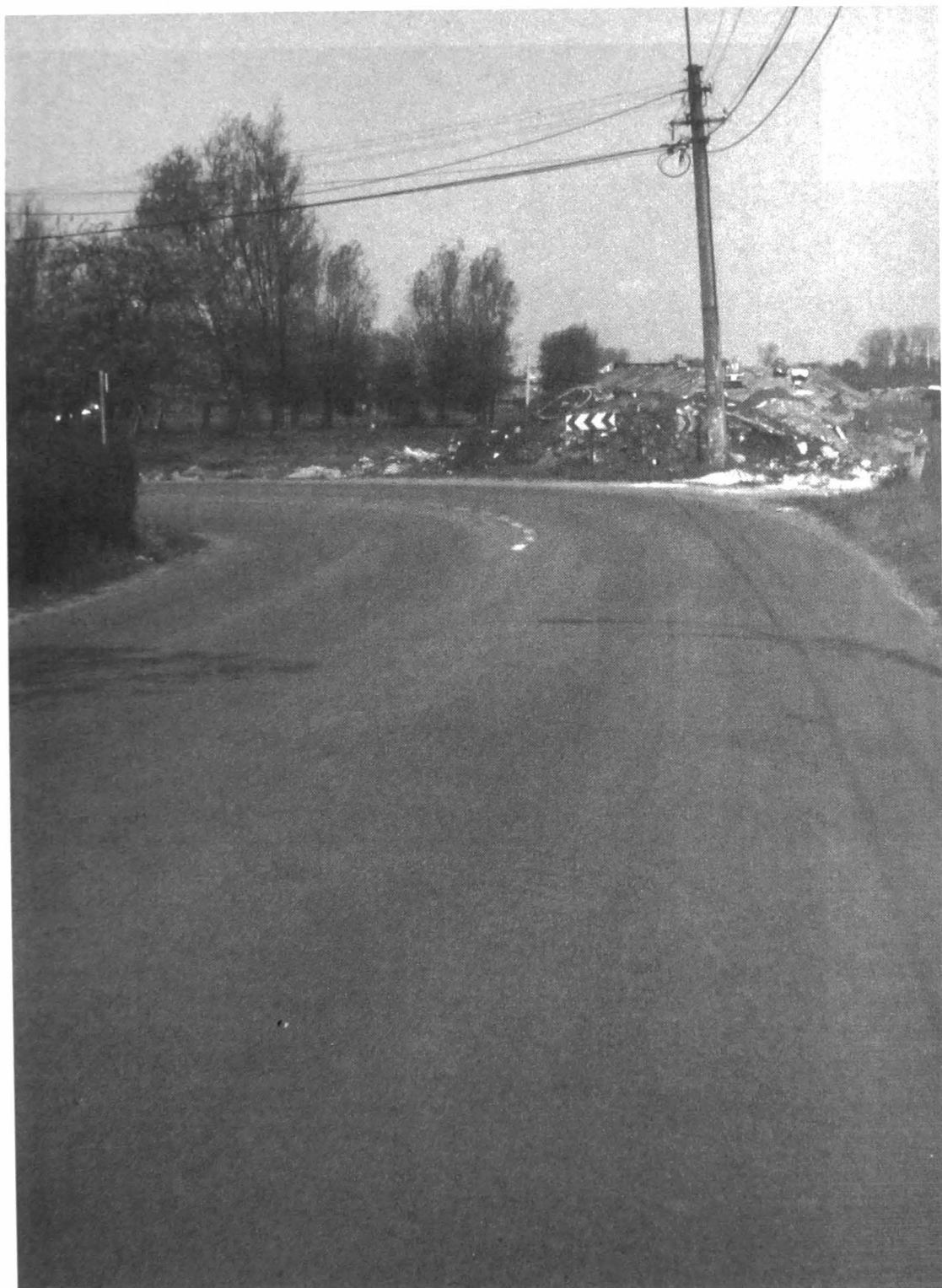
(Foto: Verz. Guy Trangez)
1997

Dit bouwvallige boerderijtje werd het laatst bewoond door Georges De Letter. Het werd verkocht aan de familie Thoen die hier een buitenverblijf zou oprichten. Uiteindelijk werd dit stukje Wachtebeekse geschiedenis gesloopt voor de aanleg van de aanloopstrook naar de brug van de Ramonshoek.

(Foto: Eddy Van Acker)
Februari 2004

Enkele bomen fungeren als herkenningspunt, terwijl op de achtergrond een wagen richting brug rijdt, scherend langsheen de plek waar het kleine boerderijtje stond.

(Foto: Eddy Van Acker)
zomer 2003

Zicht net voor de S-bocht. Links zien we de onteigende gronden van Wed. Van Assel en Patrick Van Assel en rechts het onteigend stukje boomgaard van Hubert en Coralie De Letter. Achteraan links de boomgaard die behoorde bij het boerderijtje eertijds bewoond door Georges De Letter met daarnaast de aanleg van de aanloopstrook naar de brug.

(Foto: Eddy Van Acker)
februari 2004

In het midden achteraan zien we de nieuwe brug van de Ramonshoek. De S-bocht is weg-
gewerkt en geworden tot een aansluitingspunt met het nieuwe traject. Rechts in het
midden, langsheen de rij knotwilgen, werd een nieuwe aansluiting gecreëerd voor het
smalle fietspadje naar de Lepelstraat.

(Foto: Eddy Van Acker)

zomer 2003

De brug in opbouw.

(Foto: Eddy Van Acker)
februari 2004

Zicht van op de brug met in het midden de door vier wegen omsloten boerderij van Julien Criel. Links zien we de zuidelijke aanloopstrook richting Stationsstraat en in het midden achteraan bemerken we een rookpluim opstijgend uit de koeltoren van de elektriciteitscentrale van Rodenhuyze.

(Foto: Eddy Van Acker)
februari 2004

Algemeen zicht van de Ramonshoekbrug van op het kruispunt van de Lepelstraat met de Weide.

**Een 19e-eeuws, romantisch verhaal uit
St.-Kruis-Winkel**

**De Beproefde Harten,
of
De Gewerenmaker van Wijnkel**

**, Victor Bauwens,
1891 en 1894**

Herwerkt door Eddy Van Acker

Woord vooraf

Heemkunde omvat niet alleen de lokale geschiedenis. Wie geïnteresseerd is in het verleden van zijn dorp of streek, komt ontegensprekelijk ook in contact met de lokale geologie en met de daar aan verbonden fauna en flora. Een ander aspect van heemkunde is de volkskunde en/of de folklore, waar de tradities of de gebruiken en gewoontes van een volk, of strikt lokaal van een dorpsgemeenschap, worden bekeken in historisch perspectief. Deze volkskunde of volkscultuur gaat dus over de zin- en vormgeving van een volk of dorpsgemeenschap. Het is de cultuur van alledag en van iedereen. Het gaat over hoe men leerde koken van zijn of haar moeder, of hoe iemand een ambacht aanleerde van zijn vader. Hoe je lokale spelen leerde van de buurtjongens en hoe je er door de dorpsgemeenschap werd op gewezen wat wel mocht en wat niet. Waar wij nu leven in een wereld die, via de uitgebreide communicatiemogelijkheden, ons dorp is geworden, leefden onze voorouders in hun kleinere, beschermende dorpsgemeenschap die bijna hun totale wereldbeeld uitmaakte. Een uitstapje van Wachtebeke of Winkel naar de grote stad Gent kan je nu vergelijken met een reis naar het zuiden van Frankrijk, en een persoon die een drietal dorpen verder woonde werd aangezien als een vreemde. Op die wijze is het niet verwonderlijk dat de lokale plattelandscultuur soms zeer kenmerkend was waarbij we denken aan o.a. de vele streekgerechten, de typische dialecten of de streekgebonden ambachten. Deze volkscultuur werd ook wel eens denigrerend de *cultuur der lagere volkslagen* genoemd, die naast de hierboven aangehaalde voorbeelden ook de lokale verhalen, liederen en kinderrijmpjes omvatte.¹ De omschrijving “*cultuur der lagere volkslagen*” toont aan dat men vroeger vanuit wetenschappelijk oogpunt eerder laatdunkend op deze dorpsvertellers en andere “lokale geleerden” neerkeek. Zo kan men ook het onderstaande verhaal, dat door de auteur Victor Bauwens fier werd omschreven als een roman, in deze categorie onderbrengen.

Het document

Deze “roman” werd me bezorgd door Ivan Stadeus, die het op zijn beurt te leen had gekregen van zijn moeder Diane Van Kenhove uit St.-Kruis-Winkel. Dit schrift, uitgevoerd met een harde groenzwarte kaft, meet 11 cm bij 17 cm en telt een 180 bladzijden. Vooraan op de binnenzijde van de kaft is een zegel gekleefd met de vermelding: *N° 380 en Rappelez ce Numero pour avoir le même livre*. De laatste vier bladzijden worden ingenomen door de *Bladwijzer*, met onderaan de vermelding: Bauwens Wijnkel.

De auteur

Diane Van Kenhove wist mij te vertellen dat de auteur, Victor Bauwens, een grootoom van haar was en tevens de broer van de voormalige 1e schepen van Winkel, Karel Bauwens. Hun ouderlijk huis bevond zich in de huidige Karel Bauwensstraat, die in de 19e eeuw nog de naam van Rapenburgstraat droeg. Diane vertelde verder dat in haar familie steeds het verhaal de ronde had gedaan dat deze Victor Bauwens een zeer geleerd man was die op jonge leeftijd overleden was. In een tijd waar het overgrote deel van de Winkelse (en ook wel de Wachtebeekse) bevolking amper kon lezen of schrijven, zou hij zowaar een roman geschreven hebben. Maar waar dit boek was, of wat de inhoud ervan was, bleef lange tijd

¹ Over lokale sagen, liedjes, vertellingen en andere herinneringen kan je meer vinden in onze jaarboeken van de Heemkundige Kring “Oud Wachtebeke”: jb. 11, 1977: Guy Hoebeke: Wachtebeke vertelt, blz. 3-61; jb. 18, 1984: Guy Hoebeke: *Toe peetshen en meetshen vertel nog ne kier wa.*, blz. 103-159; jb. 19, 1985: Guy Hoebeke: *Weette soms nog iets van vroegere?*, blz. 167-218; jb. 22, 1988: Guy Hoebeke: *Ezue een scharminkel... en andere dingen*, blz. 131-183

onbekend. Tot voor enkele jaren, toen een ver familielid een schriftje aan Diane Van Kenhove overhandigde, en dit, tot de teleurstelling van Diane die iets “groter” had verwacht, de verloren gewaande roman van grootoom Victor Bauwens bleek te zijn.

Het verhaal

Het verhaal ‘De Gebroken Harten of De Gewerenmaker van Winkel’ speelt zich volgens de auteur af op het einde van de 18^e eeuw, maar indien we de tekst even van naderbij bekijken zien we toch enkele aanwijzingen waaruit we kunnen besluiten dat hij zich voornamelijk heeft laten inspireren door de sociale toestanden in Vlaanderen van het laatste kwart van de 19^e eeuw, of het tijdstip waarin hij dit verhaal schreef (1891-1894). Het kan ook zijn dat hij inspiratie vond in zijn eigen familieverleden, daar er in het verhaal o.a. sprake is van een verhuizing naar een woning in de Rapenburgstraat. Het verhaal zelf is zeker geen hoogstaand werk. Het werd wel geschreven in een mooi handschrift maar is enerzijds doorspekt met taalfouten en anderzijds geschreven in een Winkels dialect. Zo gebruikte Victor Bauwens bv. voor het werkwoord ‘worden’, steevast ‘wierden’.

Bij het herschrijven van dit verhaal is de originele tekst zoveel mogelijk behouden, maar om dit verhaal leesbaar te houden dienden hier en daar toch enkele zinnen herschreven of aangepast te worden, waarbij een aantal woorden cursief worden weergegeven en de aanvullende en/of nu meer bruikbare woorden tussen haakjes werden geplaatst. Anderzijds werd de oude spelling door de huidige vervangen, zodat woorden als “bosschen, menschen, loopen en beenen” , bossen, mensen, lopen en benen worden.

Winkel en de 19^e eeuw

Om dit verhaal verder te verduidelijken en zo de toenmalige leefomstandigheden in Winkel beter te begrijpen leek het mij niet onverstandig om de periode waarin dit verhaal te situeren is even van naderbij te bekijken.

De 19^e eeuw was in vele opzichten een fascinerende eeuw, en dit omdat tal van onstuimige ideeën het maatschappijbeeld ingrijpend zouden veranderen. Het was enerzijds de eeuw waarin de gewone arbeider zich een beter bestaan wist te verdienen en anderzijds de eeuw waarin het kapitalisme zich sterk wist te ontwikkelen.

Na de Franse Revolutie op het einde van de 18^e eeuw, waren de liberaal denkenden er immers in geslaagd de almacht van de Europese vorstenhuizen te breken. Deze liberalen predikten nu een vrijheid van politiek, godsdienst en economie. Met een economische vrijheid zouden nieuwe rijkdommen kunnen gecreëerd worden waarbij de meest getalenteerde individuen automatisch aan het oppervlak zouden verschijnen. Om hun economische talenten verder te kunnen verzilveren zouden deze personen dan ook de politieke macht in handen moeten krijgen. Maar wat deze liberalen hierbij echter niet zagen was dat met dergelijke denkwijze de maatschappij tot een jungle zou herschappen worden waarin een door macht en kapitaal verblinde toplaag een sociaal bloedbad zou aanrichten. Toen de productieprocessen in de bedrijven meer en meer werden afgestemd op vraag en aanbod bleek immers dat bij crisisperiodes, waar de vraag naar goederen vrij laag was, er een hoge werkloosheid ontstond waarbij de gewone arbeider aan zijn lot werd overgelaten.

Ook in het jonge België van de jaren 1830 viel dit liberale gedachtegoed met zijn vrije-markteconomie bij de gegoede burgerij in goede aarde. Maar aangezien deze *haute bourgeoisie* eentalig Frans was oriënteerde die zich hoofdzakelijk naar Wallonië, zodat Vlaanderen verweesd achterbleef. Het ontstaan van België had er immers voor gezorgd dat de eens zo bloeiende en voor Vlaanderen zo belangrijke textielsector in elkaar was gestort. Dit kwam enerzijds doordat bij de scheiding van de Noordelijke Nederlanden de Schelde

en de Terneuzense Vaart werden gesloten waarbij ook de exportmogelijkheden naar de Nederlandse koloniën verloren gingen, en anderzijds vooral doordat onze verouderde productieprocessen niet meer opgewassen waren tegen de gemoderniseerde Engelse textielbedrijven. Ook de concurrentie met Duitsland en Frankrijk werd te groot, terwijl dit laatste daar bovenop nog hoge invoerrechten hief.

De reden voor deze technische achterstand kwam vooral doordat onze Vlaamse textielbedrijven hoofdzakelijk familiebedrijven waren waarbij de welstand van de eigen familie steeds de bovenhand had gehad op het moderniseren van het bedrijf. Om dit alles nu weg te werken werd ook de Vlaamse textielindustrie gemoderniseerd, wat meteen voor problemen zorgde op het Vlaamse platteland. Daar ploeterden immers vele kleine boertjes een schamel inkomen bij elkaar, dat naast het harde labeur op de akkers in het voorjaar en de zomerperiode, tijdens de wintermaanden enigszins met linnenweven en vlasspinnen werd aangevuld. Deze huisnijverheid, waarbij de boerin en de kinderen werden ingeschakeld voor het spinwerk, terwijl de boer meestal het meer krachtvergende weven voor zich nam, vond men op vele plaatsen nog terug tot op het einde van de 19^e eeuw, maar was toen nog van minieme betekenis. Aangezien de Vlaamse textielnijverheid zich hoofdzakelijk in de Gentse regio bevond, was het ook hier dat men op het aangrenzende platteland de meeste huisnijverheid terugvond. Zo werd in het begin van de 19e eeuw een 1 meter breed lijnwaad verhandeld op de Gentse vlasmarkt dat geweven werd door thuiswevers uit Evergem, Sleidinge, Ertvelde, Kluizen, Waarschoot, Lembeke, Kaprijke, Bassevelde en St.-Kruis-Winkel. Dit lijnwaad werd vernoemd als brabantès of blondines en was in de ons omringende landen erg gegeerd.²

Dus ook in Winkel leefde men in de eerste helft van de 19e eeuw hoofdzakelijk van de landbouw aangevuld met vlasverwerking.³ Zo bestond de actieve Winkelse bevolking rond de Belgische onafhankelijkheid nog voor 50% uit keuterboertjes, wevers en spinners, 25% stond geboekt als arbeider of dagloner, terwijl amper 10% werk- of ambachtslui waren. Deze actieve bevolking telde 1.237 personen, waarvan 181 mannen, 228 vrouwen en maar liefst 828 kinderen. Het weven gebeurde op een 100-tal weefgetouwen, maar dit aantal daalde in de jaren 1830 door de crisis in de vlasnijverheid zienderogen. Toen daarbovenop in de jaren 1840 zowel de graan- als de aardappeloogsten meermaals mislukten werden van overheidswege de lokale besturen gestimuleerd om comité's op te richten met als doel de toen reeds onrendabele huisnijverheid nieuw leven in te blazen. Zo werd ook te Winkel een comité opgericht, maar dít was, net zoals de meeste comité's in de ons omringende gemeentes, niet echt succesvol. Cijfers hierover vinden we terug in 1843, toen bleek dat Winkel nog slechts 65 wevers telde van wie er amper een 5-tal actief was, en een 500 vlas-spinsters waarvan meer dan 400 werkloos waren. Het weinige vlas dat zij nog te verwerken kregen werd te Winkel geoogst, waarbij hier nog aan toegevoegd moet worden dat het meest kwalitatieve vlas aan kooplui werd verhandeld.⁴

Het bleek dus steeds duidelijker te worden dat de huisnijverheid niet meer kon concurreren met de gemoderniseerde textielindustrie. Door deze ontwikkelingen koos de kleine landbouwer, hij die minder dan 2 ha bewerkte, er uiteindelijk voor om zelf fabrieksarbeider te worden. Daar bekwam hij een relatief vast en hoger loon. Het kleine boerenbedrijf

2 A. DE VOS-WERKGROEP, *Geschiedenis van Evergem*, dl II, Aalter 1994, p.622.

3 Het hiernavolgende cijfermateriaal is terug te vinden in het boek van: VANACKER D. & HENDRYCKX M., *Langs het kanaal*, Langerbrugge, 1982, p.109-149.

4 Meer informatie over de lokale huisnijverheid en vlasindustrie vind je terug bij: HOEBEKE G., Een gemiste kans voor de nijverheid te Wachtebeke, in: *het tijdschrift van de Heemkundige Kring "Oud Wachtebeke"*, jg. 27-nr.1, p13-16.

werd dan verder uitgebaat door de boerin en haar kinderen. Er was zelfs een deel van de plattelandsbevolking dat zich permanent in de nabijheid van de textielbedrijven ging vestigen, met de valse hoop op een beter bestaan. Immers als arbeidskracht was je volledig ondergeschikt aan de werkgever en dit voor een loon dat amper volstond voor de aankoop van enige mondvoorraad. De werkomstandigheden waren onmenselijk terwijl de arbeidsdagen meestal 15 à 16 uren duurden waarbij vrouwen- en kinderarbeid op grote schaal voorkwam en er een verbod was op enige vorm van vereniging. Deze arbeiders werden meestal gehuisvest in gebouwen de naam huis onwaardig, waren gekleed in lompen, leden aan ondervoeding en waren volslagen analfabeten. Deze toestand was in België vooral kenmerkend voor Vlaanderen, waar een Franstalige regering het naliet zowel de Vlaamstalige industriearbeider als de landbouwer enigszins bij te staan of verder op te leiden. Om al deze ellende en onrecht te ontvluchten emigreerden de meest avontuurlijken onder hen naar Frankrijk en de U.S.A., waar zij hoopten een beter bestaan te vinden.

Ondanks deze moeilijke levensomstandigheden groeide de bevolking vanaf de 2^e helft van de 19^e eeuw opnieuw aan, zelfs in die mate dat de Belgische landbouw niet meer in staat was om hen te voeden en er een oplossing in het buitenland moest gezocht worden. Door de verbeterde transportmogelijkheden zoals de uitbouw van een spoorwegennet en het vervoer over de Atlantische Oceaan met stoomboten, werden de Europese markten toen overspoeld met vooral graanproducten uit de U.S.A., Argentinië, Roemenië en Rusland, waarbij Antwerpen de grootste graaninvoerhaven van België en Europa werd. Door de gunstige omstandigheden in die landen werd er merkkelijk goedkoper geproduceerd zodat deze graanproducten hier de graanprijzen in elkaar deden storten met als gevolg dat de resterende Vlaamse landbouwers hun inkomen nog verder zagen dalen.

Een ander gevolg van deze bevolkingstoename was dat de landbouwgronden sterk werden versnipperd waarbij de verkoopprijs en de pachtprijzen evenredig toenamen. Als klein boertje werd het onmogelijk om deze hoge pachten nog te betalen zodat vele landbouwers hun bedrijf opgaven en zich tevreden moesten stellen met een job als landarbeider op een grotere boerderij, en dit aan zeer lage lonen. Door de toenemende vraag naar vlees- en melkproducten schakelde een deel van hen toen over naar de veeteelt, terwijl anderen meer heil zagen in de tuinbouw. De tuinbouw had vooral als voordeel dat men kon telen op kleinere, en dus betaalbare percelen, waarbij men geen gebruik hoefde te maken van extra werkrachten.

Maar de echte reden waarom het voor onze Vlaamse landbouwers onmogelijk was geworden een degelijk aantal hectaren landbouwgrond aan te kopen vinden we terug tijdens de Franse Revolutie. Toen werden immers alle kerkelijke gronden aangeslagen, openbaar verkocht, en waren zo in handen gekomen van de adel en de gegoede burgerij. Deze transacties van deze onroerende goederen vormden nadien voor menige families de basis voor hun latere eventuele economische investeringen en geldgewin. Het waren ook deze machtige, conservatieve en katholieke families die na de Belgische onafhankelijkheid het opkomend democratische en liberale gedachtegoed hardnekkig bestreden. Op die wijze bleef de macht geconcentreerd rond een kleine Franstalige groep die zoals eerder aangehaald, de zowel geestelijk als materieel arme Vlaming op een paternalistische wijze bleef behandelen. De zeer conservatieve kerk predikte soberheid en nederigheid, zodat onze vrome Vlaamse boertjes met hun kroostrijke gezinnen in kleine aftandse hoevetjes woonden, waar zij leefden in de wetenschap dat de macht van de priester verder reikte dan zijn pastorie en zij zich zonder verdere eisen neerlegden bij dit armtierig bestaan. Deze onderdrukking had hen zwijgzaam en argwanend gemaakt, een houding die we samen met een uitgesproken vroomheid, duidelijk terugvinden in dit volkse verhaal.

Eddy Van Acker

De Beproefde

Karten,

Of

De Geweremaken

Van

Hijn Kel.

Door

Nictor Bauwens,

1891.

verboden nadruk

Voorewoord.

In het jaar 1802
 richtte op het welk dees verhaal
 aanvangt ruimt, stond er op de
 Dierick van Nijntket, naar den kinder-
 hant toe; en hiez, dat menige was
 sijnger, een geleene herinnering in
 zijn geheugen daat te voorschijn komen.
 eels hij dacht, aan het verleden van vro-
 gere dagen; dat hien seken plaats ge-
 geven te hebben.

Dat een geschiednis na zich sleept,
 en mij aanzet de pen in de hand te
 nemen;

Om te geschiedtijen dier, met den
 staat van het vroegere Nijntket bekend
 te maken.

Ik wilst het in twee maak vallen, dat
 waer mijne grootste verdiening.

Is dat Nijntket.

Mer allen kennis te maken
 met de personen die in dees verhaal een
 nemen, gaan wij eenen oogslag werpen op
 en in de eenering.

Van buiten te ontdekken, mag men zeggen,
 dat het den stekman, niet veel werk
 geeft.

Het beaat een plaats, het waer-tijd
 eerdyf, is alles op te komen wat het in
 hand, daar het toch niet veel in waard
 schikt; enige stoken, hier in daar aan
 de meer enige dink gesenten, en op een
 andere plaats, enige oude versterken
 gegeven. Hi daar wat het beaat.

In den doek van den schoorsteen
 aan den haard, zit in een handtel
 een reeds bejaarden manspersoon.

De Beproefde Harten
of
De Gewerenmaker van Wijnkel,
door
Victor Bauwens,
1891.

Voorwoord

In het jaar 1802, tijdstip op het welk dit verhaal aanvang neemt, stond er op de Parochie van Wijnkel, naar den zuiderkant toe, een huis, dat menige voorbijganger ene *geledene* (pijnlijke) herinnering in zijn geheugen deed te voorschijn komen, als hij dacht aan het verleden van vroegere dagen dat hier scheen plaats gegrepen te hebben, en dat ene geschiedenis *na zich sleept* en mij aanzet de pen in de hand te nemen (Dit alles) om U, goedgunstigen lezer, met den staat van het vroegere Wijnkel bekend te maken.

Mocht het in Uwen smaak vallen, dat ware mijne grootste voldoening.

Eerste Deel

1^e Is dat Wegblijven.⁵

Voor al eer kennis te maken met de personen die in dit verhaal voorkomen, gaan wij enen oogslag werpen op en in de woning.

Van buiten te oordelen, mag men zeggen, dat het den stielman niet veel werk geeft.⁶

Het bevat vier plaatsen, het ware tijdverdrijf u alles op te sommen wat het inhoud, daar het toch niet veel in waarde bezit. Enige stoelen, hier en daar aan de muur enige oude prenten, op een andere plaats enige oude versleten geweren. Zie daar wat het bevat.

In den hoek van den schoorsteen, aan den haard, zit in enen leunstoel een reeds bejaarden manspersoon, die in diepe gedachten *verslonden* was. Aan zijne rechterhand ontbreken twee vingeren.

Van tijd tot tijd licht hij het hoofd eens op om wat rijshout⁷ dat bij hem lag, op het vuur te werpen, dat reeds scheen weggestorven te zijn, in de gang te houden.

De *horlogie wekkerde* op negen uren, de man lichte het hoofd eens op als ging ieder slag der horlogie hem ene huivering door de hersens jagen.

De maan blikte door de spleten des vensterblinden, als(of) wilde zij ook getuige zijn van het gene daar binnen omging.

Op slag van negen uren ging de deur open en drie personen te gelijk stapten het huis binnen.

Het waren twee jongelingen en ene jonge dochter, waar wij later in ons verhaal meer kennis zullen mede maken.

De man, of liever de vader, verschoot op het gerucht des binnenkomende, want hij was de vader der jonge lieden, die daar zo even het huis binnentraden.

“Wel kinderen”, scheen hij te zeggen, “Is dat wegblijven!”

Daarop nam Frans, August den last van den schouders, die voorzien was van enige slechte geweren en wat ettelijke waren. Christina nam enige stoelen uit de aanpalende kamer en zij plaatsten zich alle drie rond den haard tegen over hunnen vader, die het vuur nog wat opkoterde en er enige *rijders*⁸ opwierp.

“Maar vader”, zegde August, die den oudsten was, “men kan toch niet naar huis komen als men wilt.

Wij hebben geheel den dag gelopen van *liefken naar raafken*,⁹ om zo het een en het andere te verzamelen dat ons kon dienstig zijn voor ons werk.”

“Ja”, zegde Frans er bij, “met dat veel lopen mankeerden wij nog de diligence¹⁰”.

“En ‘t schoonste van al”, zegde Christina, “de weg zo slecht, wij zijn van Sint-Amandsberg, en Oostakker gekomen het was niet *gaandelijk*.”

“Waar dat gij noch van spreekt”, zegde Frans, “aan de H-Geest-Am¹¹, daar was ‘t iets, men wist niet waar men zou gegaan hebben, ‘t was van ‘t *soelp*, ‘t *soelp*, ‘t *soelp*. Steek nog maar wat hout bij want ik *beve* nog van de kou”.

5 Met “Is dat wegblijven” bedoelt de schrijver: Wat zijn ze lang weggebleven.

6 Dit huis geeft den stielman niet veel werk: dit huis is goed onderhouden, er hoeft weinig of niets aan hersteld te worden.

7 Rijshout: jonge, dunne takken of twijgen, meestal afkomstig van de wilg.

8 Rijders: soort houtskool of andere brandstof??

9 Van liefken naar raafken: Van riefke naar raafke, van hier naar ginder; van hot naar her.

10 Diligence: wagen voor personen- en postvervoer. De postkoets werd in de 19^e eeuw ook als openbaar vervoer gebruikt.

11 H. Geest-Am: gronden of eigendommen met de benaming H. Geest, behoorden toe aan een armenbestuur.

“Ja”, antwoordde Christina, “het wordt tijd om aan slapen te denken”, en de vader voegde er bij: “ja, laat ons ter rust begeven”, waarna zij allen verwarmd op stonden, hunnen vader den zegen vragende, hem den goeden nacht wensende (en) zich naar hunne bedsponden begaven waar zij *allenskens*¹² in enen diepen slaap gedompeld lagen. In tussentijd gaan wij eens zien hoe het met deze familie gesteld is, en hoe het vroeger was.

2* De Gewerenmaker van Wijnkel.

Laten we ons nu van het zuiden naar de oostkant der parochie wenden.

In het jaar 1773 stond er op de Parochie van Wijnkel, naar Wachtebeke toe, dicht bij de Kapel van Onze-Lieve-Vrouw-Ter-Warande, een huisje dat getuigde dat het bewoont werd door welstellende lieden.¹³

Wij zien voor de vensters enen man zitten die de geweren hanteerde en den ouderdom scheen te hebben van rond de vijftig jaren. Tegen over hem zit een jongeling die de twintig jaren pas was ingetreden, en die ook reeds de stiel uitoefende, door zijn vader hem aan-geleerd.

In dien tijd, beste lezer, was het gewerenmaken een goede stiel, om reden dat er dien tijd nog zoveel fabrieken van dien aard niet bestonden, en ook nog dat er toen tien jagers tegen nu één waren. De jacht was veel wijder uitgestrekt. Wijnkel en Wachtebeke correspon-deerden¹⁴ aan malkander door de bossen van alle soorten van hout, zo dat er veel wild moest zijn: hazen en konijnen in overvloed, de pijpen in de grond waren menigvuldig en menige vos zag men op zijnen buit loeren.

En Ambrosius was een goeden en kundige werkman, want als de jagers van Wijnkel, Wachtebeke, Zelzaete en vele gemeenten in de ronde, een nieuw geweer kochten, en als het niet gegraveerd stond met de naam van Ambrosius Van de Vijver, was het met tegen-zin, of liever zij wachten tot dat er weer nieuwe waren in gereedheid gebracht.

Het moet ons dan niet verwonderen dat deze woonst er welstellend uitzag.

Laat ons nu enige jaren achteruit gaan om gans den draad van ons verhaal te volgen.

3* Blijdschap en Droefheid.

Ambrosius was voortgesproten uit een goede en deugdelijke familie, die met het werk der handen, en (door) op te passen, aan den kost kwam. Hij was in het huwelijk getreden met de dochter van een kloefkapper, Sofie Uitendaele.

Vier jaren nadat zij door den huwelijksband verenigt waren schonk God hun een zoon, tot grote blijdschap van de vader en niet min van de moeder; dat zij nu het geluk hadden een straal in de toekomst te zien, en als zij van ouderdom of ziekte hun brood niet meer zouden kunnen verdienen, hun kind voor hen zou (kunnen) werken en hun bijstaan in hunne oude dagen.

De vrucht van den arbeid is het zoetste genot.

Des s' anderdaags moest er overgegaan worden tot den doop.

Het was een zeer schonen lentedag, geen wolkje was aan den hemel te bespeuren. De zon schoot hare liefelijke stralen loodrecht op het aardrijk neder. De vogels vlogen door de lucht, geheel de natuur scheen in beweging gekomen te zijn, terwijl het ogenblik daar was,

12 Allenskens: allengskens: langzamerhand, gaandeweg.

13 Op de kadastrale kaart van Winkelen anno 1812 werd er in de nabijheid van de Warandekapel geen enkele woning opgetekend. Ook op de Popkaart, die dateert van rond 1860 is er hier geen bebouwing aanwezig. De dichtstbijgelegen bewoning situeerde zich toen in de Volderstraat of de huidige Jozefienestraat, en op de grens van het huidige St.-Kruis-Winkeldorp met Winkelenwarande.

14 Correspondeerden, grensden aan elkaar.

dat de priester zijne handen ging uitsteken, over het hoofd van hun kind, om het te zuiveren van alle vlekken en er den Almogende God zijn verblijf in te vestigen. Het bekwam de naam van Endrik.

Het leven van den mens is een rozenstruik vol doornen, maar het geduld is een geurige bloesem.

Als (toen) Endrik den ouderdom bezat van vier jaren, die jaren dat men het meeste liefталigheid van een kind geniet, werd hij overvallen door een wrede kinderziekte, de krop genaamd, die zovele kinderen ten grave sleept. De ouders waren om van verdriet te sterven. Den twijfel is het bangste aller gevoelens. Vertrouwen en hoop is de schoonste aller gaven.

Zij ook stelden hunne hoop op God, dat hij hun enig kind zou sparen, waarvan zij zoveel gedroomd hadden. Het kind beterde langzaam en het kwam tot zijne volle gezondheid terug, tot grote blijdschap der ouders.

4de De Berechting.

Vijf jaren zijn nu verlopen sedert het gene wij daar zo even komen te beschrijven, en Endrik is een ervaren werkman geworden, waarin hij zijn vader evenaarde en waarom hij ook *van* (door) een ieder geprezen werd.

Op zijn 23ste jaar werd zijnen vader overvallen door ene gevaarlijke ziekte, die hem ineens op het lijdensbed bracht.

Endrik moest nu alle zijne zorgen aan zijnen vader besteden en zijne Moeder terzijde staan, want zij ook had veel verdriet en het hart vol *wéé*, of (daar) zij haren echtgenoot verliezen zou.

Een dokter werd geroepen. Twee uren daarna stond er ene sjees¹⁵ stil. Het was den Dokter van Wachtebeke, Mijnheer Vereecke. Enige ogenblikken daarna ging de deur open en enen forsige heer trad in dit huis, vroeger zo weelderig en nu zoo verdrietig, binnen.

“Is het hier wel vrienden dat ik geroepen ben voor enen zieken?”

“Ja Mijnheer de Dokter, mijnen man is zo ineens ziek geworden en wij roepen uwen bijstand in”.

“Breng mij bij den zieken, want ik heb er nog vele te verzorgen”.

Daarop, traden zij de kamer binnen, Moeder en zoon waren als aan den grond genageld van angst en vrees welke de woorden zouden zijn die zijne tong gingen ontvallen. Den Doktor naderde het ziekbed, en zegde tot den lijder:

“Mijn vriend, ik kom u mijne hulp aanbieden”.

“En mocht gij gelukken”, murmelde de zieke zachtjes.

Hij nam hem bij den pols, daarna legde hij zijn oor tegen zijne borst en bleef dan een wijl diepdenkend, met den blik op den zieken gericht, staan, als wilde hij het vonnis uitspreken waar hij aan onderworpen was.

“Mijn vriend”, sprak de Geneesheer, “gij bent zeer ziek en ik beveel u de *volkomenste* rust aan.” “En”, voegde hij er bij, “wie weet wat God weet. Indien uwe ziekte moest verslechteren, en daar Wachtebeke, noch al ver van hier verwijderd is, zou ik u aanraden van de pastoor te verwittigen. En als hij het nodig vindt, u zijne zorgen toe te wijden”.

“En”, vervolgde hij tot de zieken, “heb moed en *koraise*, morgen zal ik weder keren”.

Daarop verliet hij de kamer en ging in de keuken, waar de moeder en de zoon hem op zijne

15 Sjees: een door een paard getrokken licht en hoog tweewielig rijtuig met kap. Verbastering van het franse chaise (stoel). Vb. “Chaise de poste: postkoets”.

stappen volgden om enige woorden van troost uit zijnen mond te mogen vernemen, en of zij nog zouden mogen hopen.

Den dokter antwoordde dat het ene gevaarlijke ziekte was die hevig toenam!

“Maar daarom nog gene moed verloren, maar ik moet mijne plichten kwijten en ik heb hem reeds gesproken (van) *in geval van ergernis*, den priester te raadplegen, wat hij zeer goed keurde”.

En zijne ogen op den zoon slaande die van tranen overstelp was, zegde hij: “Ik zou u aanraden zelfs, van stonden af, den priester te vragen om bij uwen vader te komen om hem (voor) te bereiden tot de laatste Sacramenten.”

“En nu tot morgen” waarbij de dokter de deur open stak, en in zijn rijtuig trad en den weg opreed.

Endrik trok met spoed wat *schoonder kleederen* aan, en ging met *zere* schreden, meer lopende dan gaan, naar het dorp, waar hij weldra de pastorijs bereikte en aan de belkoord trok.

Enige ogenblikken daarna stond de pastoor bij hem, en vroeg hem welke zijne verlangens waren. “Mijnheer de pastoor”, luide het antwoord van Endrik, “mijn vader ligt sedert enige dagen ziek en volgens de geneesheer moet hij aan ene gevaarlijke ziekte onderhevig zijn, waardoor hij mij verzoekt mij tot u te wenden”.

“Zeer wel”, antwoordde de pastoor, “van dezen achtermiddag, twee of *halverdrie*, zal ik bij uwen vader zijn”.

Waarop Endrik met ene dankbetuiging aan den pastoor afscheid nam en huiswaarts keerde met de gedachten in het hoofd, of er gene verandering in den toestand van zijne vader zou geweest zijn.

Menige *geburen* stonden tegen malkander te zeggen:” Wat is dat huis toch in de rouw, welk een verandering zou dat te wege brengen indien Ambrosius moest komen te sterven!”

En zo liep het van deur tot deur.

Endrik en zijne moeder wijden al hunne zorgen aan vader Ambrosius. De zieke was een beetje verlicht.

“Ik zal uwe kussens wat opschudden”, zei de moeder, “zodat gij wat *reinder*¹⁶ ligt tegen dat Mijnheer de pastoor komt.”

“Ja”, zegde Endrik, “het is kwart naar den tweeën, ieder ogenblik kan hij daar zijn”.

Op den zelfden stond ging de deur openen (en) Mijnheer pastoor trad binnen. Moeder en zoon verwelkomden hem, waarop hij hun met enen groet beantwoordde en vroeg hoe het den zieken stelde. “Mijnheer den pastoor”, antwoordde Sofie, “er is weinig verbetering in zijnen toestand. Hij kan niets profiteren en daarbij, hij gevoelt overal pijn”.

“Laat ons eens zien”, zei de pastoor, waarop Endrik de kamerdeur open stak. De priester naderde de zieke en groette hem met den goeden dag te wensen, waarop de zieke zacht murmelde:

“Dag Mijnheer pastoor”.

“Hoe is het met den zieken, gevoelt gij u niet wat beter”.

“Ach Mijnheer, ‘k ben toch zo slecht, ‘t is al acht dagen, dat ik iets heb gegeten. ‘k Geloove dat het met Ambrosius gaat eindigen”.

“Mijn vriend”, zegde de Pastoor, “*gemocht* u ‘t slechtste voor ogen niet stellen. ‘k Zal niet zeggen, uwe ziekte schijnt mij min of meer gevaarlijk te zijn, maar met enige dagen zou dat al veel kunnen veranderen”.

16 Reinder: lichter, gemakkelijker, comfortabeler.

“Dat kan waar zijn Mijnheer de pastoor, maar den dokter moet mij ook slecht bevinden dat hij mij aanraad van mij te verzoenen met God”.

“Ja dat wil ik geloven, maar dat wil toch nog niet zeggen dat hij u verloren geeft. Laat ons het voorbeeld van Christus na volgen, die zegt :”Is er iemand onder u ziek, dat hij den Priester *roeppe*”. Die woorden verzachte de zieken veel, en daarom en mag men genen moed verloren geven, want het is terzelfder tijd een geneesmiddel om den zieken de gezondheid weder te geven, indien het hem zalig is.

Daarna gevoelde de zieken zich veel geruster, misschien was hij inwendig met God bezig want enige stonden daarna verlangde hij den priester zijne biecht te horen, het gene des priesters wens was. Daarop verwijderde Sofie en Endrik zich, en het geheim, onbekend aan de mensen maar alleenlijk tussen God en het *zondarig* schepsel, nam aanvang.

Tien minuten daarna waren al de zonden van dezen mens vergeven.

“En morgen mijnen vriend”, zegde de Pastoor, “zal ik u *Onzen-Lieven Heere* brengen”, waarna hij de zieken groette en afscheid van hem nam.

Moeder en zoon, wensen vader proficiat en koesterden de zoete hoop dat hij van zijne ziekte zou genezen. Daarna moest men over gaan om alles in gereedheid te brengen tot *de komst van ons Heere*. Ene tafel werd in de kamer geplaatst, daarover een wit amelaken¹⁷, het kruis in het midden, aan weerskanten ene *waskeers* (kaars) daarbij het *gewijd water* (wijwater), en verders al het gene de priester, (*van*) nodig had om het H.-Oliesel te bedienen.

Des s’ anderdaags ‘s morgens, om *halfzevenure*, liet de klok negenmaal hare tonen over de Parochie nederdalen, (en dit) om de parochianen te verwittigen dat er iemand van hare kinderen in stervensnood verkeerde en van zijne Heilige rechten ging bedient worden.

Enige minuten daarna hoorde men in de verte het geklingel der bel. Eindelijk vertoonde zich de priester, met het Lam-Gods in zijne handen, gevolgd van zijnen dienaar. De deuren des huizen gaan open, daar laat zich ene moeder met hare kinderen op de knieën zinken, ginds ziet men enen ouden en afgesloofde grijsaard zijne *stremme* (stramme) knieën buigen en denkt misschien in zich *zelven*: “Binnen enige jaren, binnen enige maanden, misschien nog enige dagen, en het zal mijne beurt zijn.”

Zo was de priester het huis der zieke genaderd. Aan de deur keerde hij zich nog eens om naar de gelovigen en gaf hen de Benedictie met het Allerheiligste¹⁸, vervolgens trad hij het huis binnen en gaf *Christus aan den kranken*¹⁹, tot *Reispenning naar het Eeuwig Vaderland*.

5de Leste vermaning en dood van enen *liefderlijken vader*.

Weinige stonden daar na had Ambrosius den Almogende God in zijn hart ontvangen.

“Nu sterf ik gerust”, zegde hij met ene zwakke stem tot zijne vrouw en zijn zoon Endrik. En al zijne krachten inspannende voegde hij er bij: “Kom wat nader tot mij want ik kan u niet genoeg zeggen voor aleer deze wereld te verlaten”.

“Endrik”, zegde hij, “volgt in alles de voorbeelden van uwen vader en moeder na. *Zijt* altijd braaf en goed voor uwe moeder, laat u nooit *verleen* (verleiden) door slechte tongen, maar gaat altijd bij wijze mensen te raad. Werk nooit op de dagen door de H. Kerk verboden, want wat men des zondags werkt, breekt zich welhaast den nek, en die zijne ouders kwelt,

17 Amelaken of ammelaken: tafellaken, tafelkleed.

18 Benedictie met het Allerheiligste: een zegen die een priester dikwijls na de hoogmis over de kerkgangers uitsprekt.

19 Hij gaf Christus aan den kranken: hij gaf de H. Communie aan de zieke.

geraakt in diep gebrek. Het geld onredelijk of wulps gewonnen, is rondom hem een net van ongeluk gesponnen. Neemt moedig en levendig den levensstaat aan en denkt wat u wacht op het einde der baan. En als gij u tot den huwelijken staat wilt begeven, kiest u ene vlijtge en bezorgde vrouw, want den huwelijken staat, is genen band die met de hand is los te maken. En zorgt altijd wel voor uwe moeder, staat haar bij tot haren *lesten* stond. Dit is mijnen vurigste wens, welk ik van u verhoop”.

“En nu beminde echtgenote, wij hebben altijd in liefde en droefheid ons dagen in zalig *gepeis* gesleten. Ik moet u (nu)gaan verlaten. Laat er ons in getroosten, het is de wil van God”.

Dit waren zijne laatste woorden. Zijne ogen vielen toe, misschien om niet meer open te gaan.

Er werd zachtjes op de deur getikt, het was den Dokter die binnentrad. Zijn eerste woord was, hoe de zieken het stelde.

“Ach”, zegde Sofie, “hij is zoo slecht”.

“Dat heb ik verwacht”.

Sofie stak de kamerdeur open, waar(op) de dokter het ziekbed naderde waar dat Endrik nog altijd aan de bedsponde gekluisterd was. Hij voelde nog de lijder zijne pols. De zieken scheen er geen gevoelen meer van te hebben!

“Mensen”, zegde hij hem (zich) tot de twee wezens wendende, “de lijder, ik moet het u zeggen, is onderworpen aan ene ongeneesbare ziekte en in dit geval, gelijk hij nu verkeert, is hij alle minuut sterfelijk. Daarom beveel ik hem de *volkomenste* rust aan en blijf hem goed bij”.

“Ik geloof” vervolgde de dokter, “dat gij mijnen bijstand niet meer zult van node hebben en voor de rest hebt gij uwen tijd. Tot ziens”.

Daarop verliet hij het huis, even gelijk hij gekomen was.

Moeder en zoon konden hunne tranen niet bedwingen, en dat geen wonder, hunnen enigsten troost, hij die vroeger altijd zo vrolijk was geweest, lag daar nu in zijn uiterste.

De dokter had de waarheid gezegd, want hij was nog geen halfuur weg, *als* (toen) Ambrosius het tijdelijke met het eeuwige verwisselde.

In droefheid overstelpt, wisselden zij te samen enige gebeden en daarna moest Endrik hem zich bij de bevoegde overheid begeven om de nodige schikkingen te nemen voor de teraardebestelling van het lijk.

Des anderendaags liet de klok, hare rouwtonen over de parochie nederdalen, en den daar opvolgende dag ging men over tot de teraardebestelling van het lijk.

Enige bloedverwanten van Ambrosius en zijne echtgenote waren naar Wijnkel gekomen om de *lijkplechtigheden*²⁰ bij te wonen en ene leste hulde te komen brengen aan den dierbaren afgestorvene, die nu voor altijd van hunne zijde ging gescheiden zijn, tot den lesten dag des Oordeels.

6* Endrik komt te huwen

Endrik was met enen bedrukten geest weder tot den arbeid gekeerd. Hoe dikwijls kwamen de gedachten aan zijnen vader zijnen geest niet bestormen, en dit nog te meer als hij een werk in handen had waar zijn vader reeds op gestudeerd had. En zo vlogen met duizenden gedachten door zijn hoofd. Zijne goede moeder had ook veel geleden en was zo zeer ver-

20 Lijkplechtigheden: begrafenis, lijkdienst.

zwakt sedert de dood van Ambrosius. Nochtans zij toonde zich nog *kloeker* (sterker) of (dan) zij inderdaad was, om alzo het *verledene* wat meer uit het geheugen te wissen.

Twee jaren zijn nu verlopen sedert de dood van Ambrosius.

Sinds dien tijd had Endrik kennis aangeknoopt met een *meisken* van Mendonck, Katarina Sterk, de dochter van *ne* schrijnwerker. *Bij zo ver* dat hij de nodige stappen aanwende. En twee maanden daarna was *de oppene* (vrijgekomen) plaats weder ingevuld, en voelden moeder en zoon zich weder gelukkig.

Katarina was ene vlijtige huisvrouw en zij wist het zo wel te passen dat er niets verwaarloosd werd.

Sofie voelde *haar* (zich) ook zo gelukkig in haren ouden dag, des te meer dat het haren zoon zo wel gelukt had (was) en (zich) zo tevreden gevoelde in zijnen staat. Wat moest het meer zijn.

Een jaar daarna zegende God hun met een lieven zoon, wat de vreugde noch vermeerderde. In den H. Doop kreeg hij den naam van August.

Laat ons nu enige jaren achteruit gaan, daar er nu niets bijzonders over ons personage dient vermeld te worden dan dat zij *van eenieder* (werden) geprezen en deftig door de wereld kwamen. Nochtans zou ik liegen, want God schonk hun zes jaren naar hunnen trouw nog enen zoon en ene lieve dochter.

7^e Ene teleurstelling.

In het jaar 1785 stond er op de parochie van Zelzaete, op de plaats waar nu dien prachtige tempel staat, een oud *Heerengedoen* (herenhuis), waarvan het huis van Endrik Van de Vijver toebehoorde. (Het was) bewoont door Mijnheer de Klerk. Dezen heer was komen te sterven, het gene *voor doel* (als gevolg) had dat alle zijne goederen gingen verkocht worden.

Endrik voelde hem (zich) nu terneergeslagen door het gedacht dat hij daar niet zou kunnen blijven wonen. Zijne vrouw deelde ook in zijne gevoelens.

“Nochtans”, zegde Endrik, “moeten wij ons daar zo danig niet mede bekommeren. De pachters hebben immers allen nog voor een jaar pacht en, daar zijn meer huizen dan kerken”.

Waar Sofie op antwoordde: “Dat is waar jongen, maar het is toch niet algelijk waar men woont. Hier wonen wij nu al op het 35^e jaar. Wij hebben hier altijd met ons *kontentement* gewoond en met onze meesters altijd goed over den weg gekomen. En voor het werk geeft dit ook nog somwijlen. Uwen vader zaliger zegde ook nog dikwijls als er daar over gehandeld werd: “Hoe meer in ‘t licht, hoe groter zicht”.

“Ja moeder”, zegde Endrik, “daarin had vader wel gelijk, maar als de mensen het voor u niet hebben, woont gij maar in ‘t volk. Gij ziet het wel aan Fransies Schoen uit het dorp”. Waarop Katarina antwoordde, dat den tijd zou raad gegeven hebben.

Den tijd was verschenen dat het huis ging verkocht worden. Het werd het (als) *leste* der andere goederen verkocht. Het viel aan Mijnheer de Zeeuw van Saffelaare. Nu zou Endrik er voorzeker niet kunnen blijven wonen, want Mijnheer de Zeeuw had het gekocht voor Jan Noels, zijne vrouw haar *zustersen zone*, die ging trouwen met ene jonge dochter van Wijnkel. Nu moest Endrik de hoop opgeven, en naar ene andere woonst omzien. Hij twijfelde geenszins of hij zou wel ene andere woonst vinden waar zij weder gelukkig zouden zijn.

Endrik herinnerde zich nog, dat hij aan M. Blondeel, de vriend zijns vader die te Gent woonde in de Sint-Lievensstraat, (en) liefhebber van jagen (was), *drij* (drie) nieuwe geweren had besteld, die zo *wel* waren in zijn smaak gevallen dat, als hij enige maanden *naardien* aldaar kwam, hij nog zijne tevredenheid had uitgedrukt en dat hij gezegd had: “Als ik u van dienst kan zijn, moet gij mij niet sparen”.

En de gelegenheid bood zich nu aan.

In de Roupenburschestraat, naar Spaansveer toe²¹, woonden dien tijd twee oude mensen, man en vrouw, die van hunne kinderen schier verlaten waren. Den zoon was naar *Oost-Indiën* en hunne dochter *diende* in de stad, en keken naar vader of moeder niet meer om, zodat zij naar de meeste ellende afgezien te hebben, van den Armen besteed werden, om in een gesticht gedaan te worden. Het huis was meer belast dan het *weerde* had, (zodat) de schuldeisers met malkander overeen kwamen, het huis te verkopen.

Dat huis vond Endrik naar zijn smaak en het was daarom dat hij *hem* (zich) tot M. Blondeel ging wenden.

8ste Bij M. Blondeel.

Acht dagen daarna werd er aan het huis van M. Blondeel aangebeld. Enige ogenblikken en de deur, in gepolijst hout, werd geopend en een bediende, kundig aangedaan, betoonde zich voor den bezoeker.

Onze lezers hebben het reeds geraden. Het was Endrik die zijn plan ging voltrekken welke wij reeds kennen.

Endrik groette beleefd den bedienden en vroeg of M. Blondeel *sprekelijk* was, waarop den bedienden antwoordde dat de bel niet stil was, “en daarom heeft M. mij gezegd, van hem den naam van den bezoeker te doen kennen”.

“Als het dat maar is”, zegde Endrik, “geloof ik wel dat Mijnheer mij zal ontvangen. Zeg hem dat het Endrik van de Vijver is, de gewerenmaker van Wijnkel”.

Hij *was* (had) de woorden noch niet uit zijnen mond, als den bedienden zegde: “O dien naam herinner ik mij goed want Mijnheer heeft mij al dikwijls van uwe kunde gesproken”, waarop hij Endrik het huis binnenleidde en hem ene plaats aanwees in afwachting van M. Blondeel.

Endrik scheen den tijd af te meten. Hij dacht aan zijne vrouw, aan zijne moeder en aan zijne geliefde kinderen welke hij hoopte goed nieuws te kunnen aanbrengen. Terwijl hij zo eentonig zat te *peizen* hoorde hij enen zachte tred op de vloer en bijna op den zelfden stond, ging de deur open. Het was M. Blondeel die binnen kwam, een zeer deftigen en statigen Heer, van rond de zestig jaren. Nochtans zou men hem mogen aanzien hebben voor een vijftiger. Daarenboven was hij kloek gespierd, en van tamelijke lengte.

Endrik maakte een diepe buiging bij het binnentreden van Mijnheer en groette hem zeer vriendelijk, waarop M. Blondeel zijne tevredenheid uitdrukte en (hem) met enen lichten groet beantwoorde. Daarna vroegde hij of er toch niets bijzonders voorgevallen was in het huisgezin.

“Mijnheer”, zegde Endrik, “wij zijn allen fris en gezond en met *neerstig* (noest) te werken komen wij door de wereld. Het is uit die oorzaak niet dat ik mij tot u kom te wenden, maar wel om ene gehele andere zaak die ons op dezen stond ook in verlegenheid brengt”.

Waarop Mijnheer zegde: “Spreek klaar, het zal mij immers een groot plezier zijn als het in mijne macht is u enen dienst te bewijzen”.

21 Met “Roupenburschestraat” wordt natuurlijk de Rapenburgstraat bedoeld, de huidige Karel Bauwensstraat.

Waarmede Endrik voortging, en hem de gehele geschiedenis van Mijnheer De Klerk van Zelzaete voor ogen leidde, en tevens meldende, dat zijn huis van hem afhing en reeds verkocht was aan Mijnheer De Zeeuw van Saffelaere.

“Waarom u dan niet vroeger tot mij gewend, dan had gij u niet behoeven te veranderen van woonst, want als M. De Zeeuw mij daar zou gezien hebben en mijne gedachten geraden, zou hij voorzeker niet *gesproken* hebben. Maar nu is het te laat: Is het misschien voor ene andere woonst, die u gelegen komt, waar op men noch zou mogen hopen”.

Waarop Endrik antwoordde: “Ik geloof van ja, Mijnheer, en het is daarom dat ik mij tot u kom te wenden, denkende dat gij voor mij een woord zult ten beste spreken. Op ons parochie staat een huis dat binnen veertien dagen zal verkocht worden en daar ik met dat huis goed bekend ben, en nu in de *leste* dagen er noch nader onderzoek heb trachten van te krijgen, bij zo verre dat (wij) thuis het eens zijn, als het mogelijk is, onze dagen er te gaan slijten. Als Mijnheer zo goed zou willen zijn dat huis voor ons te kopen”.

Op die woorden van Endrik nam Mijnheer Blondeel een klein schrijfboekje uit zijnen zak ten voorschijn, en schreef er met ter haast enige regelen op. Het vervolgens weder op zich stekende zegde hij tot Endrik: “Gaat getroost naar huis, en binnen veertien dagen, dat is dus donderdag en acht dagen, zal ik op mijnen post zijn. Tot ziens, en de complimenten thuis”.

“Waraan ik niet zal te kort blijven”, voleindigde Endrik.

9^e Blijde thuiskomst...

De zon begon van lieverlede naar het westen te dalen, in het oosten zag men reeds ene rode schemering. Het was de maan die de nacht wederom met hare liefelijke en minnelijke stralen ging verlichten, om de nacht, terwijl iedereen in rust is, als een wachtster te beschermen.

Endrik zette met snelle stappen zijnen weg voort, want voor de diligence was het reeds te laat. Hij dacht bij zich zelve: “Wat is Mijnheer Blondeel toch enen braven, zachte en vriendelijke mens. Nu zullen wij wederom uit de nood geholpen zijn en gerust kunnen voortleven”.

Zo denkende was hij bijna zonder dat hij het wist, aan Oostakkerkerk gekomen. Hij nam eerbiedig zijne klak van het hoofd en met de gedachten in zijne ziel verslonden vroegde hij aan God vergiffenis over al zijne bedreven zonden. Het sloeg zeven uren op den kerktoren, Endrik had nog twee dikke uren afteleggen vooraleer bij zijne geliefde te zijn.

Begeven wij ons (nu even) in den geest naar de woonst van Endrik. Van zo haast dat Endrik vertrokken was naar Gent, het was immers noch in den vroegen morgen, geheel het huisgezin was op de been. De kinderen die men vroeger drie en vier keren moest roepen, waren nu van zelfs opgestaan. Meetje, *wie* (die) gewoonlijk ten achten of halvernegenen opstond, was ook al op de been en kwam plaats nemen aan den *heerd* (haard).

“Katarina,” zegde zij.

“Wat belijft er u moeder”.

“Dat Endrik het eens moest mislukken”.

“Kunt gij daar aan twijfelen, hij die voor ons zoo genegen is”.

De kinderen kwamen ook rond Meetje geschaard en zeiden: “Wat zullen wij *blijde* zijn als wij ginder zullen wonen”.

En zo verliep den dag, dat men Endrik wachtend was. Katarina had een goed vuur aangelegd in afwachting van haren Echtgenoot. In het midden van den haard stond het eten van vader in bewaring. Het was tien minuten voor de negenen, de deur ging open, het was vader. Hij had enige snuisterijen medegebracht, onder anderen ene *schone* pop voor

Christina, die van blijdschap in de handen klapte. Meetje, want wij zullen haar nu dezen naam blijven geven, en Katarina die verwelkomden Endrik, en wilden reeds het gelukkig nieuws uit zijnen mond vernemen. Endrik, na zich verwarmt te hebben, ging bij de tafel plaats nemen waar Katarina reeds alles had vaardig gemaakt. Hij liet het hem goed smaken en onder het eten werd er menig woord over de reis gewisseld. Tot dat de tijd van rusten gekomen was en (zij) zich allen naar hunne bedsponden begaven. Den tijd was vervlogen, dat men zou overgaan tot het verkopen van het huis.

10de Bijna te laat.

Den dag was eindelijk daar. Ten *halvertweëen* van den achtermiddag had de verkoping plaats bij Jan Verschure, die woonde waar nu de Gouden Leeuw uitsteekt.

Van kort na den twaalfen zag men er al het volk binnen gaan. Om 1 ure was Endrik ook al aanwezig, maar *die* (wie) hem noch niet liet zien dat was M. Blondeel van Gent. De Notaris was ook al aanwezig. Er was noch een kwartier tijd. “Dat hij nu eens te laat was”, dacht Endrik, “en mij dat zo vaste belooft hebben”. En zijne ogen naar de kerk slaande ziet hij dat het noch tien minuten tijd is. Eindelijk ziet hij in de verte, naar de Weegsche toe, ene schemering van een naderend gerij, bespannen met twee flinke paarden, naar daar afkomen, (zo)dat het zand als ene rookwolk boven hunne *koppen* in de hoogte steeg. Het was Mijnheer Blondeel van Gent.

De poort der afspanning gaat open en een schoon gerij, dat blonk als goud, rolde de poort binnen. En Mijnheer Blondeel verliet zijn gespan. Endrik had er hem in de ronde gehouden en was de eerste om hem den welkom toe te zwaaïen. Waarna zij te samen de afspanning binnentraden, die reeds opgevuld was met nieuwsgierigen.

“Mijnheer”, zegde Endrik, “gij *zijt* er te gelukkiger ure *in tijds*, het is nog vijf minuten te vroeg.

“Ja”, zegde hij, “ik wist wel dat ik hier niet veel te vroeg zou zijn geweest! Wij *hebben* (zijn) bijna een urenhalf onder weg geweest. Maar ik had daar toch een beetje op gerekend”.

Gij moet weten waarde Lezer, dat er dien tijd noch maar hier en daar op de bijzonderste plaatsen, den weg gekasseid was, en dit was de reden dat hij zo lang onder weg geweest was.²²

De ure was gekomen. De Notaris, reeds enen bejaarden man, las de *condiesen*²³ af, en stelde den tijd die vereist werd om het huis te betalen.

“En nu, wie stelt het in, en hoevele”.

Den eersten die sprak was Charel Verstraete van Mendonk.

“Duizend *Frans*”.

Elk stak het hoofd bijeen. Den enen zei: “zijnen zone gaat trouwen”, den anderen dat de zone op de stee²⁴ ging blijven, en dat den boer er met zijne vrouw op zijn goed ging leven, en zoo ‘t een en ‘t ander. De Notaris las nog eens de *condiesen* af.

“Het staat nog aan duizend Frans. Wie verbetert dit woord”.

“Vijfentwintig frank bij”, roept er een klein ventje uit de menigte. ‘t Was boerken Van Hijfte van de parochie.

Wederom wat rust. Niemand die sprak. Endrik kon er ook niet wijs uit worden dat

22 De belangrijkste wegen van St.-Kruis-Winkel werden pas in de tweede helft van de 19e eeuw gekasseid, terwijl het verhaal zich afspeelt op het einde van de 18e- en het begin van de 19e eeuw.

23 “*Condiesen*” of *condities*: de verkoopsvoorwaarden.

24 *Stee*: de hofstede.

Mijnheer Blondeel niet sprak. Maar Mijnheer stelde hem gerust.

“Duizend en vijftientig Frans”, riep de Notaris, en hij herhaalde nog eens dezelfde woorden. “Het staat op Boer Van Hijfte”.

“En nu”, zegde Mijnheer tegen Endrik, “zal ‘t op mij staan”.

“Vijftienhonderd Frans”, zegde hij.

Het was al waren zij allen van den bliksem geslagen.

“Vijftienhonderd Frans”, herhaalde hij, en dat tot zevenmaal toe. Maar daar was niemand meer die sprak. Nu ‘n werd er van den trouw en het op te goed gaan leven niet meer gesproken. Nu was men anders bezig.

Het huis viel aan Mijnheer Blondeel, grondeigenaar te Gent. Vervolgens begaf hij zich naar den notaris, stak hem twee *briefkens*, ieder van duizend Frank, in de handen, en zegde, dat hij den overschot hem op zijn gemak kon *behandigen*, wat de notaris met veel beleefdheid wilde afkeuren, zeggende dat het (er) immers tijd genoeg was. Maar daar scheen Mijnheer Blondeel geen gedacht aan te geven, daar hij reeds bij Endrik genaderd was, die hem alreeds geluk gewenst had met zijnen koop, het welk Mijnheer met menige flessen dobbelen liet begroeten.

Daarna begaf hij hem zich bij zijnen koetsier, die reeds bezig was met alles in gereedheid te brengen tot de *afreize*.

“Tonus”, zegde hij, “met een kwartier gaan wij vertrekken. Ik zie dat gij mijne gedachten geraden hebt”.

“Ja Meester”, zegde Tonus, “binnen tien minuten is alles vaardig”.

Van daar begaf Mijnheer Blondeel hem zich wederom bij Endrik, en wisselden te samen noch enige woorden van dankbetuiging en enige minuten nadien reed hij Gentwaarts op. En een kwartier later bevond Endrik zich ook al ‘t huis, in den gezellige kring, om het gelukkig nieuws bekend te maken.

Het eerste huis aan de linkerzijde is “Herberg De Gouden Leeuw” in het eerste kwart van de 20e eeuw. Het was aan diezelfde herberg dat de foto werd genomen met de eerste fietssen te Sint-Kruis-Winkel, die verscheen in ons tijdschrift N°3, 30e jaargang, 2003, blz. 14. Deze herberg droeg in de jaren 60-70 van de vorige eeuw de naam “huis van commerce”, en werd uitgebaat door veekoopman Maurice De Waele en zijn echtgenote Maria Colpaert. Dit huis wordt nu bewoond door Lucien Hamerlinck, de tweede echtgenoot en weduwnaar van Maria Colpaert.

11de Droefheid in Huis.

Den tijd gaat vooruit, gevolgd van de vreugden en kwellingen dezer aarde.

Twee volle maanden zijn heen gevlogen en in wat ellendige toestand is Endrik weer gedompeld.

De moeder van Endrik, of liever Meetje, die met zo veel genoeg den tijd afwachtte tot den overgang naar hunne nieuwe woonst, waar zij wederom gelukkig zouden zijn en in ruste leven, werd nu in eens overvallen door ene dodelijke ziekte die haar op den tijd van drie dagen ten grave sleepte. Dat moest voorzeker enen diepen indruk te wege gebracht hebben op de gemoederen van Endrik en zijne geliefde vrouw.

De kinderen, die ook al in jaren gevorderd waren en begrepen wat zij verloren hadden, konden hunne tranen niet bedwingen. Meetje Sofie was immers voor hun ene tweede Moeder geweest, die voor hun alles zou ten besten gegeven hebben. Maar helaas, God had er anders over beschikt. Meetje is niet meer.

“Het slaat ons toch al tegen”, zegde Endrik met tranen in de stem. “Nu, op het punt van in onze nieuwe woonst te gaan leven, waar zij zo lang naar getracht heeft, wordt zij ons ontnomen”. En in snikken los barstende, riep hij uit, als Job eertijds: “Mijn God, gij hebt mij ontnomen wat mij dierbaar was op Aarde! Dat Uwen Wil geschiede, maar niet de mijnen”. Nu moest hij van den nood ene deugt maken en zich onderwerpen aan den wil des Heeren. Dat moest, gelijk wij eerder zeiden, enen gansen ommekeer in het huisgezin van Endrik te wege brengen. En bij het avondgebed werd er een kort gebed bij gevoegd, tot lafenis der ziel van Meetje.

12de Den overgang tot de nieuwe woonst... .

Den dag was gekomen dat men moest overgaan tot de nieuwe woonst.

Het was enen zeer schonen dag. Men zou gezegd hebben dat God van den eersten dag zijnen handen over zijne weldoeners ging uitstrekken.

Glansrijk verrees de zon boven de oosterkim. De rooskleurige tinten van den dageraad vervangend door de pijlen van gloeiend Goud, die zij in bundels over de aarde uitschoot, die, na het *onweder* door enen malsen regen verfrist werd.

Men was in de maand mei. De lucht was met des te heerlijker geuren van viooltjes, lelies, rozen, *magdeliefkens*, en andere voorjaarsbloemen (vervuld), die (nu) in vollen bloei stonden, en het oog door hunne bonte schakeringen verrukte. De mussen begroetten den morgenstond met hunnen vrolijk getjilp, terwijl de kraaien brede kringen rondom de kerktoeren beschreven, waarvan het haantje in het zonlicht flikkerde, op het punt scheen zijne vleugels uit te *breiden* (spreiden), om met hen mede te vliegen. De klok klepte langzaam den Anzelus²⁵, en de boeren die hun gespan bestuurden bleven staan in het veld of op den kant van den weg, namen de klak van het hoofd en baden zacht het gebed dat de kerk met hare metalen stem voorzong. De koeien verlieten *borrelend*²⁶ hunnen stal om zich in het malse gras te gaan verzadigen. De huismoeders wensten elkaar den goeden morgen op den drempel hunne woning. De *kinders* plaagden de hoenders of hoedden enige dartele geiten, die uit haat en nijd voor de rechte lijn, telkens den weg uitsprongen om in een open veld een mondvul koren af te bijten of de takjes van het elzenhout af te rukken, en al de verwoestingen aan te richten waartoe het geitenras in staat is.

25 “Anzelus”, Angelus: drielijg gebed, dat ‘s morgens en ‘s avonds om 6 uur, en ‘s middags om 12 uur werd gebeden. Door het luiden van het Angelusklokje werden alle gelovigen opgeroepen om aan dit gebed deel te nemen.

26 *Borrelend*, ook *burrelend*: loeiend.

In het Huis van Endrik scheen nu eerst leven en beweging te komen. Van in den vroegen morgen was het huisgezin van Endrik op de been om hun goed naar hunne nieuwe woonst over te brengen. Enige *geburen* waren hem een handje komen toesteken tot het volbrengen van zijn werk. De zoons en de dochter waren zo danig van vreugde en blijdschap ingenomen dat het werk als door hunne handen vloog. En eer den dag geheel ten einde was, was het huisgerief *meest altemaal* (grotendeels) over.

Vooraleer (Toen) Endrik er het laatste gerief uitnam kon hij met moeite zijne tranen bedwingen, *als* (wanneer) hij dacht welke gelukkige stonden hij hier had doorgebracht, en bij de gedachte aan zijne lieve ouders bij de Here, mochten zij in Vrede Rusten, *dien* hier zulk groot getal van jaren doorgebracht hadden in de vrees des 's Heren. Hij herinnerde (zich) ook nog de woorden die zijn vader zaliger, voor aleer zijne schone ziel aan God te geven, hem had voorgehouden. Ja, die woorden stonden in het hart van Endrik geschreven. En zijne goede moeder, pas ene maand van deze wereld gescheiden, zo onverwachts aan zijne zijde ontruikt. Hij *wist* haar hart en hij vermocht wat er in hare gedachten te lezen stond. Ja nog eens, dit alles stond in zijn Hart gegriffeld. En nu dat hij met bedrukten geest en het hart vol wee van deze plaats, voor hem zoo rijk aan herinneringen, moest afscheid nemen, zegende hij het met het teken des Kruis, voor de laatste maal, de plaats waar hij het eerst het levenslicht aanschouwd had, opdat het geluk zoude aanbrengen aan de nieuwe bewoners die er zich zouden komen vestigen. En met het *leste* goed deed hij zijne schreden huiswaarts.

De zon was reeds verre naar het westen geschoven en ging zich achter ene dikke schijf verschuiven, die met rode vuurglanzen was doorschemert, gelijk men het in de maand van mei zo dikwijls aantreft. De takken van het eikenhout ritselden door *malkanderen*, terwijl de lieve nachtegaal boven zijnen nest zijn daverende gezang aanhief, als scheen hij Heer en Meester over gans het *vogelenheir*²⁷. Het voorspelde een zeer schonen nacht.

Zo was Endrik aan zijne nieuwe woonst gekomen. De kinderen kwamen vader ter hulp om hem zijnen last af te nemen, en zo gingen zij het huis binnen. De moeder had een keurig avondmaal gereed bereid, voor de eerste maal, dat zij er in dees (dit) huis gebruik gingen van maken. Vooraleer aan het eten te gaan riep Endrik, in den naam van geheel het huisgezin, den zegen van God over hen, en hunne nieuwe woonst neder, opdat Hij hun zou sparen van alle ongelukken waar aan den mens is blootgesteld, en dat hij Zijne straffende hand van hen zou verwijderd houden. De moeder en de kinderen baden in stilte mede. Christina, die altijd in de kinderjaren was ter school geweest, en bijgevolg goed onderricht was in den Godsdienst, las voor te eindigen nog een allerschoonste gebed, den Huiszegen genaamd, waarna zij zich allen een kruis maakten en aan het eten gingen. Zij lieten het hun goed smaken, nog te meer dat het iets lekkers ware buiten de gewone dagen.

27 *Vogelenheir*: vogelrijk, de fauna der vogels.

In het boekje "*Beschrijving en Geschiedenis van Winkel-Sint-Kruis*", geschreven door Alois Baert en gedrukt in 1889 in de drukkerij I. Vanderpoorten, Pollepelstraat 18 te Gent, vinden we op blz. 17 en 18 een lijst met een aantal vogels die op het einde van de 19e eeuw te Winkel nog voorkwamen: de sperwer, de uil, de koekeek, de specht, de patrijs, *kwakkel* (kwartel), de fazant, de parelhoen, de riethoentje, de duif, de reiger, de snep, *waterkiekeken* (waterhoentje), de meeuw, de vink, de merel, de mus, het sijsje, de nachtegaal, de grasmus of *groening*, *meerkol* of *wauter* (Vlaamse gaai), de botvink, de spreeuw, de kanarievogel, de winterkoning, het roodborstje, het *blauwkeeltje* (blauwborstje), de distelvink (putter), de *zevenzanger* (zwartkop of grasmus?), de mees, de *ovenmaker* (ook *ovendecker*(ken) en *ovenmetserken*, (*trogloodyte ordinaire*, winterkoning), het *haagprutje* (heggenmus?), de vlasvink (groenling, groenvink of ook barmsijs), de leeuwerik, de zwaluw, het *poverhaantje* (*pover* of *poverken*, roodborstje en/of roodbaardje), het *meersvogeltje* (grote gele kwikstaart), het *paardenwachtertje* (witte kwikstaart), het *klauterratje* (boomklever), de ekster, de lijster, de *bietjesstekker* (bietsijsje of grassijsje?), het roodstaartje, de *rietmus* (rietgors), de kraai, de raaf, de karekiet, de *blauwe korenmus* (ook *koolmus*), de *steenmus* (frater?), de wielewaal, de tortelduif, de bosduif, het *meersbotertje* (?), de kauw, de staartmees, de *puipeeling* (?), de koolmees, de pimpelmees en de *hoter* (?).

Als het maal ten einde was deden zij noch een gebed van dankbaarheid tot God, voor de spijsen die Hij hen verleent had en smeekten nog eens de zegen des Heren over hun neder, voor den eersten nacht dat zij er bezit gingen van nemen. En een kwartier naardien lagen zij in enen diepen slaap verslonden.

13de Naar Gent, of de lijkstoet.

Nu dat Endrik in zijne nieuwe woonst was gehuisvest, scheen alles weer zijnen gewonen loop te hebben. Men was weder aan den arbeid gelijk voren en na. August, die den ouderdom scheen te hebben van rond de twintig jaar, was enen kundigen werkman die er veel van zijne jaren zou beschaamt gemaakt hebben. Frans, die reeds zijn zeventiende jaar was ingetreden, ging ook bijzonder vooruit in zijne stiel. Christina daarentegen, die een jaar jonger was, was het evenbeeld hare moeder, (en) die haar in alles behulpzaam was, zodat Katarina het geluk van hare kinderen met een blij gemoed mocht voor ogen zien, (en) waar om zij ook dagelijks den Heer bedankte.

Zou men een beter huisgezin kunnen uitdenken, alles ging naar wens. De kinderen werkten aan den zelfden band als vader en moeder, zodat zij allen aan één zeel trokken. Hier zou dan ook het spreekwoord mogen toegepast worden *het welk* men op het Zilver geld van België aantreft: “Eendracht Maakt Macht”.

Laat ons nu met onze gedachten twee maanden vooruitgaan:

Het was in het begin van *Augusti* (augustus) van het jaar van *Gratie*, 1792.

Enen schonen dag was op handen. De zon scheen glansrijk aan enen helderen en onbewolkten hemel. Geen windje was te bespeuren. De leeuwerik steeg in de hoogte als om de natuur te begroeten en de lof van God te verkondigen. De ekster schetterde in het wild om hare jonge familie de weg aan te wijzen. Het was noch geen zeven uren van den morgen. Men zag hier en daar reeds enen landman²⁸ zijnen akker bewerken en de laatste korenhalm te samen brengen.

Dien zelfde morgen kwam er op den weg van Spaansveer naar Roodenhuize toe²⁹, twee voetgangers aan. Het waren een manspersoon van rond de vijftig jaren, gevolgd van een vrouwspersoon, die op het uiterlijk noch de achttien jaren niet was ingetreden. Aan de kleidij te oordelen zou men mogen denken dat zij tot de werkende klasse behoorden. Niettemin waren zij net aangedaan. Het *meisken* droeg een geruit kleed naar de mode van dien tijd, daarover enen satijnen voorschoot, (zodat men) in een woord mag zeggen, dat zij uitgedost was. De man zag er ook opgeruimd uit en was even net gekleed.

Zij gingen met snelle stappen voorwaarts, al pratende tegen malkander. Zo waren zij gekomen aan den H. Geest-Am, waar wij in het begin van ons verhaal van spraken, en waar wij later nog zullen op weerkeren. Den weg was er glibberig, nochtans met (door) hier en daar een weinig de zijdepadjes te kiezen kwamen zij er eindelijk toch ten einde, waar zij zich weldra in het zicht van Desteldonk bevonden.

“Vader”, zegde het *meisken* die misschien naar het doel hunner reis lengde, “Hoe verre zijn wij noch van de stad verwijderd”.

“Mijne dochter”, antwoordde de vader, “dit is gemakkelijk om te begrijpen. Desteldonkkerk en Oostakkerkerk zijn ene halve uur gaans van malkander verwijderd, en als wij daar zijn reken ik nog op ene uur gaans dat we af te leggen hebben”.

28 Landman: landbouwer of boer.

29 Met “de weg van Spaansveer (of Spanje Veer) naar Rodenhuize”, wordt de tragel langsheen de Moervaart bedoeld.

En zo al over tijd en weer klappende, hadden zij weldra de schone gemeente van Oostakker bereikt.³⁰

Daar trof hun een droevig schouwspel. Niet ver verwijderd van de aloude kerk zag men een groep mensen nedergeknield zitten en vooraan zag men een *barre*³¹ met ene doodskest op, overdekt met een zwart baarkleed met zilverdraad doorweven, (en) waarvan de uiteinden bijna (tot op) den grond reikten. Zij waren bijna den stoet genaderd, *als hij* (toen die) zich weder in beweging stelde. Endrik nam in het voorbijgaan eerbiedig zijne klak van het hoofd en Christina maakte haar het teken des Kruisen. Zij baden in stilte een gebed voor de ziel van dezen die reeds met den Onverbiddelijken Rechter had afgerekend, en die nu naar zijne *leste* rustplaats *gedregen* werd.

Op dien stond dacht Endrik ook aan zijne overledene ouders die nu, hoopte (hij), reeds de Heerlijkheid van God aanschouwden. De tranen kwamen nog in zijne ogen bij het herdenken.

Ineens, verhief Christina hare stem tot haren vader, en zegde: “Zie eens Vader”, met hare handen vooruitwijzende, “al die torens en kerken en die grote gebouwen”.

“Ja mijn kind”, zegde hij tot haar, “dat is de schone stad Gent die wij in ‘t zicht hebben”. Haar hart klopte inwendig *als* (toen) zij dacht dat zij bij weinige stonden *haar* (zich) in haar woelige straten ging bevinden. De vader scheen zo veel behagen in de stad niet te hebben als zijne dochter. Zijn hart was met andere gedachten opgevuld. Het waren deze van zijnen huismeester.

Een kwartier later, bevonden zij zich in de schone straten van Gent. Men heeft reeds geraden wie deze personages zijn.

Laten wij Endrik en zijn dochter nu hunnen weg vervolgen en gaan wij intussen eens zien welk het doel hunner reis was, en wat er hun toe had aangezet.

14de Den geheimzinnigen brief.

Het was twee dagen voor het gene wij daar zoo even kwamen te beschrijven. Het was op enen *dijnsdag* (dinsdag). Endrik was op zijne werkbank gezeten, August zat tegenover hem. Katarina verichtte het huiswerk en Christina was aan een breiwerk doende. Frans ontbrak er, hij was een nieuw geweer naar huis gaan bestellen, dat afgewerkt was.

Het was enen schonen zomerdag, het weder was overheerlijk. De zon liet hare gulden stralen door de ruiten op de werkbank wederkaatsen en ging zich weerspiegelen tot op het minste plekje van den huize.

Het was negen uren van den morgen. Op dezen stond komt den briefdrager het huis binnen. Hij is daar meermaals geweest voor brieven te brengen, voor het één of ander werk te vra-

30 Uit deze omschrijving kunnen we afleiden dat in de 19e eeuw een “voetreis” van St.-Kruis-Winkel naar Gent doorgaans liep via het Spanjeveer, langsheen de tragel naar Rodenhuize waar men via een brug aan het sas de Moervaart over kon om dan verder via Sprendonk Desteldonk te bereiken. Dit traject bevindt zich nu deels onder de Kennedylaan en het Rodenhuizedok. De weg naar Gent liep dan verder via de huidige Lichterveldestraat naar Oostakker. Dit deel van het traject ligt nu grotendeels onder het industrieterrein aan de Skaldenstraat, waar vroeger Texaco was gevestigd.

De afstand tussen de kerken van Desteldonk en Oostakker bedroeg volgens de schrijver, een half uur stappen. In werkelijkheid was dit via het voornoemde traject ongeveer 3 km. De afstand tussen de kerk van Desteldonk, via Rodenhuize en het Spanjeveer, tot aan de Vierweegse (Georges De Baetsplaats) te Winkel, bedroeg ongeveer 5,5 km, of 55 minuten stappen. Indien we daarbij nog de geschatte afstand van één uur, of 6 km aan toevoegen, zijnde de afstand tussen de kerk van Oostakker en de omgeving van de Dampoort, komen we in totaal voor een voetreis van Winkel naar Gent, aan ongeveer 14,5 km. of ruwweg 2,5 uur stappen.

31 Barre: =baar, hier in de betekenis van een draagwerktuig, een draaglijkbaar, waarop men een lijkkest vervoert.

gen of te bestellen. Endrik, den brief uit zijne handen nemende, scheurt er den omslag van open en opent vervolgens den brief. Wat ziet hij? Den brief heeft in zijne handen. Is het van vreugde, of is (het) van angst. De moeder en de kinderen hadden met strakken blik de ogen op hunnen vader gericht. Van boven aan den brief stond er met grote letters geschreven:

Van Wege Mijnheer Blondeel, Grondeigenaar te Gent in de Sint-Lievenstraat, N°21.

Aan Endrik van de Vijver, Gewerenmaker tot Wijnkel H. Kruis.

Lieve vriend Endrik

Ik kom u te vragen door mijn schrijven, of gij zoo goed zou willen zijn *van* (om) morgen of overmorgen u naar mijn huis te willen begeven om met mij over zekere zaken te spreken die ik hier in niet zal vermelden. Eén woord zal ik u zeggen, (en) dat is dat (ik) mij niet wel te pas gevoel en sedert vier dag(en) bedlegerig ben.

Hopende dat gij aan mijn verzoek niet zult te kort blijven, leef ik in afwachting

Mijnheer Blondeel

Gent. ..

“Wat zou dat nu toch willen betekenen”, zegde Endrik tegen zijnen Vrouw en zijne Kinderen. “Zijn wij nu van God en de mensen geheel verlaten. Wat staat er ons (nu) weder te verwachten”.

“Ach”, zegde Katarina, “laten (we) ons daar zo veel niet om bekommeren en denken dat het al van God komt, en Zijne wil is”.

“Ja”, zegde de vader, “als er een steen uit de lucht valt komt hij terecht op ons hoofd. Maar dat het zo zij, het is Zijne wil. En daar wij nu met veel werk liggen en Mijnheer Van Aalst zijne geweren zou thuis willen, zullen wij wachten tot overmorgen, den donderdag”.

“Ja”, zegde de moeder, “en laat Christina met u mede gaan”.

En dat was het geval dat zij op reis waren en waar wij hun gevolgd hebben tot in de schone straten van Gent, en wel de Veldstraat.

15de Het testament.

Wij hebben hen nu in de Veldstraat aangetroffen, vóór de schone winkels en vitrines, vol met edelgesteenten en rijke meubelstukken. Christina hare ogen zijn als verblind. Zij weet niet wat zij voor het schoonste zou kiezen. De vader heeft daar zo veel belang niet bij als zijne dochter. En dat moet ons niet verwonderen, hij was altijd bezig met de gedachte aan Mijnheer Blondeel. En ook nog, hij was er al meermaals geweest, maar hij deed het uit liefde voor zijne dochter, die hij zo zeer beminde.

Zij vervolgden dus hunnen weg en waren bijna de Veldstraat ten einde, tot bij het Paleis van Justitie. Daar moesten zij óók nog enen oogslag op werpen. Zij gaan de grote arduinen trappen op.

“Wat ene hoogte”, zegde Christina tegen haren vader.

“Ja kind, het is hoger als onzen zoldertrap”.

“En moeilijker in de benen”, voleindigde Christina.

Zo hadden zij eindelijk den hoogste trap bereikt. Welk ene ruime zaal zagen zij daar voor hunne ogen. Geheel de zaal was om zoo te zeggen, behangen *van* (met) rijke en schone kunsten, allen meesterstukken (en) verbeeldende de veldslagen en veroveringen van kei-

zers en koningen. Als zij dit alles wel in ogeschouw genomen hadden, verlieten zij weder het paleis.

Endrik kon de gedachten van hem niet afweren van den geheimzinnige brief van Mijnheer Blondeel. Dat hij met hem zekere zaken te vereffenen had, wat zou het mogen zijn.

“Christina”, zegde hij, “wij moeten *nadering beginnen te maken*. Gij hebt nu al een deel van de stad gezien en op onzen weg zullen wij noch vele schoonheden ontmoeten”.

Zij trokken dan over de Kouter, dat groot plein, en zo kwamen zij met enige tussenstraten te wisselen, aan de St.-Anna Kerk, waar de St.-Lievensstraat mede in verband komt, wier grond zij weldra betraden.

Zij waren noch geen vijf minuten de straat in, als zij zich voor een zeer schoon huis bevonden dat nog uitzonderde bij de andere gebouwen. Het was een huis met drie verdiepen, voorzien, van enen prachtige balkon, bijna gans in den arduin bezet.

“Hier is’t dat Mijnheer Blondeel woont”, zegde Endrik tegen zijne dochter.

Zij begaven zich rechtstreeks naar de deur waar Endrik aanstonds aanbelde. Weinige stonden daarna werd de deur geopend. Het was den portier, noch den zelfden van vroeger, die Endrik nog ontvangen had.

“Ha”, zegde de Bediende, “’t is Van de Vijver van Wijnkel. Ik heb Mijnheer reeds van uwe komst horen spreken. Maar het is (nu) geheel anders gesteld dan bij uw vroeger bezoek. Gij zult hier grote verandering vinden”.

“Ja”, zegde Endrik, “ik weet er reeds iets van, daar hij mij eigenhandig geschreven heeft”.

De bediende wees hun ene plaats aan, in den vorm ener spreekplaats, in afwachting dat Mijnheer hun zou ontvangen, (en) die hij onmiddellijk van hunne komst ging verwittigen. Endrik en zijne dochter Christina wisselden te samen enige woorden. Het waren voorzeker woorden aan hun lotsbestemming niet vreemd. Tot dat de knecht *hun* (hen) kwam verwittigen dat Mijnheer begeerde dat zij tot hem zouden naderen, waarop zij den bedienden volgden, en zij zich weldra in de kamer bevonden waar dat Mijnheer zich in zijne *legerstede* bevond, omringt van ene zuster die hem in het minst zijne wil voldeed. De *religieuze* verliet bij het binnen komen van Endrik en zijne dochter, de kamer, hun met enen *hoofdbuig* groetende, en ging in een *zijdekamer* plaats nemen, tot dat hun gesprek zou ten einde zijn!

Endrik en zijne dochter Christina waren met een benepen hart het lijdensbed genaderd en groetten met veel eerbied Mijnheer Blondeel, die hem zeer tevreden toonde over hun bezoek en met ene lichte stem hunnen groet beantwoordde. Vervolgens wees hij hun enen stoel aan waarop zij naast het bed plaats namen, om alzo te beter met malkander te kunnen spreken. Mijnheer Blondeel richtte *hem* (zich) een weinig voorover en begon het gesprek *in dezer voege*.

“Endrik”, zegde hij met ene zachte stem, hem en zijne dochter aanstarende, “gij hebt zeker niet geweten wat te denken bij het vernemen van mijnen brief, en de woorden die hij bevatte”.

“Dat is de zuivere waarheid Mijnheer”, zegde Endrik, “want ik en kon er mij geen gedacht van geven. En mijne vrouw en kinders waren eveneens als ik gesteld, en met hoop en vrees wachten zij onze thuiskomst af”.

Waar op Mijnheer antwoordde: “Het geen ik voor u wil doen zal u in gene vrees of gevaaren brengen, maar wel veel geluk verhoop ik. Daarom heb ik deze dagen dat ik mij in dezen ziekelijken toestand bevind, alles overwegende en naziende mijne overige levensdagen, mijne gedachten op u laten vallen. En het is om die reden dat ik u verwittigd hebt. En daar ik reeds ver in ouderdom gevorderd ben en mij aan alles mag verwachten, ware het zonde u te vergeten vooraleer over te gaan tot een ander leven. Uwen vader, zaliger *Memori*, is mij altijd een goeden en *aangekleefden* vriend geweest, en gij niet min, en vooraleer met

de menselijke justitie af te rekenen om over te gaan tot de Goddelijke Justitie, heb ik besloten u ene goede beloning te schenken”.

Hij nam uit zijne portefeuille, die hij altijd bij zich had, een briefje, het aan Endrik gevende zeggende: “Zie daar hoe ik u mijne dankbaarheid wil betuigen. Lees het eens af, of liever laat hem uwe dochter lezen”, waarna Endrik den brief aan Christina overreikte. Christina nam den brief in hare blanke handen. Zij scheen door enige inwendige vrees bevangen, bij zoverre dat de woorden als van hare tong niet los en wilden. Maar naarmate zij las, overwon (zij) ook hare vrees, zoo dat zij hem weldra, met ene zachte stem aflas. Waarop Mijnheer en Endrik geheel hunne aandacht hielden gevestigd. Ziet hier wat hij behelsde.

Mijnheer Blondeel.

Gezond naar ziel maar niet naar lichaam.

Voorzien van alle mijne verstandvermogens vermaak aan mijnen pachter, Endrik Van de Vijver, gewerenmaker tot Wijnkel, mijn huis en al het gene er mede verbonden is, gestaan en gelegen tot Wijnkel, voor zijne dood of na zijne dood, dus aan zijne kinderen, voor vijftientwintig jaren pacht, zonder enen cent ten zijnen t' laste.

Geschreven tot Gent, den 24ste Oogst 1794.

Mijnheer Amandus Blondeel,

Gent Sint-Lievenstraat

En nu zegde hij *als* (toen) Christina ophielt met lezen: “Daar mijn zoon tegenwoordig in Duitsland is, en van mijnen tegenwoordige toestand niets weet daar dit hem te veel zou ontstellen, en zijnen leertijd een hinderpaal zou zijn, maar als er verandering in mijn toestand moest komen, zal ‘t ik hem ten spoedigste verwittigen die, ik hoop het, er ten uiterste zal over voldaan zijn. Maar bewaar dat briefje zorgvuldig, want dat ik moest komen te sterven, gij zou het voorzeker moeten tonen”.

“En nu”, zegde hij: “geloof ik jegens u mijn plichten vervult te hebben”.

De kamerdeur ging open en een bediende kwam Mijnheer de komst van den geneesheer aankondigen.

“Endrik”, zegde hij, “nu mag gij aan uwe vrouwe en kinderen het gelukkig nieuws gaan verkondigen, en vergeet mij niet in uwe gebeden”.

“Daaraan zullen wij niet te kort blijven, alle dagen zullen er voor u bijzondere gebeden ten hemel stijgen”.

En na te samen noch enige woorden van wederzijdse dankbetuigingen gewisseld te hebben, namen zij met veel *groetenissen* van Mijnheer Blondeel afscheid en wensten hem de spoedige *beternis*. Hij nam hunne woorden met dank aan, waar mede zij hem verlieten.

Den Bediende vertoonde zich wederom om hen de weg te wijzen. Hij wees hen bij het uitgaan nog enige bijzondere portretten aan, onder andere ene die de vrouw voorstelde van Mijnheer Blondeel, nu pas acht jaren bij den Heer. “En”, voegde de Bediende er bij, “k geloof dat Mijnheer er met rasse schreden achter gaat”, waarop Endrik zegde *dat hij ook van zijn gevoelens was*.³² Zij waren de deur genaderd die hun nog van den buiten scheidde. De Bediende wenste hun de spoedige thuiskomst om dan weder het huis zijns Meester binnen te treden.

32 Dat hij ook van zijn gevoelens was: dat hij er net zo over dacht, dat hij dezelfde mening deelde.

16de Blijdschap in huis.

Endrik en Christina bevinden zich wederom in de vrije lucht.

“Wat is Mijnheer Blondeel toch een braaf mens”, zegde Endrik.

“Hij heeft een gouden hart”, *voleinde* Christina.

“Wie van ons zou dat ooit durven denken hebben, als wij van deze komst verwittigt werden”, zegde Endrik.

“Wat zal moeder, August en Frans van blijdschap opgetogen zijn, als zij het gelukkig nieuws uit onzen mond zullen vernemen”, zegde Christina.

“Ja”, voegde de vader er bij, “nu zullen wij niets te vrezen hebben en gelukkig kunnen voortleven”.

Zo koutende waren zij de Dampoortstraat genaderd, waar zij zich naar ene standplaats van diligences begaven, waarvan er ene om halftwee naar de parochie van Saffelaere rende.

In dien tijd, beste lezer, bestonden er nog geen *spoortreins*, het was eerst veertig jaren later dat zij in België in zwang kwamen.³³

Zij waren er nog een kwartier te vroeg en gingen zich bij het ander volk plaatsen die ook met de diligence mede moesten. Eindelijk was den tijd verschenen dat de diligence, die bespannen was met drie kloeke paarden, zich in beweging stelde. Gekomen op de gemeente van Desteldonk, nabij de kerk, namen zij er afscheid van. Zij hebben nog een uur gaans te doen vooraleer bij hunnen geliefden te zijn. Het was kwart voor vijf uur als zij thuis kwamen. Wat waren de moeder en de zoons benieuwt om den uitslag hunner reis te kennen. De Vader verhaalde hun de gehele reis in ‘t breed en in ‘t lang. Christina wist ook zoo veel te vertellen, van de prachtige gebouwen en de schone winkels. Zij zou hun later dat alles beter vertellen maar nu was het de beurt van vader.

“Ja”, zegde Kristina, vertel ons het *welgelukken* uwer reis”.

“Wij zijn er zeer wel ontvangen geweest”, zegde Endrik, “wij hebben een *sterke uur* met Mijnheer alleen in gesprek geweest. Wat is hij toch verandert. Maar hij verdraagt zijn lijden met verduideligheid. “God zal ‘t hem hierna vergoeden”, zegde de Moeder.

“En in zijnen ellendige toestand”, vervolgde de Vader, “hij heeft aan ons gedacht, en gezorgd, dat wij voor lange jaren onbezorgd zullen kunnen wonen.

“Laat ons God voor hem danken”, zegde de Moeder.

“Ja, die hem zulke goede gedachten ingegeven heeft”, *voleinde* August.

“En wij zullen den Heer bidden”, zegde Frans, “om hem zijne gezondheid weder te geven”.

“Indien het hem zalig is”, zegde Christina.

Daarna nam Endrik den brief uit zijnen binnenzak en gaf hem aan Christina over, die hem nog eens aflas, hem vervolgens aan hare moeder gevende, die er mede in de kamer ging, om hem op een geheime plaats te leggen, en alzo, in goede bewaring te blijven.

17de Onherstelbaar verlies.

Twee volle jaren zijn heengetogen. Mijnheer Blondeel is van zijne ziekte herstelt, uitgenomen dat hij er somtijds nog de gevolgen van gevoelt, zoals *trekkingen in de zeelviën*³⁴, die hem als een teken zijn op verandering van weer.

In het huis van Endrik was het anders gestel, God had er over beschikt. Na bijna twee jaren doorgebracht in de beste gesteltenis en de minste tegenkanting ontmoet te hebben, kwam er ene droevige gebeurtenis hun geluk storen, die hun lang in het geheugen zou blijven.

33 Het regionale spoorwegennet ontwikkelde zich in onze regio voornamelijk in het derde kwart van de 19e eeuw.

34 “Trekkingen in de zeelviën” : zenuwtrekken.

Katarina, die als beste en de gelukkigste moeder mocht aanschouwt worden, en het geluk van hare kinderen tegemoet ziende, werd ineens van hare gelukkige stonden berooft. Den avond des dood was voor haar aangebroken. Zij werd overvallen door ene longziekte die de beste dokters achteruit deed deinzen, en die haar op den tijd van drie weken deed ten grave dalen. Welke vrede slag moest dat te wege brengen op het gevoelig hart van Endrik en zijne kinderen. Zij die zich nu zo gelukkig achten en de toekomst zo helder tegemoet zagen. Wat kon hen nu nog gelukkig schijnen. Hunne goede moeder voor wie zij alles ten besten zouden gegeven hebben, was nu van hen gescheiden door den band des dood. Gelukkig zij die de dood altijd voor ogen hebben en zonder vrees tegemoet gaan, gelijk het van hunne goede moeder mocht gezegd worden. Wat is de wereld een dal van tranen. Heden rood, morgen dood, heden rijk, morgen een lijk. Gods besluiten zijn van geen mensen te doorgronden. Dit zou natuurlijk ene grote verandering in het huisgezin te wege brengen. Zij die altijd zo goed, ja de goedheid zelve, was geweest, zij was niet meer. Zij die de toekomst hare kinderen zo *blijendig* (positief) tegemoet zag. Zij, met een woord, die ieders achting verwierf, zij was de Haven der Gelukzalige Eeuwigheid binnengevaren en ging hare geliefden ene plaats voorbereiden, in afwachting hunner *komste*.

18de Een Nieuwe Smart, Een Vreselijk Ongeluk.

Christina die haar moeder tot bij hare *letste* stonden had bijgestaan en zulke schone lessen van haar had ontvangen, moest nu zelf de plichten van moeder vervullen. Zij was immers het evenbeeld hare moeder. August en Frans waren nog de twee goede *herten* van voorheen en stonden hun vader getrouwelijk terzijde. En Christina, het deugdzaame kind, ontving van hen nooit het minste onpasselijk of onredelijk woord. Zo leefden zij te samen voort, met geringste winsten. Gij moet weten beminde lezer, dat er sedert enige jaren tot Luik ene fabriek was tot stand gekomen, die door hare menigvuldige uitvindingen en snelle beweging toeliet de geweren aan de halve prijs te laten, waar men bij de handwerkers het dubbele moest betalen.³⁵ En het kwam zoverre dat er anders geen werk meer te doen was dan alleenlijk reparatie. Nog iets dat aanleiding gaf tot vermindering van werk (was het feit) dat de jagers merkkelijk verminderden in getal, (en dit omdat) meestal de bossen, hier zowel als elders, gerooid werden en in vruchtbaar akkerland werden herschapen. En uit die oorzaak moesten er vele het jagen staken, om reden dat er op het einde des jaar bijna niets over was om aan de vereisten der wet te voldoen.

Ziedaar de ellendige toestand van dit zo deugdzaam huisgezin, zo enig door God beproefd. Nog een veel erger hinderpaal kwam hun geluk storen, gelijk gij hier zult gaan horen uit het volgende.

Het was op enen woensdagmorgen in het jaar 1796. Endrik was de vijftig reeds achter de rug. Als naar gewoonte zat hij op zijn werkstoel, bijgestaan door zijne twee zoons, een oud geweer te bestuderen, (en) dat (reeds) meer dan eens in de meesters handen was geweest. Endrik, die hier zo in ervaren is, wil het voor de *leste* maal beproeven. Maar wat gebeurde er! Hij wilde de haan overtrekken, en.. O wee.. de loop springt in stukken met het ongelukkig gevolg dat hij er zijn twee voorste vingers met den duim bij verloor. Welk een hartverscheurend schouwspel. Verbeeld u dat eens voor uw ogen, en gij zult huiveren en koud worden bij de gedachte alleen. Welk was de droefheid der *kinders* niet, zij die hun vader zo lief hadden. Een stenen hart zou breken bij het zien der droefheid die op hun aangezicht

35 Uit deze zin kan men afleiden dat dit verhaal dichter bij het eind van de 19e eeuw aanleunt dan bij het eind van de 18e. De fabriek waarover de auteur hier schrijft is de "Fabrique Nationale d'Armes de Guerre", kortweg de fabrieken van FN te Herstal. Deze fabriek werd pas in 1889 opgericht om in opdracht van de Belgische regering 150.000 Mouserrifles te fabriceren.

geprent stond. Een dokter werd geroepen, die hem zijn zorgen toediende. Endrik, we hoeven het niet te zeggen, gij begrijpt het genoeg, leed aan hevige pijnen en dat duurde zo veertien dagen. Na veertien dagen begon de pijn merkkelijk te verminderen, *die hem alleinskens tot beternis brachten*³⁶. Maar hij bleef voor geheel zijn leven onbekwaam *tot* (voor) den arbeid.

De kinderen moesten nu alles in het werk stellen om in de noodwendigheden en behoeften te voorzien, en hun oude vader in alles bij te staan, het gene zij met veel liefde vervulden, hun lot aan God opofferend. Nu waren zij verplicht nog meer *het werk achterna te zitten*³⁷, om niet *op de boeten te geraken*³⁸, bij zoverre dat ze nu van parochie tot parochie, ja zelfs tot Gent toe gingen, en somtijds laat in de avond thuis kwamen.

Het was een van die avonden welke ik u in het begin van dees verhaal voorstelde, enige manden na het ongeluk van Endrik, dat zij ook in de late avond thuis kwamen. Het was immers, gij herinnert het u nog wel, negen uren. Het overige weet gij.

Nu zal ik u tonen in het tweede deel van dit verhaal, welke tegenspoed zij nog te verduren hadden, en hoe zij eindelijk in veilige haven zijn gekomen.

Einde van het eerste deel.

36 Die hem alleinskens tot beternis brachten: zodat hij stilaan beter werd.

37 Het werk achternazitten: geestdriftig op zoek gaan naar werk.

38 Op de boete geraken: schulden hebben.

Tweede deel
van de Beproefde Harten,
of
De Gewerenmaker van Wijnkel:
door
Victor Bauwens
1894

1de Mijnheer Blondeel hervalt, De laatste dagen van Mr. Blondeel.

Laten we ons weerom naar Gent begeven, naar het huis van Mijnheer Blondeel.

Gelijk we gezien hebben was Mijnheer Blondeel van zijn ziekte hersteld, behalve dat hij er somtijds nog de gevolgen, zoals *trekkingen der zeelven* van behouden had, die (op hun beurt) misschien de oorzaak was van een nieuwe ziekte waar hij door aangetast werd, en die daarom voor te gevaarlijker mocht aanzien worden. Hij was overvallen door een borst-ziekte, bezwaard met de fleuris, die zo hevig toenam dat hij op de tijd van twaalf dagen, daarbij zijn verstand verliezende, zijne schone ziel aan God schonk. Zijn zoon, Frederick, was ontroostbaar van verdriet door het verlies van zijne dierbaren vader, die hem nu ouderloos op deze wereld achterliet.

Drie dagen later werden de stoffelijke overblijfsels van de dierbare afgestorvene ter aarde besteld. Ene grote menigte van volk, volgde den rouwkoets, die getrokken werd door vier zwarte paarden met *rouwfloersen* omhangen. Achteraan kwam Endrik met zijne drie kinderen, die om zo te zeggen den stoet sloot.

Gelijk het de *gebruiken zijn* (gewoonte is) bij rijke mensen, wordt er aan al de pachters, vrienden en kennissen, doodskaarten *rondgestiert* (rondgestuurd), waarbij zij uitgenodigd worden om in de *lijkplechtigheden* tegenwoordig te zijn. Endrik was ook *van dat getal geweest*³⁹, die een doodsbericht ontvangen had.

Het gene voor hem zo een groot verlies was, de gene waar hij in zijne nood nog zijne toevlucht *dierf*⁴⁰ bij nemen was nu ook van hem gescheiden. Hij ging hem nu zijne leste hulde bewijzen. We zien hem daar gaan, gevolgd door zijne kinderen, menige tranen *pirrelden*⁴¹ van hunne ogen toen zij dachten aan diegene die daar enkele stappen voor hen *gevoerd* werd.

Eindelijk zijn ze “het Huis Gods” genaderd. De klokken heften hunne doodsmarsen aan. Daarna verschenen de geestelijken in hunne schitterende rouwgewaden, en stuurden die schone smeegezangen ten Hemel: “*Uit de diepten, O... Heer, heb ik tot U geroepen...*” En onder het zingen van de “*Miserere*”⁴² trok men de Tempel des Heren binnen, waar de gebruikelijke ceremoniën voor de overledene zouden geschieden. Na de plechtigheden in de kerk ging men over tot de teraardebestelling van het lijk. Daar werden voor de laatste maal de treurgezangen ten Hemel gestuurd: “*Vergun O Heer aan de ziel van Uwen dienaar, de eeuwige rust*”. Daarna werden er nog door enige boezemvrienden van de overledene verscheidene gedichten afgelezen, waarin al de deugden en goede werken die de overledene binst zijne loopbaan op deze wereld had verricht, afgeschilderd werden. Daarmede was de *lijkplechtigheid* ten einde. Allen verlieten met *den druk op hunne wezens geprent*, het Veld der Doden, zoals men het kerkhof ook wel noemt.

Endrik was ook bijna tot aan de rand van den dodenakker genaderd, toen hij zich eensklaps bij zijn naam hoorde noemen. Het was de portiersknecht van Mijnheer Blondeel, die in tranen overstelpt hem in naam van zijn overledene Meester bedankte omdat zij hem een laatste hulde kwamen brengen. “En”, zegde hij tot Endrik, “als ik u kan van dienst zijn zal ik het met genoegen *aanveerden*”, waarop Endrik en zijne kinderen hem wel duizend maal bedankten. De portiersknecht nam toen vriendelijk afscheid van hen en voegde zich bij de bloedverwanten van de overledene.

39 Van dat getal zijn: toebehoren tot die groep. Zoals ook: *Ons Here moet zijn getal hên*: er moeten verschillende soorten mensen zijn.

40 Dierf: komt van durven, dus durfde. Hier in de betekenis van de laatste persoon waartoe hij zich bij nood wendde.

41 Pirrelden: pirrelen, komt van parelen. Hier in de betekenis van iets dat zich vertoont in de vorm van een parel.

42 Miserere: Psalm 50, of de boetepsalm. Wordt “Miserere” genoemd naar de Latijnse aanvangswoorden: “*miserere mei, Deus*”, wat “*Erharm u mijner, o God*” betekent.

2de De kwitantie is verdwenen!

Endrik en zijne kinderen namen met de droefheid in hunne hart en de ogen vol tranen, afscheid van hunne zo dierbaren afgestorvene Meester, voor wie de grootste zaken kleinschenen en bij wie in geval van nood, hij steeds ten dienste stond van zijn evennaaste, 't is te zeggen, zijne medebroeders.

“En voor ons bijzonderlijk”, zuchtte Christina. “Toen wij aan zijn ziekbed gezeten waren was hij de goedheid zelve en schonk ons nog ene kwitantie voor vijftientwintig jaar pacht, er nog bijvoegende dat we ze wel in bewaring moesten houden ten einde hij kwam te sterven wij gene moeilijkheden zouden te vrezen hebben. En zie, het geval is reeds daar!”

“Ja”, zegde de vader, “het is nu vier jaren geleden dat uwe goede moeder, zaliger gedachtenis, mij nog eens die brief toonde, enige dagen voor hare dood, en, ik moet het zeggen, sedert dien tijd heb ik geen gerust uur meer beleefd.”

De kinderen zagen allen verbaast naar hunne vader, en van daar hunne blik op malkander vestigend, niet wetende wat zij hiervan moesten denken.

“Ja kinderen, ik heb het altijd verzwegen en in mij zelve gehouden, maar nu is het, met het afsterven van mijnheer Blondeel, den oogenblik om jullie met alles bekend te maken. Sedert dien tijd heb ik den brief niet meer gezien en ben ik in de onmogelijkheid om hem te vinden.”

De kinderen waren bij het horen van deze woorden tot tranen toe bewogen.

“Ja”, ging hij voort, “ik heb alle papieren doorzocht maar hij is nergens te vinden.”

“Maar vader”, zegde August, “hij kan in den enen of den anderen boek steken.”

“Dat het den *Algoeden* God beliefte, maar ik vrees.”

“Bij onze thuiskomst”, zegde Christina, “zal ik al de hoeken en *kassen* doorzoeken. Moeder zal hem misschien op ene verborgene plaats *geleid* hebben.

“Maar”, zegde Frans die tot dan toe nog niet gesproken had, tegen zijne vader, “waarom dat van stonden af niet bekend gemaakt, toen zou gij voorzeker een andere kwitantie gekregen hebben.”

“Dat is allemaal waar mijn kind”, zegde de vader, “maar ik dacht altijd *gelijk* (zoals) Christina daar aanstonds zei, dat hij wel op de ene of andere plaats zou *gesteken* hebben.”

“En”, voegde hij er aan toe “wie van ons zou dat *gepeist* (gedacht) hebben van Mijnheer Blondeel, op zo'n korten tijd van deze aarde gescheiden, wat nu voor ons zulke groten hinderpaal geworden is”.

“Laat ons hopen”, zegde Christina, “dat de Goede God ons zal ter *hulpe* komen!”

3de Op de vierde bladzijde.

Nu keren wij (even) naar het huis van mijnheer Blondeel terug, bij zijn zoon Frederik, die nu in het volle bezit van alle goederen van zijne vader gekomen was.

Sedert de dood van zijne vader had Frederik ene ervaren advocaat geraadpleegd, om alles na te zien en zijne zaken in orde te stellen. Hij stelde hem al zijne boeken ter hand om er zo *kort* (vlug) mogelijk het verslag van in te dienen.

Mijnheer Janssens, zo luidde zijne naam, stelde zich aanstonds aan het werk, en eer er veertien dagen verlopen waren, was hij er in gelukt de zaken zo veel mogelijk in orde te brengen. Er ontbrak maar éne misgreep aan om *alles op zijn effen te krijgen*. Op de vierde bladzijde stond het pachthof van Endrik Van de Vijver aangetekend, voor de laatste maal ondertekent in het jaar 1794, en nu was het 1802. Dat was dus 8 jaren dat er geen pachtgeld betaald was. Des anderendaags moest Mijnheer Janssens in het paleis van Justitie zijn om ene bijzondere pleidooi te ondermijnen, en daarna ging hij zich naar het huis van Mijnheer Blondeel begeven om hem zijne boeken terug te bezorgen.

Het was elf uur toen Mijnheer Janssens bij het huis van Mijnheer Blondeel aankwam. Mijnheer Blondeel was doende met enige boeken uit zijne vroegere jeugd te doorbladeren. De meid nam een klein belleken uit de tooglade en belde. Dit was het gewone teken voor een bezoek.

“Wat mag dat betekenen,” dacht Mijnheer Blondeel bij zich zelve, “zo laat op de middag nog bezoek.” Hij legde zijne boeken ter zijde en verwijderde zich naar de keukenzaal waar de advocaat op zijne komst wachtte.

“Ha”, zegde Mijnheer Blondeel, “gij *zijt* van uw woord, niettemin had ik u vroeger durven verwachten”. “Dit wil ik gaarne geloven”, antwoordde Mijnheer Janssens, “maar bijzondere zaken beletten mij eerder aan uw verzoek te voldoen. Ik moest van dezen morgen in het paleis tegenwoordig zijn voor ene bijzondere reden waarbij mijnen bijstand vereist werd. En dat is de oorzaak dat ik mij zo laat op den middag tot u richt”.

“Dit is minder van zaak”, zegde Mijnheer Frederick, “als jij nu alles maar tot een goed einde hebt kunnen brengen”.

“Uwe boeken schijnen mij nogal wel in orde te zijn, uitgenomen enen boek, waar al de pachters van uwen Heer vader in vermeld staan, (daar) is er een bladzijde die niet in regel is. Gij zult u er misschien beter van overtuigen.”

Daarop legde hij hem den boek voor ogen, waarin vermeld stond op de vierde bladzijde, het huis van Endrik Van de Vijver. Mijnheer Frederik Blondeel staarde *sterlings*⁴³ op deze regels. Hij scheen er hem geen gedacht van te geven. “Wat mag dat betekenen”, zegde hij, “de laatste kwitantie werd in 1794 afgetekend!”

“Heeft uwen vader daar somtijds mede in nauwe betrekkingen geweest”, vroeg den advocaat.

“Daar kan iets van zijn”, antwoordde Frederik, “mijn vader was (een) liefhebber van jagen en Endrik was enen ervaren gewerenmaker. Ik heb hem dikwijls zijnen roem horen verkondigen daar hij altijd zijne geweren moest maken en repareren. Maar van het gene hier sprake is heeft hij mij nooit gesproken, wat ik heel zonderling vind.”

“Dat is somtijds raadselachtig”, antwoordde den advocaat. “Uwen vader kan hem er misschien het een of ander geschrift van gegeven hebben, om in geval van nood of andere moeilijkheden gelijk nu het geval kan zijn, aan u te laten zien.”

“Als het dat zal of zou zijn, zal alles wel op zijnen pas komen, maar is het anders, waar ik niet aan twijfel, dan zal ik mijn recht *vervolgen* (doen gelden), en daarom ga ik hem onmiddellijk een brief schrijven.”

Na nog enige woorden te samen gesproken te hebben nam den advocaat afscheid, hopen dat alles naar wens zou uitvallen, en verwijderde zich huiswaarts.

Nadat Mijnheer Janssens vertrokken was begaf Mijnheer Blondeel zich naar zijn kantoor en zette zich aan het schrijven.

Laten we ons nu (opnieuw) begeven naar het huis van Endrik Van de Vijver.

Gelijk we gezien hebben, na de thuiskomst van de *lijkplechtigheden* van Mijnheer Blondeel, den vader van Frederik, had Christina zich vol ijver aan het zoeken gesteld, alles *doorsnuffende*, van onder tot van boven, tot het minste hoekje. Vruchteloze pogingen, niets te ontdekken, men moest het eindelijk aan God opgeven.

Welke harde slag voor deze zo deugdzame mensen. Nu zouden zij al hunne krachten moeten *inspannen* om hunne huishuur te (kunnen) betalen, (om) in al de behoeften van het hui-

43 Sterlings: straf, stijf; iets of iemand sterlings bekijken: iets of iemand goed bekijken.

selijk leven te (kunnen) voorzien en (om) hunne goede vader, die al de *beterheden* van deze wereld had doorstaan te (kunnen) verzorgen. (Hij) die nu van *gebrekelijkheid* niets meer kon verrichten, en die gedachte maar niet uit zijn hoofd kon jagen, zodanig was hij bekommerd met het lot van zijne kinderen.

4de Voor ene bijzondere zaak...

Drie volle weken zijn verlopen sedert de dood van Mijnheer Blondeel.

Het was op enen zondag van het jaar 1802, rond het einde van september. De zon verhief zich majestueus in de hoogte. De zwaluwen fladderden in grote groepen rond de kerktoeren om ons hun aanstaande vertrek aan te kondigen. De koster luidde de klok om de gelovigen ter kerke (uit) te nodigen.

Het was *halvernegen* van de voormiddag. August en Frans maakten zich gereed om ter kerke te gaan. Endrik en Christina waren reeds ter *vroegkerke* geweest. (Christina) was (nu) bezig het huis wat te reinigen en de vader zat in zijnen leunstoel bij het vuur, toen men de briefdrager op het hof zag komen, het huis binnentreden en een brief afgeven, en weder het huis verliet.

“Ik zou er niet aan twijfelen of dien brief komt van Mijnheer Blondeel”, zegde de vader.

“Breek hem gauw open opdat wij den inhoud (zouden) kennen”, beval hij aan Christina.

Zij brak hem dan metterhaast open.

“Ja”, zegde zij, “waarlijk, hij komt van Mijnheer Blondeel.” Hier begon zij den brief te lezen dien wij hier zullen laten volgen.

*Van Wege Mijnheer Blondeel
Aan zijnen Pachter Endrik Van de Vijver,
Gewerenmaker tot Winkel.*

Endrik, ik kom u te laten weten of gij de goedheid zou willen hebben u zo haastig mogelijk naar mijn huis te begeven, voor ene bijzondere zake.

Gelieve mijnen wil in aanmerking te nemen.

Frederik Blondeel,
Grondeigenaar te Gent
St.-Lievensstraat.

“Ja kinderen, dat *waren* (hadden) wij te verwachten. Dat wij nu maar onzen kwijtbrief konden vinden en hem laten zien. Zonder dat zijn wij als een paard zonder toom, dat niet te bedwingen is. En daar ik mij nu niet al te wel gevoel zullen wij het verschuiven tot morgen. Christina kan mij wederom vergezellen.” “En”, zegde Endrik tegen August en Frans, “u beiden laat ik de zorgen van het huishouden over.”

Den avond viel en er werden nog menige woorden gesproken over de aanstaande reis naar Gent, tot elk zich naar zijn bedsponde begaf.

De dag was eindelijk verschenen. Van zo haast de zon den dageraad kwam begroeten waren onze twee vrienden reeds op reis *tot* Mijnheer Blondeel.

Het was rond 10 uren *als* (toen) zij daar toekwamen.

Zij werden zeer wel ontvangen. ‘t Was Mijnheer zelve die *voorenkwam* en hen binnenleidde, daar hij zich juist in de spreekplaats bevond. Mijnheer Frederik, ik herhaal het, was

een goeden, zachten en vriendelijken mens. Maar als hij iets in (zijn) hoofd had was hij onverbiddelijk.

“Ha”, zegde hij tegen Endrik en zijne dochter tegelijkertijd, “ ik had u reeds zo vroeg niet durven (te) verwachten.”

“Dat kan ik wel geloven, Mijnheer”, zegde Endrik, “maar daar gij ons aangekondigd had dat het spoed vereiste, hebben wij ons zo haastig mogelijk op reis begeven. En bijzonderlijk in zulke gevallen weet men gaarne den juisten onderpand.”

“Gij hebt dus geraden waarom ik u verwittigd heb.”

“Ik meen van ja Mijnheer. Is het niet omwille van het huis dat wij bewonen?”

“Juist, het is daarom dat ik u geschreven heb en dat ik u wil spreken.”

“Ik heb,” zo ging hij voort, “naar de boeken van mijn vader zaliger gedachtenis gezien en *doen* (laten) overzien, en ik vindt u daar acht volle jaren ten achteren. Gij zult mij daar misschien den uitleg van geven, of de bewijzen (van) laten zien.”

“Mijnheer”, zegde Endrik, “het gene gij komt te bevestigen is de zuivere waarheid, maar ik moet u vooreerst zeggen dat ik u die bewijzen niet kan laten zien, daar ik ze verloren heb en in de onmogelijkheid verkeer om ze weder te vinden.”

“Ja”, zegde Mijnheer Blondeel, “gij hebt ze verloren, (dat zijn) schone uitvindzels die op mij weinig indruk maken en niet bekwaam genoeg zijn om mij te overhalen.”

Christina zat terzijde en luisterde nauwkeurig het gesprek af dat tussen hare vader en Mijnheer Blondeel gewisseld werd.

“Mijnheer”, zegde Endrik, “gelieve zo goed te zijn van mij te aanhoren. Ik zal u van alles den uitleg geven, *van de naalde tot den draad*, en dan zal Mijnheer misschien beter overtuigd (zijn) van het gene ik zal komen te zeggen, van de onschuld van een oude vader, die alles onderstaan heeft wat een vaderhart kan lijden, maar die nog nooit het gedacht in zijn hart heeft voelen komen *van* (om) iemand te bedriegen of *oneerlijk te maken*.”

Hier stond Endrik een ogenblik stil, door de overmaat van droefheid die zijn hart bekleemde. Christina droogde ook hare tranen af.

“Gaat voort”, zegde Mijnheer Blondeel, “ik luister”.

Endrik begon dan de gehele geschiedenis te verhalen van (bij) het begin met Mijnheer Blondeel, de vader van Frederik, hoe hij reeds van voor zijnen tijd met zijnen vader in kennis was geweest, en dat hij altijd zijn gewerenmaker was geweest.

Hierop zegde Mijnheer Blondeel:” Die woorden die gij spreekt kunnen waarheid zijn, maar zij hebben weinig belang op het gene hier komt te gebeuren. Ik zou nadere inlichtingen willen en ik geloof dat gij mij ze niet zult kunnen geven”.

“Mijnheer, gelieve zo goed te zijn mij tot het einde te aanhoren, ik zal u van alles de overtuiging geven”, en Endrik verhaalde hen de gehele geschiedenis waar wij reeds mede bekend zijn. Van het kopen van het huis en eindelijk hoe Mijnheer Blondeel, de vader van Frederik, bij zijn vorige ziekte nu bijna acht jaren geleden, hem bij zijn ziekbed had doen komen, waar Mijnheer Blondeel Endrik en zijne dochter Christina die hem nu weder vergezelde, ene kwitantie schonk van 23 jaren pacht, en dat zijne vrouw, (die) nu een jaar geleden gestorven (was), de kwitantie op ene bijzonder plaats gelegd had en zij (nu) in de onmogelijkheid verkeerden ze weder te vinden.

“Hoe dat niet aan uwe vrouw gevraagd, als gij zegt dat ze in bedenkelijken toestand verkeerde?”

“Mijnheer, enige dagen voor hare dood heeft ze mij den brief nog getoond en hem wederom *weggeleid*. Wie zou kunnen denken aan ene verdwijning”

“Het gene gij me daar komt te zeggen versta ik allemaal heel goed, maar”, vervolgde Mijnheer Blondeel, “ik moet alles geloven, het is gelijk gij ene les *opspelt* (opzegt) die gij van buiten geleerd hebt. Ik ben er door verward in al mijne zinnen, maar kunt gij mij een

getuigschrift geven, wij zullen het spoedig eens zijn. Gij *zijt* nu acht jaren over tijd, en omdat ik gene genoegzame redens heb en gij me ze niet kunt geven, zal ik u van de acht jaren die gij niet betaald hebt, het op vier jaar brengen, gij kunt me (immers) geen het minste bewijs geven.”

“Mijnheer”, zegde Endrik, “ik kan er niet(s) aan doen, wij moeten ons onderwerpen en hopen dat God ons niet zal verlaten en Onze-Lieve-Vrouw voor ons bij Hem ten beste zal spreken.”

“Ik zal u 14 dagen tijd verlenen”, vervolgde Mijnheer Blondeel.

“Mijnheer”, antwoordde Endrik, “wij zijn in de onmogelijkheid u dat op zulken korten tijd te geven.

“Ik geloof dat gij al lang genoeg gewacht hebt”, vervolgde Frederik Blondeel, “want velen in mijn plaats zouden zo niet spreken. Daar ik nog dringende zaken af te *doen* (handelen) heb, en gij nu van alles op voorhand verwittigd *zijt*, moet ik van u scheiden.”

Daarop belde Mijnheer Blondeel de knecht, die Endrik en Christina buiten het kasteel moest leiden, en met ene blik die aan geen zachtheid geleek, verwijderde Frederik Blondeel zich.

5de Angstige dagen.

Endrik en Christina mochten nu gaan, even troosteloos als zij binnen gekomen waren. Wat stond er hen te wachten? Alles *sleeg* (sloeg) hen tegen. Het was als schenen zij van eenieder verlaten.

Laat ons nu enige ogenblikken achteruit gaan.

Den dag dat Endrik en Christina zich op reis begeven hadden, hadden August en Frans, door het toedoen van Christina, twee kaarsen en de schoonste bloemen uit den tuin voor het Onze-Lieve-Vrouwebeeld geplaatst. Hunne goede zuster had hen daarmede streng belast (en dit) om den gunstigsten uitslag te bekomen.

De twee broeders waren te samen voor het beeld der Moeder Gods op hunne knieën gezegen en smeekten haar dat Zij hen in hunnen erbarmlijken staat waarin zij gedompeld waren, zou ter *hulpe* komen.

Tegen den avond kwamen onze twee reizigers thuis. De droefheid stond op hunne *wezens* te lezen. August en Frans raadden gauw hun wedervaren.

“Kinderen”, zegde Endrik, “Mijnheer Blondeel is onmeedogend geweest voor ons. Hij geeft ons alleenlijk van de verlopen jaren vier jaren afkorting. Blijf dus nog vier en dat binnen de veertien dagen te betalen. Voorzeker zullen wij moeten verhuizen *door dien* (aangezien) wij niet in staat zijn hem te voldoen. Wij zullen Onze-Lieve-Vrouw ten voeten vallen om dat toch den brief aan het licht zoude mogen komen.”

Wat beleeft deze familie toch droevige en angstige dagen. Met hartpijn zien zij de komende dagen tegemoet. Wie weet zullen zij zonder schuilplaats niet vallen en misschien genoodzaakt zijn (om) in den enen of anderen verlaten stal hunnen toevlucht te nemen.

De dagen vliegen snel voorbij, nog enen dag scheidt hen van het noodlottig ogenblik, *op het welk* zij zouden verplicht zijn hunne woning te verlaten.

Den gevreesde dag is ten einde, enen nieuwen dag breekt aan. Frans had het nog eens gewaagd om bij Mijnheer De Rijcke, op de Vierweegse, de som te vragen op (tegen) hogen intrest, maar deze had hen zien komen, zegt een spreekwoord, zodat hij (Frans) wederom met het hart vol wee naar huis mocht (terug) keren.

Frans was nog gene halve ure thuis als (toen) zij enen brief ontvingen waarbij hen werd

bekent gemaakt dat (indien) zij binnen de vierentwintig uren de vermelde som niet betaalden, Mijnheer Blondeel hen voor de rechtbank zou doen verschijnen (en) dat zij daar rekening zouden (kunnen) geven van het gene zij tekort gebleven waren. (Was getekend) Frederik Blondeel.

De dag liep op zijn einde, de zon ging misschien voor de *leste* maal onder, om hare bloedrode stralen over het huis van deze beproefde harten te laten nederdalen, en (om zich zo) achter de *boschaziën*⁴⁴ te verbergen, alsof gingen zij ook van haar voor altijd verlaten zijn. De veertien dagen zijn gepasseerd, doorgebracht in de grootste smart en droefheid. Welk een deugdzaam hart kan gevoelen wat deze noodlijdenden te wachten staat. Wat kunnen zij doen? De vier pachten betalen dat was onmogelijk, daar zij maar 75 franks en enige centiemen in hun bezit hadden, en (terwijl) de volle som beliep tot 669 franks. Met enen bedrukten geest legde Endrik den brief op de werktafel.

6de Na regen volgt zonneschijn. De kwitantie wordt ontdekt.

“Ach”, zuchtte Endrik, “wij zijn verlaten van iedereen, zo lang men geld heeft, heeft men vrienden, maar daarvan ontbloomt, uwe woorden zijn als rook in de lucht die zich welhaast wegsterft. God alleen kan ons helpen uit onzen ellendigen toestand waarin wij geketend liggen. Laat ons op God vertrouwen en Onze-Lieve-Vrouw Zijnen bijstand afsmecken, want nooit is er iemand met een rouwmoedig hart voor Haren troon genaderd die er ongetroost is van weggegaan.”

Christina had nu zelf enige bloemen verzameld, om die voor het Onze-Lieve-Vrouwebeeld te plaatsen. Daar die bloemen nogal hoog op hunne stengels stonden besloot Christina het beeld wat hoger te plaatsen. Zij nam toen één of twee boeken om also Onze-Lieve-Vrouw wat meer boven de bloemen te doen uitkomen, en (om) haar nog meer te (kunnen) vereeren. Dit alles gebeurde toen Endrik en zijne twee zoons over hun lot zaten te beschikken, of liever te beslissen.

Christina nam dan het Onze-Lieve-Vrouwebeeld van zijne plaats waar het zolang gerust had, en O wonder der wonderen, wat ziet zij? Den brief, de kwitantie van Mijnheer Blondeel. Zij herkende hem bij den eersten oog(op)slag. Enen blijden uitroep ontvliegt van hare tong en zij viel bijna in bezwijming toen Endrik en zijne zoons, niets dan hunne moed raadplegende, op dezen roep de kamer binnensprongen, niet wetende wat er gebeurde. Christina bekwam weldra tot haar zelve, en wees de kwijtbrief aan, uitroepende: “Onze-Lieve-Vrouw heeft ons geholpen!! Nu zijn wij uit den nood, wij zullen nu niet behoeven te verhuizen!”

Endrik, August, Frans en Christina vielen voor het beeld van de Moeder Gods op hunne knieën. Zij konden haar immers niet genoeg bedanken. Die Goede Moeder, want Zij had hen op ene zichtbare manier geholpen.

Het was dan (ook) niet te verwonderen dat zij vruchteloos hadden gezocht, het beeld van Maria was nog onaangeroerd geweest sedert den brief er zijn verblijf onder genomen had. Katharina had acht dagen voor hare dood, want gelijk wij gezien hebben had zij hem nog getoond aan hare man, den brief onder het Onze-Lieve-Vrouwebeeld verborgen, daar zij gene betere of geschiktere plaats getrouwelijk vond.

⁴⁴ Boschaziën: bosschages: klein bosje, bomengroepje.

7de Mijnheer Blondeel komt tot *inkering*, hij herkent het *geschrift* zijn's vader.

Endrik besloot dan van hem zo haastig mogelijk met den brief tot Mijnheer Frederik Blondeel te wenden. Christina zou hem weder vergezellen en August en Frans zouden weder de wacht over het huis houden en den gelukkigen thuiskomst afwachten. (Want), wat zou het anders zijn! Hoe kan het leven van de mens toch verschillend zijn. (*Over*) Enige uren (geleden) zaten zij daar nog met de tranen in de ogen en het hart vol wee, en nu, zij zijn gelijk gelukzaligen uit den hemel. Nu zijn het tranen van geluk die hunne ogen bevochtigen, zo hoog waren zij van blijdschap opgetogen.

Des anderendaags morgens zetten Endrik en Christina zich op weg. Het was enen helderen, schonen morgen der bloeimaand. Het rood van den dageraad die in aantocht was begon reeds in de stralen der opkomende zon te versmelten, wijl de *zoet-luidende* nachtegaal na den gansen nacht zijne liederen in de eenzaamheid te hebben *uitgehalmd*, dezelve nog eens hernam om den nieuwgeboren dag te begroeten. Weldra verhief uit het *barrende* veld, de zingende leeuwerik al *lilauwouwende*⁴⁵ zijn stem naar den hemel, wijl *bot*⁴⁶ en *destelvink*⁴⁷, benevens enkele anderen vogels, den dauw van hunne wicken schudden, om *gezamentelijk* met hun gezang den Schepper van het heelal te begroeten. Het was waarlijk hartroerend, de zangers van woud en veld, elk naar zijnen aard en kracht, te horen *kwikkeleren*⁴⁸. Ook brachten de jonge, gebladerde bossen en de groene weilanden, doorweven met magdeliefkens, niet weinig bij om dezen morgenstond, die enen schitterende dag voorspelde, nog meer luister bij te zetten.

Onze twee voetgangers stapten dus moedig voort, den malsen dauw inademend. Hun geluk scheen hen ten dele volbracht; wij zouden in hunne plaats niet anders gedacht hebben.

Zo waren zij (uit)eindelijk binnen de muren der stad Gent.

De zon verhief zich glorieus boven de hoge gebouwen en kerktorens der stad. Zij scheen daar de ereplaats te bekleden, als een koning over zijn volk. De vensterblinden der schone huizen en prachtige winkels waren reeds *opengerold*.

Zo waren Endrik en Christina gekomen aan de welgekende St.-Lievensstraat. Zij zagen reeds de schemering van het huis waar (die) iemand schuilde die hun het geluk zou aanbrengen. Hoop en vrees doorjoegen hun hart, immers, zij hadden ene taak te volbrengen waar, zo men de zaak wel' beschouwd, hun geluk van afhing.

Met beklemden geest waren zij de deur genaderd en met bevende hand trok Endrik aan de knop der bel. Welk was dan die zodanige vrees en die bevende angst? De reden daarvan was of zij *wel* (goed) zouden ontvangen worden. Hij die hen bekwaam geloofde voor zulke daden, zou hij hen niet zonder verdere plichtplegingen van *kant doen stoten*⁴⁹ en hun wille (niet) aanhoren? Dit waren al(lemaal) gedachten die zij in het hoofd hadden, (want) zij moesten immers niets meer vrezen, dien tijd was voorbij, zij hadden de bewijzen om zich te *verechtveerdigen*. Maar de kiem van vroegere dagen was nog niet geheel en al in hun hart uitgedoofd.

45 Lilauwouwende: vermoedelijke klanknabootsing van de leeuwerik, wiens gezang een uitbarsting is van borrelende en jubelende tonen.

46 Bot: algemene naam voor de vink.

47 Destelvink: of distelvink = de putter.

48 Kwikkeleren: kwinkeleren: het vrolijk en uitbundig zingen van vogels.

49 Van kant stoten: iemand van kant stoten, iemand terechtwijzen, i.t.t. iets over zijn kant laten gaan, er niets over zeggen, er zich niets van aantrekken.

Zij hoorden nadering van voetstappen. Weldra draaide de deur op hare hengsels en de portier stond voor hen. Het pakte hem ook aan het harte als hij Endrik en Christina voor hem zag staan, die hij zo onschuldig *dacht te zijn* (achtte) als een pasgeboren kind.

Endrik veroorloofde zich te vragen of Mijnheer Blondeel *sprekelijk* was, waarop de bediende antwoordde van ja, maar dat zij wat zouden behoeven te wachten daar Mijnheer Blondeel juist bezig was met enige papieren te overzien. Hij leidde hen naar de spreekplaats en ging Mijnheer Blondeel verwittigen. De bediende tikte zeer behoedzaam op de deur der studiekamer er terzelfder tijd bijvoegende dat er twee personen op hem wachtende waren. “Nog enige stonden geduld”, riep ene stem van binnen.

Mijnheer Frederik Blondeel kreeg toevallig de papieren in zijne handen van het huis van Endrik. “Nog geen antwoord”, zegde hij, “en het is nu reeds den tweeden dag dat mijnen brief weg is!” Hij bezag dan nog eens nauwkeurig de papieren en bleef dan een wijl diependkend zitten en zegde bijna *overluid*: “Ik kan er niet uit wijs worden, zulk enen brief verliezen waar zoveel van afhangt, ‘t is niet begrijpelijk, maar alles is toch mogelijk. Zijne vrouw zegt hij, heeft hem ergens op zekeren ogenblik verborgen. Zij is dood, en *de doden en klappen niet meer*. Wie weet moest hij hier voor mij verschijnen ik hem gene volledige kwijtschelding zou geven.”

In eens stond Mijnheer Blondeel van zijnen stoel op en dacht: “Ik zou welhaast vergeten dat ik geroepen *ben* (werd) en het kan iemand zijn die mijne bijstand van node heeft!” En met rasse schreden verliet hij zijne studiekamer en richtte zich naar de spreekplaats.

8^e Het licht komt in de duisternis, de verlossing is nabij.

Laten we ons in tussentijd eens bij Endrik en zijne dochter Christina vervoegen, die in de spreekplaats op Mijnheer Blondeel wachtend waren.

Zij waren door het lange wachten in allerhande gedachten verzonken.

“Wie weet wilt hij ons nog aanhoren”, zuchtte Endrik.

“Maar dan zou hij ons hier zo lang niet laten wachten”, bracht zijne dochter bij.

“Welke mogen zijne gedachten zijn”, en in zijn binnenste verhief Endrik zijn hart tot God:

“Heer van goedheid en ellende, laat den ongelukkigen weduwnaar en zijne dierbare kinderen, die nu op het punt is zijne boeien verbroken te worden, *niet van kant stoten*, maar gelieve de *smekingen* te aanhoren van ene in ouderdom gevorderde vader, die niets anders van Uwe goedheid *afsmeeft* dan zijne kinderen gelukkig te zien, al moest hij er zijn leven voor ten beste geven.”

Dit gedacht was nog van zijne lippen niet als (toen) de deur openging en Mijnheer Blondeel binnentrad.

Endrik en Christina stonden van hunnen stoel op en wensten Mijnheer enen goeden dag, waarop deze met ene groet beantwoordde en zegde: “Wie dat ik hier zie, Endrik en zijne dochter Christina!”

“Ja”, zegde Endrik, “gij bedriegt u niet”.

“Gij *zijt*”, vervolgde Mijnheer Blondeel, “als *waart* gij van God gezonden, want ik dacht werktuigelijk aan u en was bezig met de papieren van het huis dat gij bewoont, te overzien, (en) die mij het gebeurde weder voor den geest brachten, en die ook de schuld waren dat gij zolang op mij hebt moeten wachten. Ik hoop dat gij mij nu nadere inlichtingen daarover zult geven en tevens goed nieuws brengen!”

“En u het bewijs in handen te geven!”

“Wat zegt gij, het bewijs!”, sprak Mijnheer Frederik, die ineens van kleur veranderde.

Endrik haalde uit den binnenzak van zijnen frak een klein boekje te voorschijn, opende het en nam er zorgvuldig den brief uit, hem Mijnheer Blondeel toereikende zeggende: “Ziet daar het bewijs, op ene *mirakelende* (miraculeuze) wijze in onze handen terug gekomen.”

Mijnheer Blondeel vouwde met *kortsige* hand den brief uiteen. Nauw(elijks) had hij de eerste woorden van den brief gezien of ene siddering doorliep zijne ledematen. Tranen bevochtigden zijne ogen.

“Ja”, zegde hij, “uwe woorden waren waarheid, ik herken bij den eersten oog(op)slag het geschrift mijns vaders”.

Daarna las hij den brief (zo) dat Endrik en zijne dochter het nauwelijks hoorden, maar toch, zij verstonden hem zo goed. Die brief was immers zo kostelijk in hunne ogen. Wij zullen hem hier nog eens aan de lezers voorstellen.

Mijnheer Blondeel,

Gezond naar ziel maar niet naar lichaam.

Voorzien van alle mijne verstandsvermogens vermaak ik aan mijne pachter, Endrik Van de Vijver, gewerenmaker tot Wijnkel, mijn huis en al het gene er mee verbonden is, gestaan en gelegen tot Wijnkel.

Voor zijne dood, of na zijne dood dus aan zijne kinderen, voor vijfentwintig jaren pacht, zonder ene cent ten zijne laste.

Geschreven tot Gent, den 24^e Oogst 1794

Mijnheer Amandus Blondeel

Gent, St.-Stevensstraat.

Dikwijls droogde Frederik Blondeel met zijne zakdoek de tranen van zijne ogen. Hij zag immers weder de geest van zijnen overleden vader die voor zijne ogen zweefde, die hem scheen te zeggen: “maak deze mensen gelukkig”. Daarna stond hij op en richtte zich tot Endrik en zijne dochter.

“Mijne goede vrienden zal ik zeggen, ik heb slecht jegens u gehandeld met u zulke onverdiende en beledig(en)de woorden naar het hoofd te werpen. Ik vraag er u vergiffenis voor en ik zal mijn best doen om u in uwe eer te herstellen en u volkomen gelukkig te maken”.

“Mijnheer”, zegde Endrik, “wij hebben in het minste niets tegen u of u nog min te vergeven, integendeel, velen in uwe plaats zouden also gehandeld hebben. Gij moest ons toch op onze woorden geloven daar wij u geen het minste bewijs konden geven”.

“Maar”, zegde Mijnheer Blondeel, “hoe zijt gij toch aan den brief gekomen”.

“Het is ene gehele geschiedenis Mijnheer.”

“Verhaal ze mij, ik ben nieuwsgierig ze te kennen.”

Daarop nam Frederik Blondeel een belleken van ene tafel en belde den tafelknecht die aanstonds verscheen en vroeg wat Mijnheer liefde.

“Breng dadelijk twee flessen champagnewijn, den hoek links in den kelder, uit den tweeden bak, en drie bekers”, en in min tijd dat wij nodig hebben om (dit) te beschrijven was den gevraagde drank besteld.

9^e De vinger (hands) Gods.

Endrik, Christina en Mijnheer Blondeel gingen *hun* (zich) dus aan tafel neder zetten. Mijnheer schonk de glazen vol en nam vervolgens zijn glas waar Endrik en zijne dochter hem in na volgden. Hij zegde: “Op ons aller gezondheid! En nu Endrik, verhaal mij de geschiedenis hoe den brief *in* (aan) het licht is gekomen.” Intussen keek Frederik eens zijlings naar Christina, als(of) wilde hij zeggen: “deugdzaam kind, wat heb jij door mij niet

geleden!” Christina sloeg hare schone ogen neder, enen lichten blos verscheen op hare wangen. Het was alsof Mijnheer Blondeel in hare ziel kon lezen.

Endrik verhaalde toen de gehele geschiedenis hoe den brief in (aan) het licht was gekomen, waarmede onze lezers reeds bekend zijn. Van op den dag dat zij den dreigbrief ontvangen hadden, hoe hij en zijne kinderen Onze-Lieve-Vrouw gesmeekt hadden om hen toch in het bezit van den brief te doen komen. En bijzonderlijk zijne dochter Christina. Hoe zij hare *smekingen* verdubbelde en hare leste spaarpenningen besteedde om kaarsen voor Maria te branden. En hoe zij den *lesten* dag misschien dat zij nog onder het vaderlijk dak zou kunnen verblijven om (nadien) elders in den vreemde misschien ene schuilplaats te (moeten) gaan zoeken, hare *ievel* (ijver) nog vermeerderde, Onze-Lieve-Vrouw nog meer willende versieren en de schoonste bloemen uit den hof gezocht had. Daarvoor behoefde zij het Onze-Lieve-Vrouwebeeld wat hoger uit (boven) de bloemen te doen schitteren, (met als gevolg dat) eensklaps den brief van achter het beeld valt. (Endrik vertelde hoe) Christina den brief bij den eersten oog(op)slag herkende en hoe zij bijna in bezwijming viel.

“Hou op, hou op”, zegde Mijnheer Blondeel, “Onze-Lieve-Vrouw heeft u op ene zichtbare wijze geholpen. Het is den *vingers* Gods die u gered heeft. Ja, ik heb mij slecht wegens u getoond en uw hart, en het hart uwer kinderen in weedom gedompeld. Ik vraag er u ootmoedig vergiffenis *over* (om) en zal zo veel doen als het in mijne macht is om de droefheid in blijdschap te doen veranderen.”

10de Mijnheer Blondeel wil zijne vrienden volkomen gelukkig maken.

“Mijnheer,” zegde Endrik, “gij hoeft ons gene vergiffenis te vragen. Ik zeg het nog eens, velen zouden u *naargevolgd* hebben daar de bewijzen die er nodig waren ontbraken.”

“Daar ik van alles overtuigd ben,” zegde Mijnheer Blondeel, “zal er voor u en uwe kinderen een nieuw leven beginnen. Vooreerst geef ik u gene kwijtschrift van vijftientig jaar pacht, maar ik schenk u het huis met alle de *toebehorten* erbij. In de naam van God, die ons aanhoort, in de naam van mijne overleden vader die van uit den hemel zijne stem met de mijne vermengt, en in mijnen naam, is het huis nu uwen wettigen eigendom. En ik zal mij daar nog niet mede tevreden stellen, ik wil uwe kinderen allegaar, ene goede plaats in de samenleving geven.”

Endrik en zijne dochter zaten met een zoet gelaat hun zo onverwachts geluk met een troosteloos geluk af te luisteren.

“En”, vervolgde Mijnheer Blondeel, “morgen of overmorgen zal ik mij bij u thuis begeven om verder over de zaak te beslissen.” Hij nam nog eens de bel en *klinkte* voor een tweede maal. Ogenblikkelijk verscheen de bediende die vroeg wat Mijnheer vereiste. “Breng nog twee flessen van den zelfden wijn. Laten wij ons nog een glas pakken op onze gelukkige overeenkomst.” Kort daarop verscheen de gevraagde drank. Mijnheer Blondeel schonk nog eens de glazen vol en zegde:” Op ons aller gezondheid, en op het geluk dat ons is voorbe-reid.”

Endrik en Christina knikten met het hoofd tot teken van toestemming en zegden: “Mijnheer, gij hebt veel goedheid.” Daarna ledigden zij nog eens hunne glazen en maakten zich gereed tot de afreis. Zij gaven onderlings nog eens malkaar de hand, in afwachting van nader vriendschap, en Endrik en Christina verlieten het huis.

De dag begon reeds op zijn einde te lopen als (toen) zij zich wederom in de *opene* lucht bevonden. De zon begon van lieverlede naar het westen te dalen en scheen in een vuurgloed herschappen te zijn. Op sommige plaatsen der stad zag men reeds de gasbekken flik-

keren⁵⁰. Endrik en Christina waren als in den derden hemel van vreugde en geluk. Het was alsof God Zijne zegen *mildrijk* over hen ging uitstorten.

Van zo haast Endrik en Christina van Mijnheer Blondeel gescheiden waren had hij hem (deze zich) alleen in zijne kamer ingesloten en bevel gegeven van (om) hem niet te komen storen. Hij wilde eens in zijne geest alles rijpelijk overwegen hoe hij het best zijne vrienden zou gelukkig maken. Hij dacht dan bij zich zelve aan de kinderen van Endrik, hoe hij het *aan boord zou steken*, daar hij (toch zo) machtig rijk was (dat hij) om niets achteruit zou moeten deinzen.

Voor August en Frans, daar had hij rap *een plan voor beschoren*. Daar zij alle twee de gewerenmakersstiel goed verstonden zou het voor hem niet moeilijk zijn hun ene plaats te bezorgen. Hij zou aanstonds naar den directeur van de wapenfabriek *tot* Luik, enen brief schrijven en er vervolgens mondelings mede gaan spreken.

Maar voor Christina lag iets anders in zijne binnenste verborgen (en) dat er nimmer zou uitgewist worden. Bij zoverre dat hij besloot haar tot zijne levensgezellin te vragen. Thans zou zij voorzeker gelukkig zijn, indien zij er in toestemde, waar hij niet kon aan twifelen. Vervolgens schreef hij enen brief en bestelde hem aan een dienaar, om hem (zich) er mede naar de Post te begeben. Het was den brief waar hij door over enige stonden aan dacht, die moest verzonden worden naar de wapenfabriek tot Luik. Daarna verwijderde Mijnheer Blondeel zich naar zijn slaapvertrek om hem (zich) ter ruste te begeben.

11de Ontvangst van Mijnheer Blondeel bij Endrik.

Wij hebben gezien dat Endrik en zijne dochter met blijdschap en de glimlach op hunne wezens, huiswaarts keerden. En dat was geen wonder, daar zij zo lang in de onzekerheid geleefd hadden van (om) nooit het licht in de duisternis te zien schitteren. Zij, die meenden dat er voor hen op aarde geen geluk meer bestond, mochten nu (van) het geluk met volle teugen genieten.

August en Frans konden bij hunne thuiskomst het geluk dat hun geschonken was, op hunne wezens lezen. En als zij de woorden en de hoedanigheden van Mijnheer Blondeel vernamen, konden zij *er hun zich* geen gedacht van vormen. Het was als waren zij uit enen diepen slaap ontwaakt, (en) die hen (nu) enen droom voor hunne ogen sperde.

“En binnen enige dagen”, vervolgde Endrik, “zal Mijnheer Blondeel mondelings tegen ons komen spreken. Laat ons Onze-Lieve-Vrouw bedanken, (zij) die ons op zo ene wonderbare wijze gered heeft.”

Den dag die volgde op den genen (dat) wij Mijnheer Blondeel met Endrik en Christina in gesprek *gezien hebben*, had Mijnheer Blondeel zich tot den directeur van de wapenfabriek tot Luik begeben om hem met zijn *gedacht dat hij reeds beschoren had*, bekend te maken, (en) waarvan hij hem alreeds enige woorden had geschreven om zijne reis niet ten onverrichter zake te moeten ondernemen.

Hij was er zeer wel ontvangen geweest en (hij was) reeds zo verre in zijn plan gevorderd dat vooraleer er drie weken verlopen zouden zijn, de twee zoons van Endrik hunne *plaats*

50 Op het einde van de 19e eeuw bestond de openbare verlichting in Gent nog uit gasbekken. Op 24 februari 1900 werden in de Vlaanderenstraat, de Limburgstraat, het Sint-Baafsplein, de Cataloniëstraat en de Koornmarkt de eerste lampen op het elektriciteitsnet aangesloten. Even later werden ook de Schouwburgstraat, de Veldstraat, de Lange Munt en de Botermarkt op dit “nieuwe licht” aangesloten. KERCKAERT N. & DE VLEESCHAUWER D.: *Het Nieuwe Licht Uit Langerbrugge, 1900-1940*, Uitgeverij Lannoo, Tielt, 1990, blz 57.

in de fabriek zouden kunnen innemen, *hetgene* voor hem een waar genoeg was. Daarna had hij nog enige vrienden en kennissen in de stad bezocht en had hij zich toen gereed gemaakt tot den terugkeer.

Twee dagen na zijne gelukkige reis tot Luik, maakte Mijnheer Frederik Blondeel een *rijtoerken* naar Wijnkel om zijne vrienden met het gelukkige nieuws bekend te maken.

Hij was gezeten in enen coupé⁵¹, bespannen met twee prachtige paarden. Het was tien uren in de voormiddag *als* (toen) hij voor het huis van Endrik Van de Vijver stilhield. Endrik was op het getrappel der paarden (naar) buiten gekomen, gevolgd door zijne kinderen om hem den welkom toe te zwaaien, (want) gelijk we gezien hebben had Mijnheer Blondeel (hen) reeds ten dele van zijne komst verwittigd. Uitgenomen Christina, die was ene boodschap gaan afleggen. Endrik en zijne zoons drukten hem tevens hunne grote tevredenheid uit van hem onder hun nederig dak ten mogen ontvangen. Daarna begaf de gehele drom zich in huis. De koetsier nam van achteren uit het gespan, uit een zorgvuldig ingemaakt kasken, een klein mandeken, en droeg het in huis. Het bevatte enige oude flessen *Bourgoniënwijn*, waar onze vrienden op tijd en stond mede zullen kennis maken. Daarna deed de koetsier enige wandelingen binnen de gemeente met zijn gespan, (dit) in afwachting tot de terugreis. De *geburen* waren ook al onderlings bijeen gekomen om aan hunne gesprekken lucht te geven. Zij konden zich geen gedacht geven (over) wat er in het huis van Endrik mocht omgaan.

“Ja”, zegde Coleta Versompel, “ik heb het al lange horen waaien, dat is voor *niemendalle* niet dat Endrik op zo korte dagen zich altijd naar Gent begeeft gevolgd door zijne dochter Christina.”

“Wat *vergelijkenis* kan dat met *dien* Heer hebben”, zegde Peetjen Stevens.

“*Vergelijkenis*”, zegde Coleta, “begrijpt gij dat nog niet. Endrik zal voorzeker naar enen *post weesten zien zijn*, en dat zal *dien* heer zijn. Wie weet komt hij niet om Christina al seffens in dienst te nemen.”

“Wat ‘n *muizennesten* dat gij in uw hoofd steekt”, zegde Peetjen, “er schuilt daar iets anders achter wat zeker niet lang zal wachten om tevoorschijn te komen.”

Wij zullen het geschil tussen Coleta en Peetjen niet (verder) delen, en hen laten voort *klappen*, en intussen eens naar het huis van Endrik Van de Vijver gaan, en eens zien of zij al aan het mandeken *geroerd* hebben.

12de Mijnheer Frederik Blondeel vraagt de hand van Christina aan hare vader en aan haar zelve.

Gelijk wij gezien hebben is Mijnheer Blondeel het huis *zijns weldoens* binnengetreden, waar hij met veel liefde ontvangen was. Zij zetten zich vervolgens neder, enen kring *verbeeldende*, en allen den blik naar hunnen weldoener, Mijnheer Blondeel, gericht. Deze nam terzelfder tijd zijnen hoed van het hoofd en gaf hem aan Endrik. Endrik legde de hoed op ene veilige plaats en keek dan nog eens rond om te zien of zij allen aanwezig waren, waarop hij zegde dat zijne dochter ene boodschap gaan doen was naar het dorp, maar dat hij alle ogenblikken hare thuiskomst verwachtte.

“Ik zou vooraleer te vertrekken tot haar ook enige woorden willen *stieren* (spreken),” zegde Frederik Blondeel, “maar daar ik mij nu hier bevind in de tegenwoordigheid van u en uwe twee zoons August en Frans, zal ik beginnen u mijn doel voor ogen te leggen.” Daar(na)

51 Coupé: een paardenrijtuig met slechts één zitbank, geschikt voor maximum twee personen.

richtte hij *hem* (zich) tot Endrik, en zegde: “Daar uwe twee zoons goed hunne stiel verstaan heb ik een middel gevonden om hen beiden ene goede broodwinning te verzekeren, waar(bij) zij mettertijd tot enen hogen stand zullen kunnen komen.” Daarna verhaalde Frederik Blondeel hen dat hij pas twee dagen geleden *hem* (zich) naar de wapenfabriek tot Luik gericht had om de fabriek te bezichtigen, en dat hij vervolgens mondeling tegen den directeur gesproken had om (samen) met hem zijn plan te vormen, (waarbij hij) hen tevens meldde dat hij met de directeur overeen was gekomen Endrik zijne twee zoons, August en Frans, in de fabriek te plaatsen, waar zij ene grote jaarwedde zouden verdienen, die mettertijd nog zou vermeerderen.

“Waar ik niet aan twijfel of gij zult van deze gelukkigen stond willen gebruik maken.”

Waarop Endrik en zijne twee zoons met een bevestigd teken hunne dankbaarheid uitdrukten, zeggende dat zij van geluk mochten spreken zulke plaats in de samenleving te kunnen bekleden.

“Het is toch met uwe volle toestemming,” vervolgde Mijnheer Blondeel tot Endrik die zo moedeloos zat te luisteren, “dat ik het geluk uwer kinderen voor zo veel als in uwe handen leg. Ik beloof het u, zij zullen gelukkig wezen.”

“Och Mijnheer”, zegde Endrik, “gij hebt teveel goedheid, wij kunnen u niet genoeg onzen dank betuigen. Het is immers ene plicht van dankbaarheid (te betuigen) die ik vervul, en waar mijn vader vanuit den hemel zijnen zegen zal laten op nederdalen. Maar laat ons daar niet meer *van* (over) spreken, dat brengt teveel droefheid op de gemoederen van een kind.”

“Ik wil u allen gelukkig maken,” vervolgde Mijnheer Blondeel, “en nu dat wij het geluk van uwe twee zoons betracht hebben zullen wij aan uwe dochter denken. Maar vooraleer daar van te spreken gaan wij een glas wijn drinken”, en hij ging zelve naar de *mande* en nam er twee flessen uit en vervolgens de glazen. Hij vulde de glazen bij zoverre dat zij drie flessen geleegd hadden.

“En nu”, zegde hij, “daar uwe dochter juist afwezig is, zal het voor mij gemakkelijk zijn u met mijn gedacht bekend te maken. Ik heb *bij mijn eigen gezeid*, zonder iemand te raadplegen dan mijnen eigen persoon...”. Endrik en zijne twee zoons hielden hunne ogen van Mijnheer Blondeel niet afgericht, niet wetende wat denken.

“Ik heb een besluit genomen”, ging hij voort, “van aan mijn ‘jong leven’ een eind te stellen. Daar ik de *jongelings jaren* achter de rug heb, en van alle vermaken (wil) afzien, om, naar mijne keus met ene deugdzame vrouw, mijne dagen (verder) in vrede te *gaan slijten*. En die gedachte,” ging hij voort, “hebben grond gevonden op het liefderijk hart van uwe dochter Christina, als gij mij hare hand wilt afstaan.”

Endrik voelde zich terneergeslagen, die woorden, met zoveel grond uitgesproken, (dit) moest voorzeker enen diepen indruk op het teergevoelig hart van Endrik teweeg brengen, om tevens plaats te maken voor ene blijde hoop, die als ene verkwikkende balsem in zijne ziel drong. August en Frans konden aan de *verwezendelijkheid* van zulk een overgroot geluk geen gehoor geven; wat zou hunne zuster gelukkig zijn. Endrik kon slechts met gebroken stem antwoordden, zo zeer was hij van blijdschap overstelpt:

“Het is het grootste geluk wat den hemel mij op aarde kon schenken, dan mijne kinderen allen gelukkig te zien”, en zijne hand, die reeds machteloos was geworden door de geleden rampen, in de hoogte stekende, sprak hij deze diepgrondige woorden uit:” In de naam van de Almogenden God die ons hoort, in den naam van zijn lieve moeder Maria, die ons op zulk ene wonderlijke wijze geholpen heeft, en in mijnen naam, sta ik u de hand van mijne dochter Christina af, die, ik hoop het voor u, ene ster aan den hemel zal wezen die nooit door ene wolk verduisterd zal worden.”

“Dit zal voor mij het grootste geluk zijn *welk* (dat) ik van God afsmeek,” zegde Frederik Blondeel, “en ik roep den bijstand des Here over ons neder, dat Hij onze harten zo nauw

aan malkander verbindende dat niets mogelijk op deze wereld kan bestaan om ze van elkander te scheiden, dat wij, als het ware, maar ene ziel en één hart uitmaken.” Frederik ging voort: “Daar ik nu de volle toestemming van u heb verkregen, zullen wij uwe dochter afwachten, en in uw bijzijn, en in het bijzijn van uwe zoons, wiens geluk ik reeds betracht heb, zal ik haar vragen of het hare wil is haar met mij te verenigen door den Heiligen band des Huwelijks.”

Hij had deze woorden nog uit zijnen mond niet, *als* (toen) Christina zich aan hen vertoonde en *hun* (hen) allen, (en) bijzonderlijk Mijnheer Blondeel, begroette. Christina was erg aangedaan, een rode kleur verscheen op hare wangen op (bij) het zien van Mijnheer Blondeel, in wiens tegenwoordigheid zij zich (nu) bevond. Frederik Blondeel gaf haar beleefd zijne groet weder, *met* (door) haar bij haren naam te noemen. Vervolgens deed zij haren boodschap aan hare vader en moest zij bij hen aan tafel plaats nemen. Mijnheer Blondeel richtte zich nog eens tot het mandeken en nam er nog drie flessen uit, er nog een glas bijnemende voor Christina, en zegde: “Laat ons nog eens inschenken, opdat wij de kracht zouden hebben (om) ons plan tot den einde toe te voltrekken.” Daarna dronken zij elk enen teug van hun glas. Mijnheer Blondeel, *in dezer voege* zijne ogen op Endrik richtende, en vervolgens op zijne kinderen en wel *uitsluitelijk* op Christina, zegde hij tot Endrik: “Daar uwe dochter niet aanwezig was *als* (toen) ik u mijn plan voor ogen legde, welk, naar ik verhoop met Gods wil u zal gelukkig maken...” (en nu) zijne ogen op Christina laten vallende, “...is het mijne begeerte dat zij van alles overtuigd is vooraleer ik mij van u verwijder.” Daarop herhaalde hij alles nog eens, het gene hij enige stonden te voren tot Endrik en zijn zoons gericht had, daar hij haar reeds zijn volle vertrouwen had geschonken en voor haar niets meer wilde verborgen houden.

Christina was zeer verheugd *als* (toen) zij deze woorden van Mijnheer Blondeel vernam die hare broeders zo ene gelukkige toekomst voorspelde; in het binnenste van haar hart stuurde zij ene dankzegging ten hemel. “En”, vervolgde Mijnheer Blondeel tot Christina, “daar gij nu van het geluk van uwe broers overtuigd *zijt* is het mijne innige begeerte dat wij het geluk van u en van uwen vader werkstellig maken. In uwe afwezigheid heb ik mij geoorloofd mij tot uwe vader te wenden en hem mijn gedacht bekend gemaakt, waarin hij mij reeds enen gewichtigen stap heeft in vooruit gedaan, die, ik hoop het, gij niet zult verijdelen, want het is van u alleen dat het afhangt. In één woord, ik heb besloten, als het met uwen oprechten wil is, u tot mijne huisvrouw te nemen.”

Een licht *bloos beverfde* Christina's wangen, zij was als aan den grond genageld *als* (toen) zij deze woorden hoorde in de tegenwoordigheid van hare beminde vader en hare broers, die hunne blikken van hunne zuster niet hielden afgewend. En hare schone ogen richtende tot Frederik Blondeel zegde zij: “Hoe zoude ik het niet begeren, maar ik durf mij niet *waardig* (waardig) achten ooit dat geluk te genieten.”

“En ik,” antwoordde Frederik Blondeel, “stel uw waardigheid boven al de rijkdommen dezer wereld. Want al het goud kan niet opwegen tegen de waarde van ene deugdzaame vrouw die ik in u meen gevonden te hebben. En daar ik nu de volle toestemming bekomen heb zullen wij niet lang wachten van het ten uitvoer te brengen, om *gezamentlijk* met uwen vader, ons leven in mijn kasteel te gaan overbrengen, waar uwen vader hem weder zal voelen verjongen als hij van het geluk van zijne kinderen zal omringd zijn.”

Zijn uurwerk beziende, dat reeds kwart na twee uren (aan)wees, zegde hij dat de tijd gekomen was om huiswaarts te keren, het gene Endrik en zijne kinderen grotelijks bedroefde. Bijzonderlijk Christina, die hare minnelijke ogen van hem niet kon afwenden *als* (toen) zij dacht dat zij welhaast het geluk zou smaken van zijne bruid te wezen.

“En”, zegde Mijnheer Blondeel, “ik zal van deze week nog al het nodige doen om met alles in gereedheid te wezen tot het aanstaande bruiloftsfeest.

Zijn gespan was reeds voor het huis aanwezig, daar hij zijnen koetsier het bepaalde uur tot het vertrek had opgegeven. Daarna namen zij malkaar de hand, en verwijderde Mijnheer Frederik Blondeel zich Gentwaarts.

13de Het bruiloftsfeest.

Drij weken zijn verlopen. Het was den vijftienden der oktobermaand. De gehele parochie van Wijnkel was in feest. Iedereen was op de been. Welke waren dan die zo danige feesten en die innige vreugde die op aller wezens geprent stonden en die de gehele gemeente in beweging scheen te brengen? Wij zullen niet lang wachten het onze lezers voor ogen te leggen.

Reeds van daags te voren lieten de kanonnen hun gebrom horen voor de feestelijkheden aan te kondigen, *om* des 's anderdaags, met den opkomende morgenstond, te eindigen. Van alle kanten der parochie kwam er volk toegestroomd om de plechtigheden bij te wonen. Het was nog geen acht uren in de morgen; de klokken galmden (reeds) hunne stemmen in welluidende tonen over de gemeente uit. Het werd negen ure, en omtrent half tien nam de plechtigheid hare aanvang. De toeloop groeide nog altijd aan en ineens gaat er een gedruis uit de menigte op. "Zij zijn daar, zij zijn daar", en inderdaad, een prachtig rijtuig, bespannen met twee felle dravers, gevolgd van *een groot getal rijtuigen* (kwam aangereden), allen vrienden van Mijnheer Blondeel, allen tot het feest uitgenodigd. De paarden *stelden het op een gaan*. Het *portel*⁵² ging open en Christina vertoonde zich aan de grote menigte, met ene bloementuil in haar hand. Zij was uitgedost in de schitterendste zijde en deed enen aanhoudende groet tot de menigte. Mijnheer Frederik Blondeel liet ook zijnen lieflijken blik op de wezens der *omstaanders* (neder) dalen. Endrik en zijn twee zoons deelden ook, door hun vriendelijk gelaat, hunnen groet tot hunne medebroeders mede.

Aan het gemeentehuis stond de burgemeester gevolgd van (door) zijne raadsleden, ook allen met hun schitterendst gewaad bekleed, om Frederik en Christina den welkom toe te wensen en hen vervolgens door de wet te verbinden. Zij traden *dan gezamentlijk* het gemeentehuis binnen om aan de voorschriften der wet te voldoen, en vervolgens, door de pastoor, voor eeuwig verbonden te worden. De klok riep hen reeds ter kerke, om hen aan te kondigen dat den tijd gekomen was voor de aanstaande plechtigheid. Weldra verschenen zij buiten (op) den dorpel van het gemeentehuis. Wederom gaat er een gejuich uit de menigte op om hen den lof toe te zwaaien. De rijtuigen zetten zich wederom in gang en hielden stil voor de *grille*⁵³ van het kerkhof, waar zij wederom uitstapten om zich ter kerke te begeven, gevolgd *van* (door) de grote menigte van volk, die ook wilde getuigen zijn van de plechtigheden. Alles was om ter schoonst tot in de kerk, die ook met haar beste siera-den bekleed was. Den orgel liet hare bas- en tenorstemmen door *malkanderen* wisselen.

De kerkceremoniën namen aanvang. Mijnheer Frederik en Christina, zijne aanstaande bruid, en Endrik, August en Frans, namen allen plaats binnen het koor, terwijl de priester het *H.Sacrafise*⁵⁴ ging opdragen. Eindelijk was den gelukkigen ogenblik gekomen dat de priester hen door den band der huwelijks ging verenigen en hen, van wederzijds, op zijne vraag het ja-woord (zou) doen uitspreken. Buiten bulderden de kanonnen onophoudelijk, (en) die enen *gedurige echo* na zich sleepten.

Eindelijk was de plechtigheid ten einde en verlieten de *nieuwgetrouwen*, met het geluk op hunne *wezens*, het Huis des Heren. Van alle kanten stegen de heilwensen in de hoogte en

52 Portel: portelle, portière. De portelle van de coetse, de deur van een rijtuig.

53 "Grille", ook "grieldes": ijzeren hekken of traliwerk

54 H. Sacrafise: sacrificie: offer van de mis.

vreugdekreten ontsnapt uit ieders mond om de *nieuwgetrouwen* te begroetten. Op *dien* ogenblik dacht Christina voorzeker aan het verledene en kon zij (het) niet nalaten van (om) God en Zijne H. Moeder te bedanken, die haar, met geheel haar familie, van den ellendigsten tot de verhevenste staat gebracht hadden. Eindelijk, na hunne wederzijdse plichten en bedankingen tot het volk gestierd te hebben en hen enige woorden van moed toe gesproken te hebben, namen zij wederom plaats in hun gespan. De zweep werd over de paarden gelegd en zij zetten zich in volle vlucht, gevolgd door de andere rijtuigen, Gentwaarts, naar het huis van Mijnheer Blondeel, waar de feestelijkheden maar een einde zouden nemen. De parochianen zagen met droefheid hunne geliefkoosde *wezens* vertrekken, die hen allen in zulken gelukkigen stemming gebracht hadden. Niettemin was het gehele dorp in feest, daar Mijnheer Blondeel order gegeven had van twee tonnen bier te laten aftappen en (hij ook) de ganse week (een) milde brooddeling aan de armen schonk.

14de In volle glans.

Vijf volle jaren zijn nu heen gevlogen sedert dezen heugelijke dag, die nimmer uit het geheugen der Wijnkelaren zal gewist worden.

Mijnheer Blondeel en Christina leven in de grootste overeenkomst en in de beste gemoedsstemming. God heeft hun huwelijk bekroond met twee lieve *kinderkens*, Endrik en Augusta, die geheel hun geluk uitmaken (en die) omgeven worden door hunne grootvader, wiens geluk erin bestaat, het geluk te mogen aanschouwen van het welzijn zijner kinderen. August en Frans zijn met rasse schreden vooruit gegaan in het assisteerwerk. August is reeds (tot) toezichter over gans het personeel van het gebouw, benoemd, en Frans heeft zelfs het *bestier* in handen over de *assisteerders*, waarvoor zij beiden nog dagelijks den goeden God bedanken. Zo dat men met volle vertouwen mag zeggen dat God, van op deze wereld, reeds ene gezegende hand over Zijne geliefde *wezens* uitstrekt, om hun hierna maals voor eeuwig te belonen.

Endrik heeft nog zes jaren het geluk van zijne kinderen beleefd en stierf in het jaar 1807, met de glimlach op de lippen....

Einde

Besluit uit het voorgaande,

Iets aan de lezer.

Wat wilden wij eigenlijk bij den aanvang van *dees* (dit) verhaal schetsen?

Drij doeleinden: droefheid, armoede en verduldigheid, tegenover weelde, rijkdom en strengheid.

Zie daar, waarde lezer, wat wij beoogden.

Hebben wij (nu) ene ware geschiedenis opgedist? Neen! Hebben wij onmogelijke toestanden (af)geschilderd? Neen!

Men moet ooggetuige geweest zijn om de beproevingen en zelfopofferingen te kunnen bewonderen. Het verhaal dat wij hier hebben afgeschilderd mag tot de fabels behoren, in werkelijkheid kan men zijns gelijke nog dagelijks terugvinden. Men moet daarvoor van zijne parochie niet gaan om daar een voorbeeld (van) te vinden, die ik hier niet zal aanhalen, daar het te verre zou uitbreiden.

Maar het ware mijne wens, dat alle kinderen het geluk wisten te waarderen (van) wat het is van goede ouders te bezitten. O, gij die deze regelen leest, en reeds de jaren der *kindsheid* doorwandeld hebt, werp nog ene oogslag achteruit op *dien* gelukkigste ouderdom van geheel uw leven. En (be)denk wat al zorg en zielenlast uwe goede ouders voor u uitgestaan hebben. Thans zult gij mogen vergeleken worden *aan* (met) deze heldhaftige kinderen die wij in *dees* (dit) verhaal voor uwe ogen gebracht hebben.

En mogen alle vaders en alle moeders die deze regelen lezen, of horen lezen, zich bevlijtigen om onder de ogen hunner kinderen een getrouw afbeeldsel van opperste liefde van onze hemelse Vader te stellen, (en) mogen zij Gods wandel navolgen.

Mocht de liefde der ouders voor hunne kinderen die hemelse, zuivere vlam zijn, die nooit verduisterd wordt. Dan mogen zij gerekend worden *onder* (tot) al de personen die in *dees* (dit) verhaal mede gewerkt hebben, en Gods Zegen zal altijd over hen zijn, Hij zal met hen Zijne heerlijkheid en Zijne glorie delen.

Ik hoop dan, goedgunstige lezer, dat mijn werk u niet onwelkom is geweest.

De schrijver

Einde

Bauwens Victor
Winkel